

การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร
กรณีศึกษา : อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

โดย

พลตรี ธิติวัฒน์ ฐิติพบรมเย็น
ผู้อำนวยการสำนักส่งกำลังบำรุงทหาร
กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร กรณีศึกษา : อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ พล.ต. ธิตินันท์ จิตติพรมเย็น เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร
กรณีศึกษา : อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พล.ต. ธิติวัฒน์ จิตพิภรณ์เย็น **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร บนถนนราชดำเนินนอก ในอดีตเคยเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่ก่อตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๙ เมื่อโรงเรียนนายร้อยย้ายไปอยู่ที่ตั้งใหม่ในจังหวัดนครนายก อาคารแห่งนี้ได้รับการปรับปรุงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีวัตถุประสงค์เป็นสถานที่จัดแสดงทางประวัติศาสตร์และทางทหาร ที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑ์กองทัพบกไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการและมีจำนวนผู้มาเข้าชมน้อยเนื่องจากปัญหาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ อาทิ ทศนคติเชิงลบของประชาชนในด้านการทหาร ความยากในการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ รูปแบบการจัดแสดงที่ดูน่าเบื่อและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความคิดเห็นของสาธารณชนและพัฒนากลยุทธ์ให้พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเป็นแหล่งเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเองได้ ขอบเขตการวิจัยมุ่งที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบริบทของพิพิธภัณฑ์และปัญหาที่พบ รวมถึงศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาอื่นๆ รวบรวมข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามผู้เข้าชม ผลการวิจัยพบว่า ทั้งทัศนคติเชิงลบของประชาชน, ข้อจำกัดด้านงบประมาณ, เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้ตรงตามสายงาน, แนวคิดการจัดแสดงแบบไม่ใช้สื่อผสมรวมถึงความยากในการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ ล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ต้องได้รับการแก้ไขและปรับปรุงโดยเร่งด่วน โดยทางผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกโดยกำหนดนโยบายและแผนโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้ดิน เพื่อจัดการสภาพแวดล้อมใหม่ในเชิงอนุรักษ์โดยยังคงอัตลักษณ์อาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมภายนอกให้คงสภาพเดิม, ลดข้อจำกัดของการเข้าถึง, กระตุ้นการสนับสนุนทางการเงิน, เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสาธารณชน

Abstract

Title A Study of Improving and Enhancing Positive Image for the Military Museum: The Royal Thai Army Museum Building.
Field Social - Psychology
Name Mj.General Thitiwat Thitibhopyen **Course** NDC **Class** 65

The Royal Thai Army Museum is one of the most famous military museums in Thailand located in the heart of Bangkok. In the past, it used to be the Chulachomkiao Royal Military Academy, founded by King Rama V since 1906. When the academy moved to a new location in Nakhon-Nayok Province, this building was renovated into the Army Museum with the purpose of being a historical and military exhibition. Nowadays, the Army Museum failed to achieve its management objectives and had a low number of visitors due to negative attitude towards military context, the difficulty in accessing the area, obsolete exhibitions and lacks necessary amenities. Objectives of Research were to unearth public's opinions and develop a strategy to make the museum a self-reliant learning resource, while Scope of Research focused on the museum building and its surrounding using qualitative research methodologies to study the museum context and problems encountered, including related literature and case-studies. Data were collected from related documents and field studies by interviews and visitor's questionnaires. The results uncovered that negative public attitudes, budget constraints, untrained-staff, non-multimedia, and difficulty in accessing the museum were all problems and obstacles that need to be resolved. This research provided suggestions for improving the Army Museum by formulating policies and plans for the development of underground facilities as the way to manage new environment in a conservative way, while preserving the identity of the museum building and its surrounding, reducing access restrictions, stimulating financial supports, strengthening sustainable development, and being a life-long learning museum for all.

คำนำ

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ เป็นอาคารทางประวัติศาสตร์ทหารที่ในอดีตเคยเป็นโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาก่อน และได้รับการดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์ทางทหารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ในด้านสถาปัตยกรรมของอาคารและสิ่งจัดแสดงต่างๆ แต่กลับไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากกองทัพทั้งในเรื่องเงินทุนและการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ด้วยพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ทหารที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ยากจึงทำให้มียอดผู้เข้าชมแต่ละปีจำนวนน้อย ผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญจึงนำไปสู่การบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งขัดแย้งกับเป้าหมายของทางพิพิธภัณฑ์ที่ต้องการเผยแพร่และดึงดูดผู้เข้าชมทั่วไปให้เข้าถึงได้อย่างสะดวก โดยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมจิตวิทยาที่ทางผู้วิจัยคิดว่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการการแก้ปัญหาการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ทหารให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งหน่วยงานที่กำกับดูแลอาคารพิพิธภัณฑ์ที่จะทราบถึงแนวทางที่ถูกต้องในการอนุรักษ์และปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ให้เหมาะสมตรงใจสาธารณชน รวมถึงปรับปรุงการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ทหารให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมองค์รวมจะสามารถส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกของประชาชนที่มีต่อกองทัพในด้านความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องและเกิดความภาคภูมิใจในเอกราชของชาติไทย

พลตรี

(ธิติววัฒน์ ฐิติพรมเย็น)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์ พิพิธภัณฑสถานโดยศึกษาจาก พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ในพื้นที่ของกองบัญชาการ กองทัพบก เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ของวิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ซึ่งเอกสารโครงการนี้ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความกรุณาของท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการทำวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ พลตรีหญิง พิไลพร ณะสมบุญรณ์ สำหรับข้อมูลเชิงลึกด้านประวัติ ความเป็นมาของอาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และขอขอบพระคุณ พันเอกหญิง พรพรรณ เกิดผล และ พันเอกหญิง ศศิธร วังระพันธ์ เจ้าหน้าที่กอง ประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบกที่กรุณาให้สัมภาษณ์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในปัจจุบันรวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้ พิพิธภัณฑสถานสามารถพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองได้และแนวทางส่งเสริมให้สาธารณชนเข้าถึงพิพิธภัณฑสถาน ได้สะดวกยิ่งขึ้น และสุดท้ายขอขอบพระคุณคณาจารย์ของหลักสูตรผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร รุ่นที่ ๔๘ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสำหรับการเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการตอบแบบสอบถามหลังชม พิพิธภัณฑสถาน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารโครงการวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์และมี คุณค่าต่อผู้ที่สนใจค้นคว้าและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม รวมถึงต่อยอดความคิดในการพัฒนาพิพิธภัณฑ สถานให้มีความน่าสนใจและก้าวข้ามข้อจำกัดต่างๆ จนสามารถพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้กลายเป็นศูนย์การ เรียนรู้ตลอดชีวิตได้และกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม อันจะนำประโยชน์มาสู่ประเทศ และประชาชนสืบไป

พลตรี

(ธิติวฒน์ ฐิติพรมเย็น)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ข้อจำกัดของการวิจัย	๗
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๘
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ คำจำกัดความและความหมาย	๑๑
บทบาทและความสำคัญของการจัดแสดง	๑๒
ประเภทของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์และความคาดหวัง	๑๕
แนวคิดด้านรูปแบบการสื่อสารภายในพิพิธภัณฑ์	๑๗
แนวคิดด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มคุณค่าในการรับชม	๑๙
เทคนิคและรูปแบบการจัดแสดงที่มีประสิทธิภาพ	๒๓
แนวคิดและทฤษฎีการดูแลรักษาโบราณวัตถุในการจัดแสดง	๒๕
แนวคิดการจัดการและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์	๒๗
ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทย	๓๐
บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ทหาร	๓๑
แนวคิดและทฤษฎีด้านรูปแบบการจัดแสดงและการจัดนิทรรศการหมุนเวียน	๓๓
แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ไทยให้ยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้	๓๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหาร	๓๖
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๙
สรุป	๔๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ การศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ทหาร	
อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ	๔๑
ความเป็นมาของอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	๔๑
ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า	๔๓
ที่มาของกองบัญชาการกองทัพบกและพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ	๔๖
กรมยุทธการทหารบกและความรับผิดชอบด้านอาคารพิพิธภัณฑ์	๔๗
การศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมและสถาปัตยกรรมของ	
อาคารพิพิธภัณฑ์ เพื่อกำหนดความสำคัญด้านการอนุรักษ์อาคาร	๕๐
การประเมินการจัดแสดง ความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๖๔
ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์และจำนวนผู้เข้าชม	๖๕
กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานแห่งชาติ (National Memorial Museum)	๖๘
สรุป	๘๒
บทที่ ๔ แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์กองทัพบก เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และ	
บูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	๘๔
การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่	๘๔
การวิเคราะห์ข้อมูลและความเห็นจากแบบสอบถามผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๘๙
นโยบายและแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์กองทัพบกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	๑๐๗
การจัดทำแผนล่วงหน้าเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในรูปแบบใหม่	๑๑๗
การเสนอแนวทางปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกและสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนา	
เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	๑๒๐
ผลที่คาดว่าจะได้รับและประโยชน์จากการพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่	๑๓๐
สรุป	๑๓๒
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๓๓
สรุป	๑๓๓
ข้อเสนอแนะ	๑๓๕
บรรณานุกรม	๑๓๗
ภาคผนวก	๑๔๓
ผนวก ก แบบคำถามสัมภาษณ์บุคลากรภายในพิพิธภัณฑ์ทหาร	๑๔๔
ผนวก ข แบบคำถามการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๑๕๖
ผนวก ค แบบแผนพับการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๑๖๒
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๖๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔ - ๑ อาชีพของผู้เข้าชม	๙๐
๔ - ๒ อายุของผู้เข้าชม	๙๑
๔ - ๓ เพศของผู้เข้าชม	๙๑
๔ - ๔ ระดับการศึกษา	๙๒
๔ - ๕ ประเภทการเข้าชม	๙๒
๔ - ๖ ประเภทการเข้าชมเทียบกับจำนวนการเข้าชม	๙๓
๔ - ๗ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๙๔
๔ - ๘ วัตถุประสงค์การเข้าชม	๙๕
๔ - ๙ ชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ์	๙๖
๔ - ๑๐ การได้เข้าชมการจัดแสดง	๙๖
๔ - ๑๑ เพื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกองทัพบก	๙๖
๔ - ๑๒ รูปลักษณะการออกแบบพิพิธภัณฑ์	๙๗
๔ - ๑๓ ความคิดเห็นของผู้ชมเกี่ยวกับการจัดแสดง	๙๗
๔ - ๑๔ ห้องจัดแสดงที่ผู้เข้าชมพึงพอใจที่สุด	๙๘
๔ - ๑๕ สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๙๙
๔ - ๑๖ เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหารอื่นๆ	๑๐๐
๔ - ๑๗ เปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์กองทัพบกกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ	๑๐๐
๔ - ๑๘ การเก็บค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	๑๐๒
๔ - ๑๙ การนำค่าเข้าชมไปปรับปรุงและพัฒนา	๑๐๒
๔ - ๒๐ ข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์	๑๐๓
๔ - ๒๑ สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่	๑๐๔
๔ - ๒๒ ความต้องการเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่	๑๐๕
๔ - ๒๓ การกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในครั้งต่อไป	๑๐๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑ อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ	๒
๒ - ๑ ความเชื่อมโยงและการรับรู้ภายในพิพิธภัณฑ์	๑๘
๒ - ๒ การติดต่อสื่อสารภายในพิพิธภัณฑ์แบบองค์รวม	๑๙
๒ - ๓ วงรอบการแปลความหมาย (Interpretation Loop)	๒๑
๒ - ๔ ตัวการที่ทำให้เกิดความเสื่อมสภาพ	๒๖
๓ - ๑ ขบวนการเคลื่อนพลหน้ากระทรวงกลาโหม	๔๓
๓ - ๒ อาคารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในอดีต	๔๓
๓ - ๓ ขบวนการเรียนนายร้อยกำลังมุ่งหน้าเดินทางสู่โรงเรียนนายร้อย ณ ที่ตั้งแห่งใหม่	๔๕
๓ - ๔ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแห่งใหม่ ที่เขาชะโรง นครนายก	๔๕
๓ - ๕ อาคารกองบัญชาการกองทัพบก	๔๖
๓ - ๖ ผังการจัดกองประวัติศาสตร์ทหาร	๔๙
๓ - ๗ แผนผังบริเวณกองบัญชาการกองทัพบก	๕๒
๓ - ๘ แผนผังพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ	๕๓
๓ - ๙ ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ	๕๕
๓ - ๑๐ ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ	๕๕
๓ - ๑๑ จงมหาไพชยนต์ธวัชและธงชัยเฉลิมพล	๕๗
๓ - ๑๒ จงจุฑารัฐธิปไตย	๕๘
๓ - ๑๓ ห้องจอมทัพไทย	๕๘
๓ - ๑๔ ห้องจอมทัพไทย	๕๘
๓ - ๑๕ ห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญของกองทัพบก	๕๙
๓ - ๑๖ ห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญของกองทัพบก	๕๙
๓ - ๑๗ ห้องรับรอง	๖๐
๓ - ๑๘ ห้องรับรอง	๖๐
๓ - ๑๙ ห้องโถงรอนราญ	๖๑
๓ - ๒๐ ห้องโถงรอนราญ	๖๒
๓ - ๒๑ ห้องโถงรอนราญ	๖๒
๓ - ๒๒ ห้องโถงรอนราญ	๖๒
๓ - ๒๓ ห้องเสนาสงคราม	๖๓
๓ - ๒๔ ห้องเสนาสงคราม	๖๓
๓ - ๒๕ แผนผังบริเวณอนุสรณ์สถานแห่งชาติ	๖๙
๓ - ๒๖ อาคารประกอบพิธี	๗๐

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๓ - ๒๗ อาคารจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์	๗๑
๓ - ๒๘ ภาพจิตรกรรมภายในอาคารจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์	๗๑
๓ - ๒๙ ผนังหินแกะสลักรายชื่อของวีรชนผู้กล้าเพื่อเป็นอนุสรณ์	๗๑
๓ - ๓๐ ฉากจำลองเหตุการณ์ในอาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์	๗๒
๓ - ๓๑ ฉากจำลองเหตุการณ์ในอาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์	๗๒
๓ - ๓๒ อาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพสิงคโปร์และห้องจัดแสดง	๗๕
๓ - ๓๓ สถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑสถาน	๗๕
๓ - ๓๔ ทางเข้าห้องจัดแสดงปฐมนิเทศ	๗๖
๓ - ๓๕ ห้องจัดแสดงช่วงปีแรกของเรา	๗๖
๓ - ๓๖ ห้องจัดแสดงการเสริมสร้างทหาร	๗๖
๓ - ๓๗ บรรยากาศโรงนอนทหาร	๗๗
๓ - ๓๘ ห้องจัดแสดงการปฏิบัติการของกองทัพในวันนี้	๗๘
๓ - ๓๙ เด็กๆทดลองใช้อาวุธที่ห้องฝึกนักแม่นปืน	๗๘
๓ - ๔๐ ห้องจัดแสดงการปฏิบัติการของกองทัพในวันนี้	๗๘
๓ - ๔๑ ห้องจัดแสดงการสร้างอนาคตของเรา	๗๙
๓ - ๔๒ สื่อผสมมัลติมีเดียภายในห้องจัดแสดงประชาชนของเราการสร้าง	๗๙
๓ - ๔๓ โรงอาหารภายในพิพิธภัณฑสถาน	๘๐
๓ - ๔๔ ศูนย์อาหารขนาดใหญ่	๘๑
๔ - ๑ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก	๙๔
๔ - ๒ ข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน	๑๐๓
๔ - ๓ ความต้องการเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่	๑๐๕
๔ - ๔ ทัศนียภาพลานสนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถาน	๑๒๒
๔ - ๕ ทัศนียภาพลานจอดรถหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถานพิพิธภัณฑสถาน	๑๒๒
๔ - ๖ แผนผังบริเวณกองบัญชาการกองทัพบกและงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ใต้ดินเชื่อมอาคารพิพิธภัณฑสถานฯ	๑๒๓
๔ - ๗ แผนผังงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดิน	๑๒๔
๔ - ๘ ทัศนียภาพศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก	๑๒๕
๔ - ๙ ทัศนียภาพลานนิทรรศการหมุนเวียน	๑๒๖
๔ - ๑๐ ทัศนียภาพห้องฉายภาพยนตร์สารคดี	๑๒๗
๔ - ๑๑ ทัศนียภาพศูนย์อาหาร	๑๒๗
๔ - ๑๒ ทัศนียภาพลานสนามหญ้าที่ปรับปรุงใหม่	๑๒๘

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์ทหาร เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญยิ่งอันสะท้อนถึงภารกิจทางทหารมากมาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านทางการจัดแสดงแบบในรูปแบบต่างๆ ทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์และการทำฉากจำลองเหตุการณ์เพื่อให้ผู้ชม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในประเทศ) ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของกิจการทหารในการป้องกันประเทศในยามศึกสงครามต่างๆ และส่งเสริมให้คนในชาติมีความรู้สึกภาคภูมิใจในชาติ ย้อนรำลึกถึงวีรบุรุษและทหารหาญที่เสียสละเพื่อชาติ ในขณะที่เดียวกันก็สืบทอดเจตนารมย์ในการรักษาเอกราชของชาติต่อไปตั้งแต่รุ่นเราไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์ทหารมักไม่ประสบความสำเร็จในการจัดแสดงและมีผู้เข้าชมน้อยกว่าพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทหารมักตั้งอยู่ในพื้นที่ของหน่วยงานราชการที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ค่อนข้างยาก รวมถึงไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในด้านการพัฒนาปรับปรุงการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจ ดูทันสมัยด้วยสื่อผสมอย่างมัลติมีเดียและ มาตรการประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอก เพื่อให้มีโอกาสได้เข้ามาเยี่ยมชม

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ (The Royal Thai Army Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในใจกลางกรุงเทพมหานคร หรือที่เรียกกันว่าเกาะรัตนโกสินทร์ ในอดีตอาคารพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เคยเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ร.ร.จปร.) บนถนนราชดำเนินนอก ที่ก่อตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ในปีพ.ศ. ๒๔๔๙ เพื่อเป็นสถานที่เรียนและฝึกนายทหารให้แก่ลูกหลานข้าราชการในสมัยนั้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ย้ายออกจากที่ตั้งเดิมเข้าไปอยู่ที่ตั้งปัจจุบันในบริเวณเขาชะงอก จังหวัดนครนายก และปรับปรุงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นวันเฉลิมฉลองพระราชพิธีกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (The Golden Jubilee of 50th Anniversary of HM the King's Accession to the Throne) เนื่องด้วยความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายนอกอาคารที่มีการตกแต่งผสมผสานศิลปะระหว่างนีโอคลาสสิก (Neo-Classic) กับเรเนอซองค์ (Renaissance) และงานสถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์ได้อย่างลงตัว ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับการลงทะเบียนเป็นอาคารอนุรักษ์จากกรมศิลปากร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แผนภาพที่ ๑ - ๑ อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิพิธภัณฑ์พระเกียรติ

ที่มา : อนุสรณ์กองทัพไทย, ๒๕๔๐. หน้า ๘๘

ปัจจุบันแผนกพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิพิธภัณฑ์พระเกียรติ กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิพิธภัณฑ์พระเกียรติแห่งนี้ ทางกองประวัติศาสตร์ทหารได้ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของกองทัพและช่องทางสื่อสารต่างๆ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงการจัดแสดงประวัติศาสตร์และของจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่หาชมได้ยาก แต่กลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเนื่องจากประชาชนจำนวนหนึ่งยังมีทัศนคติเชิงลบกับกิจการทางทหาร อีกทั้งแนวความคิดที่ว่าพิพิธภัณฑสถานทหารมีการจัดแสดงที่ดูน่าเบื่อ แม้จะมีประชาชนบางส่วนอยากเข้ามาเยี่ยมชมก็ติดปัญหาในเรื่องการต้องขออนุญาตเข้ามาชมเป็นหมู่คณะ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิพิธภัณฑ์ ได้ให้ข้อมูลว่าจากการทำสถิติสำรวจยอดผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานจนถึงปัจจุบันอยู่ที่ประมาณเดือนละ ๒๐๐-๓๐๐ คนซึ่งประเภทของผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นแขกกระดับสูงที่ได้รับเชิญจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพ และมาจากโรงเรียนทางทหารต่างๆ รวมถึงกลุ่มบริษัทต่างๆ ทั้งนี้โรงเรียนและบริษัทที่สนใจต้องทำการนัดหมายล่วงหน้าและมาชมเป็นหมู่คณะตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป โดยมีความยุ่งยากในการทำเอกสารขอเข้าชมมายัง กรมยุทธการทหารบก (ยก.ทบ.) ผ่านเจ้ากรมยุทธการทหารบก พร้อมทำหนังสือมาถึง ส่วนสนับสนุน กองบัญชาการกองทัพ (สสน.บก.ทบ.) และกรมข่าวทหารบก (ขว.ทบ.) ถ้าผู้สนใจเข้าชมไม่มีองค์กรใดๆ รองรับหรือเดินเข้ามาติดต่อแบบรายบุคคลก็ไม่สามารถเข้าชมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติต้องแสดงหนังสือเดินทางและเจตน์จางนคในการขอเข้าชมเป็นหมู่คณะซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ปัญหาและความยุ่งยากเหล่านี้มาจากตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานเอง มีข้อจำกัดด้านที่ตั้ง ที่อยู่ในเขตทหาร ใกล้กับอาคารที่เป็นส่วนทำงานของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพที่ต้องมีการรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา ไม่สามารถแยกอาคารพิพิธภัณฑสถานเป็นเอกเทศที่เปิดให้ประชาชนเข้าชมได้เหมือนกับพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ อีกทั้งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิ ที่จอดรถสำหรับรถยนต์และรถบัส

ขนาดใหญ่ จุดประชาสัมพันธ์ จุดบริการอาหารและเครื่องดื่ม และโรงพักคอยเพื่อรองรับผู้มาเยี่ยมชม เป็นหมู่คณะอีกด้วย

จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ที่มุ่งศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ในพื้นที่ทหารให้เกิดประโยชน์ค้ำค่าสูงสุด สามารถบริหารจัดการอาคารพิพิธภัณฑ์ในแนวทางที่เหมาะสมแบบพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งหาแนวทางที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งนี้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังในการนำเสนอผลงานวิจัยนี้เป็นเสมือนแหล่งข้อมูลแนวทางในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตทหารในลักษณะคล้ายกันนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อทราบบริบทเกี่ยวกับอาคารพิพิธภัณฑ์และผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนหน้าที่การใช้งาน (Function) จากอาคารเรียนเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันรวมถึงปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลให้อาคารไม่ได้รับการดูแลและส่งเสริมเท่าที่ควร

๒. เพื่อรับทราบความคิดเห็นของสาธารณชนและข้าราชการทหารเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่ออาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกฯ แห่งนี้ รวมถึงการตีความและการสื่อความหมายที่จะทำให้ภาพลักษณ์ของกิจการทหารที่มีต่อความรู้สึกรักใคร่ของคนส่วนใหญ่เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะต้องอาศัยเทคนิคการออกแบบการจัดแสดง (Exhibition Design Techniques) เพื่อสื่อความหมายประวัติของกองทัพบกและกิจการทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เข้าใจสภาพปัจจัยภายในและภายนอกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภายภาพและจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่ออาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมุ่งเสาะหาวิธีการให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้ได้สะดวกขึ้น ในขณะเดียวกัน สามารถอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์โดยคำนึงถึงกลยุทธ์ที่จะนำมาให้อาคารพิพิธภัณฑ์อยู่ได้ด้วยตนเอง (Long-Term Self Sustainability) และพัฒนาจนเป็นแหล่งความรู้ตลอดชีวิต (Life Long Educational Center) ให้แก่สาธารณชนทั้งจากปัจจุบันไปจนถึงอนาคต โดยนำเสนอการพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ให้กับทางกองทัพบกเพื่อพิจารณาและผลักดันเชิงนโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาเพื่อศึกษาแนวความคิดของสาธารณชนที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ทหาร การรับรู้ ทัศนคติ การตีความและความเข้าใจโดยรวม เพื่อเป็นแนวทางปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ไปในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบริบทและข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ทหารและหาแนวทางปรับปรุงรวมถึงปรับปรุงเนื้อหาในการสื่อความหมายการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทหารให้มีความน่าสนใจต่อสาธารณชนและสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

ทั้งนี้ขอบเขตของโครงการปรับปรุง (Scope of the Renovation Project) รูปลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์จะได้รับการอนุรักษ์ให้คงสภาพของเดิมให้ได้มากที่สุด โดยสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์โดยรอบอาคาร (Surrounding Landscape) จะพยายามรักษาให้มีสภาพที่เอื้อประโยชน์ต่ออาคารให้ได้มากที่สุด สิ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงคือรูปแบบการจัดประเภทอาวุธยุทโธปกรณ์และของสะสมเพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นด้วยการประยุกต์รูปแบบใหม่ขอเทคนิคการจัดแสดงไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคนิค แสง สี เสียง (Multimedia Presentation) และการให้ผู้ชมได้เข้าไปมีส่วนร่วม (Interactive Program) เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมและเพิ่มคุณค่าทางประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้าชม

สนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์เนื้อที่ประมาณ ๖,๓๐๐ ตร.ม. จะได้รับการออกแบบให้เป็นส่วนอำนวยความสะดวกเสริมให้แก่อาคารพิพิธภัณฑ์ (Under-ground Facility Development) โดยจะถูกปรับปรุงให้เป็นที่จอดรถใต้ดินที่สามารถรองรับรถยนต์ได้ประมาณ ๑๒๐ คันเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทั้งเจ้าหน้าที่อาคารพิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชมจากภายนอก และยังสามารถรองรับรถของเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพภาคได้อีกด้วย ชั้นใต้ดินประกอบด้วย:

ส่วนประชาสัมพันธ์ (Information Center) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชม

ร้านจำหน่ายของที่ระลึก (Souvenir Shop) จำหน่ายของสะสมและหนังสือเพื่อเก็บเป็นความทรงจำเกี่ยวกับการเข้าชม โดยมีจุดประสงค์เพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้แก่ทางพิพิธภัณฑ์เองในลักษณะพึ่งพาตนเองได้

ลานจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition) ที่ดึงดูดผู้ชมด้วยการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเนื้อหาในการจัดแสดง (Exhibition Theme)

โรงภาพยนตร์ (Theater) ที่แสดงภาพยนตร์สั้นเกี่ยวกับความเป็นมาของกองทัพภาค สามารถรองรับผู้ชมในแต่ละรอบการแสดงได้ประมาณ ๑๒๐ คน ภายในโรงภาพยนตร์ยังมีเวทีเพื่อจัดแสดงละครตามความเหมาะสมอีกด้วย

ส่วนจำหน่ายอาหารและรับประทานอาหาร (Food Court and Cafeteria) บริการจำหน่ายอาหารเช้าและอาหารกลางวันในราคาถูกให้แก่ผู้เข้าชมที่มาเป็นกลุ่มคณะขนาดใหญ่ มีโต๊ะและเก้าอี้ที่นั่งที่สามารถรองรับได้ประมาณ ๑๒๐ คน

ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว (Visitor Center) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีโบรชัวร์ แผ่นพับและโปสเตอร์เกี่ยวกับประวัติกองทัพภาคแจกให้แก่ผู้สนใจ ภายในพื้นที่นี้ยังมีส่วนอาหารและเครื่องดื่มจำหน่ายเพื่อใช้เป็นส่วนพักผ่อนและจุดนัดพบของกลุ่มผู้เข้าชมที่มาเป็นคณะ

ห้องน้ำขนาดใหญ่ ชาย-หญิง (Restrooms) สร้างเพิ่มเติมในส่วนชั้นใต้ดินเพื่อรองรับจำนวนผู้เข้าชมและกลุ่มสัมมนาที่มาเป็นคณะใหญ่ รวมถึงห้องน้ำเฉพาะสำหรับผู้พิการ (Disable Toilets)

๒. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๒.๑ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์ ที่เกี่ยวข้องจะใช้การสัมภาษณ์แบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Interview as Qualitative Research) เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมโดยรวมของอาคารพิพิธภัณฑสถาน การจัดการด้านอาคาร ประเภทและจำนวนผู้เข้าชม รูปแบบการจัดแสดงในปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกที่มี การรักษาสภาพอาคารและของจัดแสดง ปัญหาและข้อจำกัดที่พบ รวมถึงข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในอาคารพิพิธภัณฑสถาน

๒.๒ ประชาชนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑสถานจำนวน ๓๐๐ คนจะได้รับการขอให้กรอกแบบสอบถามความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ (Questionnaire Survey as Quantitative Research) เพื่อศึกษาแนวความคิด การยอมรับและความเข้าใจ นำผลลัพธ์ที่ได้มาปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งนี้ให้ดียิ่งๆขึ้นไปในอนาคตและตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

๓. ขอบเขตด้านการวิจัยเชิงพื้นที่

การวิจัยนี้มีเป้าหมายศึกษาที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นอาคารแนวยาวแบบมีมุขกลางขนาด ๓ ชั้นหลังคาทรงจั่ว ซึ่งปรับจากอาคารเรียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาเป็นอาคารกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบันและสภาพแวดล้อมอาคารพิพิธภัณฑสถานโดยรอบได้แก่ บริเวณทางสัญจรทั้งทางเข้าและทางออก สนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถาน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงพื้นที่และภูมิทัศน์ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวพิพิธภัณฑสถานเองและประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ขนาดพื้นที่ที่วิจัยประมาณ ๑๕ ไร่ (๕.๙ เอเคอร์) ทั้งนี้ไม่รวมอาคารส่วนทำงานและอาคารประกอบอื่นๆ ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพบก

๔. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๖ จนถึงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๖

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑสถาน ทหาร อาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาบริบทของอาคารพิพิธภัณฑสถานในเขตพื้นที่ทหาร ปัญหาและอุปสรรคที่พบ การดูแลรักษาอาคาร ช่องทางการประชาสัมพันธ์ เงินทุนสนับสนุน และการขาดสิ่งสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่ผู้เข้าชม รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการเก็บข้อมูล ทั้งจากการศึกษาเอกสาร (Document Study) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาอื่นๆ และ การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๑.๑.๑ การศึกษาเอกสาร (Document Study)

มีการศึกษาเอกสารในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ เช่นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อาคารและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ ศึกษาตัวอย่างการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหารทั้งในประเทศและต่างประเทศเช่น กรณีศึกษาอนุสรณ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ทหารของสิงคโปร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๑.๑.๒ การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ กองทัพบก อาทิผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ เป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Interview as Qualitative Research) เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมโดยรวมของอาคาร และรูปแบบการจัดการอาคาร ประเภทและจำนวนของผู้เข้าชม รูปแบบการจัดแสดง ปัญหาและข้อจำกัดที่พบ รวมถึงข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่างๆเพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกต่อไป

๑.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์จำนวน ๓๐๐ คนทำแบบสอบถาม ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ (Questionnaire survey as Quantitative Research) เพื่อศึกษาทัศนคติ แนวความคิด ความคาดหวัง ความเข้าใจและความคิดก่อนและหลังชมพิพิธภัณฑ์ ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามนำมาประเมินผลผ่านการวิเคราะห์ระบบ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติให้ออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ ผลลัพธ์ที่ได้แสดงด้วย ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้ให้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการศึกษา ใช้รูปแบบการพรรณนา อธิบายเชื่อมโยงกับแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาการอนุรักษ์อาคารที่ถูกต้องเหมาะสม การปรับปรุงการจัดแสดงจากเดิมที่เป็นการจัดวางแบบนิ่ง (Static Displays) ให้เป็นแบบผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วม (Dynamic Displays) ด้วยการใช้เทคนิคแสง สี เสียง รวมถึงนำเสนอแนวคิดใหม่ๆที่ได้จากการวิจัย มาพัฒนาในการปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ สภาพแวดล้อมโดยรอบและเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมและประชาชนเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมที่มีเนื้อหาและข้อมูลเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑทหารที่เป็นภาษาไทยมีค่อนข้างน้อยต้องศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากหนังสือต่างประเทศแทน เนื้อหาด้านการจัดการอาคารอนุรักษ์และข้อมูลพิพิธภัณฑทหารถือเป็นข้อมูลลับที่ไม่เปิดเผย ไม่มีการตีพิมพ์เป็นเอกสารทั่วไป การได้มาของข้อมูลต้องค้นคว้าจากการสำรวจภาคสนามด้วยตนเอง และทำหนังสือขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง นอกจากนี้ การทำแบบสอบถามของผู้มาเยี่ยมชมจำนวน ๓๐๐ คนเป็นเรื่องที่ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากต้องขอความร่วมมือผู้เข้าชมในการกรอกแบบสอบถาม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. กระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนทางด้านเงินทุนโดยชี้ให้เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับสาธารณชนและประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑทหารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์อันดีให้แก่กองทัพผ่านทางการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่างๆที่มีประสิทธิภาพ

๒. ส่งเสริมให้สาธารณชนเล็งเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑทหารซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งและเอกราชของชาติไทย โดยเผยแพร่ผ่านทางวรรณกรรม เอกสารทางวิชาการ หนังสือแม็กกาซีน แผ่นพับ และสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมใหม่ในการอนุรักษ์สมบัติชาติให้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. การสนับสนุนให้สาธารณชนมีความเข้าใจด้านบวก (Positive Interpretation) ในแง่ความสำคัญของกิจการทางทหารโดยสนับสนุนให้เขาเหล่านั้นสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑได้ง่ายและไม่มีอุปสรรคในการเข้าเยี่ยมชม แม้พิพิธภัณฑจะตั้งอยู่ในพื้นที่ของทหาร รวมถึงการใช้สื่อทั้งทางภาครัฐและเอกชนเพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์กองทัพและความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑทหารกับประชาชน

๔. เปลี่ยนรูปแบบการจัดแสดงและการนำเสนอโดยคำนึงถึงเนื้อหาในการจัดแสดงที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถรับชมและเข้าใจได้ทุกเพศทุกวัย โดยใช้ทั้งสื่อและเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยช่วยในการจัดแสดง ไม่ว่าจะเป็นการใช้แสงไฟแบบหรี่แสงปรับบรรยากาศได้ (Dim Light) หรือระบบไฟแบบเปลี่ยนสีได้เองอัตโนมัติ การใช้ระบบเสียงแบบรอบทิศทาง (Surrounded Sound) การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยให้การจัดแสดงและผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interactive Media) และการใช้สื่อวีดิทัศน์ต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและสนใจในสิ่งแสดง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอ ทางพิพิธภัณฑจำเป็นต้องมีพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการชั่วคราวโดยเนื้อเรื่อง (Theme) ในการจัดแสดงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสมัยนิยมเพื่อช่วยให้เกิดการบอกต่อและเกิดการเยี่ยมชมซ้ำ (Repeat Visitation)

๕. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมเพื่อช่วยในการสื่อความหมายและการตีความเนื้อหาพิพิธภัณฑให้แก่สาธารณชนโดยสร้างโปรแกรมการเข้าร่วม (Participative Program) ในพื้นที่พิพิธภัณฑกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ อาทิจ การมีศูนย์ประชาสัมพันธ์ผู้ชมและนักท่องเที่ยว

(Visitor Center) การจัดหาพื้นที่แสดงนิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition Area) การมีพื้นที่สันทนาการ (Recreational Area) เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการคิดต่อยอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่เยาวชน รวมถึงกิจกรรมเข้าร่วมเล่นสนุก (Participative Activities) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความสนุกไปพร้อมกัน

๖. การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้สามารถทำได้โดยกองทัพบกประชาสัมพันธ์อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้แก่ประชาชนทั่วไปและชาวต่างชาติที่สนใจผ่านการประชาสัมพันธ์โดยกรมศิลปากร, สมาคมพิพิธภัณฑ์แห่งประเทศไทย, กรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand), อีโคมอส (International Council on Monuments and Sites) และ SEAMEO-SPAFA นอกเหนือจากการที่จะมีผู้เข้าชมมากขึ้นแล้ว การร่วมมือดังกล่าวยังเป็นการแลกเปลี่ยนไอเดียเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ เทคนิคการอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑ์และของจัดแสดง รวมถึงกลยุทธ์ในการจัดแสดงและแนวโน้มตลาดท่องเที่ยวอีกด้วย

๗. เพื่อนำนโยบายและแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ผลักดันเชิงนโยบายให้แก่กองทัพบกเพื่อเป็นข้อพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญ นำไปสู่การสนับสนุนด้านเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาต่อยอดแผนการจัดการให้สามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์ทั้งแก่พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเองและส่งเสริมภาพลักษณ์ของกองทัพบกเชิงบวกในองค์กรรวม

คำจำกัดความ

พิพิธภัณฑ์	หมายถึง	สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรม หรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ
พิพิธภัณฑ์ทหาร	หมายถึง	สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่างๆที่มีความสำคัญเกี่ยวกับกิจการทางทหาร นำเสนอประวัติศาสตร์ทางทหารของประเทศ โดยมีหน่วยทหารนั้น ๆ เป็นเจ้าของและรับผิดชอบดูแลงานในสายที่เกี่ยวข้องทั้งปวง
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	หมายถึง	พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพบก (บก.ทบ.)
ภัณฑารักษ์	หมายถึง	ผู้ดูแลสิ่งของเช่นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑ์
การจัดการด้านการอนุรักษ์	หมายถึง	กระบวนการจัดการและเทคนิคเพื่อรักษาหรือคงสภาพอาคารพิพิธภัณฑ์และของจัดแสดงที่เกี่ยวข้อง
การตีความ	หมายถึง	การรับรู้รับทราบ ทศนคติ การประเมินค่า เพื่อทำความเข้าใจของผู้ที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์
การวิเคราะห์ระบบ SPSS	หมายถึง	Statistical Package for the Social Science เป็นโปรแกรมที่ช่วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติมาวิเคราะห์ให้สามารถอ่านและทำความเข้าใจหรือนำไปต่อยอดได้ แสดงผลออกมา

ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นต้น และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของ ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานทหารในประเทศไทยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถตอบสนองประโยชน์ต่อสาธารณชน มีรูปแบบการอนุรักษ์อาคารและสิ่งจัดแสดงที่เหมาะสม รวมถึงการจัดหาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง เอื้อประโยชน์แก่พิพิธภัณฑสถานในองค์รวมการวิจัยครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน สำหรับ “ภาครัฐ” ได้แก่ หน่วยงานทหารในฐานะหน่วยงานของรัฐ รวมถึงองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ในขณะที่ “ภาคเอกชน” หมายถึง กลุ่มหรือสถาบันที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน อาทิ โรงเรียน องค์กรพิพิธภัณฑสถาน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นต้น การวิจัยจะมุ่งศึกษาไปที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ในเชิงปฏิสัมพันธ์ การรับรู้ และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการในพิพิธภัณฑสถานอย่างยั่งยืน การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานไม่เพียงแต่ในบริบทของพิพิธภัณฑสถานโดยทั่วไปเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริบทของพิพิธภัณฑสถานทหารที่มีทหารเป็นเจ้าของอีกด้วย ผู้วิจัยพบว่ามีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานอยู่พอสมควรซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบทความและหนังสือจากต่างประเทศเกี่ยวกับที่มาและคำจำกัดความของพิพิธภัณฑสถาน รวมถึงการตีความ การศึกษาของผู้เข้าชม นิทรรศการ การดูแลของสะสม การจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑสถาน

เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับบริบทของพิพิธภัณฑสถาน งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นไปที่หลักการทั่วไปของการจัดการพิพิธภัณฑสถานร่วมกับการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวและประเด็นการตีความหรือการสื่อความหมาย อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานทหารค่อนข้างหายากและมีจำกัด พิพิธภัณฑสถานที่ประสบความสำเร็จอย่างอนุสรณ์สถานแห่งชาติที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและพิพิธภัณฑสถานกองทัพแห่งสิงคโปร์ (Army Museum of Singapore) ในประเทศสิงคโปร์จะใช้เป็นกรณีศึกษาและแนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานทหารในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานทหารของไทยเรานั้น ค่อนข้างล้าสมัยและผู้บังคับบัญชายังไม่ให้ความสำคัญ ส่งผลต่อนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่ส่วนใหญ่มักขาดการฝึกฝนและขาดโอกาสในการฝึกอบรมในการให้บริการงานพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานทหารในประเทศไทยจึงไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนักในการบริหารจัดการ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับทักษะและกระบวนการในการปฏิบัติงานและการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้จัดการพิพิธภัณฑสถานและเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพิพิธภัณฑสถานและหอศิลป์ทุกประเภทซึ่ง ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาแผนการจัดการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ คำจำกัดความและความหมาย

เป็นเวลากว่าศตวรรษที่พิพิธภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเติมเต็มบทบาทด้านการศึกษารูปแบบใหม่และสร้างแรงบันดาลใจที่ภาครัฐพยายามส่งต่อประชาชนองค์รวม (Bennett, 2000 : 109) เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็นเสมือนกระจกเงาแห่งความทรงจำ สื่อถึงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งแตกต่างจากความทรงจำส่วนบุคคลซึ่งเคลื่อนไหวโดยประสบการณ์ส่วนบุคคล พิพิธภัณฑ์ให้รูปแบบเนื้อหาประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นความทรงจำสาธารณะหรือเป็นความทรงจำอย่างเป็นทางการ พิพิธภัณฑ์มักถูกอธิบายว่าเป็นสถานที่แห่งความทรงจำที่คัดสรรไว้แล้วและเป็นความทรงจำส่วนรวมในเวลาเดียวกัน ดังที่ Corsane (2005 : 186) ได้กล่าวไว้ ความทรงจำในอดีตและปัจจุบันสามารถเชื่อมโยงและเสริมพลังกันได้ด้วยองค์ประกอบที่จับต้องได้ (วัตถุที่สัมผัสได้) และองค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้ (อารมณ์และความรู้สึก) ที่มีอยู่ภายในของจัดแสดงและนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์

Durbin (1996 : 30) กล่าวว่าลักษณะสำคัญของความทรงจำคือวิธีที่มันทำหน้าที่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตเข้ากับประสบการณ์ล่าสุด จากนั้นความทรงจำจะรวมเป็นหนึ่งหรือสูญหายไปในระยะเวลานาน แนวคิดเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับบริบททางกายภาพและสังคมสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงอดีต พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์จึงถูกสร้างขึ้นโดยสร้างแบบจำลองของอดีตผ่านคำพูด รูปภาพ และสิ่งประดิษฐ์ และที่ซึ่งผู้เข้าชมใช้ข้อความที่มีอยู่ (Gable, 2006 : 110) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการแสดงเอกลักษณ์ของชาติโดยช่วยสร้าง “ประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการ” สำหรับทุกคน

Ambrose และ Paine (1993 : 6) สังเกตว่าพิพิธภัณฑ์ตามแนวคิดสมัยใหม่ พัฒนาขึ้นในยุโรปราวศตวรรษที่สิบเจ็ด การใช้คำว่า "พิพิธภัณฑ์" เป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกในปี ค.ศ. 1682 ถูกใช้เพื่ออธิบายสถานที่จัดเก็บของแปลกหายากและแปลกใหม่ที่พัฒนาโดยศาสตราจารย์อีเลียสแอสโมล (Elias Ashmole) ที่มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ตั้งแต่ของสะสมส่วนตัวของข้าราชการบริหารและสุภาพบุรุษสุภาพสตรีตามยุคสมัย พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันการศึกษาของภาครัฐตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังที่ Bennett (2004 : 66) ตั้งข้อสังเกตว่า พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และนิทรรศการมีบทบาทสำคัญในการก่อตัวของรัฐสมัยใหม่ เป็นพื้นฐานในแนวคิดของพิพิธภัณฑ์และสิ่งที่ใกล้เคียง พิพิธภัณฑ์เป็นเสมือนแหล่งรักษาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีของชุมชน ทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในงานของพวกเขาผ่านกลุ่มเพื่อน อาสาสมัคร งานโครงการ และในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังให้การสนับสนุนองค์การการศึกษา และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Ambrose และ Paine, 1993 : 9)

International Council on Museums (ICOM) ได้ให้นิยามว่า “พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่ไม่แสวงหาผลกำไร ให้บริการสังคมและเปิดเป็นแหล่งสาธารณะให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงข้อมูลเกิดการอนุรักษ์ ค้นคว้าข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิด และจัดแสดงเพื่อวัตถุประสงค์ส่งเสริมการศึกษา ให้ความรู้ และความเพลิดเพลิน ได้พบเห็นสิ่งที่เป็นหลักฐานการมีอยู่ของบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ของเขา” (ICOM, 1987 quoted in Ambrose และ Paine 1993) นอกจากนี้ The

Museum Association (1984 : 9) ยังเสนอว่า “พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่รวบรวม จัดทำเอกสาร เก็บรักษา และตีความหลักฐานทางวัตถุและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ในความหมายที่กว้างขึ้น American Association of Museum (AAM) ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ว่า

“สถาบันที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่จัดตั้งขึ้นอย่างถาวร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการศึกษาหรือเพื่อความงามทางสุนทรียศาสตร์โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นมืออาชีพอยู่ใน จัดแสดงวัตถุที่จับต้องได้ต่อสาธารณชนโดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ ศึกษา ประเมินคุณค่า ให้คำแนะนำและความเพลิดเพลินของวัตถุและตัวอย่างที่จัดแสดง โดยมุ่งหมายให้คุณค่าทางการศึกษาและวัฒนธรรมผ่านการจัดแสดงที่ประกอบด้วยศาสตร์แห่งศิลปะวิทยาการ ประวัติศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน” (Genoways และ Ireland, 2003 : 4)

แม้ว่าจะมีความหลากหลายในด้านนิยามศัพท์และความหมาย แต่องค์ประกอบหลักที่เป็นหัวใจของคำจำกัดความก็คือ พิพิธภัณฑ์มีไว้ให้ทุกคนในสังคมได้เรียนรู้ สัมผัส และแบ่งปันแนวคิดเกี่ยวกับการจัดแสดงและนิทรรศการระหว่างการเยี่ยมชม อย่างไรก็ตาม บางทีแง่มุมที่น่าผิดหวังที่สุดของพิพิธภัณฑ์อาจอยู่ที่ระดับที่นำเสนอประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของเมืองในฐานะสิ่งไกลตัวจับต้องไม่ได้ และไม่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์หรือการเมือง (Bennett, 2004 : 125) ยิ่งไปกว่านั้น พิพิธภัณฑ์บางแห่งยังนำเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อนหรือจำกัดกลุ่มมากเกินไป นำไปสู่ความคิดที่ว่าไม่สามารถเข้าถึงได้และไม่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ควรคำนึงถึงโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและขนบธรรมเนียมของคนทั่วไปเป็นหลัก มากกว่าการไปให้ความสนใจกับโบราณวัตถุของชนชั้นสูง เนื่องจากการประเมินความสัมพันธ์ของอดีตกับความลุ่มหลงทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างมากสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์รวบรวมและดูแลวัตถุที่มีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และประวัติศาสตร์ และเปิดให้สาธารณชนเข้าชมผ่านนิทรรศการทั้งแบบจัดแสดงถาวรหรือจัดแสดงชั่วคราว เพื่อดึงดูดความน่าสนใจ พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่พยายามนำเสนอโปรแกรมและกิจกรรมสำหรับผู้ชมที่หลากหลาย รวมถึงผู้ใหญ่ เด็ก และครอบครัว แนวโน้มสมัยใหม่ในด้านพิพิธภัณฑ์วิทยาคือการขยายขอบเขตของเนื้อหาและนำเสนอการจัดแสดงแบบให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทราบว่าพิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างเอกลักษณ์ของชาติ การนำเสนอด้วยทัศนศิลป์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในการแสดงสัญลักษณ์และการรักษาพันธะของชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ พิพิธภัณฑ์เป็นเสมือนตัวแทนของศาสนจักรแห่งลัทธิชาตินิยม ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกร่วมของอารยธรรมชาตินั้น ๆ (Hooper-Greenhill, 2000 : 25)

บทบาทและความสำคัญของการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์ถือเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมที่ดำรงไว้สำหรับสืบทอดคุณค่าและความหมายของชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นโดยอาศัยการบันทึกและตีความเหตุการณ์ในอดีตจนกลายเป็นสิ่งซึ่งแสดงถึงความเป็นมาของชาติและวัฒนธรรมของตน สอดคล้องกับสิ่งที่ Bennett (2004: 107) กล่าวถึงบทบาทของพิพิธภัณฑ์เสมือนอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลที่สามารถสะสมข้อมูลมากมายในอดีตมาสังเคราะห์รูปแบบเพื่อกำหนดแนวทางของอนาคต และนำข้อมูลจากการศึกษาอดีตเหล่านั้นไปใช้กับ

งานด้านการศึกษาด้านพลเรือน ทำหน้าที่เป็นสื่อที่แสดงพัฒนาการของสังคมส่วนรวม สิ่งพิพิธภัณฑ์ต้องการบอกผู้คนและช่วยให้พวกเขาเข้าใจก็คือ วันนี้เป็นอดีตของวันพรุ่งนี้ และประวัติศาสตร์คือพลวัตที่ขับเคลื่อนจากรุ่นสู่รุ่น (Discovery Museum, 2005 : 88)

นักทฤษฎีทางพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าทุกวันนี้พิพิธภัณฑ์หิบบัณฑิตศิลปะการนำเสนอและการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ จากโรงภาพยนตร์และสวนสนุกต่างๆ เพื่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่ดึงดูดประสาทสัมผัสทั้งหมด ไม่ว่าจะประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ บริบททางประวัติศาสตร์ หรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผู้ชมมีส่วนร่วม (Marstine, 2006 : 13) พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวพิพิธภัณฑ์กับผู้ชม ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์บางแห่งกำลังค้นหาความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคาดหวังและความชอบของผู้เข้าชมเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความสนใจของสาธารณะชน หากมีการออกแบบที่ดี สื่อสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการจัดแสดงสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าชมเกิดการตั้งคำถาม ทำทหายความคิดเดิม ๆ และดึงดูดให้พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่น่าเสนอ (Marstine, 2006 : 30) ทั้งนี้ การพัฒนาเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์เองสามารถนำเสนอวิธีใหม่ๆ ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมผ่านการชมเสมือนจริง (Virtual Tour) และปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบ (Interactive Activities) ที่มีในหน้าเว็บเพจได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย

ต้นตอ (๒๕๔๕) อ้างใน หัสตินทร์ (๒๕๔๕ : ๖๔) พิพิธภัณฑ์ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษาเพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ผู้เข้าชมทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ และเชื้อชาติ จึงควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าชม สำหรับการจัดแสดงและนิทรรศการ วัตถุประสงค์ควรได้รับการพิจารณาในการคัดเลือกและการจัดเตรียม ทำให้พิพิธภัณฑ์เสมือนเป็นสถาบันที่ให้ความรู้แก่ทั้งแก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจน นิสิต นักศึกษาและเด็กนักเรียน (Bennett, 2004 : 167) พิพิธภัณฑ์ยังกลายเป็นกลไกทางวัฒนธรรมและการเมืองที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์โดยภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ในทางวิชาการ พิพิธภัณฑ์ได้กลายเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ชมกับประวัติศาสตร์ ขยายความและถอดรหัส กระตุ้น และช่วยเหลือ (Sola Quoted in Knell, 1999 : 188) Ambrose และ Paine (1993 : 3) กล่าวในหนังสือชื่อ พื้นฐานพิพิธภัณฑ์ (Museum Basics) ว่าพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่หลักในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์และความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานที่ ของสะสมเหล่านั้นแสดงถึงมรดกทางภูมิปัญญาที่ไม่เหมือนใครและสะท้อนถึงความสำเร็จและความเจริญของประเทศ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงมีบทบาทสำคัญในการรำลึกถึงความทรงจำเพื่อเป็นหลักฐานบันทึกทางประวัติศาสตร์ ต่อยอดการตีความประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญใดๆ ที่ได้รับการบันทึกไว้ (Noakes, 1997 Quoted in Whitmarsh, 2000 : 1)

พิพิธภัณฑ์มีศักยภาพในการให้ความกระจ่าง กระตุ้นความตระหนักรู้ ให้ความรู้ และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน พิพิธภัณฑ์ยังสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการช่วยให้สาธารณชนเติมเต็มตนเองด้วยการสร้างความภาคภูมิใจและช่วยให้สาธารณชนเอาชนะความวิตกกังวลกับเหตุการณ์ใดๆ ที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตได้ ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์สามารถรักษาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในงานของพวกเขาผ่านกลุ่มเพื่อน อาสาสมัคร งานโครงการ และใน

รูปแบบอื่นๆ พิพิธภัณฑียังให้การสนับสนุนองค์การการศึกษา และเป็นที่ยึดกิจกรรมทางวัฒนธรรมนั้นๆ อีกด้วย (Ambrose และ Paine, 1993 : 9)

ในบริบททางสังคม พิพิธภัณฑียังมีจุดประสงค์สำคัญในการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจของชุมชนและพลเมือง โดยการอนุรักษ์และหล่อเลี้ยงความต่อเนื่องของความทรงจำและความรู้ในท้องถิ่น ตลอดจนความพลัดเปลี่ยนภายใน ในทำนองเดียวกัน พิพิธภัณฑียังมีความสำคัญทางการเมือง เช่นเดียวกับวัฒนธรรมเนื่องจากให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและมีผลต่อการพักผ่อนหย่อนใจและการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับการศึกษาและการกระจ่างรู้ (Corsane, 2005 : 186) ทั้งนี้ Keene (2002: 3) เสนอด้วยว่าพิพิธภัณฑียังมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจและสังคมในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทั้งจากผู้ชมในประเทศและต่างประเทศ และเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง

ในหลาย ๆ ประเทศ บทบาทของพิพิธภัณฑียังกำลังเปลี่ยนไปโดยกลายเป็น 'เน้นคน' มากขึ้น แทนที่จะเป็น 'เน้นของสะสม' ปัจจุบันพิพิธภัณฑียังให้ความสนใจมากขึ้นในการค้นหาสิ่งที่ผู้ชมต้องการ และประเมินว่าสิ่งที่พวกเขาจัดให้ก็น่าพอใจหรือไม่ จากข้อมูลของ International Council on Monuments and Sites (ICOMOS, 1999 : 2) พวกเขาตั้งข้อสังเกตว่า 'การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ค้นหาวิธีการและแรงจูงใจในการดูแลและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของพวกเขา' ทั้งนี้ควรมีส่วนร่วมหรือความร่วมมือจากตัวแทนชุมชนท้องถิ่น นักอนุรักษ์นิยม ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เจ้าของอาคารสถานที่ ผู้กำหนดนโยบาย และนักวางแผนพัฒนาระดับชาติ บทบาทความร่วมมือเหล่านี้มีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และยกระดับการคุ้มครองมรดกทางปัญญาและวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

ในอดีต ในขณะที่ 'มรดก' มีความสำคัญกับการสงวนรักษาและการอนุรักษ์มรดกที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้แต่จับต้องได้ (Immovable Tangible Heritage) โดยเฉพาะอนุสาวรีย์และโบราณสถานแต่ 'พิพิธภัณฑียัง' ให้ความสนใจกับมรดกที่เคลื่อนย้ายได้และจับต้องได้ (Movable Tangible Heritage) อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑียังและหอศิลป์ได้รับการสนับสนุนให้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของมรดก ปัจจุบันหลักการและแนวทางปฏิบัติในการจัดการพิพิธภัณฑียังและมรดกมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากการพิจารณาถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในฐานะที่เป็นต้นทางของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยการสร้างความตระหนักรู้ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดความชื่นชมในมรดกทางวัฒนธรรมและความร่วมมือระหว่างกัน (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003 : 1-12)

เหตุผลที่ผู้คนเชื่อมั่นในการรับชมพิพิธภัณฑียังก็เพราะพิพิธภัณฑียังสามารถเชื่อมโยงคนกับวัตถุที่จัดแสดงได้ แม้พิพิธภัณฑียังจะให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แต่ก็สร้างบรรยากาศในการให้ผู้ชมได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจตามข้อสรุปหรือตามประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์มักเกิดขึ้นภายในสมาชิกครอบครัวและเพื่อนๆ ลักษณะเด่นของพิพิธภัณฑียังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมคือเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของมนุษย์และมองว่าเป็นความทรงจำทางสังคม มีอิทธิพลต่อสิ่งที่ควรจดจำและมีบทบาทในการเล่าเรื่องเพื่อสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของชาตินั้นๆ

พิพิธภัณฑ์ที่ตีสอนนำเสนอแนวทางสร้างองค์ความรู้ที่ง่ายและเข้าถึงผู้ชม ช่วยให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมกับประวัติศาสตร์ของชาติ เกิดความรู้ที่กว้างและภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตน (Knell, 1999 : 151)

ประเภทของผู้เข้าชมและความคาดหวัง

Hooper-Greenhill (1999 : 36) กล่าวว่าเมื่อกว่า ๓๐ ปีที่แล้ว นักทฤษฎีทางพิพิธภัณฑ์หลายคนสันนิษฐานว่าผู้ชมพิพิธภัณฑ์เป็นเพียงผู้รับทางเดียว ไม่มีการแสดงออกผ่านการแสดงความคิดเห็น การตีความและมุมมองส่วนตัวสำหรับการเข้าชมแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ยอมรับว่าผู้เข้าชมไม่ได้นิ่งเฉยแบบเดิมอีกแล้ว แต่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีแบบเฉพาะของตนเอง ลักษณะสำคัญของผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แต่ละคนคือพวกเขาเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะความเข้าใจตามแบบฉบับของตนเอง มีเหตุผลมากมายในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ การมาเยี่ยมชมอาจเป็นการหนีความวุ่นวาย การผ่อนคลาย การเรียนรู้ และหาความสุขส่วนตัว เมื่อใดก็ตามที่เป็นไปได้ ควรจ้างคนในท้องถิ่นให้ทำงานในธุรกิจพิพิธภัณฑ์ในฐานะภัณฑารักษ์หรือผู้ชี้แนะเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของชุมชนหรือเมืองนั้นๆที่ยั่งยืน ในขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นควรอยู่ภายใต้คำแนะนำของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการหรือแรงบันดาลใจของพวกเขาในภาพรวม (Corsane, 2005 : 132)

สำหรับผู้เข้าชม การได้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางเป็นแรงจูงใจที่เพียงพอสำหรับการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้จัดการพิพิธภัณฑ์และนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องกำหนดบริบทที่น่าสนใจของจุดหมายปลายทางเพื่อจัดหาผลิตภัณฑ์และความรู้ที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม Hooper-Greenhill (2000 : 7) ตั้งข้อสังเกตว่าพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ประสบปัญหาในการหาวิธีพัฒนานิทรรศการในเกิดความน่าสนใจ สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักว่าผู้คนที่เข้าชมสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ตอบสนองต่อพิพิธภัณฑ์และของสะสมตามมุมมองของตนเอง

การทำความเข้าใจแรงจูงใจของผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่เป็นผู้ใหญ่ที่ซับซ้อนเนื่องจากความสนใจที่มีหลากหลายและแตกต่างกันของพวกเขา ดังนั้นจึงไม่มีพิพิธภัณฑ์ใดที่สามารถคาดหวังที่จะตอบสนองความสนใจของผู้มาเยี่ยมชมได้ทั้งหมด เนื่องจากผู้เยี่ยมชมที่เป็นผู้ใหญ่ต้องการกำหนดจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง และใช้รูปแบบและโครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Matthew, 1987 : 70) ในทางตรงข้าม เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กภายในพิพิธภัณฑ์ Regnier (1987) กล่าวว่า การสร้างกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้พวกเขาได้ความสนใจตลอดการเยี่ยมชม เช่น นิทรรศการแบบโต้ตอบด้วยแสงและเสียง กิจกรรมสวมบทบาทหรือแต่งกาย การประกอบและแยกชิ้นส่วนต่างๆ เป็นต้น

Hooper-Greenhill (1999 : 260) กล่าวเสริมว่าพิพิธภัณฑ์ย่อมเกี่ยวข้องข้องกับการพิจารณาตลาดเป้าหมายและการให้บริการพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม แนวคิดเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาการวิจัยทางการตลาดและการสำรวจผู้เข้าชมเพื่อปรับปรุงการจัดแสดงและแกลเลอรี ในความเป็นจริง นิทรรศการที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมเชื่อมโยงตัวตนเข้ากับเนื้อหาจัดแสดงหรือสิ่งของต่างๆ และเสนอช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลจะขยายจำนวนและประเภทของผู้เข้าชมภายในพิพิธภัณฑ์ได้ ผู้เยี่ยมชม

พิพิธภัณฑ์อาจรู้สึกเหมือนเป็นคนนอกหากพวกเขาสัมผัสได้ถึงความรู้สึกที่ไม่พึงปรารถนาจากเจ้าหน้าที่และนิทรรศการที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อดึงดูดพวกเขาให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ควรเตรียมพร้อมต้อนรับผู้เข้าชมทุกเพศทุกวัยและทุกประเภท ดังนั้น Davis และ Gardner (1996 : 99-104) จึงเสนอ ๕ รูปแบบหน้าต่างแห่งการเรียนรู้เพื่อดึงดูดใจผู้เยี่ยมชมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบทั้ง ๕ มาจากประสบการณ์และความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้ชมดังนี้:

๑. “หน้าต่างเล่าเรื่อง” (Narrative Window) เป็นแนวทางของเรื่องราวสำหรับการเรียนรู้ นี่คือการที่ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์สามารถจัดเรียงเรื่องราวหรือประวัติของสิ่งของและการจัดแสดงให้ดึงดูดใจผู้ชม

๒. “หน้าต่างเชิงปริมาณ” (Quantitative Window) เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีความสนใจในเชิงตัวเลข เช่น มูลค่าและปริมาณของวัตถุต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ เช่น จำนวนภาพวาดที่ศิลปินสร้างขึ้น ปีที่สร้างวัตถุ หรือแม้กระทั่ง คุณค่าของวัตถุล้ำค่าในหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์

๓. “หน้าต่างแนวทางพื้นฐาน” (Foundational Approach) เป็นหน้าต่างสำหรับผู้เรียนที่สนใจอย่างแท้จริงในการทำความเข้าใจถึงความสำคัญของวัตถุหรืองานศิลปะ และวิธีการสร้างวัตถุ

๔. “หน้าต่างแนวทางสุนทรียศาสตร์” (Aesthetic Approach) เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีนักวิพากษ์โบราณวัตถุและศิลปะวัตถุผ่านมุมมองความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเอง

๕. “หน้าต่างแนวทางเชิงประสบการณ์” (Experiential Approach) เหมาะสำหรับผู้เรียนที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในงานศิลปะไม่ว่าทางใดก็ตาม เช่น การวาดภาพและการออกแบบรูปร่างของวัตถุที่สังเกต หรือแม้แต่การได้สัมผัสวัตถุเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ความรู้สึกทางศิลปะ

หน้าต่างทั้งห้านี้เชิญชวนให้นำเสนอความหมายที่หลากหลายและเรียกร้องให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับงานศิลปะและสิ่งของภายในพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้เข้าชมค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นเพื่อแจ้งมุมมองและความชอบของแต่ละคน กล่าวคือพิพิธภัณฑ์ต้องสร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมที่มีความหลากหลายมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม

Hood (1981) Quoted in Gunther (1999 : 123) ระบุผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ไว้สามประเภท: ผู้เข้าร่วมบ่อย (Frequent Participants) ผู้เข้าร่วมเป็นครั้งคราว (Occasional Participants) และผู้ไม่เข้าร่วม (Non-Participants) สำหรับ 'ผู้เข้าร่วมบ่อย' คือส่วนน้อยของผู้ชมในพิพิธภัณฑ์ แต่เป็นตัวแทนในสัดส่วนที่ใหญ่ที่สุดของผู้ที่เข้าชมซ้ำเป็นประจำ ผู้เข้าชมเหล่านี้ชอบที่จะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เพียงลำพัง เนื่องจากพวกเขาต้องการพินิจพิเคราะห์ของจัดแสดงด้วยตนเอง และเชื่อว่าการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป็นกิจกรรมที่คุ้มค่า 'ผู้เข้าร่วมเป็นครั้งคราว' คือคนหนุ่มสาวและผู้ปกครองของเด็กเล็กที่สนใจกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความบันเทิง แต่มักจะไม่ค่อยสนใจโอกาสในการเรียนรู้เพราะพวกเขามักจะรู้สึกอึดอัดในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสำหรับผู้ชมกลุ่มนี้เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้พวกเขาได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ ประการสุดท้าย 'ผู้ที่ไม่เข้าร่วม' คือบุคคลที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีประสบการณ์หรือมุมมองด้านลบกับระบบการศึกษาและไม่เปิดใจถึงความสำคัญหรือความรู้ที่จะได้จากการชมพิพิธภัณฑ์ จึงตัดสินใจไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์

จากการวิจัยของ Gunther (1999 : 126) เกี่ยวกับคำแนะนำสำหรับพิพิธภัณฑเพื่อตอบสนองความคาดหวังในการเรียนรู้ของผู้เข้าชมที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้จัดการ นักพัฒนา และภัณฑารักษ์ ควรเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑทุกคนเป็นนักการศึกษาที่มีบทบาท คือการสอนและนำทางผู้เข้าชมให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑโดยช่วยให้พวกเขาถอดรหัสสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑได้ และยังผสมผสานกิจกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยีมีเดียใหม่ๆ นอกจากนี้ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สถานที่พักผ่อน ห้องน้ำ บริการอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และห้องบรรยายที่สะดวกสบายเป็นสิ่งทีพิพิธภัณฑทุกแห่งควรให้ความสำคัญ มีการศึกษาผู้เข้าชมเพื่อทำความเข้าใจว่าผู้เข้าชมคิดและรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับประสบการณ์ในพิพิธภัณฑ วิธีการสังเกตมีหลายวิธี เช่น การติดตามและกำหนดเวลาโดยการบันทึกการเคลื่อนไหวของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ หรือการพัฒนาแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ชมเหล่านั้น (Hein, 1998 : 100) ตัวอย่างเช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้มาเยือนพบว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะปรับทิศทางตัวเองและทำการสำรวจสิ่งของต่างๆ แต่เด็กๆ ไม่ค่อยมีการบันทึกข้อมูล เว้นแต่ครูจะขอให้ทำงานมอบหมาย ข้อดีคือพวกเขาสามารถจำสิ่งที่พวกเขาทำและอธิบายให้ผู้อื่นฟังได้แม้ว่าจะเว้นช่วงไปนานแล้วก็ตาม ในทางกลับกัน ผู้ใหญ่จะนำประสบการณ์ที่สั่งสมมาติดตัวไปด้วย ซึ่งพิพิธภัณฑสามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่พวกเขาได้ ประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคนได้รับการสังเคราะห์โดยข้อมูลจากสมาชิกครอบครัวคนอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Hein, 1998 : 142)

ความสะดวกสบายของผู้เข้าชมก็เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่สำคัญเช่นกันสำหรับการเรียนรู้ของผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑ ความสะดวกสบายครอบคลุมปัจจัยต่างๆ มากมาย ครอบคลุมถึงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสถานที่พักผ่อน (Hein, 1998 : 137) โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนานิทรรศการที่จะดึงดูดเฉพาะผู้ใหญ่หรือเด็กอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นในปัจจุบันไม่เพียงพอเสียแล้ว พิพิธภัณฑที่ดีต้องคำนึงถึงการ จัดแสดงที่ต่อยอดความคิดและพัฒนาสติปัญญา สิ่งสำคัญคือสามารถพัฒนาการจัดแสดงที่ผู้ชมเข้าถึงได้และมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของพิพิธภัณฑในการดึงดูดผู้เข้าชมส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับทั้งคุณภาพของการนำเสนอและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยในการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ โดยทั่วไปแล้วความคาดหวังของผู้เข้าชมถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าสำหรับนักการศึกษาด้านพัฒนาพิพิธภัณฑและภัณฑารักษ์ เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑให้ตรงใจผู้เยี่ยมชม ข้อมูลที่มีคุณค่าจะได้รับจากสมุดเยี่ยมหรือแบบสอบถามที่ผู้เยี่ยมชมแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ

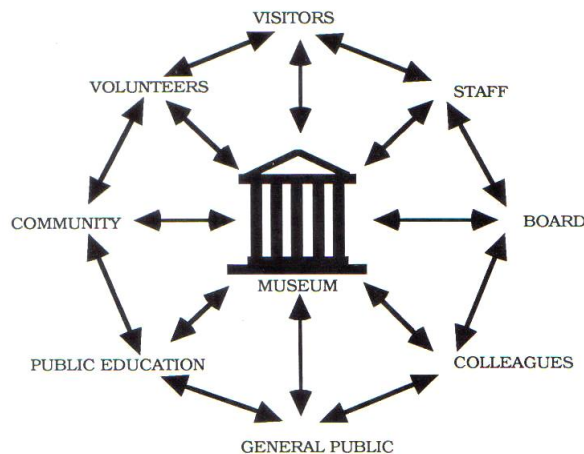
แนวคิดด้านรูปแบบการสื่อสารภายในพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑทุกแห่งทราบดีว่าการดึงดูดผู้เข้าชมไม่ใช่เรื่องง่าย ด้วยลักษณะผู้มาเยี่ยมชมมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและกิจกรรมสันทนากการที่หลากหลาย ในขณะที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมสันทนากการต่างๆเช่น ไปดูละครหรือไปสวนสนุกแทนที่จะไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ ความท้าทายได้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑคือเปิดมุมมองให้กว้างขึ้นและตัดสินใจว่าจะทำอะไรได้บ้างเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับพิพิธภัณฑ การจัดหาข้อมูลการบริการด้านข้อมูลข่าวสารและช่องทางติดต่อสื่อสารที่มากขึ้นเพื่อดึงดูดผู้ชมจะต้องพิจารณาถึงวิธีที่ผู้คนเรียนรู้และได้รับวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่เข้าถึงได้ง่าย เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑต้องได้รับการ

ฝึกอบรม ฝึกความเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการวางแผนเพื่อพัฒนาและดำเนินการ เผยแพร่ข้อมูลที่ต้องการนำเสนอที่มีในการสื่อความหมายให้กับผู้เข้าร่วมชมพิพิธภัณฑ์ทุกคน ในความเป็นจริงแล้วการรับรู้ของสาธารณชน มักเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงดูดผู้ชมให้เข้าร่วมชมการจัดแสดงหรือนิทรรศการ โดยมุ่งเน้นในการสร้างทั้งความประทับใจและเกิดปฏิสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมของสาธารณชนเหล่านั้นในโครงการ กิจกรรม และนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ที่จัดขึ้น

ดังที่ Edson และ Dean (1994) ได้กล่าวไว้ การรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ประกอบด้วยแนวความคิดนำเสนอที่หลากหลาย ความแตกต่างของผู้เยี่ยมชม ผู้สนับสนุน ชุมชน และรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่นำเสนอและส่งเสริมภาพลักษณ์ของสิ่งที่พิพิธภัณฑ์เป็นอยู่ พนักงานที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีและรอบรู้อย่างยิ่งช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบันและพิพิธภัณฑ์ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเผยแพร่ภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สามารถแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งของจัดแสดง การค้นคว้าวิจัย และการจัดเตรียมนิทรรศการ ตามรูปแบบแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพที่ ๒ - ๑ ความเชื่อมโยงและการรับรู้ภายในพิพิธภัณฑ์

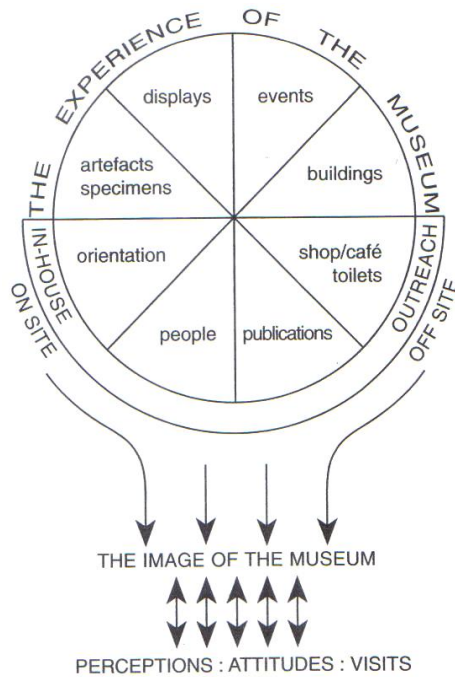

ที่มา : Edson, G. และ Dean, D., 1994. The Handbook for Museums, page 10.

Hooper-Greenhill (1999 : 40) เสนอแนวทางแบบองค์รวม (Holistic Approach) สำหรับการสื่อสารภายในพิพิธภัณฑ์ โดยทุกองค์ประกอบภายในพิพิธภัณฑ์มีความสำคัญต่อการเติมเต็มประสบการณ์ของผู้เข้าชม ในการพิจารณาแนวทางแบบองค์รวมเพื่อการสื่อสารในพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบกว้างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หรือประสบการณ์ทั่วไปของการเยี่ยมชม ได้แก่ ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ ทัศนคติและกิจกรรมที่สร้างขึ้นของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ รวมถึงบรรยากาศและรูปแบบการบริหารจัดการภายใน ตลอดจนการจัดเตรียมคำแนะนำและปฐมนิเทศสำหรับผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ในความเป็นจริงแล้ว พิพิธภัณฑ์สื่อสารด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งในเรื่องการจัดแสดง ประเภท ขนาดและหน้าที่ของแต่ละห้องจัดแสดง และวิธีการสื่อความหมายที่แตกต่างกันมากมาย สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือประเภทผู้ชมที่แตกต่างกันก็ต้องการ

ข้อกำหนดและความต้องการที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน นิทรรศการหรือการแสดงประเภทต่างๆ ที่นำมาใช้ต้องดึงดูดผู้ชมแต่ละประเภทได้ในองค์รวม แนวทางแบบองค์รวมในการสื่อสารของพิพิธภัณฑ์มีดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๒ การติดต่อสื่อสารภายในพิพิธภัณฑ์แบบองค์รวม

ที่มา : Hooper-Greenhill, E., 1999. The Educational Role of the Museum, page 40.

นอกจากรูปแบบวิธีการแบบองค์รวม (Holistic Approach) แล้ว กิจกรรม งานอีเวนท์ และโปรแกรมการศึกษาต้องได้รับการพิจารณาในการออกแบบให้ตรงกับความต้องการของผู้ชม โดยเฉพาะ โดยสร้างโอกาสให้สาธารณชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับนิทรรศการและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ โดยทั่วไปแล้ว พิพิธภัณฑ์จะใช้วิธีต่างๆ ในการสื่อสารกับผู้พบเห็นตั้งแต่ภายนอกอาคาร ซึ่งรวมถึงการสร้างเชื่อมโยงกับสื่อท้องถิ่นและระดับประเทศ การสร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างชุมชนท้องถิ่น เครือข่ายธุรกิจในพื้นที่ การศึกษาและวัฒนธรรม รวมถึงการใช้เทคนิคทางการตลาดต่างๆ สำหรับการโฆษณาประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ (Hooper-Greenhill, 1999 : 40)

แนวคิดด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มคุณค่าในการรับชม

ผู้คนรับรู้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมและของสะสมของพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ตามการรับรู้ของแต่ละคนและการแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจและการตีความส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่มาจากความรู้เฉพาะทางของตน ผ่านสภาพแวดล้อมสังคมจิตวิทยา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล และประสบการณ์ในการเยี่ยมชมของพวกเขา ดังที่ Hooper-

Greenhill (1999 : 11) กล่าวไว้ว่า ผู้เข้าชมสร้างความหมายภายในพิพิธภัณฑ์โดยใช้กลยุทธ์การตีความที่หลากหลาย เกี่ยวข้องกับโครงสร้างความคิดและรูปแบบความคิดที่แต่ละคนใช้ทำความเข้าใจจากประสบการณ์ของตน กระบวนการสร้างความหมายคือกระบวนการทำความเข้าใจ ประสบการณ์ อธิบายและตีความตามทัศนคติของตน ในตัวพิพิธภัณฑ์ ความหมายถูกสร้างขึ้นจากสิ่งของจัดแสดงและจากตัวสถานที่เอง สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการพบกันระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และการแปลความหมายสาระสำคัญจากสิ่งที่พบเห็น

แม้ว่าผู้เยี่ยมชมจะเข้าใจวัตถุในแบบของตนตามความสนใจ ทักษะ ความรู้เดิมและรูปแบบการตีความ พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตสื่อจัดแสดงให้เข้าถึงได้และตรงกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ และออกแบบให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ แนวคิดและการสื่อความหมายให้กลุ่มเป้าหมายหลักที่วางไว้และให้เขาได้มีส่วนร่วมมีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สามารถแยกแยะกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นกับผู้รับชมทั่วไปที่มีความแตกต่างของการตอบสนองที่แตกต่างกัน (Corsane, 2005 : 207) ข้อความข้างต้นได้รับการสนับสนุนจาก Aplin (2002 :30) ซึ่งเสนอว่าผู้คนต่างรับรู้และนิยามมรดกทางวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง การศึกษา ประสบการณ์เดิม ความเชื่อ และปรัชญาชีวิต การตีความหรือการแปลความหมาย (Interpretation) คือรูปแบบที่ผู้รับชมได้สัมผัสและเห็นสิ่งที่นำเสนอ นำไปสู่การตีความเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่หรือมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ โบรชัวร์ มัลติมีเดีย เว็บไซต์ และโฆษณาทุกประเภทถือเป็นเครื่องมือสื่อความหมายสำหรับการตีความ ได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในด้านอายุ เพศ และบริบททางภูมิศาสตร์อาจส่งผลต่อการรับรู้และการตีความมรดก ทางวัฒนธรรม

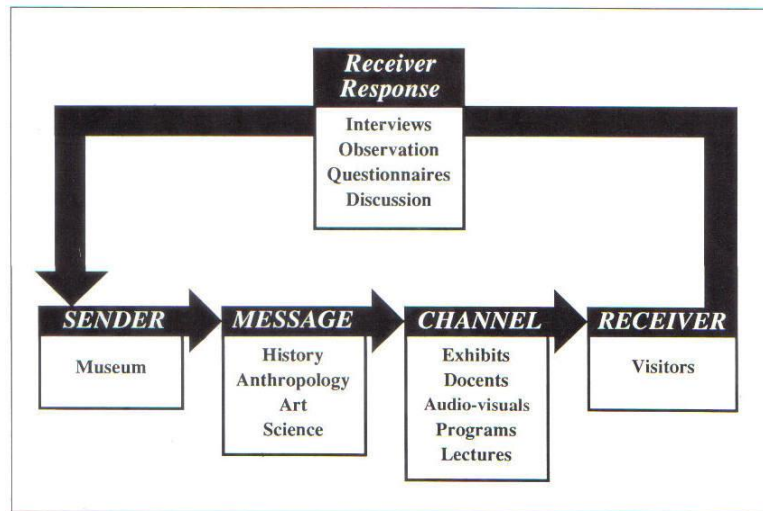
การตีความที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่มีศักยภาพในการนำเสนอ ซึ่งรวมถึงป้ายบอกทางในสถานที่ มัคคุเทศก์ที่เป็นมืออาชีพ โบรชัวร์และสื่อสิ่งพิมพ์ที่โดดเด่นสะดุดตา การจัดหาไฮด์ทัศนูปกรณ์และมัลติมีเดีย เว็บไซต์ ตลอดจนศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่เป็นสื่อกลางระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้เยี่ยมชม สิ่งที่สำคัญที่สุด ผู้จัดการและล่ามต้องมีแนวคิดและเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อความที่ต้องการสื่อสารออกไป ทั้งนี้ ความหมายของข้อมูลที่นำเสนอต่อผู้ชมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการนำเสนอ และตัวแทนของการสื่อสารคือ 'การตีความหรือการแปลความหมาย' ซึ่งจะต้องให้ผู้รับชมเกิดความรู้สึกร่วม คล้อยตามสามารถสร้างแนวคิดต่อยอดได้และเข้าใจได้ง่าย (Hein, 1998 : 162)

สำหรับคำจำกัดความของการตีความหรือการแปลความหมาย Tilden (1997 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า 'การตีความเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มุ่งเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์ผ่านการใช้วัตถุดั้งเดิม ประสบการณ์ตรง และสื่อภาพประกอบ แทนที่จะเป็นเพียงการสื่อสารข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงอย่างเดียว' กล่าวโดยย่อคือ การตีความเป็นวิธีการสื่อสารความคิดและความรู้สึกซึ่งช่วยให้ผู้คนเพิ่มพูนความเข้าใจและความซาบซึ้งในโลกของพวกเขา และบทบาทของพวกเขาต่อโลกใบนี้ (Interpretation Australia Association, 1995) สำหรับตัวอย่างของการตีความ Uzzell (1996, p.219) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ทหารและกรมทหารเป็นแหล่งข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางทหารและความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและการรบ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางสังคมในการปลูกฝังอุดมการณ์ ค่านิยม และระเบียบแบบแผนในการรับทหารที่เข้าใหม่ให้ปฏิบัติตาม

พิพิธภัณฑ์จะใช้เทคนิคที่หลากหลายในการนำเสนอของสะสมแก่ผู้เข้าชม 'สื่อ' (Media) ถูกนำเสนอในรูปแบบนิทรรศการถาวร นิทรรศการพิเศษ หนังสือคู่มือ การบรรยาย วิดีโอ แคตตาล็อก และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ จำเป็นต้องมีความสมดุลระหว่างข้อมูล การศึกษา และความบันเทิง เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับประโยชน์สูงสุดภายในพิพิธภัณฑ์ (Corsane, 2005 : 65)

ทั้งนี้กระบวนการตีความหรือการแปลความหมาย จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิธีการสื่อสารความคิดและข้อมูล แบบจำลองเส้นทางการตีความแสดงในแผนภาพที่ ๒ - ๓ วงรอบการแปลความหมาย (Interpretation Loop)

แผนภาพที่ ๒ - ๓ วงรอบการแปลความหมาย (Interpretation Loop)

ที่มา : Edson, G. & Dean, D., 1994, The Handbook for Museums, page 172.

จากภาพ การตีความมาจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารแล้วกลับไปยังผู้ส่งสารวนตามห่วงโซ่สิ่งสำคัญของกระบวนการคือวิธีที่เส้นทางหันกลับมาที่ตัวมันเอง ผู้ส่งไม่มีทางรู้ได้เลยว่าได้รับข้อความหรือไม่ แบบจำลองได้แสดงให้เห็นว่าข้อความประเภทใดที่จะสื่อสารและช่องทางใดที่น่าจะเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ชมที่คาดหวัง (ผู้รับ) โมเดลนี้สามารถใช้เพื่อเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงนิทรรศการในอนาคต

การตีความทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์อาจพิจารณาได้จากสองมุมมอง ภัณฑารักษ์แสดงวัตถุเป็นกลุ่มพร้อมกับรูปภาพและข้อความที่เกี่ยวข้องที่ต้องการสื่อสาร และทำให้เกิดการตีความเพื่อสร้างความเข้าใจสำหรับผู้เยี่ยมชม ในขณะที่เดียวกัน ผู้เข้าชมเองก็ปรับใช้กลยุทธ์การตีความเพื่อให้เข้าใจในมุมมองของตนด้วยการสมมุติตนเองให้เข้ากับเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุและการจัดแสดงให้มากขึ้น ทำให้เข้าถึงประสบการณ์รับชมพิพิธภัณฑ์โดยรวม

ดังที่ Hooper และ Greenhill (1994 : 14) ตั้งข้อสังเกตว่า ย้อนกลับไปในทศวรรษที่ 1950 ทฤษฎีสื่อและการสื่อสารได้เปลี่ยนไปแล้วจากการทำความเข้าใจผู้ชมในฐานะผู้รับข้อมูลเฉยๆ และมองว่าพวกเขาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความหมาย กระบวนการ. การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้

ทราบว่าผู้ชมมีความหลากหลายมากขึ้น มีการคัดเลือก และกระตือรือร้นในการตอบสนองต่อสื่อทุกประเภท ดังที่ Corsane (2005 : 178) ได้เสนอไว้ แนวคิดของภัณฑารักษ์ในฐานะผู้ส่งสารแก่สาธารณชนเพียงอย่างเดียวดูล้าสมัยไปเสียแล้ว ปัจจุบันควรมุ่งเน้นให้การตีความเป็นปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสาธารณชนและภัณฑารักษ์ในฐานะทำงานร่วมกัน

การจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์อยู่ในโลกที่ไม่หยุดนิ่งของค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดูแลรักษาอาคารและการจัดแสดง และผู้ที่มาเยือนหรือผู้ชมที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การตีความจำเป็นต้องได้รับคำติชมและวิพากษ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถึงประเด็นปัญหาและประเมินการจัดแสดงนิทรรศการและกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ สิ่งที่น่าเสนอในการจัดแสดง สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เป็นองค์ประกอบสำคัญสามประการสำหรับการวางแผนเชิงตีความ (McArthur และ Hall, 1996 : 104) แม้จะมีความก้าวหน้าอย่างมากในด้านวิธีการและเทคโนโลยีในการจัดแสดง แต่พิพิธภัณฑ์ก็ยังคงเข้าถึงประชากรในสัดส่วนที่น้อย เนื่องจากพวกเขามองว่าเป็นสถานที่สำหรับผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มชนชั้นสูงในสังคม การจะประสบความสำเร็จในการจัดแสดงและเข้าถึงผู้ชม พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องได้รับการตีความใหม่ในฐานะแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวที่โหยหาภาพชีวิตในอดีต แหล่งกำเนิดวัฒนธรรม การแตกแขนงของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ และสัญลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ (Corsane, 2005 : 220)

สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ผู้คนไม่ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ก็คือพวกเขา รู้สึกกระอักกระอ่วนใจและรู้สึกไม่เชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์นั้น พิพิธภัณฑ์ก่อนหน้านี้หลายแห่งสร้างและออกแบบให้เหมือนสถานที่แปลกใหม่ ซึ่งมักจะเชื่อมโยงอยู่ในความคิดของผู้คนในฐานะแหล่งข้อมูลสำคัญเฉพาะชนชั้นสูง นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดหลายแห่งดึงดูดผู้เข้าชมจากต่างประเทศมากกว่าคนในท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่แนวคิดที่ว่า 'ไม่เหมาะกับเราที่เป็นคนท้องถิ่น' (Ambrose และ Paine, 1993 : 217) หลายประเทศในเอเชีย การไปพิพิธภัณฑ์ไม่ได้รับการปลูกฝัง ดังที่ มีจูล (๒๕๔๘ : ๕๗) กล่าวไว้ว่า ถ้าผู้คนไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ นั่นเป็นเพราะพวกเขาถูกบังคับให้ไป นักเรียนส่วนใหญ่เดินทางไปเพราะครูพาไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์และพบว่าเป็นประสบการณ์ที่น่าเบื่อ อุปสรรคสำคัญในเรื่องทัศนคติสำหรับการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จะเกี่ยวข้องกับการขาดการประชาสัมพันธ์ ใช้เวลาเข้าชมนานเกินไป และทัศนคติเชิงลบว่าพิพิธภัณฑ์อาจน่าเบื่อ เข้าไม่ถึง และมีค่าใช้จ่ายที่แพง (Hooper-Greenhill, 1999 : 10) คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงประสบการณ์สำหรับผู้เข้าชมอายุน้อย ได้แก่ การจัดแสดงที่เข้าถึงได้และมีการโต้ตอบมากขึ้น มีการปฐมนิเทศก่อนเข้าชมที่ดีขึ้น สร้างกิจกรรมเวิร์คช็อปที่สร้างสรรค์ มีการจัดแสดงตามธีมเนื้อหาและการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ตลอดจนความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ห้องน้ำสะอาด โรงอาหาร หรือที่จอดรถอย่างพอเพียง

เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำเสนอและการสื่อความหมาย วัตถุจัดแสดงและแบบจำลองต้องเตรียมการอย่างระมัดระวังและมีศิลปะในการจัดวางให้มากที่สุด โดยจัดเรียงให้สวยงามในกล่องที่ออกแบบมาอย่างดี มีการติดป้ายกำกับชื่อและประวัติเพื่อให้ผู้ชมทุกคนเข้าใจอย่างแท้จริง (Goode, 1991 : 308 quoted in Bennett, 2004 : 170) สำหรับการประชาสัมพันธ์ทางกายภาพที่มีให้กับผู้เข้าชมทุกคน เป็นความคิดที่ดีที่จะให้แผ่นพับ (Brochure) ที่มีแผนผังของพิพิธภัณฑ์และรูปภาพของนิทรรศการหลัก รวมถึงกิจกรรมและโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ (Ambrose

และ Paine, 1993 : 224) ทั้งนี้ วัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์มีคุณค่าด้วยตัวของมันเองและความหลากหลายของสิ่งที่จัดแสดงนั่นเองที่สร้างความพิเศษให้แก่วัตถุเหล่านั้น สิ่งหนึ่งที่โดดเด่นดังที่ Thompson (1994 : 40) กล่าวไว้คือองค์ประกอบหลายอย่างจะเสริมซึ่งกันและกันเพื่อให้ความหมายร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ความหมายและคุณค่าของวัตถุและรูปภาพที่จัดแสดงจะขึ้นอยู่กับการประเมินค่าและให้ความสำคัญของผู้เข้าชมแต่ละคนซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

การตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญในความสำเร็จของการบริหารพิพิธภัณฑ์ ปัจจุบันมีเครื่องมือหลายชนิดที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์และมีประสิทธิภาพ อาทิ รายงานประจำปี จดหมายข่าว แผ่นพับโบรชัวร์ เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ ประกาศบริการสาธารณะ โฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์ สารคดีและการจัดทำโปรแกรมการศึกษาสาธารณะ ทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ และอื่นๆ การใช้ช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเหล่านี้จะทำให้พิพิธภัณฑ์ยังคงเติบโตได้ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชนและเกิดความสัมพันธ์เชิงบวกร่วมกัน (Genoways และ Ireland, 2003 : 268)

การหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์มีความสำคัญต่อความยั่งยืนของพิพิธภัณฑ์นั้น ในการสร้างรายได้เพิ่มเติม ดังที่ Marstine (2006 : 12) แนะนำ พิพิธภัณฑ์ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พื้นที่ต้อนรับและปฐมนิเทศ ห้องน้ำ ศูนย์การศึกษา โรงฉายภาพยนตร์ขนาดเล็ก และพื้นที่พิเศษสำหรับกลุ่มโรงเรียนหากต้องการชนะใจผู้เข้าชมในองค์กรรวม การจัดการที่ดีในด้านการบริการที่จอดรถอย่างพอเพียง ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร จุดบริการกาแฟ และการหาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมและแจกของที่ระลึกตามเทศกาลต่างๆ จะเพิ่มโอกาสที่ดีกับพิพิธภัณฑ์ในด้านจำนวนผู้เข้าชมที่เพิ่มมากขึ้นและผู้ชมเกิดทัศนคติที่ดีต่อพิพิธภัณฑ์เช่นกัน (Ambrose และ Paine, 1993 : 63)

เทคนิคและรูปแบบการจัดแสดงที่มีประสิทธิภาพ

Ambrose และ Paine (1993 : 67) ได้เน้นย้ำว่าควรใช้เวลาในการคิดเกี่ยวกับวิธีการต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์ต้องการจะสื่อสารการจัดแสดงวัตถุในแต่ละพื้นที่ และพิจารณาว่าเทคนิคใดเป็นเทคนิคที่ดีที่สุดในการสื่อความหมายสิ่งต่างๆ ให้กับผู้ชมที่แตกต่างกัน ผู้จัดการ ภัณฑารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่ควรรับผิดชอบในการประสานงานเนื้อหาของการจัดแสดงหรือนิทรรศการเพื่อให้ผู้ชมทุกคนเข้าถึงได้ พิพิธภัณฑ์สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยการจัดหาทรัพยากรและข้อมูลผ่านนิทรรศการ สื่อการเรียนรู้ และกิจกรรม ตลอดจนโครงการสาธารณะที่เป็นประโยชน์อื่นๆ หากผู้เยี่ยมชมเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีการวางแผนทางการเรียนรู้ที่ออกแบบมาอย่างดีแล้วนั้น พวกเขาก็สามารถบอกต่อผู้อื่นให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้ (Corsane, 2005 : 10) การจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมของผู้เข้าชม มีการปฐมนิเทศก่อนรับชม และการหมุนเวียนของผู้เข้าชมภายในพิพิธภัณฑ์ Bennett (2004 : 15) ได้ให้หลักการบางประการในการทำความเข้าใจผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ โดยระบุว่าผู้เข้าชมมีแนวโน้มที่จะได้รับประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจมากขึ้น และได้รับความรู้มากขึ้นเมื่อพวกเขาได้รับข้อมูลและการปฐมนิเทศตลอดการเยี่ยมชม นอกจากนี้ผู้เข้าชมมักจะเข้าไปใกล้สถานที่สำคัญ วัตถุจัดแสดงที่มีขนาดใหญ่ และนิทรรศการแบบโต้ตอบ (Interactive Exhibition) เพื่อดึงดูดและให้ความบันเทิงแก่พวกเขา

อย่างไรก็ตาม ไม่มีอะไรรับประกันได้ว่าจะบรรลุตามความหมายที่ตั้งใจไว้ แม้ว่านิทรรศการจะถูกผลิตขึ้นเพื่อสื่อสารข้อความที่สื่อความหมายด้วยภาพและข้อความก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากผู้เยี่ยมชมนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ตอบสนองในรูปแบบที่หลากหลาย และอาจหรืออาจไม่ได้รับรู้ข้อความสำคัญ หรือให้ความสนใจกับนิทรรศการเลย (Hooper-Greenhill, 2000 : 4) ในการโน้มน้าวผู้เข้าชมให้สนใจมากขึ้น นิทรรศการจำเป็นต้องมีวัตถุที่มีประสิทธิภาพจัดแสดงอยู่ภายในมิสิ่งของมากมายที่สามารถเข้าใจได้ดีขึ้นหากผู้ชมมีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือการทดลองภายในพิพิธภัณฑ์ Durbin (1996) ตั้งข้อสังเกตว่าการจัดนิทรรศการมักจะมีผู้เข้าชมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการรับชมหรือพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ติดตัวเลย ดังนั้นการจัดแสดงนิทรรศการที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะต้องให้ความรู้พื้นฐานที่ฟังเข้าใจง่ายแล้วต้องให้ผู้ชมทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วย สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพิพิธภัณฑ์ทั่วโลกในการรักษาศักยภาพในการจัดแสดงและความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถคงอยู่ได้โดยอาศัยการจัดนิทรรศการถาวรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นิทรรศการชั่วคราวหรือนิทรรศการพิเศษจึงมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มเนื้อหาและประโยชน์ใช้สอยของการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาการจัดแสดงและรักษาความสนใจของผู้เข้าชมที่เคยมา และดึงดูดผู้เข้าชมใหม่ในเวลาเดียวกัน (Genoways และ Ireland, 2003 : 281) เนื่องจากบริบทของนิทรรศการชั่วคราวสามารถนำเสนอสิ่งที่ผู้เข้าชมสนใจและต้องการได้ จึงเปิดโอกาสเชิญชวนให้ผู้เข้าชมกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้งและได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากผู้สนับสนุนที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์กับของจัดแสดงกำลังเปลี่ยนไป ในด้านการตีความสมัยใหม่ พิพิธภัณฑ์จะพึ่งพาของจัดแสดงน้อยลงในการถ่ายทอดเรื่องราว และหันไปใช้การแสดงออกในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสร้างเรื่องราว เพลง บทสนทนา การแสดงละคร และพุดจูงใจทางจิตวิทยาในการนำเสนอให้ผู้ชมได้คิดต่อ ดังนั้นการนำเสนอเชิงบังคับให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมภายในพิพิธภัณฑ์ก็จะน้อยลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Corsane, 2005 : 71) นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศกำลังเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบของการจัดแสดง ให้ผู้ชมได้มองเห็นกระบวนการความคิด การทำงานและจับต้องของจัดแสดงได้ใกล้ชิดกว่าเดิม รวมถึงสร้างเครือข่ายสหวิทยาการและการมีส่วนร่วมมากขึ้น แท้จริงแล้วเทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวกให้ชุมชนและสังคมสามารถนำเสนอเรื่องราวและประวัติศาสตร์ของสิ่งที่พวกเขาอนุรักษ์ไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Sola quoted in Knell (1999 : 192) กล่าวว่าทีมงานการจัดนิทรรศการมีผู้เชี่ยวชาญที่สำคัญอยู่สามคน ได้แก่ ๑. ภัณฑารักษ์ที่ให้ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ ๒. ผู้ออกแบบสื่อนำเสนอและนิทรรศการ และสุดท้าย ๓. นักการศึกษาที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาของนิทรรศการกับผู้ชมเข้าด้วยกัน นักการศึกษาที่ดีต้องเป็นเสมือนตัวแทนของผู้เข้าชมซึ่งมีความคาดหวังในการรับชมที่หลากหลาย ดังที่ Roberts (1994 : 10) ได้เสนอว่า ครอบครัว เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กนักเรียน และอื่นๆ มีความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของนักการศึกษาที่จะต้องรู้จักและเป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑ์ให้เหมาะกับแต่ละกลุ่มผู้ชม นอกจากนี้ สิ่งสำคัญคือต้อง

ทราบว่าการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์รวมถึงแง่มุมทางอารมณ์ สังคม การครุ่นคิดหาเหตุและผล และเจตคติ ความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดแสดงและนิทรรศการ

เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น นโยบายการจัดนิทรรศการจำเป็นต้องกล่าวถึง ประเด็นต่อไปนี้: กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ทรัพยากรที่มี ประเภทของการจัดแสดง บทบาทและหน้าที่ของ นิทรรศการชั่วคราวและการจัดแสดงถาวรภายในพิพิธภัณฑ์และในชุมชน การวิจัยและการประเมินผล (Hooper-Greenhill, 1994 : 176) ซึ่ง Kavanagh (1994 : 24) กล่าวเสริมว่าการจัดแสดงควรเข้าถึง ได้สำหรับผู้ชมทุกเพศ ทุกช่วงวัย ในรูปแบบที่เปิดกว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ให้ข้อมูลและมี ประสิทธิภาพในการสื่อสาร สนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายจากประสบการณ์ส่วนบุคคล หรือเฉพาะกลุ่ม และสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ชมในกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์และนิทรรศการ นั้นๆ ทั้งนี้ มีงานมากมายที่ต้องทำในการผลิตสื่อนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ วิธีที่มีประโยชน์ในการ สร้างนิทรรศการคือการเข้าหาพวกเขา (ผู้เข้าชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย) ในรูปแบบของโครงการหรือ องค์กรโดยมีผลผลิตที่เป็นผลลัพธ์สุดท้ายคือนิทรรศการที่มีการจัดแสดงอย่างมีประสิทธิภาพและทุกคน เข้าถึงได้

มีการประเมินอยู่ ๓ ประเภทในพิพิธภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์สำหรับการวัดความสำเร็จของ นิทรรศการและการจัดแสดง **การประเมินช่วงต้น** (Front-end Evaluation) คือกระบวนการทดสอบ แนวคิดและข้อเสนอสำหรับนิทรรศการเพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดของการออกแบบรูปแบบจัดแสดง (Displays) **การประเมินรูปแบบ** (Formative Evaluation) เป็นขั้นตอนของการทดสอบและทดลอง ว่าแนวคิดของการจัดแสดงในนิทรรศการจะได้ผลหรือไม่ โดยการสร้างแบบจำลองของนิทรรศการและ แก้ไขก่อนที่จะสร้างนิทรรศการขั้นสุดท้าย สุดท้าย **การประเมินผลสรุป** (Summative Evaluation) เป็นกระบวนการที่ดำเนินการกับนิทรรศการที่เสร็จสมบูรณ์เมื่อสร้างเสร็จแล้ว จุดมุ่งหมายคือการ ค้นหาว่านิทรรศการที่จัดบรรลุลักษณะตามการออกแบบที่ตั้งใจไว้หรือไม่ (Ambrose and Paine, 1993 : 108)

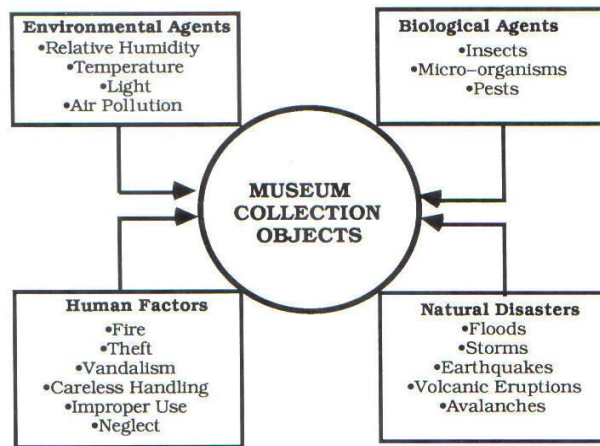
แนวคิดและทฤษฎีการดูแลรักษาโบราณวัตถุในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์ควรจัดการของสะสม (Collections) และการจัดแสดง (Display and Exhibition) ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยรักษาสิ่งจัดแสดงให้ใช้งานได้ในระยะ ยาวตลอดพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งต้องมีนโยบายการจัดการของจัดแสดงที่ชัดเจน สามารถเก็บรักษาไว้ในสภาพที่สมบูรณ์โดยผ่านความเห็นชอบในเรื่องการจัดการทั้งจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและอาสาสมัคร พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งควรปรับแผนการจัดการของสะสมให้เหมาะ กับประเภทของสะสมและสถานการณ์ของตนเอง (Genoways และ Ireland, 2003 : 175) การดูแล ของสะสมที่จัดแสดงเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เชิงป้องกัน ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม การ ควบคุมสภาพอากาศ การออกแบบอุปกรณ์จัดเก็บ การก่อสร้างอาคาร การใช้วัสดุในการจัดเก็บ การ จัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบรักษาความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย เช่นเดียวกับประเด็น ด้านสุขภาพและความปลอดภัย (Genoways และ Ireland, 2003 : 188)

การอนุรักษ์ (Conservation) สามารถนิยามได้ว่าเป็น *'การอนุรักษ์ การพิทักษ์ หรือการ ปกป้อง; การเก็บรักษาเพื่อป้องกันการสูญเสีย การเสื่อมสลาย การได้รับความเสียหาย หรือการถูก*

ชไมย' (Edson และ Dean, 1994 : 93) การอนุรักษ์คือความพยายามที่จะยืดอายุของวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะ ภัณฑารักษ์หรือเจ้าของพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในการอนุรักษ์และเก็บรักษา โดยการจัดเตรียมการป้องกันที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด มีการป้องกันที่แน่นหนาและปลอดภัยจากสภาพแวดล้อม จากความชื้นและอุณหภูมิที่ผันผวน หรือแมลง จุลินทรีย์ และสัตว์อื่นๆที่จะเข้ามาทำลาย

แผนภาพที่ ๒ - ๔ ตัวการที่ทำให้เกิดความเสื่อมสภาพ

ที่มา : Edson, G. and Dean, D., 1994, the Handbook for Museums, page 94.

Edson และ Dean (1994) ได้ระบุถึงแหล่งที่มาหรือตัวการที่ทำให้เกิดการเสื่อมสภาพของของสะสมภายในพิพิธภัณฑ์ การเสื่อมสภาพเหล่านี้ควรได้รับการป้องกันโดยการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและการตรวจสอบเป็นประจำเพื่อยืดอายุของสะสมที่มีคุณค่าในระยะยาว

Ambrose และ Paine (1993 : 162) เสนอว่าการอนุรักษ์สิ่งจัดแสดงและอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว การอนุรักษ์มี ๒ ประเภท ในขณะที่ยัง 'การอนุรักษ์เชิงป้องกัน' เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับประกันว่าของสะสมภายในพิพิธภัณฑ์ได้รับการจัดเก็บ จัดแสดง จัดการ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสมด้วยวิธีที่ไม่นำไปสู่การเสื่อมสภาพ 'การอนุรักษ์เชิงแก้ไข' คือกระบวนการที่ทำให้การเสื่อมสภาพของวัตถุหยุดลงและคงสภาพอยู่ได้ ในปัจจุบันการลงทุนในการอนุรักษ์เชิงป้องกันได้รับการเล็งเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกสุดสำหรับพิพิธภัณฑ์ทุกประเภทเพื่อเป็นแนวทางในการปกป้องทรัพย์สินของพิพิธภัณฑ์ล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ของสะสมประเภทต่างๆต้องการการดูแลที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้จัดการพิพิธภัณฑ์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรได้รับการฝึกอบรมให้เข้าใจการดูแลรักษาของสะสมแต่ละประเภทด้วย

ในพิพิธภัณฑ์หลายแห่งของอเมริกา ตามคำกล่าวของ Proschan (2004 : 25) ภัณฑารักษ์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ดูแลของสะสมหรือผู้ดูแลของพิพิธภัณฑ์เท่านั้น พวกเขายังทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิทยาศาสตร์ที่รับผิดชอบส่วนใดส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์และของสะสม ตามหลักการแล้ว ภัณฑารักษ์คลุกคลีและใส่ใจของจัดแสดงเหล่านั้นอย่างละเอียด ทำการศึกษาค้นคว้า

เพิ่มเติมทั้งเพื่อขยายของจัดแสดงและเพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับวัตถุเหล่านั้น นอกจากนี้ยังพัฒนาแนวคิดในการจัดนิทรรศการและพยายามนำเสนอโปรแกรมและกิจกรรมด้านการศึกษามารวมอยู่ในชุดนิทรรศการ

ส่วนที่ยากที่สุดในการดูแลพิพิธภัณฑ์คือการดูแลและใช้งานของสะสมให้เกิดประสิทธิภาพที่เรียกว่า 'หลักฐานสำคัญเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม' อย่างเหมาะสม การดูแลของสะสมเป็นความรับผิดชอบหลักของพิพิธภัณฑ์ทุกแห่ง และควรทำโดยกำหนดเป็นสายลักษณะอักษรเกี่ยวกับนโยบายการจัดการของสะสม รวมถึงวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์และเป้าหมาย การใช้ของสะสมและขอบเขต กลยุทธ์การได้มา นโยบายการยืมของจัดแสดงที่รับเข้าและจ่ายออก ข้อกำหนดในการเก็บบันทึก รวมถึงวิธีการกำจัดสิ่งของจากการรวบรวม และสุดท้ายคือการดูแลรักษาของจัดแสดง ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ (Edson และ Dean, 1994 : 67)

Edson และ Dean (1994 : 95) กล่าวว่า มี ๔ ระดับที่แตกต่างกันของการอนุรักษ์ของสะสม **ระดับแรก** เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อของสะสมโดยรวมเพื่อรักษาสถานะให้ไม่เปลี่ยนแปลงโดยการจัดการสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมและโรงเรือนที่เหมาะสมสำหรับวัตถุ **ระดับที่สอง** คือการเก็บรักษาวัตถุเป็นการชะลอการเสื่อมสภาพหรือความเสียหายต่อวัตถุ **ระดับที่สาม** คือการฟื้นฟูเพื่อการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยดำเนินการเพื่อคืนโบราณวัตถุที่เสียหายให้กลับคืนสู่รูปแบบและหน้าที่เดิมให้ใกล้เคียงของเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สุดท้าย **ระดับที่สี่** เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงลึกทางวิทยาศาสตร์และการตรวจสอบทางเทคนิคของวัตถุ ความสำเร็จของโครงการอนุรักษ์เชิงรุกขึ้นอยู่กับการจัดการข้อมูล เช่น การรวบรวม การบันทึก และการประเมินข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลของสะสม นอกจากนี้ การวางแผนล่วงหน้าสำหรับแผนควบคุมภัยพิบัติเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนสำหรับพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ควรได้รับการฝึกอบรมในการรับมือกับภัยพิบัติโดยการสร้างอุปกรณ์ควบคุมภัยพิบัติและสิ่งของต่างๆ รวมถึงขั้นตอนที่วางแผนไว้ (Ambrose และ Paine, 1993 : 189)

สำหรับการจัดการปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในพิพิธภัณฑ์นั้น เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประเภทและความสามารถของระบบอุณหภูมิและความชื้นของระบบทำความร้อน การระบายอากาศ และการปรับอากาศ (HVAC) การควบคุมฝุ่นละอองและ สารก่อมลพิษ การควบคุมแสงธรรมชาติและแสงประดิษฐ์ ตลอดจนการจัดการควบคุมสัตว์รบกวนและจุลินทรีย์ (Edson และ Dean 1994 : 114)

แนวคิดการจัดการและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์

เพื่อความสำเร็จของการบริหารงานในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์เองควรมีแผนการจัดการที่อธิบายวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการ โดยอธิบายว่าจะใช้ทรัพยากรที่มีดำเนินโครงการอย่างไร และกำหนดขั้นตอนที่จะใช้ติดตามความคืบหน้าและประเมินผลกระทบของงานพิพิธภัณฑ์ แผนการจัดการต้องมาจากนโยบายที่เห็นชอบโดยองค์กรปกครองของพิพิธภัณฑ์ (Ambrose และ Paine 1993 : 232) ผู้จัดการพิพิธภัณฑ์มีบทบาทในการติดตามว่าพิพิธภัณฑ์ของตนทำงานได้มีประสิทธิภาพเพียงใดในแง่ของพันธกิจและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ที่กำหนดไว้ในการวางแผนล่วงหน้า นอกจากนี้ ความสำเร็จของพิพิธภัณฑ์ยังขึ้นอยู่กับความสำเร็จของเจ้าหน้าที่ในการบรรลุวัตถุประสงค์ในการวางแผนและในการทำงานประจำของพวกเขา Ambrose และ Paine (1993 : 264) ยังเสนอ

ว่าควรมีการประเมินผลงานประจำปีหรือทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับความพึงพอใจในการทำงาน โดยทราบว่างานของพวกเขาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า

ตามคำแนะนำของ Boylan และ Woodland (2006) สำหรับการวางแผนการจัดการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ มีกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์เก้าขั้นตอนดังต่อไปนี้:

๑. ริเริ่มและตกลงเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ
๒. ระบุคำสั่งขององค์กร;
๓. ระบุและทำความเข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพัฒนาพันธกิจ
๔. การประเมินภายในและภายนอก
๕. ระบุประเด็นยุทธศาสตร์
๖. ทบทวนและนำประเด็นเชิงกลยุทธ์มาใช้
๗. กำหนดกลยุทธ์ (แผนปฏิบัติการหรือแผนการทำงาน) เพื่อจัดการปัญหาเชิงกลยุทธ์
๘. กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับอนาคตของพิพิธภัณฑ์
๙. การประเมินผลและประเมินการปฏิบัติงานใหม่

จุดประสงค์ของแผนพัฒนาคือการระบุโอกาสในการระดมทุน และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครในการดำเนินการตามแผน ที่สำคัญคือแผนการพัฒนาควรสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ (Genoways และ Ireland, 2003 : 122) อ้างอิงจาก Element for Museums (2004 : 6) มี ๔ ประเด็นหลักสำหรับระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของพิพิธภัณฑ์: - การวางแผนพิพิธภัณฑ์ - การวางแผนงบประมาณ - การวางแผนบุคลากร และ - การวางแผนการตลาด สำหรับการวางแผนพิพิธภัณฑ์นั้นจำเป็นต้องระบุนโยบายของพิพิธภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร การวางแผนล่วงหน้าทั้งระยะสั้นและระยะยาว การระดมทุน การบริการสังคมและสวัสดิการ รวมถึงการประเมินพิพิธภัณฑ์ตามปกติ สำหรับการวางแผนงบประมาณ ฝ่ายธุรการจำเป็นต้องระบุต้นทุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ การฝึกอบรมบุคลากรและเงินเดือน ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในการจัดหาและปรับปรุงใหม่ ต้นทุนการจัดแสดงและนิทรรศการ ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์และสวัสดิการบุคลากรและอื่นๆ เนื่องจากค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไม่ควรเกินงบประมาณของแต่ละปีงบประมาณ พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่พยายามระดมทุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรนอกภาครัฐเพื่อสนับสนุนการบริหารพิพิธภัณฑ์ให้คงอยู่ได้

สำหรับการวางแผนบุคลากร บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดซึ่งจำเป็นต้องจัดให้พวกเขาได้งานที่เหมาะสมและถูกที่โดยพิจารณาจากระดับการศึกษา ประสบการณ์ ทักษะและความสามารถส่วนบุคคล มนุษย์สัมพันธ์และความสนใจส่วนตัว บุคลากรในพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วย ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายบำรุงรักษาอาคาร ฝ่ายบัญชี และฝ่ายกิจการทั่วไป ประการสุดท้าย การวางแผนการตลาดครอบคลุมการประชาสัมพันธ์ทั้งหมด การส่งเสริมบริการของพิพิธภัณฑ์ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และสื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงการวิจัยทางการตลาดและการสำรวจผู้เยี่ยมชม

รูปแบบและหน้าที่ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ถูกกำหนดโดยบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สถานที่ตั้ง การได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน วัตถุประสงค์ขององค์กร และพันธมิตรด้าน

เงินทุน อาคารพิพิธภัณฑ์ควรได้รับการใช้งานอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพโดยใช้วัสดุก่อสร้างที่เหมาะสมกับสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ (Ambrose และ Paine, 1993 : 204) กระแสปัจจุบันของพิพิธภัณฑ์ต้องตามทันแนวคิดใหม่ๆ และแนวทางปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์อื่นๆ เกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลว ถือเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และการบริหารงานภายใน การเรียนรู้จากกรณีศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์ที่มีขนาดเล็กซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านเวลาในการฝึกฝนและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ รวมถึงการดูแลรักษาอาคารพิพิธภัณฑ์และการดูแลรักษาของจัดแสดงอย่างเหมาะสม

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะดำเนินการโดยไม่แสวงหาผลกำไร แต่ก็ต้องการรายได้ที่เพียงพอเพื่อให้อยู่รอดได้ เนื่องจากต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นสำหรับการขอทุนสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และเงินทุนก็หายาก พิพิธภัณฑ์จึงต้องดึงดูดความสนใจจากสาธารณชนและสร้างรายได้ด้วยการแสดงให้เห็นว่ามีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คณะกรรมการหรือผู้จัดการสามารถช่วยรักษาความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์ในอนาคตได้โดยการวางแผนงบประมาณและประมาณการทางการเงินที่ดีเช่นทำแผนการของงบประมาณเพื่อปรับปรุงทุกระยะ ๕ ปีเป็นต้น การจัดการงบประมาณจำเป็นต้องมีการวางแผนและการพัฒนาที่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของพนักงานและเครื่องมือช่วยติดตามอย่างต่อเนื่องโดยรายงานประจำเดือนและการตรวจสอบประจำปีเพื่อให้แน่ใจว่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกมีอย่างพอเพียงพร้อมต้องรับผู้เข้าชม (Genoways และ Ireland, 2003 : 101)

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ควรพิจารณาการได้มาของรายได้ในหลายๆช่องทาง เช่นการทำร้านค้าแพและร้านค้าขายของที่ระลึกเพื่อเป็นรายได้อีกช่องทางหนึ่ง Keene (2002 : 15) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ในเกือบทุกประเทศคาดว่าจะสร้างรายได้จากผู้เข้าชมเพื่อเสริมเงินทุนดูแล ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ เช่น การทำร้านค้าขายของ ขายอาหารและเครื่องดื่ม หรือการมีพื้นที่ว่างให้เช่าเพื่อให้อีพ็อกครที่สนใจจัดทำแกลเลอรีและจัดเก็บค่าบริการ การระดมทุนเป็นกระบวนการที่องค์กรหาทุนจากบุคคล ธุรกิจ มูลนิธิหรือรัฐบาล มีหลายวิธีในการหาทุนจากผู้บริจาคหรือผู้เข้าร่วมพิพิธภัณฑ์ เช่น ทุนสนับสนุนจากรัฐบาล องค์กรภาครัฐและเอกชน ดังที่ Genoways และ Ireland (2003 : 123-126) กล่าวถึง ๓ แหล่งเงินทุนที่มีประสิทธิภาพ '**แคมเปญประจำปี**' (The Annual Campaign) เป็นความพยายามของพิพิธภัณฑ์ในการระดมทุนหาค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการจัดการพิพิธภัณฑ์ ความท้าทายสำหรับการรณรงค์ประจำปีคือการหาวิธีการกระตุ้นให้ผู้บริจาคเข้าช่วยเหลือด้านเงินทุน '**แคมเปญทุน**' (The Capital Campaign) เป็นความพยายามเสาะหาเงินระดมทุนจำนวนมากเพื่อตอบสนองการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ เช่น การสร้างหรือต่อเติมอาคารใหม่หรือการติดตั้งเทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัยภายในพิพิธภัณฑ์ '**แคมเปญบริจาค**' (The Endowment Campaign) เป็นส่วนเสริมสำหรับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยผู้บริจาคอาจบริจาคในรูปแบบของเงินสด อสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินส่วนตัว

สำหรับแหล่งเงินทุนอื่นๆ อาจหาได้จากการเชิญชวนทำบัตรสมาชิกพิพิธภัณฑ์ การติดต่อทางโทรศัพท์และส่งจดหมายเรียนเชิญองค์กรหรือกลุ่มบุคคลเข้าชม การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อหารายได้ การจัดเก็บค่าเข้าชม การทำร้านอาหารและความบันเทิงภายในพิพิธภัณฑ์ รายได้จากร้านขายของที่ระลึก และนิทรรศการพิเศษหรือโปรแกรมการศึกษาที่น่าเสนอแก่กลุ่มผู้ชมที่สนใจ นอกจากนี้

การพัฒนาความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ยังก่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการจัดการของพิพิธภัณฑ์อีกด้วย ได้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรพิพิธภัณฑ์และองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานด้านการศึกษาต่างๆ (Ambrose และ Paine, 1993 : 121)

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทย

กำเนิดพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๙ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) จัดแสดงของสะสมของพระองค์เอง เนื่องจากพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในด้านโบราณคดีและได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมชมโบราณสถานต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ด้วยความสนพระราชหฤทัยและด้วยการสนับสนุนของพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จึงได้สร้างพิพิธภัณฑ์แห่งแรกขึ้นในบริเวณพระที่นั่งราชาฤทธิสำหรับเก็บของสะสมส่วนพระองค์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงสนพระราชหฤทัยในงานสะสมของโบราณเช่นกัน พระองค์จึงเสด็จไปพิพิธภัณฑ์หลายแห่งในประเทศแถบเอเชียและยุโรปและทรงนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จกลับมายังประเทศไทย ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ ‘พิพิธภัณฑ์คอนคอร์ดเดียม “Concordia Auditorium Museum”’ จึงถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงโบราณวัตถุรวมถึงของสะสมของพระมหากษัตริย์ และเพื่อใช้ในการประชุมและกิจการทางทหารด้วย (www.thailandmuseum.com/officemuseum/history.htm)

ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๕๔ มรดกวัฒนธรรมไทยในด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วรรณคดี จดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ อยู่ในความดูแลของส่วนราชการต่าง ๆ ส่งผลให้ความรับผิดชอบต่าง ๆ อยู่อย่างกระจัดกระจาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นของพลเมืองในราชอาณาจักรและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย กรมศิลปากรจึงได้ก่อตั้งขึ้นตามพระราชโองการเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ และทรงมอบหมายให้จัดการ กิจการวัฒนธรรมของชาติไทย. กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่อนุรักษ์ อนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติในด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณสถาน รวมถึงศิลปกรรมสมบัติของชาติด้านต่างๆ เช่น จารึกประเพณี ศิลปะการแสดง ศิลปกรรมและวรรณคดีประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการศึกษาอย่างเป็นระบบและเชิงปฏิบัติ ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมทางศิลปะต่างๆ (www.finearts.go.th/th/mission.php)

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ทรงมีพระประสงค์จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยได้รับความช่วยเหลือจาก จอร์จ เซเดส (George Coedes) นักโบราณคดีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ เกิดการก่อสร้าง ‘พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ’ แห่งแรกขึ้นในประเทศไทย มีหน้าที่รวบรวมและอนุรักษ์วัตถุโบราณที่ประเมินค่าไม่ได้และสมบัติของชาติ จัดแสดงผ่านนิทรรศการถาวรและชั่วคราวแก่สาธารณชนทั่วไป พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินี้ยังมีหน้าที่รับลงทะเบียนโบราณวัตถุและสมบัติของชาติ เพื่อเก็บรักษาอย่างปลอดภัย (www.thailandmuseum.com/officemuseum/history.htm) จุดมุ่งหมายร่วมกันของพิพิธภัณฑ์ทั่วโลกตามที่กล่าวไว้โดย ดุษฎีศักดิ์ สุจิต (๒๕๑๕) คือการรวบรวม

และอนุรักษ์ของสะสมที่มีค่าผ่านกาลเวลาเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาของประเทศใดประเทศหนึ่ง การจะประสบความสำเร็จในการบริหารพิพิธภัณฑ์นั้น สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักว่าวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการคืออะไร สิ่งที่จะนำเสนอ วิธีการสื่อสารข้อความไปยังผู้ชมทั้งหมดและเสาะหาเป้าหมายผู้เข้าชมที่แท้จริง ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์หลายแห่งกำลังเปลี่ยนวิธีการจัดนิทรรศการจากการจัดแสดงแบบคงที่ล้วน ๆ มาเป็นการจัดแสดงมีลต์มีเดียที่น่าตื่นตาตื่นใจมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้มากขึ้น ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารในปัจจุบันก็เช่นกัน นิทรรศการกำลังเปลี่ยนจากการนำเสนอแบบนิ่งมาเป็นการแสดงที่น่าตื่นตาตื่นใจด้วยสื่อผสมมีลต์มีเดีย เทคนิคแสงและเสียง และศิลปะการจัดแสดงที่เหนือระดับมากขึ้น

บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ทหาร

ในฐานะตัวแทนภาครัฐ กองทัพบกมีหน้าที่ปกป้องอธิปไตยและความมั่นคงของชาติเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชาติ เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจในบทบาทหน้าที่และศักยภาพของกองทัพบกในการปกป้องประเทศจากการรุกราน กองทัพที่เข้มแข็งเสมือนหลักประกันความมั่นคงและความสำเร็จสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต (แผนประชาสัมพันธ์กองทัพบก, ๒๕๔๙) ด้วยเหตุนี้ กองทัพบกจึงพยายามส่งเสริมบทบาทของกองทัพผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ มีลต์มีเดีย (โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต) และกิจกรรมทางสังคมทุกประเภท ที่สำคัญคือ สื่อที่มีศักยภาพในการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกองทัพ คือ การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอผลงานของกองทัพและจัดแสดงแสนยานุภาพในการรบผ่านยุทธโศภรณ์ทางทหารต่างๆ โดยไม่เก็บค่าเข้าชม

พิพิธภัณฑ์ทหารทั่วโลกดำเนินการและได้รับทุนสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประวัติศาสตร์โลกผ่านการจัดแสดงทางทหารและอนุรักษ์ของสะสมหรือยุทธโศภรณ์ในเวลาเดียวกัน พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กองบัญชาการทหารบก โดยมีกองประวัติศาสตร์ทหาร กองบัญชาการกองทัพบก เป็นผู้รับผิดชอบดูแลอาคารพิพิธภัณฑ์ กองบัญชาการกองทัพบกมีสิทธิ์ในการจัดการอาคารอนุรักษ์แห่งนี้ และจัดหาเงินทุนในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ได้โดยตรงไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากกระทรวงกลาโหม (พิพิธภัณฑ์กองทัพบก, ๒๕๔๐) เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ได้รับการดัดแปลงมาจากอาคารเรียนสำหรับฝึกนักเรียนนายร้อยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงถือเป็นพิพิธภัณฑ์ทหารที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้ (๑๐๐ ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๓๐ : ๒๕๗-๒๖๒)

ตามนโยบายพิพิธภัณฑ์ของกองบัญชาการกองทัพบก อาคารพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และสงครามในผืนแผ่นดินไทยผ่านการจัดแสดงด้วยยุทธโศภรณ์ทางทหาร ([www.rta .mi.th/history.htm](http://www.rta.mi.th/history.htm)) นอกจากนี้ยังใช้เป็นสถานที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของกองทัพกับประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในบทบาทสำคัญของกองทัพบกในการป้องกันดินแดนและอธิปไตยของไทยที่พสกนิกรชาวไทยทุกคนให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกราชของชาติและความสงบสุข และพยายามรักษาความสำคัญของ

สถานที่ไว้แห่งนี้ไว้สืบไป ตามนโยบายผู้บัญชาการทหารบก พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เปิดให้ผู้เข้าชมทุกคนสามารถเข้าถึงได้ไม่เพียงแต่ข้าราชการและบุคลากรทางทหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ข้าราชการทหารด้วย ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้จึงเปิดให้บริการทุกวันและยินดีต้อนรับผู้เยี่ยมชมโดยไม่เสียค่าเข้าชม

ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกองบัญชาการกองทัพบกเป็นหลักในแต่ละปีงบประมาณ กองประวัติศาสตร์การทหารมีหน้าที่จัดทำแผนการจัดการและอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานอย่างน้อยสองปีงบประมาณข้างหน้า และเสนองบประมาณทั้งหมดขึ้นตรงต่อสำนักปลัดบัญชาการทหารบก ทั้งนี้ แหล่งเงินทุนบางส่วนสามารถได้มาจากการบริจาคของประชาชนทั่วไปและองค์กรเอกชน (พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก, ๒๕๔๐) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกถูกสร้างขึ้นภายในพื้นที่หวงห้ามของกองบัญชาการกองทัพบก ที่เป็นศูนย์ราชการจากทหารขนาดใหญ่ การเข้าถึงอาคารพิพิธภัณฑสถานจึงได้เฉพาะข้าราชการทหารเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า การเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานนั้นไม่สามารถทำได้สำหรับผู้ชมที่เป็นประชาชนทั่วไป (๑๐๐ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๓๐)

เนื่องจากกองบัญชาการกองทัพบกตระหนักถึงข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานทหาร จึงได้จัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงพิพิธภัณฑสถานสำหรับประชาชนทั่วไปให้ผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องทราบประการแรก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงของประชาชนทั่วไป กองบัญชาการกองทัพบกได้ติดต่อกับองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงโรงเรียนในพื้นที่ที่สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ทั้งนี้เพื่อกำหนดและควบคุมจำนวนผู้เข้าชมอาคารพิพิธภัณฑสถาน โดยกลุ่มผู้สนใจต้องทำการสำรองล่วงหน้าผ่านทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือทางอินเทอร์เน็ตเพื่อกำหนดวันและเวลาเข้าชม (วิสัยทัศน์กองทัพบก, ๒๕๔๓)

ประการที่สอง เนื่องจากกองบัญชาการกองทัพบกมีทางเข้าออกอยู่สองทางคือทางเข้าออกถนนราชดำเนินนอกและทางเข้าออกถนนประชาธิปไตย ทางเข้าด้านถนนราชดำเนินนอกจะถูกใช้เป็นเส้นทางผ่านสายหลักสำหรับประชาชนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน ส่วนทางเข้าด้านถนนประชาธิปไตยจะถูกใช้เป็นเส้นทางหลักของกำลังพลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ (วิสัยทัศน์กองทัพบก, ๒๕๔๓) ตัวเลือกรูปแบบนี้ถือว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการแยกพิพิธภัณฑสถานทหารออกจากพื้นที่หวงห้ามของกองบัญชาการกองทัพบก หากบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สาธารณะชนก็จะสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกได้มากขึ้นทั้งจากผู้เยี่ยมชมทั้งในและต่างประเทศ ในขณะที่ยังคงรักษาองค์ประกอบทั้งหมดของสถานที่ไว้ได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานทางทหารทั้งหมดและผู้บัญชาการทหารสูงสุด

ประการที่สาม หากข้อเสนอข้างต้นไม่ได้รับการอนุมัติเนื่องจากข้อจำกัดและความยุ่งยากในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับทางทหาร รวมไปถึงข้อจำกัดในการจำกัดจำนวนผู้เข้าชม กองบัญชาการกองทัพบกจะพิจารณาย้ายพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกไปยังสถานที่แห่งใหม่ (วิสัยทัศน์กองทัพบก, ๒๕๔๓) ตัวเลือกรูปแบบนี้หมายความว่าพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งนี้จะถูกสงวนไว้สำหรับบุคลากรทางทหารเท่านั้น และจะยังคงเป็นพิพิธภัณฑสถานที่สาธารณะชนไม่สามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานทหารแห่งใหม่สำหรับประชาชนทั่วไปต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการก่อสร้างอาคาร ข้อเสนอแนะนี้จึงไม่สามารถทำได้จริงหรือถูกเลื่อนการพิจารณาออกไปอย่างไม่มีกำหนด

ไม่เหมือนกับพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ที่สามารถเข้าถึงและจัดระเบียบได้ง่ายกว่า ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น พิพิธภัณฑสถานทหารมีรูปแบบการดำเนินการและการจัดการได้ยากกว่า องค์กรภาครัฐและ

กองทัพบกในฐานะเจ้าของพิพิธภัณฑ์กองทัพบกควรพิจารณาวางแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหารในระยะยาว ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (SWOT Analysis) ของพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อเติบโตอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีด้านรูปแบบการจัดแสดงและการจัดนิทรรศการหมุนเวียน

Thwaites (1996 : 38) กล่าวว่าสิ่งของจัดแสดงต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์ทหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาแบบแผนของกองทัพให้คงอยู่ เป็นเสมือนคลังความรู้สำหรับนักประวัติศาสตร์ทางทหาร และผู้ที่สนใจได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของกองทัพและการรบ ใช้การบอกเล่าเรื่องราวผ่านวิธีนำเสนอที่หลากหลายด้วยการจัดแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ อย่างไรก็ตาม การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทหารในปัจจุบันดูเหมือนจะให้มุมมองที่ค่อนข้างจำกัดของการจัดแสดงนิทรรศการโดยไม่มีคำอธิบายและไม่เปิดโอกาสให้วิเคราะห์ เช่น การทำฉากจำลองที่ดูเสมือนจริงแต่ไม่บอกถึงกลยุทธ์และยุทธวิธีในการต่อสู้ ตามที่อ้างถึงโดย Thwaites (1996 : 73) นี่อาจเป็นผลมาจากพื้นที่จัดแสดงที่ไม่เพียงพอสำหรับการทำฉากจำลองและมีพื้นที่ว่างพอสำหรับการนำเสนอ Wood (1987) กล่าวว่า การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทหารแบบดั้งเดิมที่เพียงนำของจัดแสดงและยุทธโปกรณ์มาจัดวางนั้นจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงโดยการออกแบบการจัดแสดงและนิทรรศการใหม่เพื่อให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาและเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนได้มากขึ้น

ตามที่ระบุไว้โดย ดุษฎีศักดิ์ สุจิตต์ (๒๕๑๕) การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ทหารควรแบ่งออกเป็น 'นิทรรศการถาวร' โดยมีห้องแยกต่างหากสำหรับแกลเลอรีอนุสรณ์สถานสงคราม อาวุธและยุทธโปกรณ์ทางทหาร เครื่องแบบทหาร และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ในทางกลับกัน ควรจัดให้มี 'นิทรรศการชั่วคราว' เพื่อนำเสนอรูปแบบเฉพาะที่ได้รับเลือกเพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างความแปลกใหม่ต่อสาธารณชน นิทรรศการประเภทนี้ควรเข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้ชมทุกคนและใกล้กับโถงทางเข้าหลัก มีแหล่งที่มาของอาวุธและยุทธโปกรณ์ทางทหารมากมายที่นำมาจัดแสดง เช่น การได้รับบริจาคจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในท้องถิ่น อาวุธยุทธโปกรณ์เก่าจากหน่วยทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและหน่วยงานทหารอื่นๆ รวมถึงเงินบริจาคจากนักสะสมวัตถุโบราณทั้งภาครัฐและเอกชน (มันการ, ๒๕๒๒)

การพัฒนาแนวคิดเชิงพื้นที่สำหรับพิพิธภัณฑ์ต้องเริ่มต้นด้วยการตระหนักถึงข้อจำกัดและโอกาสที่เกิดจากพื้นที่เฉพาะแต่ละแห่งที่มีอยู่ในอาคาร รวมถึงรูปแบบทางสัญจรหมุนเวียน ปัจจัยด้านสุนทรียศาสตร์ และลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรม (Hooper-Greenhill, 1999 : 178-190) สำหรับพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการและโครงเรื่อง จำเป็นต้องให้ผู้เข้าชมเดินไปมาในแกลเลอรีต่างๆ ได้โดยง่าย และตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลว่าจะไปทางไหน นอกจากนี้ ตามที่ Pearce (1994: 35) ได้เสนอแนะไว้ หากมีความสมดุลที่กระหว่างการเคลื่อนไหว ความสะดวกสบาย ความสามารถ และการควบคุมพื้นที่ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความกลมกลืนทางจิตวิทยาและสรีรวิทยา เกิดสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจและเข้าถึงได้มากขึ้นสำหรับผู้เข้าชมทุกคน

ดุษฎีศักดิ์ สุจิตต์ (๒๕๑๕) ยังเสนอด้วยว่า เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ทหารแบบใหม่ การวางผังอาคารที่เหมาะสม การหมุนเวียนของการจราจร วัสดุสำหรับการก่อสร้าง การระบายอากาศความร้อนและระบบปรับอากาศ (HVAC) การออกแบบแสงสว่าง การ

ไหลเวียนของการขนส่ง ที่จอตรงและภูมิภาคโดยรอบ ควรได้รับการพิจารณาสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ ความเชี่ยวชาญและความสามารถของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และภัณฑารักษ์ จะต้องตอบสนองความคาดหวังของผู้เข้าชมทั่วไปด้วยเช่นกัน สำหรับการติดตั้งสิ่งของที่จัดแสดงเป็นความรับผิดชอบของผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ที่จะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการ การจัดวาง และการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการติดตั้งแทนวางของจัดแสดง ระดับความสว่าง ระดับความปลอดภัย และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อรักษาลักษณะทางกายภาพของวัตถุให้คงสภาพสมบูรณ์สืบไป

เพื่อป้องกันความเสียหายของวัตถุจัดแสดง แนะนำให้ใช้กล่องแก้วหรือกล่องอะคริลิกใส เพื่อป้องกันการสัมผัสจากผู้ชม อย่างไรก็ตาม การปกป้องผลงานและวัตถุจัดแสดงอาจรบกวนความตั้งใจในการถ่ายทอดผลงานของศิลปิน โดยเฉพาะผลงานร่วมสมัยที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชม เพื่อเสนอทางเลือกเพิ่มเติมที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ภัณฑารักษ์และนักอนุรักษ์ควรพัฒนาและทดสอบแนวทางใหม่ๆ สำหรับการจัดแสดง ในเรื่องของการจัดแสงสว่างก็เช่นกัน ควรคำนึงถึงระดับของแสงในพื้นที่จัดแสดงเนื่องจากวัตถุอินทรีย์อาจเสื่อมสภาพได้เมื่อได้รับความร้อนสูงหรือโดนแสงสว่างเป็นเวลานาน การเสื่อมสภาพของวัตถุสามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการซีดจาง การเปลี่ยนสี และการสลายตัว การใช้แสงอย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาวัตถุให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ (Benediktsson, 2004 : 100)

การบำรุงรักษาตามวงรอบสำหรับการจัดแสดงมีความสำคัญต่อการรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของพิพิธภัณฑ์ในระยะยาว ซึ่งสามารถทำได้โดยการตรวจสอบสภาพแวดล้อมโดยรวม งานปิดฝุ่น และขัดเงาบนจอแสดงผล และตรวจสอบให้แน่ใจว่าอุปกรณ์จัดแสดงทำงานได้ดี ที่สำคัญ การจะดึงดูดความสนใจของสาธารณชนและการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความรู้และภูมิหลังของผู้ชม สื่อประชาสัมพันธ์ ตลอดจนงบประมาณสำหรับการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ แม้ว่าพิพิธภัณฑ์ทหารจะมีลักษณะเฉพาะเช่นพิพิธภัณฑ์ของรัฐและเอกชนทั่วไป เช่น มีส่วนติดต่อประชาสัมพันธ์ จุดขายตัวเข้าชม ห้องสุขา ห้องโถงนิทรรศการ หอประชุม ห้องสมุด สำนักงานทหาร ห้องเก็บของ และอื่นๆ แต่พิพิธภัณฑ์ทหารมีข้อจำกัดด้านสถานที่ตั้งที่มักจะมีอยู่ในเขตพื้นที่ทหารหรือเขตหวงห้าม ดังนั้นการออกแบบพิพิธภัณฑ์ต้องพิจารณาถึงแนวทางแก้ปัญหาการเข้าถึงของประชาชนทั่วไปด้วย (แผนการประชาสัมพันธ์กองทัพบก, ๒๕๔๙)

แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ไทยให้ยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

หากพิพิธภัณฑ์ไม่ได้รับการปรับปรุงทางด้านสถาปัตยกรรมของตัวอาคารหรือพัฒนารูปแบบการจัดแสดงและการนำเสนอ ในไม่ช้าก็จะเป็นสิ่งล้าหลังและหมดความน่าสนใจในที่สุด เพื่อรักษาหรือดึงดูดยอดผู้เข้าชมและสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของพวกเขา Thwaites (1996 : 157) กล่าวว่า การจัดแสดงและนิทรรศการแบบใหม่ต้องกำหนดรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและกระตุ้นให้เกิดการตีความ เช่น จัดทำภาพเคลื่อนไหว การจัดแสดงฉากจำลองสามมิติ เทคนิคพิเศษด้านแสงและเสียง วิดีโอแบบให้ผู้ชมได้โต้ตอบหรือมีส่วนร่วม ตลอดจนจนแบบจำลองเสมือนจริง (Simulators) เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมทุกเพศทุกวัย

ทุกวันนี้ พิพิธภัณฑสถานหลายแห่งพยายามขยายจำนวนผู้ชมและดึงดูดผู้เข้าชมมากขึ้นผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูงและสื่อที่ตอบสนองได้ เป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันคือการได้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมและเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ในแนวโน้มใหม่ของพิพิธภัณฑสถานสำหรับอนาคตตามที่ Bruce (2006 : 130) เสนอไว้ ประสบการณ์กลายเป็นกระแสนิยมในขณะที่ความบันเทิงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งหมายความว่า การจัดหาสื่อบันเทิงภายในพิพิธภัณฑสถานมีความจำเป็นและกลายเป็นองค์ประกอบหลักในการเติมเต็มประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้เข้าชม McTavis (2006 : 226) ยังเสนอด้วยว่าการจัดทำ 'ความจริงเสมือน' (Virtual Reality) ในเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดึงดูดผู้ชมใหม่ที่สนใจรับประสบการณ์ชมพิพิธภัณฑสถานแบบออนไลน์ ในแง่ของการบริการสาธารณะ นักออกแบบเว็บไซต์มีเป้าหมายที่จะดึงดูดผู้ชมทั่วโลกในเว็บไซต์แบบโต้ตอบได้ เป้าหมายหลักของการจัดนิทรรศการดิจิทัลคือการส่งเสริมพิพิธภัณฑสถานให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษา และเพื่อจัดหาแหล่งข้อมูลออนไลน์สำหรับผู้สอนและนักเรียนที่สนใจในขอบเขตของพิพิธภัณฑสถาน

เรื่องหนึ่งที่ผู้ออกแบบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานควรให้ความสนใจคือการกระตุ้นความทรงจำของบุคคล การใช้สิ่งนี้ในทางบวกและสร้างสรรค์สามารถช่วยให้ผู้คนสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและตระหนักรู้คุณค่าของตน รวมทั้งช่วยให้พวกเขาเติมเต็มประสบการณ์ส่วนตัวผ่านนิทรรศการดังนั้นพิพิธภัณฑสถานจึงมีโอกาที่จะพัฒนาระดับการบริการได้ทุกระดับช่วงวัยตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ สิ่งนี้สามารถทำได้โดยให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านความทรงจำ (Kavanagh, 2000 : 119) นอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานยังเป็นหนึ่งในหลาย ๆ แห่งที่ช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กและวัยรุ่นได้พูดคุยเกี่ยวกับอดีตและมักจะทำตามเงื่อนไขของตนเองภายในครอบครัว การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้ามรุ่น เนื่องจากสามารถแบ่งปันและพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จากความทรงจำระหว่างเด็กหรือสมาชิกในครอบครัวได้ สำหรับพิพิธภัณฑสถานทหาร เพื่อเป็นการรำลึกถึงทหารประจำการในท้องถิ่นและปลูกฝังค่านิยมให้ลูกหลานเกี่ยวกับสำนึกความรักชาติ พิพิธภัณฑสถานควรจัดแสดงม้วนเกียรติยศผู้กล้า บันทึกของกองทหารท้องถิ่น รูปถ่ายและเอกสารสำคัญ อาวุธยุทธโศปกรณ์ เครื่องแบบ ทหาร เหยี่ยวรางวัล ของที่ระลึกของทหารในช่วงสงคราม หรือถ้วยรางวัลเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ของวีรบุรุษ (Thwaites, 1996 : 33)

พิพิธภัณฑสถานแห่งอนาคตจะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่นำเสนอภายในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งรวมถึงคุณค่า ความหมาย แรงจูงใจ การควบคุม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชม การตีความและสื่อความหมาย ความเข้าใจในเหตุการณ์ที่ถูกต้อง ความจริงแท้ที่ปรากฏ ทั้งนี้สื่อที่ส่งออกไปขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่การประมวลผลผ่านการตีความและการทำความเข้าใจข้อมูลดังกล่าวของผู้รับชม (Corsane, 2005 : 58) ดังที่ Hooper-Greenhill (1994 : 230) ให้ความเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานในอนาคตจะสนใจมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เท่าๆ กัน และความทรงจำจะถูกนำเสนอผ่านมัลติมีเดียที่เป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อเรียกความทรงจำในอดีตกลับคืนมา

ในมุมมองด้านการตลาดเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ Thwaites (1996 : 130) กล่าวว่า ถึงเวลาแล้วที่พิพิธภัณฑสถานจะต้องค้นหาผู้เข้าชมกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่ข้าราชการด้วย โดยปกติภัณฑารักษ์มักจะจัดให้มีการนำชมพิพิธภัณฑสถานสำหรับผู้เยี่ยมชมที่เป็นทางการเท่านั้น เช่น แยกของผู้บังคับบัญชาระดับสูง บุคลากรทางทหาร ตลอดจนกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ของสถาบันการศึกษา

ของรัฐและเอกชนเท่านั้น ซึ่งผู้เข้าชมประเภทนี้ไม่เพียงพอต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของพิพิธภัณฑ์อีกต่อไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายแก่ประชาชนทั่วไปซึ่งเชื่อมโยงกับสาขาวิชาต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ ทัศนศิลป์ มัณฑนศิลป์ เทคโนโลยี ชาติพันธุ์วิทยาและประวัติศาสตร์สังคม เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงแหล่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอ สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพวาด ภาพถ่าย เอกสารต่างๆ ภาพยนตร์ สามารถนำมาใช้เพื่ออธิบายประวัติศาสตร์สงคราม การต่อสู้ การดำรงชีวิต และหน้าที่ของทหารชายและหญิงในสมัยนั้น ภาพยนตร์สามารถดึงดูดอารมณ์ผู้ชมให้ร่วมนำเสนอได้อย่างง่ายดายด้วยการเล่าเรื่องจากบันทึกปากต่อปากและประสบการณ์ของทหารเหล่านั้น ห้องสมุดภายในพิพิธภัณฑ์ทหารยังใช้เป็นที่จัดเก็บประวัติหน่วยที่ตีพิมพ์ อัตชีวประวัติและหนังสืออ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น เครื่องแบบ อาวุธยุทโธปกรณ์ อุปกรณ์ทางทหารและยานพาหนะ เป็นต้น

สำหรับอนาคตของพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทย ตามผังเมืองกรุงเทพฯ ฉบับใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางพิพิธภัณฑ์ทหารของประเทศไทยเพราะสร้างขึ้นในใจกลางมหานครที่เรียกพื้นที่นี้ว่า 'เกาะรัตนโกสินทร์' ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีตำแหน่งที่ตั้งที่ไม่เหมือนใครและเป็นแหล่งกำเนิดประวัติศาสตร์ของเมืองที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลายอยู่กันอย่างกลมกลืน (http://thailand.prd.go.th/the_focus_view.php)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหาร

ทางผู้วิจัยพบว่างานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางทหารมีอยู่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีบริบทเฉพาะตัว การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาต่างๆไม่ว่าด้วยเรื่องของตัวอาคารสถานที่หรือรูปแบบการจัดแสดง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมักไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริงเนื่องจากจะเป็นการทำให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบกับพิพิธภัณฑ์นั้นๆ หากต้องการทราบว่าพิพิธภัณฑ์สามารถที่จะสื่อสารภาพลักษณ์ผ่านการจัดแสดงได้มีประสิทธิภาพเพียงใดต้องอาศัยจากการสังเกตผู้เข้าชมและประมวลผลจากแบบสอบถาม จากงานวิจัยของ ตฤชญา โสรัจจ์ (๒๕๕๕) เรื่องการส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านพัฒนาประเทศของทหารด้วยการให้ประชาชนได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในการรับรู้งานด้านการพัฒนาประเทศของกองทัพบกที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ เรื่องความจงรักภักดี เทิดทูนและพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนการรับรู้ที่น้อยที่สุดของงานด้านการพัฒนาประเทศคือ การวางตัวเป็นกลางไม่สนับสนุนพรรคการเมืองใดๆ และเมื่อสำรวจเบื้องต้นพบว่า ประชาชนร้อยละ ๙๗.๖ ไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเพราะไม่ทราบว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีอยู่ ส่วนผู้ที่เคยเข้าชมมาเพราะต้องการทราบประวัติศาสตร์ทางทหารและพัฒนาการทางการทหารของกองทัพบก

การการวิจัยพบว่าโทรทัศน์และแผ่นพับ (Brochure) เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารหลักที่ผู้ชมได้รับและเมื่อนำกลุ่มแกนนำชุมชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านการพัฒนาประเทศผ่านสื่อแนะนำอย่างอื่นจำนวน ๕ ห้องจัดแสดง พวกเขาได้รับทราบเรื่องของความจงรักภักดี เทิดทูนและพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์และความกล้าหาญเสียสละของทหารมากที่สุด และแกนนำชุมชนส่วนใหญ่เสนอให้ พิพิธภัณฑ์เปิดในช่วงวันหยุดราชการหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ด้วยรวมถึงยกขึ้นตอน

การขออนุญาตเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ให้เป็นสื่อกลางในการสร้างภาพลักษณ์ด้านการประเทศของทหารบกแก่ประชาชนคือ ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเพื่อให้ประชาชนรับทราบ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ การจัดตั้งแฟนเพจพิพิธภัณฑ์ทหารในสื่อสังคมออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้างและเป็นการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลและเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้มากขึ้น

Finn (2005 : 78) ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์แสดงในพิพิธภัณฑ์ทหารว่าเป็นการผสมผสานภูมิทัศน์ของสนามรบ สุสาน อนุสรณ์สถานแห่งสงคราม ตลอดจนอาคารประวัติศาสตร์หรืออาคารที่สร้างขึ้นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับผู้มีชีวิตและผู้เสียชีวิตจากสงคราม ทั้งหมดนี้แสดงถึงความซับซ้อน ความเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบันโดยมีพิพิธภัณฑ์เป็นสื่อกลาง อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์ทางทหารหลายแห่งทั่วโลกถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่ไม่น่าสนใจสำหรับการเยี่ยมชมและไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสาธารณชนทั่วไป ดังนั้นจึงมักประสบปัญหาด้านการสนับสนุนทางการเงินและส่งผลเสียต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ดีในภาพรวม

ตามนิยามของ พร วิรุฬห์รักษ์ (๒๕๔๘ : ๒๖-๓๑) “พิพิธภัณฑ์ทางทหาร” คือสถานที่รวบรวมยุทธโศภรณ์ทุกประเภทไว้ในที่เดียวและจัดแสดงให้เห็นความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของวัตถุแต่ละชิ้นและแต่ละประเด็น อย่างไรก็ตาม ปัญหาทั่วไปที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ทหารทั่วโลกส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้:

๑. ข้อจำกัดของทุนสนับสนุนโดยเฉพาะจากภาครัฐ

๒. การจัดแสดงและนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ได้รับการออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ทหารที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมด้านศาสตร์พิพิธภัณฑ์ จึงมีความสามารถที่จำกัดในด้านการจัดนิทรรศการให้เกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การนำเสนอที่ไม่น่าสนใจและไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เข้าชมได้

๓. เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ อาคารเก่ามักถูกเลือกใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ทางทหารมากกว่าที่จะสร้างอาคารใหม่เพื่อประหยัดงบประมาณ แต่อาคารเก่ามีรูปแบบอาคารและการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ส่งผลให้การจัดแสดงและการนำเสนอไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

Thwaites (1996 : 55) กล่าวเสริมว่า ในขณะที่พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ดูเหมือนจะได้รับการออกแบบและปรับปรุงรูปแบบการจัดแสดงให้ดูทันสมัยและมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชมในการดำเนินงาน ในทางตรงกันข้าม พิพิธภัณฑ์ทหาร มักขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนมีบุคลากรไม่เพียงพอ และขาดแคลนพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ มีแต่เพียงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เข้าชม ในความเป็นจริงพิพิธภัณฑ์ทหารต้องได้รับการพัฒนาโดยการเก็บค่าเข้าชมร้านค้าและการดำเนินการจัดเลี้ยง รวมถึงการระดมทุนและการร่วมมือกับผู้สนับสนุนเชิงพาณิชย์เพื่อจัดหาทรัพยากรทางการเงินต้องการเพื่อปรับปรุงการจัดแสดง นิทรรศการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในนั้น การพัฒนานี้สามารถทำให้พิพิธภัณฑ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นและดึงดูดผู้ชมทั่วไปมากขึ้น

ดุชฎีศักดิ์ สุจิตต์ (๒๕๑๕) ได้เสนอแนวปฏิบัติที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหาร ดังนี้:

๑. พิพิธภัณฑ์ทหารทั่วโลกควรมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการ "ให้ความรู้แก่ผู้ชม" โดยใช้นิทรรศการอาวุธยุทธโศภรณ์ทางทหารเพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของรัฐในการปกป้องประเทศชาติ

๒. ผู้ที่เสียสละตนเองในสงครามควรได้รับเกียรติในแกลเลอรี เช่น 'การจัดแสดงเพื่อรำลึก' โดยการทำแบบจำลองของอนุสรณ์สถานและการแสดงภาพสามมิติภายในแกลเลอรี

๓. เนื่องจากบริบททางทหารเกี่ยวข้องกับโศกนาฏกรรมและองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อนต่อผู้ชมทุกคน บริบททางทหารภายในแกลเลอรีจึงควรมีการจัดแสดงในระดับกลางที่ยอมรับได้ในขณะที่ สอดแทรก 'ความบันเทิงแก่ผู้ชม' เพื่อให้สาธารณชนเกิดความสนใจและเข้าถึงได้มากขึ้น

๔. พิพิธภัณฑ์ทหารควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพย์สินอันมีค่าเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพผ่านกาลเวลาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เข้าชมทุกคน

ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการทหาร ภัณฑารักษ์ ครูอาจารย์ บริษัทตัวแทนท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และอื่นๆ จำเป็นต้องร่วมมือกันในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางทหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ การสื่อความหมายผ่านรูปแบบการจัดแสดงด้วยเทคนิคต่างๆ รวมถึงประเภทของผู้เข้าชมและความคาดหวังของพวกเขา ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงความจำเป็นในการใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งสารที่ต้องการเผยแพร่ไปสู่ผู้รับชม ซึ่งต้องอาศัยรูปแบบการจัดแสดงที่สามารถดึงดูดให้ผู้ชมมีความรู้สึกคล้อยตาม เกิดความรู้สึกร่วมและให้เขารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงนั้น การจัดแสดงของใช้ทางทหาร โบราณวัตถุ รวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์แบบตั้งอยู่ในตู้โชว์เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการสื่อสารอีกแล้ว การใช้เทคนิคด้าน แสง สี เสียง และสื่อมัลติมีเดียเป็นแนวทางช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการจัดแสดงให้ดึงดูดความรู้สึกร่วมของผู้รับชมและเติมเต็มประสบการณ์ รวมถึงสร้างความประทับใจในองค์กรรวม พิพิธภัณฑ์จะใช้เทคนิคที่หลากหลายในการนำเสนอของสะสมแก่ผู้เข้าชม ทั้งในรูปของการจัดนิทรรศการถาวร นิทรรศการพิเศษตามวาระหรือเทศกาลสำคัญ การจัดทำฉากจำลองและการนำมัลติมีเดียมาใช้เพื่อบรรยายรวมถึงการแจกสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆให้กับผู้รับชม เป็นการเสริมประสบการณ์ทั้งด้านความรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าชมประทับใจและได้รับประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความยั่งยืนของพิพิธภัณฑ์และสร้างรายได้เพิ่มเติม พิพิธภัณฑ์ที่ดีควรมีพื้นที่ต้อนรับคณะหรือกลุ่มผู้เข้าชม มีโรงฉายภาพยนตร์ขนาดเล็กสำหรับปฐมนิเทศ มีร้านขายของที่ระลึก มีพื้นที่ขายอาหารและเครื่องดื่ม มีพื้นที่จอดรถและห้องน้ำอย่างพอเพียง สิ่งเหล่านี้จะเพิ่มโอกาสที่ดีให้กับพิพิธภัณฑ์ในด้านทัศนคติเชิงบวกของประชาชนที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ทหารและส่งเสริมให้มียอดผู้เข้าชมที่มากขึ้น

บทที่ ๓

การศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและข้อจำกัดของ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

ความเป็นมาของอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่ทั้งหมดของกองบัญชาการกองทัพบกและพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในปัจจุบันเคยใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าซึ่งเป็นสถานที่ฝึกนักเรียนนายร้อยทุกนายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงมีพระประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับฝึกทหารขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย เขตพื้นที่การศึกษาเดิมเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นโรงเรียนเตรียมทหารแห่งแรกในภูมิภาค ก่อนจะเปลี่ยนเป็นกองบัญชาการกองทัพบกอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ในการสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกองบัญชาการกองทัพบกในปัจจุบัน บทนี้จะแบ่งเป็นตอนๆ ดังต่อไปนี้ได้แก่ ความเป็นมาของกองทัพบก ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ประวัติกองบัญชาการกองทัพบก บทบาทของกรมยุทธการทหารบกและกองประวัติศาสตร์ทหาร และประวัติพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

ความมั่นคงของชาติขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา เทคโนโลยี และการทหาร แม้ว่าความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมกับประเทศใกล้เคียงอื่นๆ เช่น พม่า กัมพูชา และลาวจะค่อยๆ ลดลงในภูมิภาค การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ปัญหาเส้นเขตแดน การรักษาผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือกว่าและชนกลุ่มน้อย ยังคงเกิดขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาติไทยจะต้องจัดทำกำลังทหารที่มีความสามารถสูงเพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันประเทศและรักษาผลประโยชน์ของชาติ

กองทัพบกจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถในการรบให้เพียงพอกับสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและสถานะทางเศรษฐกิจของชาติ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาของชาติ ตามพระราชโองการของรัชกาลที่ 5 กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังพลและป้องกันราชอาณาจักรไทย โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชาในยามที่เกิดความขัดแย้งเพื่อเตรียมกำลังกองทัพ สถาบันทางทหารแห่งนี้ได้พัฒนาขีดความสามารถโดยการปรับปรุงโครงสร้างและขีดความสามารถด้านยุทธโศปกรณ์ กำลังรบ ความพร้อมรบ ความยั่งยืน และความทันสมัยสำหรับประเทศชาติ (วิวัฒนาการกองทัพบก, ๒๕๔๓ : ๔๖)

โครงสร้างกำลัง : การปรับปรุงโครงสร้างกำลังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์กร ซึ่งหมายถึงในปีที่ผ่านมา การลดขนาดกำลังลงอย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพบกไทยในปัจจุบันมีหน่วยหลายประเภท คือ หน่วยกำลังหนัก หน่วยกำลังเบา หน่วยยิงสนับสนุน หน่วยปฏิบัติการพิเศษ หน่วยทหารพราน และหน่วยกำลังสำรอง กองทัพไทยแบ่งออกเป็นเจ็ดองค์ประกอบ องค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ ส่วนประกอบกำลังประจำถิ่น ส่วนประกอบกำลังรบ ส่วนประกอบกำลังสนับสนุนการรบ ส่วนประกอบ

การส่งกำลังบำรุง ส่วนประกอบการบริหารการพื้นที่ การศึกษาและการฝึกอบรม ตลอดจนส่วนประกอบสนับสนุนการพัฒนา

ความพร้อมรบ : เนื่องจากกำลังพลเป็นปัจจัยสำคัญต่อความพร้อมรบ กองทัพบกไทยจึงได้พัฒนาคุณภาพกำลังพลโดยปลูกฝังความรู้ที่มีมาตรฐานสูงและมีเจตยีนด้านประชาธิปไตย กองทัพบกยังได้ดูแลสวัสดิภาพและมาตรฐานการครองชีพของกำลังพลด้วยการจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการ กองทัพบกและศูนย์นันทนาการ ในด้านความพร้อมด้านวัตถุ กองทัพบกไทยได้พยายามจัดหา ยุทโธปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน แม้จะอยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยอาจจัดซื้อจากต่างประเทศหรือผลิตเองในประเทศ ในด้านการฝึก องค์กรได้จัดตั้ง ศูนย์ฝึกทางยุทธวิธีเพื่อเพิ่มความสมจริงของการฝึก (Virtual Simulation) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับกรมทหาร

ความยั่งยืน : กองทัพบกไทยได้เพิ่มขีดความสามารถในการคงไว้ซึ่งการสู้รบโดยการปรับปรุงการส่งกำลังบำรุงเพื่อให้มั่นใจว่ากำลังพล เครื่องมือ และเสบียงเคลื่อนที่อย่างรวดเร็วเข้าสู่พื้นที่ปฏิบัติการ การปรับปรุงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นโดยการจัดตั้งคลังสำรองสงคราม การขนส่งทางบก และทางอากาศ และการพัฒนากองหนุนที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเติมเต็มหน่วยและเพื่อทดแทนการบาดเจ็บและสูญเสียกำลังพลจากการสู้รบ ความยั่งยืนในการต่อสู้ดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จในทุกมิติการรบ

การปรับปรุงให้ทันสมัย : กองทัพบกไทยได้ริเริ่มโครงการปรับปรุงต่างๆ ให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องเพื่อความพร้อมในการรบในอนาคต เช่น โครงสร้างกำลัง หลักนิยมทางทหาร ยุทโธปกรณ์ เเสบียงและกำลังพลของกองทัพบก ควบคู่ไปกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นใหม่และการพัฒนาทางเทคโนโลยี การปฏิบัติการมีสี่ประเภทหลัก: การป้องกันชายแดน การปฏิบัติการความมั่นคงภายใน การรักษากฎหมายภายในและความสงบเรียบร้อย และการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย กองทัพบกมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยใช้ทรัพยากร กำลังพล ยุทโธปกรณ์ และงบประมาณ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและต่อสู้กับความยากจนในถิ่นทุรกันดาร นอกจากบทบาทในการป้องกันประเทศแล้ว กองทัพบกยังได้เข้าร่วมในปฏิบัติการอื่นนอกเหนือจากสงคราม เช่น ปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ มนุษยธรรมและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศเพื่อนบ้าน ปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติด และงานพิเศษอื่น ๆ (วิวัฒนาการกองทัพบก, ๒๕๔๓ : ๕๓) ปัจจุบันกองทัพบกได้ปฏิบัติหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถ องค์กรได้เพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาความมั่นคงภายในและภัยคุกคามจากภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งรักษาอธิปไตยของประเทศและเอกราชของชาติไทย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงมีวิสัยทัศน์อันก้าวไกลในการตระหนักถึงความสำคัญของกองทัพและความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงกองทัพโดยพระองค์ได้ริเริ่มโครงการปฏิรูปภายในและการปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างกว้างขวาง แต่เพื่อให้ได้กำลังทหารที่ดีและแข็งแกร่ง ทหารจำเป็นต้องมีสวัสดิการที่ดี ดังนั้นพระองค์จึงมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างสถานที่สำหรับทหารในโรงนาเก่าหลังศาลาว่าการเมือง จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการก่อสร้างสถานที่นี้ ซึ่งเรียกกันว่า “ค่ายทหารหน้า” แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๒๓ อาคารค่าย

ทหารหน้ามี ๓ ชั้น ซึ่งหอดึกดาบอยู่ที่ชั้น ๑ และห้องประชุมนายทหารชั้น ๒ ส่วนชั้นที่ ๓ สงวนไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารซึ่งมีอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ ค่ายทหารหน้าได้เปลี่ยนชื่อเป็น 'กระทรวงกลาโหม' ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน (ประวัติกระทรวงกลาโหม, ๒๕๔๖)

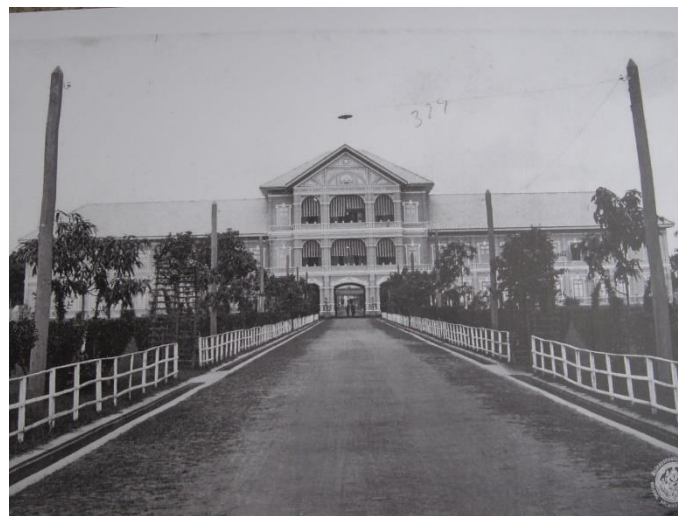
แผนภาพที่ ๓ - ๑ ขบวนทหารเคลื่อนพลหน้ากระทรวงกลาโหม

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๗๑.

ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

แผนภาพที่ ๓ - ๒ อาคารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในอดีต

ที่มา: ๑๐๐ ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๓๐. หน้า ๑๖๘.

ส่วนหนึ่งของกองบัญชาการกองทัพบกและพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในปัจจุบันเคยเป็นสถานที่สำหรับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสำหรับปฏิบัติการทางทหารในภูมิภาค ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ โรงเรียนเตรียมทหารสราญรมย์ตั้งอยู่ใกล้กับพระราชวังสราญรมย์ เป็นโรงเรียนนายร้อยแห่งแรกในประเทศไทยที่นำหลักสูตรวิชาทหารจากต่างประเทศคือหลักสูตรจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้และสอนโดยครูฝึกทหารและผู้ฝึกหัดทหารรับจ้างจากต่างประเทศ ต่อมาโรงเรียนเตรียมทหารสราญรมย์สำหรับนักเรียนนายร้อยชั้นประถมได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนนายสิบทหารบก

จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๔๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าโรงเรียนนายร้อยทหารบกมีพื้นที่จำกัดและไม่เพียงพอต่อการรับสมัครนักเรียนนายร้อยใหม่ นอกจากนี้หลักสูตรใหม่สำหรับนักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมศึกษาแล้ว พระองค์ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมศึกษาชั้นใหม่บนพื้นที่ริมถนนราชดำเนินนอก พิธีเปิดโรงเรียนนายร้อยแห่งใหม่อย่างเป็นทางการเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยมีนักเรียนนายร้อยประมาณหนึ่งพันคนเข้าร่วมในพิธี ในขณะที่นั้นมีโรงเรียนเตรียมทหารอยู่ ๒ แห่ง คือ โรงเรียนนายร้อยชั้นประถมใกล้วังสราญรมย์ และโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมที่ถนนราชดำเนินนอก

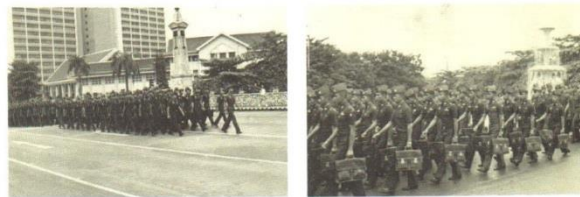
โครงสร้างของโรงเรียนเตรียมทหารหลังใหม่ประกอบด้วยอาคารขนาดใหญ่ ๓ ชั้น ซึ่งเคยเป็นกองบัญชาการของโรงเรียนเตรียมทหารในขณะนั้น ประกอบด้วย ห้องเรียนใหญ่ ห้องรับรองและห้องพักครูอยู่ในอาคาร และยังมีห้องเรียนย่อยประมาณ ๑๑ ห้องและหอพักนักเรียนอยู่ในพื้นที่ด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ กระทรวงกลาโหมมีมติให้รวมนักเรียนนายร้อยชั้นประถมและนักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมเข้าไว้ในที่เดียวกัน โดยใช้อาคารเรียน ๒ หลังบนถนนราชดำเนินนอกเป็นสถานศึกษา จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนนายร้อยกองทัพบก เป็น 'โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า' เพื่อเฉลิมพระเกียรติและระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ผู้ทรงเป็นผู้ริเริ่มในการก่อตั้งโรงเรียนเตรียมทหารในผืนแผ่นดินไทย (๑๐๐ ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ๒๕๓๐ : ๑๗๐)

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้นำหลักสูตรเวสต์พอยต์ (West-point) จากประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ โดยหลักสูตร ๕ ปีนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่ผ่านหลักสูตร ๒ ปีของโรงเรียนเตรียมทหารมาแล้ว จุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรคือการปลูกฝังและสร้างวินัยทหารของนักเรียนนายร้อยทุกคนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในอาชีพทหาร เนื่องจากชื่อเสียงของสถานศึกษา พระบรมวงศานุวงศ์และนายทหารจึงส่งบุตรหลานมาเรียนที่สถานศึกษาแห่งนี้ แต่ด้วยจำนวนนักเรียนที่เริ่มมีมากขึ้นและพื้นที่ทางการศึกษาที่จำกัดเนื่องจากตั้งอยู่ในใจกลางเมืองทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่แออัด ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากมีการเพิ่มอาคารห้องเรียนและหอพักใหม่ภายในวิทยาเขต จึงไม่มีที่ว่างเหลือสำหรับการฝึกร่างกาย กิจกรรมกีฬาและสันทนาการที่เพียงพอ

เพื่อบรรเทาความแออัดนี้ กองทัพบกจึงมีแผนที่จะย้ายโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปยังสถานที่ที่ดีขึ้นและสามารถรองรับนักเรียนนายร้อยได้มากขึ้นในอนาคต มีพื้นที่การฝึกและกิจกรรมสันทนาการที่เพียงพอ ภายหลังจาก พ.ศ. ๒๕๒๓ ไม่นาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายโรงเรียนไปยังที่ตั้งใหม่บริเวณเขาชะงอก จังหวัดนครนายก ซึ่งมีที่ดินจัดสรร

ประมาณ ๒๑,๐๐๐ ไร่ พร้อมสภาพแวดล้อมที่สำคัญต่อการปฏิบัติการทางทหาร พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ทั้งนี้ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแห่งใหม่สร้างเสร็จ กองทัพบกมีแผนที่จะย้ายนักเรียนนายร้อยไปยังโรงเรียนแห่งใหม่ พันเอกสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานจัดพิธีเจริญพระพุทธรูปเบื้องหน้าพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า ถวายราชสักการะการย้ายโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปที่ตั้งแห่งใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ พลตรี นิคม ศันสนาคม ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในสมัยนั้น ได้นำนายทหาร และนักเรียนนายร้อยทหารทั้งหมดจากสถานที่เดิมไปยังที่ตั้งใหม่ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นที่ตั้งถาวรของโรงเรียนจวบจนปัจจุบัน

แผนภาพที่ ๓ - ๓ ขบวนนักเรียนนายร้อยกำลังมุ่งหน้าเดินทางสู่โรงเรียนนายร้อย ณ ที่ตั้งแห่งใหม่

ที่มา : ๑๐๐ ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๓๐. หน้า ๑๗๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๔ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแห่งใหม่ ที่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก

ที่มา : ๑๐๐ ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๓๐. หน้า ๑๗๑.

ซึ่งในระหว่างการหาที่ตั้งกองบัญชาการกองทัพบกเป็นการถาวร ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองทัพบกมีมติร่วมที่จะอนุรักษ์อาคารเรียนซึ่งเคยใช้เป็นโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ อาคารพิพิธภัณฑสถานและอาคารสรรพาวุธมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

ที่มาของกองบัญชาการกองทัพบกและพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

กองทัพไทยมีวิวัฒนาการควบคู่ไปกับราชอาณาจักรและได้ทำหน้าที่เป็นหนึ่งในรากฐานของชาติตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การปฏิรูปกองทัพได้รับแรงบันดาลใจจากการปฏิบัติการทางทหารจากประเทศตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) โปรดเกล้าฯ ให้นำหลักสูตรวิชาทหารแบบตะวันตกมาใช้กับกองทัพไทย แล้วทรงจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลของพระองค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๓ แม้ว่ากองทัพบกจะมีบทบาทสำคัญในการปกป้องความมั่นคงและอธิปไตยของชาติ แต่กองทัพบกเองไม่มีกองบัญชาการเป็นของตนเอง จึงได้ใช้พื้นที่ขนาดเล็กในกระทรวงกลาโหมเพื่อปฏิบัติการทางทหารมาเป็นเวลานาน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ได้พิจารณาหาสถานที่ตั้งถาวรของกองบัญชาการกองทัพบก โดยพิจารณาพื้นที่ของ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ เขตบางเขน ที่มีพื้นที่เพียงพอและคมนาคมสะดวกเป็นพื้นที่ใหม่แต่โครงการนี้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณในขณะนั้น

แผนภาพที่ ๓- ๕ อาคารกองบัญชาการกองทัพบก

ที่มา : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๗.

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่ถนนราชดำเนินต้องการขยายพื้นที่การศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนนายร้อยที่มีอยู่จำนวนมากรวมทั้งการรับสมัครนักเรียนนายร้อยใหม่ จึงตัดสินใจย้ายสถาบันการศึกษาไปยังที่ตั้งใหม่ที่จังหวัดนครนายก บังเอิญด้วยทำเลที่ตั้งอันโดดเด่นใจกลางเมืองและประวัติศาสตร์อันทรงเกียรติของสถานศึกษาเดิมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตนายทหารที่มีประสิทธิภาพ กองทัพบกจึงตัดสินใจใช้พื้นที่แห่งนี้เป็นกองบัญชาการกองทัพบก ด้วยความตกลงและความเห็นชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและกองทัพบก จึงอนุมัติโครงการก่อสร้างอาคารถาวรของกองทัพบกเพื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติสำหรับผู้บังคับบัญชาระดับสูงและนายทหารอาวุโสของกองทัพบก ทั้งนี้ อาคารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเดิมได้รับการปรับปรุงพื้นที่เพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ทหาร โดยยังคงลักษณะทางสถาปัตยกรรมภายนอกไว้คงเดิม กองบัญชาการกองทัพบกแห่งใหม่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ โดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธานในพิธี (http://www.rta.mi.th/history/rta_history.htm).

กองบัญชาการกองทัพบก เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการ วางแผน จัดการ และ พัฒนาการดำเนินงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบกทั้งหมด เป้าหมายหลักคือการปกป้องอธิปไตยและความมั่นคงของชาติ ปัจจุบันกองบัญชาการกองทัพบก ทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารทางการทหารที่สำคัญในประเทศไทย ในพื้นที่ประกอบด้วยอาคารหลัก ๕ หลังที่เป็นหน่วยงานทางทหารแต่ละสายงานที่อาคารแต่ละหลังมีทางเดินเชื่อมต่อกัน

กรมยุทธการทหารบกและความรับผิดชอบด้านอาคารพิพิธภัณฑ์

กรมยุทธการทหารบกถือกำเนิดมาพร้อมกับกำเนิดของกองทัพไทยในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ซึ่งได้ทรงจัดตั้ง กรมยุทธนาธิการขึ้นในครั้งนั้น กรมนี้มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมกำกับกระทรวงกลาโหม โดยบริหารและควบคุมทั้งกรมทหารบกและกรมทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๓๕ กระทรวงยุทธนาธิการได้ถูกลดฐานะเป็นกรมยุทธนาธิการ ทำหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาเฉพาะทหารบก และเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม

เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ทรงดำรงตำแหน่ง เสนาธิการทหารบกพระองค์แรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ พระองค์ทรงวางระเบียบกิจการทหารบกแบบใหม่ โดยทรงจัดตั้งกรมเสนาธิการทหารบกขึ้นซึ่งเป็นแบบแผนอันดีของกิจการทหารบกมาจนทุกวันนี้ กรมยุทธการทหารบกได้ปรับปรุงหน่วยเรื่อยมาเพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ สถานการณ์บ้านเมือง และวิวัฒนาการของกองทัพบก สำหรับที่ตั้งของกรมยุทธการทหารบกนั้น แต่เดิมอยู่ภายในศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม ต่อมาได้มีคำสั่งกองทัพบก (เฉพาะ) ที่ ๓๒๓/๓๖ เรื่อง ให้หน่วยเคลื่อนย้ายเข้าที่ตั้ง ณ กองบัญชาการกองทัพบกแห่งใหม่ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ซึ่งหน่วยได้ย้ายจากกระทรวงกลาโหมมายังกองบัญชาการกองทัพบก ตั้งแต่วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นต้นมา (๗๘ ปีกรมยุทธการทหารบก, ๒๕๔๘ : ๑๐-๑๒)

๑.ภารกิจที่สำคัญของ กรมยุทธการทหารบก

๑.๑ วางแผน อำนวยการยุทธศาสตร์และยุทธการ แผนการใช้กำลังในเรื่องที่ได้รับมอบ จัดตั้งและวางกำลังหน่วยทหาร

๑.๒ วางแผนและนโยบายในการจัด การฝึก การศึกษาอบรม การระดมพล การปลด
พลการบินทหารบก การสงครามพิเศษ การปกครองในยามสงคราม

๑.๓ ดำเนินงานประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร

๑.๔ กำกับการและประสานงานให้เป็นไปตามแผนและนโยบายที่ได้วางไว้

๑.๕ ดำเนินกิจการตามสนธิสัญญาป้องกันร่วมเท่าที่เกี่ยวข้อกับกองทัพบก

๑.๖ อำนวยการ วางแผน ประสานงานและกำกับการวิจัยของกองทัพบก

๑.๗ ควบคุมกิจการศึกษาของกองทัพบก

ดังนี้

๒. กรมยุทธการทหารบก ได้จำแนกการจัดส่วนราชการออกเป็น ๑๑ กอง

๒.๑ กองธุรการ

๒.๒ กองการจัด

๒.๓ กองการฝึกและศึกษา

๒.๔ กองนโยบายและแผน

๒.๕ กองการวิจัยและพัฒนาการรบ

๒.๖ กองยุทธการ

๒.๗ กองยุทธการฝ่ายอากาศ

๒.๘ กองการสงครามพิเศษ

๒.๙ กองประวัติศาสตร์ทหาร

๒.๑๐ กองโครงการและงบประมาณ

๒.๑๑ กองเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๓. ขอบเขตความรับผิดชอบและงานประจำ

๓.๑ ช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาในการอำนวยการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบก เพื่อ
ป้องกันราชอาณาจักรและเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นในการรักษาความสงบ

๓.๒ กำหนดนโยบายในการระดมพล การปลดพลตลอดจนกำลังสำรองกองทัพบก

๓.๓ อำนวยการจัดทำและกำหนดอัตรากำลังของกองทัพบก

๓.๔ กำหนดการจัดตั้งหน่วยทหารที่สำคัญ เพื่อความสำเร็จในการดำเนินการตามข้อ

๓.๑ ตามความจำเป็นและความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของชาติ

๓.๕ อำนวยการเกี่ยวกับการฝึกศึกษาของกองทัพบก ซึ่งมุ่งหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับ
นโยบาย หรือหลักการที่สำคัญๆ ส่วนการอำนวยการทางปฏิบัติคงเป็นหน้าที่ของกรมยุทธศึกษา
ทหารบก

๓.๖ อำนวยการและดำเนินการเกี่ยวกับการสงครามพิเศษของกองทัพบก

๓.๗ อำนวยการและจัดเตรียมเจ้าหน้าที่สำหรับปกครองพื้นที่ที่ถูกยึดครองโดยกำลัง

ทหาร

๓.๘ ดำเนินงานและอำนวยการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการพิพิธภัณฑ์ทหาร

๓.๙ ดำเนินงานในหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการ ซึ่งได้แก่หน้าที่สำคัญคือ

๓.๙.๑ ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้บังคับบัญชา

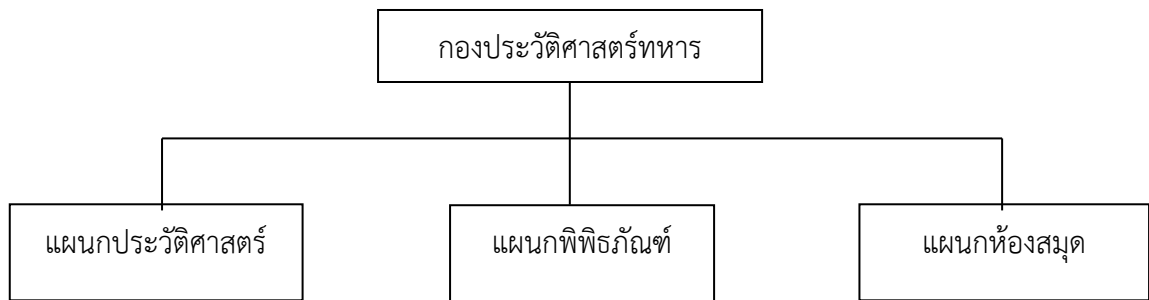
๓.๙.๒ จัดทำคำสั่งและแบบธรรมเนียม

๓.๙.๓ กำกับการปฏิบัติที่เกี่ยวกับภารกิจในหน่วยต่างๆ ของกองทัพบก

๔. กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก

กองประวัติศาสตร์ทหารเป็นกองหนึ่งในกรมยุทธการทหารบก มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนและนโยบาย ประสานงาน กำกับการ และดำเนินการในกิจการประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวกับกิจการทหาร รวมทั้งการวิเคราะห์และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ทหาร โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ทหารสู่สาธารณชน (กรมยุทธการทหารบก, ๒๕๔๘ : ๔๘)

แผนภาพที่ ๓ - ๖ ผังการจัดกองประวัติศาสตร์ทหาร

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๒๗.

๔.๑ แผนกประวัติศาสตร์มีหน้าที่

๔.๑.๑ รวบรวมเอกสารประวัติศาสตร์ทหารกองทัพบก และบริการหลักฐานประวัติศาสตร์ทหารแก่หน่วยในกองทัพบก

๔.๑.๒ จัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ทหาร อาทิ ประวัติศาสตร์การรบและการทหาร

๔.๑.๓ เผยแพร่กิจการประวัติศาสตร์ทหารของกองทัพบก

๔.๑.๔ อำนวยการและดำเนินงานในกิจการประวัติศาสตร์กองทัพบก

๔.๒ แผนกพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่

๔.๒.๑ อำนวยการ และดำเนินงานในกิจการพิพิธภัณฑ์ทหารของกองทัพบก โดย

๔.๒.๑.๑ ให้ข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ทหาร

๔.๒.๑.๒ ทำคำสั่งและแบบธรรมเนียมที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทหาร

๔.๒.๒ ควบคุมดูแลโบราณวัตถุและโบราณสถานให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย

๔.๒.๓ เป็นหน้าที่ในสำนักงานผู้ชำนาญการพิเศษ ตามอนุสัญญาทรัพย์สินวัฒนธรรมในกรณีการขัดกันด้วยอาวุธ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ และคำสั่งกองทัพบก ที่ ๑๙๗/๑๐๙๕๕ ลง ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

๔.๓ แผนกห้องสมุดมีหน้าที่

๔.๓.๑ ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้ทางด้านวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์ทหาร ประวัติศาสตร์การสงคราม และวิชาการทหาร สำหรับให้บริการแก่นักเรียนทหาร และข้าราชการในกองทัพบก รวมทั้งให้บริการแก่สถาบันอื่นๆ รวมถึงประชาชนทั่วไปที่สนใจประวัติศาสตร์ทหาร

๔.๓.๒ ดำเนินการห้องสมุดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมาตรฐานสากล

๔.๓.๓ วางแผนจัดหาและเลือกสรร เพื่อให้ได้มาซึ่งหนังสือ วารสาร ทรัพย์สิน และวัสดุ อุปกรณ์ห้องสมุด

๔.๓.๔ เสนอความโดยการแนะนำหนังสือ และการจัดนิทรรศการในกิจกรรมประจำปี

๔.๓.๕ บันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

การศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมและสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑสถาน เพื่อกำหนดความสำคัญด้านการอนุรักษ์อาคาร

ประวัติพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์และอาวุธยุทโธปกรณ์ของทหารในสงครามแต่ละยุคสมัย พิพิธภัณฑสถานแห่งแรกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ชั้น ๓ อาคารกระทรวงกลาโหม ครั้นเมื่อมีโครงการจัดตั้งกองบัญชาการกองทัพบกขึ้น ณ บริเวณโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม) กองทัพบกพิจารณาเห็นว่า อาคารกองบัญชาการและอาคารสรรพวุธที่เป็นอาคารคอนกรีตสูง ๒ ชั้น และมีมุขกลางยกขึ้นเป็น ๓ ชั้น เป็นอาคารที่มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก โดย พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกในสมัยนั้นได้อนุมัติหลักการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกขึ้น ซึ่ง พลเรือเอก ประพัฒน์ ฤกษ์จันทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้อนุมัติโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ซึ่งกองทัพบกได้รับอนุญาตจากสำนักพระราชเลขานุการ พระบรมมหาราชวัง ให้ใช้ชื่อพิพิธภัณฑสถานว่า “พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ” พร้อมกับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ประดับที่อาคารพิพิธภัณฑสถานด้วย (๑๐๐ ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ๒๕๓๐ : ๒๕๗-๒๖๒)

นอกจากนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ กองทัพบกได้อนุมัติโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก (ระยะที่ ๒) ซึ่งเป็นโครงการปรับปรุงอาคารสรรพวุธเดิมที่อยู่ใกล้กับอาคารพิพิธภัณฑสถานให้เป็นห้องสมุดที่มีฐานข้อมูลแบบสื่อผสม เพื่อศูนย์รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทหารอย่างเป็นระบบ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชมพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กองบัญชาการกองทัพบกได้รับผิดชอบในการบริหารจัดการ อนุรักษ์ และให้เงินทุนสนับสนุนแก่โครงการที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก โดยกองประวัติศาสตร์ทหารรับผิดชอบในการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใต้การบังคับบัญชาของกองบัญชาการกองทัพบก กองบัญชาการกองทัพบก มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๙ ไร่ โดยอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกและอาคารสรรพาวุธใกล้เคียงรวมพื้นที่ทั้งหมด ๑๕ ไร่

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับอิทธิพลการตกแต่งแบบไทยประยุกต์ผสมสถาปัตยกรรมแบบยุโรปคือนีโอคลาสสิกและเรอเนซองส์ (กิตติ วัฒนมะหาตม์, ๒๕๔๐ : ๑๐๙) เป็นอาคารแนวยาวหลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าวสีแดง มีทั้งหมด ๓ ชั้น มีความกว้าง ๑๒.๕ เมตร ยาว ๘๘ เมตร (๑,๑๐๐ ตารางเมตร) สูง ๑๕ เมตร ส่วนอาคารกรมสรรพาวุธ กว้าง ๑๒.๕ เมตร ยาว ๓๐ เมตร (๓๗๕ ตารางเมตร) สูง ๑๕ เมตร

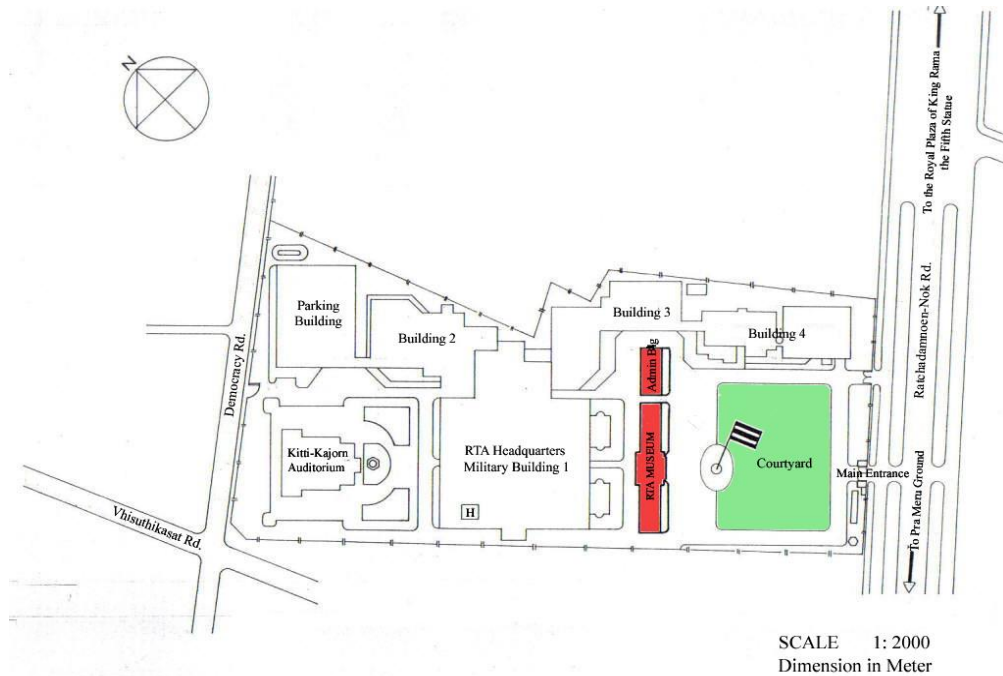
มีการจัดวางอาวุธยุทโธปกรณ์ทุกชิ้นให้เหมาะสมกับห้องจัดแสดงแต่ละห้อง ในชั้นที่ ๑ ปีกขวาของอาคารชื่อห้อง “โหนรณูราน” จัดแสดงประวัติศาสตร์การทหารตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ปีกซ้ายชื่อห้อง “เสนาสงคราม” จัดแสดงเหตุการณ์ในสงคราม ความร่วมมือและความสัมพันธ์ทางการทหารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ และการรักษาความมั่นคงของชาติ ชั้นที่ ๒ ปีกขวาของอาคารชื่อห้อง “จอมทัพไทย” จัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในการปกป้องเอกราชของชาติไทย ปีกซ้ายชื่อห้อง “การปฏิบัติการกิจที่สำคัญของกองทัพบก” จัดแสดงภารกิจที่สำคัญของกองทัพบกและภารกิจรักษาสันติภาพ รวมถึงการพิทักษ์เขตพรมแดนสถาบัน โถงกลางชั้นที่ ๒ เป็น “ห้องรับรองผู้บังคับบัญชาชั้นสูง” ส่วนชั้นที่ ๓ ที่อยู่มุขกลางของอาคาร ชื่อห้อง “พระบารมีปกเกล้า” ประดิษฐานรูปหล่อพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ ขนาดเท่าพระองค์จริงและแกลเลอรีภาพผู้บัญชาการทหารบกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม้ว่าอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจะถูกสร้างมาเป็นเวลาร้อยกว่าปีแล้ว แต่การปรับปรุงอาคารเรียนเดิมหลังนี้เป็นพิพิธภัณฑ์เพิ่งเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อรำลึกและฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ด้วยสถานที่นี้มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และถือเป็นศิลปกรรมระดับชาติ กรมศิลปากรจึงได้ขึ้นทะเบียนอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกไว้เป็นมรดกของชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ (พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐ : ๔๐)

ปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์กองทัพบก ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมความรู้และความบันเทิงสำหรับผู้ชมทั่วไปในบริบทของเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์และสงครามในแผ่นดินไทย นอกจากนี้ยังใช้เป็นสถานที่เชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานของกองทัพกับประชาชนทั่วไป ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจในบทบาทสำคัญของกองทัพบกไทยในการป้องกันดินแดนและอธิปไตยของชาติ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่เวลา ๐๙๓๐ - ๑๖๐๐ น. ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์

ที่ตั้ง : พิพิธภัณฑ์กองทัพบก ตั้งอยู่ภายในกองบัญชาการกองทัพบก ซึ่งล้อมรอบด้วย:

- ถนนกรุงเทพมหานครด้านเหนือ
- ถนนราชดำเนินนอกด้านตะวันออก
- ถนนวิสุทธิกษัตริย์ด้านทิศใต้
- ถนนประชาธิปไตยด้านทิศตะวันตก

แผนภาพที่ ๓ - ๗ แผนผังบริเวณกองบัญชาการกองทัพบก

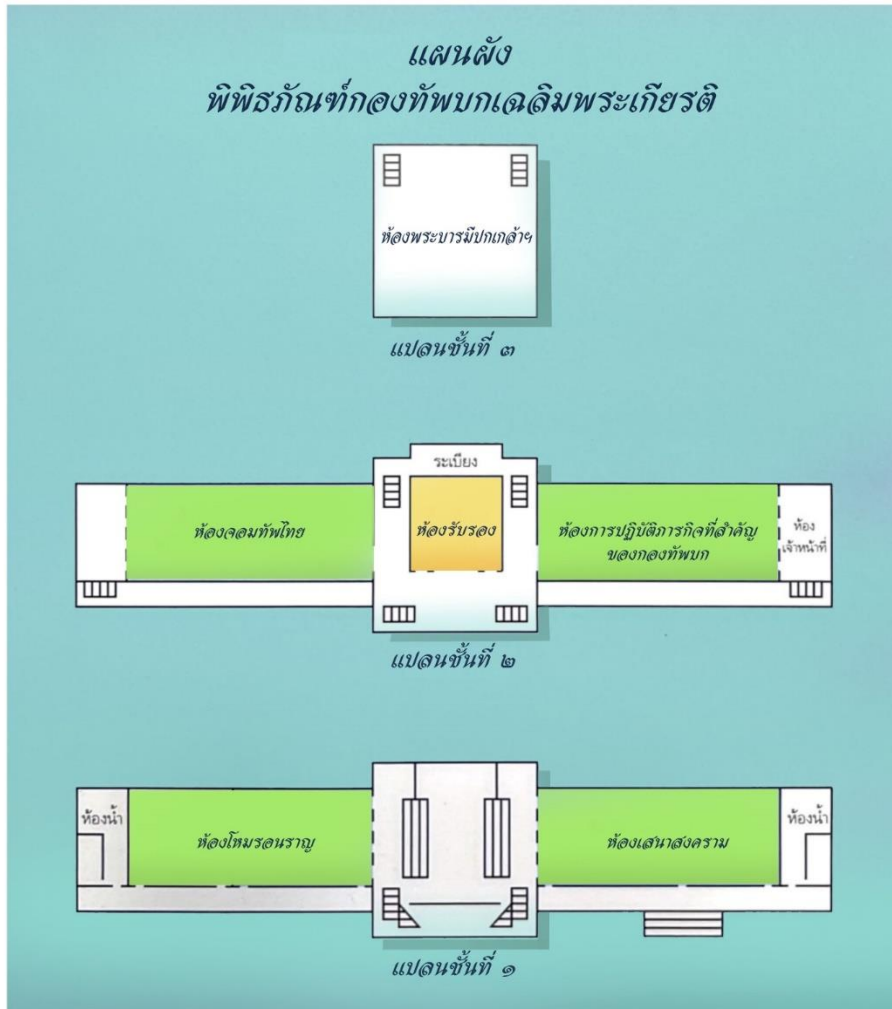

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๓.

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกตั้งอยู่ที่ทางเข้าหลักของกองบัญชาการกองทัพบก บนถนนราชดำเนินนอกใกล้กับองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) และอยู่ตรงข้ามสนามมวยราชดำเนิน กองบัญชาการกองทัพบกเป็นองค์กรหลักของกองทัพที่รับผิดชอบในการวางแผน กำหนดนโยบาย การจัดการ การดำเนินงาน พัฒนากิจกรรมและเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบก (http://www.rta.mi.th/history/rta_history.htm) กองบัญชาการกองทัพบกมีพื้นที่ทั้งหมด ๓๙ ไร่ ประกอบด้วยอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบก อาคารสรรพาวุธ กลุ่มอาคารสำนักงานของเหล่าทัพ หอประชุมกิตติขจร อาคารจอดรถ และสถานีบริการน้ำมันของกองทัพบก

คุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑภัณฑ์กองทัพบกและพื้นที่ใกล้เคียง

แผนภาพที่ ๓ - ๘ แผนผังพิพิธภัณฑภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

ที่มา : พิพิธภัณฑภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๕.

ในด้านการออกแบบภายนอกนั้น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑภัณฑ์และอาคารกรมสรรพาวุธได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมแบบยุโรป โดยมีการตกแต่งแบบนีโอคลาสสิก และเรอเนซองส์รวมไว้ในที่เดียวกัน (กิตติ วัฒนมะหาตม์, ๒๕๔๐ : ๑๐๘) สืบเนื่องจากสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในประเทศไทยในด้านความสวยงามและสง่างาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารราชการในสมัยรัชกาลที่ ๕ จากการตรวจสอบพื้นที่ พบว่า โครงสร้างฐานรากของอาคารเหล่านี้ทำจากโครงสร้างคอนกรีต ผนังด้านนอกของอาคารตั้งแต่ชั้นหนึ่งถึงชั้นสามเป็นปูนปั้นทาสีเหลืองอ่อนซึ่งเป็นสีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในอาคารราชการในสมัยก่อน ผนังภายในห้องจัดแสดงทำจากโครงสร้างไม้เนื้อแข็งพร้อมฉากกันไม้อัด จากการสำรวจพื้นที่พบว่าวัสดุปูพื้นในห้องจัด

แสดงทั้งหมดทำจากไม้สัก ส่วนประตูและหน้าต่างทำจากไม้สักที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ตามสภาพเดิม หลังคาสร้างด้วยไม้เนื้อแข็งมุงด้วยกระเบื้องว่าวทาสีแดงทั้งหลัง

ลักษณะเด่นของพิพิธภัณฑสถาน ได้แก่ มุขส่วนหน้าของอาคารชั้นสองและชั้นสามทำเป็นเฉลียง ส่วนด้านหลังเป็นเฉลียงยาวตลอดอาคาร หน้าต่างบานเกล็ดไม้แบบบานกระทุ้งกรอบลูกฟัก และบัวทรงยุโรปโดยมีช่องแสงทำหน้าที่เป็นช่องลมเหนือหน้าต่างแต่ละบาน ชุมหน้าต่างทุกบานทำลายปูนปั้นยกขอบอย่างเรียบง่ายแต่ดูกลมกลืนและเข้ากันได้ดีกับรูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรวมของอาคาร จุดที่น่าสนใจคือหน้าบันของมุขใหญ่ด้านหน้า ทำเป็นรูปพระเกี้ยวและอุณาโลมที่ทาสีทอง โดดเด่นออกมาจากตัวอาคารสะท้อนความงามและลักษณะอันภูมิฐาน อาคารหลังนี้ถือเป็นอาคารที่สวยงามสง่าตั้งอัญมณีล้ำค่าอีกเม็ดหนึ่งของเกาะรัตนโกสินทร์ในแง่ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (กิตติ วัฒนระมหารัตน์, ๒๕๔๐ : ๑๑๑)

นอกจากนี้ ด้วยภูมิทัศน์ด้านหน้าอาคารที่เป็นรูปปั้นสิงโตคู่หล่อทองสัมฤทธิ์ที่ตั้งอยู่หน้าโถงทางเข้าของพิพิธภัณฑสถาน ตลอดจนลานสนามหญ้าขนาดใหญ่ด้านหน้าทางเข้าหลักของกองบัญชาการกองทัพบกและอยู่หน้าอาคารพิพิธภัณฑสถานได้สะท้อนถึงรูปแบบการจัดวางภูมิสถาปัตยกรรมภายนอกที่โดดเด่นเฉกเช่นพระราชวังแวร์ซายส์ในฝรั่งเศสที่สร้างขึ้นโดยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ และแสดงถึงการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมตะวันออกและสถาปัตยกรรมตะวันตกได้อย่างลงตัว

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกและพื้นที่ใกล้เคียง

การปรับปรุงครั้งใหญ่ของอาคารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหลังเดิมเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยมีการรื้อฉากันห้องเรียนและวัสดุที่เกี่ยวข้องออกทั้งหมดเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานเป็นพิพิธภัณฑสถานจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จากการตรวจสอบลักษณะทางกายภาพของพิพิธภัณฑสถานและบริเวณโดยรอบ มีการรื้อวัสดุก่อสร้าง เช่น แผ่นไม้และเฟอร์นิเจอร์ติดตายออกจากผนังเพื่ออำนวยความสะดวกในการบำรุงรักษาระยะยาวของพิพิธภัณฑสถานและการป้องกันปัญหาจากสัตว์รบกวนและปลวก ดังนั้นการปรับปรุงในอนาคตจะเกี่ยวข้องกับการทาสีผนังใหม่ การซ่อมคืนสภาพอาคารจากปัญหารอยร้าวและฝนรั่วซึม จากการสังเกตภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคารพิพิธภัณฑสถาน ไม่พบการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพของสถานที่

การจัดแสดงและนิทรรศการภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก

ภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกประกอบด้วยห้องจัดแสดงจำนวน ๖ ห้องแบ่งตามบริบทของเนื้อหาจัดแสดงที่แตกต่างกันออกไป โดยรายละเอียดของแต่ละห้องจัดแสดงทางผู้วิจัยจะเริ่มตั้งแต่ชั้นบนไปชั้นล่างคือชั้นที่ ๓ ไปชั้นที่ ๑ ตามลำดับดังนี้

๑. ชั้นที่ ๓

๑.๑ ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ (Memorial Hall)

ประดิษฐานพระบรมรูปขนาดเท่าพระองค์จริงหล่อด้วยสำริดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงวางรากฐานกองทัพไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงสามารถรักษาอธิปไตยของชาติให้ดำรงอยู่จนถึงทุกวันนี้และพัฒนาให้ก้าวสู่ความทันสมัยทันสมัยเทียมอารยะประเทศ พร้อมทั้งจัดแสดงภาพและประวัติของอดีตผู้บัญชาการทหารบก รวมทั้งจัดแสดง**ทาจอมพล** อันเป็นเครื่องประดับเกียรติยศสูงสุดทางการทหารบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหา

กรุณาธิคุณขององค์จอมทัพไทยที่ทรงพระราชทานเกียรติยศอันสูงยิ่งแก่อดีตผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และกำลังพลของกองทัพบกทุกนายจะระลึกถึงด้วยความภาคภูมิใจตลอดไป

แผนภาพที่ ๓ - ๙ ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๑๕.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๐ ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐. หน้า ๑๕.

๒. ชั้นที่ ๒

๒.๑ ห้องจอมทัพไทย

(The Highest Commander of the Royal Thai Armed Forces)

จัดแสดงบอร์ดภาพพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมหาราชและประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จวบจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จัดเรียงเนื้อหาพระราชประวัติของพระมหากษัตริย์ตามแต่ละสมัยดังนี้

- พระเจ้าพรหมมหาราช (King Phrom the Great) พ.ศ. ๑๔๗๙ – ๑๕๓๘
 ญามังรายมหาราช (King Mangrai the Great) พ.ศ. ๑๘๐๔ – ๑๘๕๔
 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (King Ramkhamhaeng the Great) พ.ศ.
 ๑๘๒๒ – ๑๘๔๑
 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (King Naresuan the Great) พ.ศ. ๒๑๓๓ –
 ๒๑๔๘
 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (King Narai the Great) พ.ศ. ๒๑๙๙ –
 ๒๒๓๑
 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (King Taksin the Great) พ.ศ. ๒๓๑๐ –
 ๒๓๒๕
 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (King Phra Buddha
 Yodfa Chulalok the Great, Rama I) พ.ศ. ๒๓๒๕ – ๒๓๕๒
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (King Nang Klao, Rama III) พ.ศ.
 ๒๓๖๗ – ๒๓๙๔
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (King Chulalongkorn, Rama
 V) พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๕๓
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (King Vachiravudh, Rama VI)
 พ.ศ. ๒๔๕๓ – ๒๔๖๘
 พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (His
 Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great) พ.ศ. ๒๔๘๙ – ๒๕๕๙
 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (His Majesty King Vajiralongkorn
 Phra Vajiraklaochaoyuhua) พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงปัจจุบัน
- ทั้งนี้ภายในห้องมีการจัดแสดงธงชัยเฉลิมพล ธงจุฑาธุชธิปไตย และ ธงมหาไพชยนต์ธวัช
 ซึ่งกองทัพบกได้รับพระราชทานจากองค์พระมหากษัตริย์โดยมีรายละเอียดดังนี้
- ธงจุฑาธุชธิปไตย**
- พ.ศ.๒๔๒๘ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 พระราชทานธงให้แก่กองทัพของจอมพล เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง – ชูโต) เมื่อครั้งเป็น
 นายพันเอก เจ้าหมื่นไวยวรนาถเพื่อเป็นเสมือนสิ่งแทนพระองค์ในคราวที่ยกไปปราบฮ่อซึ่งเข้ามาก่อ
 การจลาจลในแคว้นหัวพันห้าทั้งหกและสิบสองจุไท เมื่อกองทัพได้รับชัยชนะกลับมา
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามธงนี้ว่า “ธง
 จุฑาธุชธิปไตย” นับเป็นธงชัยเฉลิมพลประจำกองทัพธงแรก ลักษณะพื้นธงเป็นสีแดง
 ขอบทั้งสามด้านมีจักรล้อมรอบ ตรงกลางเป็นรูปตราแผ่นดิน มีภาษาบาลีว่า “สพฺเพสํ สงฺฆภูตानํ
 สามคฺคี วฑฺฒิสาธิกา” แปลว่า ความพร้อมเพรียงของชนผู้เป็นหมู่ยังความเจริญให้สำเร็จ

ธงมหาไพชยนต์ธวัช

พ.ศ. ๒๔๕๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างธงชัยเฉลิมพลประจำกองทัพเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งธงสำหรับใช้คู่กับธงจุฑาธุชธิปไตย และได้พระราชทานนามธงว่า “ธงมหาไพชยนต์ธวัช” ตามนามของธงทำวอมรินทรธาธิราช ซึ่งใช้นำทัพเสนาไปปราบอสูรเหล่าร้าย ลักษณะพื้นธงด้านนอกสีแดง พื้นธงด้านในสีดำ ตรงกลางมีพานแว่นฟ้าสองชั้น รองวชิราวุธ และมีฉัตร ๕ ชั้นทั้งสองข้าง

ธงชัยเฉลิมพลประจำกองทหารอาสาในสงครามโลกครั้งที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างธงชัยเฉลิมพลพระราชทานแก่กองทหารบกภรณนต์ และกองบินทหารบกซึ่งไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ณ ทวีปยุโรป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ธงชัยเฉลิมพลผืนนี้มีลักษณะเหมือนธงไตรรงค์ กลางธงด้านหน้าเป็นรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นอยู่ในวงกลมสีแดง กลางธงด้านหลังเป็นพระปรมาภิไธยย่อ รร และเลข ๖ ภายใต้พระมหามงกุฎและรัศมี อยู่ในวงกลมสีแดง แถบสีแดง ตอนบนและล่างจารึก “คาถาพุทธชัยมงคล ๘” หรือ “คาถापาทุง” ซึ่งเป็นบทสวดในพิธีต่าง ๆ เพื่ออวยชัยให้พรเป็นนิมิตแห่งชัยชนะและสวัสดิภาพของเหล่าทหารไทยระหว่างสงคราม รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดพิธีประดับเหรียญครวซ์เดอแกร์ให้แก่ธงชัยเฉลิมพลของกองทหารบกภรณนต์ ซึ่งได้ปฏิบัติภารกิจด้านส่งกำลังบำรุงแก่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยความกล้าหาญและเข้มแข็งจนเป็นที่ยกย่องของนานาประเทศ และเมื่อกองทหารบกภรณนต์เดินทางกลับ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีเพื่อเป็นเกียรติยศ

แผนภาพที่ ๓ - ๑๑ ธงมหาไพชยนต์ธวัชและธงชัยเฉลิมพล

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๒ ธงจุฬารัฐธิปไตย

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๓ ห้องจอมทัพไทย

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๔ ห้องจอมทัพไทย

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

๒.๒ ห้องการปฏิบัติการกิจที่สำคัญของกองทัพบก

(The Royal Thai Army and It's Missions) จัดแสดงบอร์ดภาพภารกิจที่สำคัญของกองทัพบก ได้แก่ การพิทักษ์และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายในประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน และการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม รวมทั้งการปฏิบัติการกิจเพื่อสันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ความร่วมมือทางทหารกับกองทัพมิตรประเทศและการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ จัดแสดงบอร์ดภาพการพิทักษ์และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ จัดแสดงพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ พระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ ๙ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติและตอบแทนคุณแผ่นดิน

แผนภาพที่ ๓ - ๑๕ ห้องการปฏิบัติการกิจที่สำคัญของกองทัพบก

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๖ ห้องการปฏิบัติการกิจที่สำคัญของกองทัพบก

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

๒.๓ ห้องรับรอง (Reception)

ห้องรับรองนี้อยู่มุขกลางของตัวอาคารพิพิธภัณฑน์ ตกแต่งห้องสไตล์โมเดิร์น คลาสสิก เพื่อเป็นเกียรติในการรองรับผู้นำประเทศและแขกของผู้บังคับบัญชาระดับสูง อาทิ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและคณะ รวมถึงผู้นำและตัวแทนของมิตรประเทศต่างๆ ที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑน์ จัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ กับกิจการทหารบก เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของพระองค์และแสดงออกถึงความจงรักภักดี เนื่องในวโรกาสดังกล่าว

แผนภาพที่ ๓ - ๑๗ ห้องรับรอง

ที่มา : พิพิธภัณฑน์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๑๘ ห้องรับรอง

ที่มา : พิพิธภัณฑน์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

๓. ชั้นที่ ๑

๓.๑ ห้องโหมรอนราญ (Homronran)

ชื่อห้องมีที่มาจากชื่อของ พันตำรวจโท ด้ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ฉายา “หลวงโหมรอนราญ” ผู้เขียนหนังสือ “เมื่อข้าพเจ้าก่อการกบฏ” อันหมายถึง “กบฏบวรเดช” ซึ่งเป็นการก่อกบฏด้วยทหารต้องการล้มล้างรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ นับเป็นการกบฏครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย มีสาเหตุจากความผิดหวังตำแหน่งทางการเมืองของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช มีความขัดแย้งระหว่างระบอบการปกครองแบบเก่ากับระบอบการปกครองแบบใหม่ (th.m.wikipedia.org) จัดแสดงการทหารตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้แก่

ภาพเขียนสี การสงครามสมัยสุโขทัย รุ่งอรุณแห่งความสุข ยุคเริ่มแรก
การทหาร

ภาพเขียนสี กรุงศรีอยุธยา ยศยิ่งฟ้า แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ภาพเขียนสี กรุงธนบุรีศรีสมุทร แสดงการกอบบ้านกู้เมือง

ภาพเขียนสี กรุงรัตนโกสินทร์ ความเจริญรุ่งเรืองแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง

ภายในห้องจัดแสดงอาวุธโบราณ อาทิ ดาบ โล่ ปืน ปืนใหญ่และพระแสงปืนที่ใช้ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรยิงข้ามแม่น้ำสะโตงเพื่อยิงแม่ทัพพม่า จัดแสดงเครื่องหมายทางทหารของใช้ยามสงคราม มีแท่นฉากจำลอง (Diorama) เหตุการณ์การรบระหว่างไทยกับพม่า รวมถึงจัดแสดงพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ทหารบกเมื่อครั้งกรมทหารบกทูลเกล้าฯ ถวายพระศทาจอมพล เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๖

แผนภาพที่ ๓ - ๑๙ ห้องโหมรอนราญ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๐ ห้องโถงรอนราญ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๑ ห้องโถงรอนราญ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๒ ห้องโถงรอนราญ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

การประเมินจัดแสดง ความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

จุดเด่นของการจัดแสดง

๑. การจัดแสดง สื่อให้เห็นถึงแหล่งข้อมูลทางการทหารอันล้ำค่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
๒. การจัดแสดง มีศักยภาพในการให้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ของกองทัพกับผู้เข้าชม โดยมีเจ้าหน้าที่มีคฤเทศก์บรรยายให้ความรู้ตลอดเส้นทางเดินในแกลเลอรี
๓. อาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารประเภทต่าง ๆ ได้รับการจัดหมวดหมู่อย่างดีและเหมาะสมกับแต่ละห้องจัดแสดงและนิทรรศการ ทำให้ผู้เข้าชมสามารถค้นหาความสนใจเฉพาะทางได้
๔. แม้ว่าจะยังขาดข้อมูลที่สมบูรณ์ในการสื่อความหมาย แต่ภัณฑารักษ์และมัคคุเทศก์สามารถนำเสนอเรื่องราวของประวัติศาสตร์ทางทหารได้อย่างมีอาชีพและถ่ายทอดเรื่องราวแก่ผู้เข้าชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดด้อยการจัดแสดง

๑. การจัดแสดงและนิทรรศการเป็นแบบนิ่งคงที่ ไม่มีการตอบสนองใดๆ เพื่อให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมโดยอาวุธยุทโธปกรณ์และหุ่นจำลองยังไม่มีกรนำเสนอในรูปแบบสื่อผสม (Multimedia) ที่มีแสงสีเสียงช่วยเพิ่มอรรถรสในการรับชม ทำให้ผู้ชมส่วนใหญ่รู้สึกเบื่อหน่าย
๒. นิทรรศการยังไม่ได้บอกเล่าถึงที่มาและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตัวอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเองและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
๓. บอร์ดจัดแสดงแม้จะทำเป็นตู้ที่ซ่อนไฟไว้ภายในแต่กลับไม่ค่อยดึงดูดสายตาให้ผู้เข้าชมได้อ่านหรือทำความเข้าใจ ฉะนั้นบางส่วนที่เป็นภาพให้พลิกได้และขยับเลื่อนได้แบบให้ผู้ชมมีส่วนร่วม ยังมีน้อยเกินไปและต้องมีเจ้าหน้าที่อธิบายจึงจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้แสดงถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เพื่อสร้างสถานที่รวบรวมประวัติศาสตร์ทางทหาร คุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางสุนทรียะผ่านการผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างการตกแต่งสไตล์ไทยและยุโรปไว้ในที่เดียว การออกแบบการจัดแสดงและทางเดินภายในมีรูปที่นำเสนอในการเล่าเรื่องราวแสดงให้เห็นถึงแนวคิดร่วมสมัยในการสื่อสารด้านการทหารให้กับผู้รับชมที่มีความหลากหลายทั้งอายุ เพศ และการศึกษาเพื่อให้สามารถตีความได้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้จึงมีความสำคัญในระดับประเทศในฐานะศูนย์การเรียนรู้ทางทหารและควรค่าแก่การอนุรักษ์

ตามกฎบัตรของ Burra Charter (1999 : 12) ซึ่งกำหนดหลักการพื้นฐานและขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติตามในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ได้นิยามความสำคัญทางวัฒนธรรมว่าเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือสังคมสำหรับคนรุ่นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต เมื่อวิเคราะห์ตามนิยามข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า พิพิธภัณฑ์กองทัพบกและองค์ประกอบของพื้นที่ใกล้เคียงต่าง ๆ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยเนื้อแท้ของตนเอง โดยคุณค่าความสำคัญจะถูกจัดประเภทและวิเคราะห์เพื่อกำหนดระดับความสำคัญของสถานที่ทั้งหมด ในการศึกษาวิจัยนี้ กฎบัตร Burra Charter สำหรับสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมจะใช้

เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและการวางแผนการอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑสถานจากวันนี้จนถึงอนาคต

คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ : อาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกมีความโดดเด่นในด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตกแต่งสไตล์คลาสสิกแบบไทยและยุโรปรวมไว้ในที่เดียวอย่างประสานลงตัว ลักษณะโดยรวมของอาคารพิพิธภัณฑสถานทั้งในด้านรูปแบบ ขนาดสัดส่วน สีภายในและภายนอกอาคาร วัสดุที่ใช้ก่อสร้างและตกแต่งมีความกลมกลืนและเข้ากับบริบททางทหาร

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกก่อกำเนิดขึ้นจากแรงบันดาลใจและพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ในการสร้างโรงเรียนทหารแห่งแรกในสยามและปรับเปลี่ยนบริบทเป็นพิพิธภัณฑสถานตามลำดับ โดยรวบรวมอาวุธ ยุทโธปกรณ์ จดหมายเหตุ และเอกสารต่างๆ มากมาย พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนจากอดีต ด้วยการจัดเตรียมข้อมูลและประวัติศาสตร์ทางการทหารโดยวิธีการจัดแสดงยุทธโปกรณ์และหุ่นจำลอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพรรณนาถึงประวัติศาสตร์กองทัพและรำลึกถึงความกล้าหาญของผู้เสียสละชีวิตในการสู้รบ นอกจากนี้ สถานที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑสถานมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กองทัพในแง่ของพัฒนาการของสถานที่จากอาคารวิชาการในอดีตมาเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน

คุณค่าทางศิลปวิทยาการ : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกทำหน้าที่เป็นเสมือนคลังรวบรวมอาวุธยุทธโปกรณ์ทางทหารที่หายากรวมถึงแหล่งรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ประเมินค่ามิได้ โดยพิพิธภัณฑสถานทั่วไปมักวางของจัดแสดงมารวมกันภายในห้องเดียวแต่พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกมีการแยกของจัดแสดงให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารแต่ละห้องใหม่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การใช้งานของอาคารจากเดิมเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการมาเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน แต่ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมภายนอกและภายในอาคาร รวมถึงรูปแบบการตกแต่งและองค์ประกอบทั้งหมดของสถานที่ยังคงอนุรักษ์สภาพเดิมไว้ จึงยังคงรักษาความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้ได้ไม่เปลี่ยนแปลง

คุณค่าทางสังคม : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกทำหน้าที่เป็นจุดประสานงานระหว่างหน่วยงานกองทัพบกกับประชาชนทั่วไปเพื่อความเข้าใจอันดีขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพบกในการปกป้องดินแดนและอธิปไตยของชาติ เป็นพื้นที่เผยแพร่ความสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อรักษาเอกราชและความสงบเรียบร้อยของประเทศให้กับประชาชนทั่วไปได้รับรู้เข้าใจ พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งนี้จึงมีความสำคัญในฐานะแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ทางทหารแก่สาธารณชนไม่เพียงแต่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นแต่รวมถึงชาวต่างชาติที่สนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานด้วย

ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อสภาพลักษณะพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกและจำนวนผู้เข้าชม

ปัจจัยภายใน

กองทัพบกไทยให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อการปฏิบัติการทางทหารและงานที่เกี่ยวข้องกับกองทัพ และด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากให้กับปฏิบัติการเหล่านั้น ใน

ขณะเดียวกัน พิพิธภัณฑสถาน กงทัพบกได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างจำกัด เนื่องจากถูกมองว่าเป็นที่เกื้อหนุนโศปกรรมและอาวุธทางทหาร ให้ความสำคัญน้อยและไม่เกี่ยวข้องกับงานหลักของกองทัพ ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ การปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑสถานจึงมักไม่มีประสิทธิภาพและไม่สมบูรณ์ แนวความคิดของนายทหารระดับสูงที่ว่า การจัดแสดงและนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑสถานจะต้องนำเสนอในบรรยากาศที่มีดมและใช้การนำเสนอแบบนิ่งคงที่ ก็ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและนิทรรศการ รวมถึงการนำวัสดุและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะเข้ามาใช้ในการจัดแสดง

รูปแบบการนำเสนอภายในพิพิธภัณฑสถานได้รับการออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ทหารที่ไม่มีประสบการณ์และความเข้าใจในด้านพิพิธภัณฑศึกษา การจัดแสดงจึงมักไม่สามารถสื่อสารได้อย่างลึกซึ้งถึงความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของกองทัพไทย การนำเสนอโบราณวัตถุและของใช้ทางทหารวางแนอนิ่งอยู่ในชั้นวางและมีเพียงคำอธิบายสั้นๆ โดยไม่บอกที่มาและความสำคัญ เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ที่ไม่เพียงพอยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานนำเสนอ เจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมด้านพิพิธภัณฑศึกษาถูกนำมาเป็นผู้ออกแบบรูปแบบการจัดแสดงและเป็นผู้บรรยาย ซึ่งอาจนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดพลาดได้

วิรุฬห์รักษ์ (๒๕๔๘ : ๒๗) ให้ข้อสังเกตว่าอาคารพิพิธภัณฑสถานของไทยมักดัดแปลงมาจากอาคารประวัติศาสตร์เก่าแก่ที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ทำให้เกิดความยากลำบากในการออกแบบพิพิธภัณฑสถานให้เข้ากับวัตถุประสงค์ ในทำนองเดียวกัน พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งนี้ เมื่อได้รับการปรับปรุงจากโรงเรียนนายร้อยเดิมซึ่งออกแบบมาเฉพาะด้วยวัตถุประสงค์ทางวิชาการ พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในปัจจุบันก็ประสบปัญหาการแบ่งพื้นที่ใช้สอยและขาดสาธารณูปโภคภายในอาคาร ส่งผลต่อรูปแบบเนื้อที่การออกแบบนิทรรศการ ตลอดจนระบบแสงสีเสียง นอกเหนือจากนี้ เนื่องจากอาคารพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ในพื้นที่ของกองบัญชาการกองทัพบก ข้อจำกัดการใช้ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาพื้นที่และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อพิพิธภัณฑสถาน ทั้งนี้กองบัญชาการกองทัพบกมีพื้นที่ไม่มากพอสำหรับการก่อสร้างใหม่หรือส่วนเพิ่มเติมใหม่ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่ส่วนที่สนทนาก่อนบรรยายสรุป ศูนย์อาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา และอื่น ๆ เพื่อรองรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานจำนวนมากในอนาคต

การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารล้มเหลว ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานหลายคนมีความเชื่อที่ว่า การประสานกับองค์กรและโรงเรียนทางทหารต่างๆ เพียงพอแล้วที่จะรักษาความอยู่รอดของพิพิธภัณฑสถานโดยไม่คำนึงถึงการมาเยือนของสาธารณชนทั่วไป ด้วยเหตุนี้ พิพิธภัณฑสถานจึงไม่ได้รับการส่งเสริมผ่านสื่อที่มีประสิทธิภาพ เช่น รายการวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือท่องเที่ยว เว็บไซต์อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชัน เป็นต้น

ปัจจัยภายนอก

ตามที่กล่าวไว้โดย มีจุล (๒๕๔๘ : ๕๗) การไปพิพิธภัณฑสถานไม่เคยเป็นนิสัยของคนเอเชีย และถ้าพวกเขาไปพิพิธภัณฑสถาน ก็อาจสันนิษฐานได้ว่าพวกเขาถูกบังคับให้ไปด้วยเหตุผลบางประการ คนไทยไม่คุ้นเคยกับพิพิธภัณฑสถานโดยเฉพาะกับพิพิธภัณฑสถานทหาร และมักมีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับปฏิบัติการทางทหารในอดีต เช่น การรัฐประหารและการแทรกแซงทางการเมือง นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปยังมีแนวคิดที่ว่าพิพิธภัณฑสถานทหารถูกสร้างขึ้นเพื่อให้บริการแก่นายทหารและชนชั้นสูงเท่านั้น จึงไม่มีความ

เกี่ยวข้องกับพวกเขา หลายคนมีการตีความในแง่ลบว่าประวัติศาสตร์และการปฏิบัติการทางทหารนั้น น่าเบื่อและเข้าใจยาก นอกจากนี้ บางคนอาจเข้าใจว่าโดยทั่วไปแล้วประวัติศาสตร์ทางทหารเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกที่จับต้องไม่ได้ในแง่ของการแสดงความกล้าหาญและการเสียสละของพวกเขาในช่วงเวลาสงครามจึงยากที่จะเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกร่วม ประกอบกับการนำเสนอของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันหลายแห่งไม่สามารถเข้าถึงประวัติศาสตร์ได้และไม่ได้ให้อะไรมากกว่าสถานที่สะสมวัตถุโบราณทางทหาร นอกจากนี้ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์กองทัพที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ทหารที่มีระบบรักษาความปลอดภัยบุคคลเข้าออกพื้นที่ที่แน่นหนา จึงส่งผลกระทบต่อการเข้าชมที่ยังถือว่าน้อยอยู่ในปัจจุบัน

ความยากในการเข้าถึงของสาธารณชนและจำนวนผู้เข้าชมมีน้อย

กองบัญชาการกองทัพบกเป็นที่ทำการหลักของผู้บัญชาการเหล่าทัพจำนวนมากและต้องการการป้องกันความปลอดภัยสูงสุดในพื้นที่ จากเหตุผลด้านความปลอดภัย พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับทางทหารโดยคัดกรองผู้เข้าชมทุกคนที่เข้ามาในพื้นที่ ดังนั้นการเดินทางมาติดต่อเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ดูเหมือนจะไม่สะดวกนักเว้นแต่จะมาเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ คณะผู้เยี่ยมชมจากองค์กรหรือสถาบันใด ๆ จะต้องทำการนัดหมายการเข้าชมล่วงหน้าและแจ้งให้เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ทราบถึงวันและเวลาที่จะมาถึงรวมถึงจำนวนยอดผู้เข้าชม นอกเหนือจากการได้รับอนุญาตให้เข้าชมจากแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ทหารแล้ว ยังต้องผ่านความเห็นชอบจากกองบัญชาการกองทัพบกด้วยเนื่องจากช่วงที่นัดหมายเข้าชมอาจเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ทางกองบัญชาการกองทัพบกจัดงานสำคัญซึ่งต้องใช้สถานที่จอดรถด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ ทำให้การเข้าชมในวันดังกล่าวอาจจะต้องถูกเลื่อนออกไปและทำการนัดหมายใหม่

ผลจากการสำรวจยอดผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จนถึงปัจจุบันอยู่ที่เดือนละประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คนซึ่งผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นแขกระดับสูงที่ได้รับเชิญจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพบกและมาจากสถาบันทางทหารต่างๆ รวมถึงกลุ่มบริษัทต่างๆ ทั้งนี้โรงเรียนและบริษัทที่สนใจต้องทำการนัดหมายล่วงหน้าและมาชมเป็นหมู่คณะตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป ทำเอกสารขอเข้าชมมายัง กรมยุทธการทหารบก (ยก.ทบ.) ผ่านเจ้ากรมยุทธการทหารบก พร้อมทำหนังสือมาถึง ส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก (สสน.บก.ทบ.) และกรมข่าวทหารบก (ขว.ทบ.) ซึ่งผ่านหลายหน่วยงานหลายขั้นตอนกว่าจะอนุมัติ ถ้าผู้สนใจเข้าชมไม่มีองค์กรใดๆ ร้องรับหรือเดินเข้ามาติดต่อแบบรายบุคคลก็ไม่สามารถเข้าชมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติต้องแสดงหนังสือเดินทางและเจตน์จางค์ในการขอเข้าชมเป็นหมู่คณะซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนสำหรับพวกเขา ทำให้ที่ผ่านมาไม่เคยมีชาวต่างชาติเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เลย

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงความยากลำบากในการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ รวมถึงระบบรักษาความปลอดภัยโดยทหารรักษาการณ์หน้าประตูทางเข้าหลักของกองบัญชาการกองทัพบก ทำให้คนที่มาติดต่อขอเข้าชมส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกประหม่าและไม่กล้าเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์และกองบัญชาการกองทัพบกใช้ทางสัญจรเข้าออกร่วมกัน การเดินทางของผู้เยี่ยมชมส่วนใหญ่จึงไม่สะดวกเนื่องจากที่จอดรถคับคั่งและไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าอาคารพิพิธภัณฑ์จะดูโดดเด่นสะดุดตาผู้พบเห็นมาตั้งแต่ภายนอกถนนราชดำเนินนอกและตั้งอยู่ในทำเลที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเกาะรัตนโกสินทร์ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่จึงทำได้เพียงถ่ายรูปจากนอกรั้วกองบัญชาการกองทัพบกและเพิกเฉยต่อการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงและการนำเสนอเพื่อส่งเสริมการตีความและความเข้าใจไม่ค่อมมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าวัตถุโบราณและของสะสมทางทหารจะเป็นแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์และมีค่าสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ทหารสำหรับผู้ชมทุกคน แต่การจัดแสดงและเทคนิคการนำเสนอในปัจจุบันดูนิ่งเกินไป ไม่น่าสนใจและให้ข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการตีความเพื่อทำความเข้าใจ นี่อาจเป็นเพราะขาดการนำเสนอด้วยรูปแบบสื่อผสม (Multimedia) และสื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม (Interactive) นอกจากนี้ แม้การจัดแสดงจะมีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับวัตถุจัดแสดงแต่ละชิ้นยังไม่เพียงพอให้ผู้เข้าชมเข้าใจสิ่งที่พวกเขาเห็นเพราะยังขาดแหล่งที่มาของข้อมูลและยังไม่ได้อธิบายถึงคุณค่าและความสำคัญของวัตถุพิพิธภัณฑ์แต่ละชิ้น ในปัจจุบัน บอร์ดจัดแสดงนำเสนอเพียงประวัติโดยย่อและช่วงเวลา ซึ่งจากการสอบถามภัณฑารักษ์กล่าวว่าเพราะคนที่มาชมส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะอ่านเนื้อหาที่ยาวเกินไป ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์ การจัดเตรียมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ผ่านแอปพลิเคชันและเสียงที่น่าตื่นเต้น พร้อมด้วยสื่อผสมที่ทันสมัย และมีหลายภาษาให้เลือกจึงควรได้รับการพิจารณาเพื่อพัฒนารูปแบบการนำเสนอที่ดึงดูดและก่อให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น

การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับผู้เข้าชม

นอกเหนือจากการจัดแสดงและการนำเสนอที่ไม่ค่อมมีประสิทธิภาพในการสื่อสารแล้ว การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนของการเยี่ยมชมโดยทั่วไปแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นมีความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชมในแง่ของการเรียนรู้และการรับรู้ ปัจจุบันทางพิพิธภัณฑ์ยังขาดห้องบรรยายสรุปที่มีการนำเสนอวิดีโอสั้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการตีความและสื่อความหมายสำหรับผู้เยี่ยมชม รวมถึงขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิ ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่พักผ่อนของหมู่คณะ ศูนย์อาหารและเครื่องดื่ม พื้นที่จอดรถรองรับโดยสาธารณะขนาดใหญ่ และห้องสุขา เป็นต้น

การศึกษารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพให้ได้มาตรฐานของพิพิธภัณฑ์ทหารและแสวงหาโอกาสในการพัฒนาในอนาคต จะทำการศึกษกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อเปรียบเทียบ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานแห่งชาติและ พิพิธภัณฑ์ทหารแห่งสิงคโปร์ (ARMS) พิพิธภัณฑ์เหล่านี้จะได้รับการวิเคราะห์ผ่านการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ในแง่ของ การกำหนดสถานที่ตั้ง รูปแบบการจัดแสดงและการพัฒนาในอนาคต วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาคือ เพื่อค้นพบแนวทางที่เหมาะสมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพิพิธภัณฑ์กองทัพเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์และตอบสนองความพึงพอใจของผู้เข้าชม

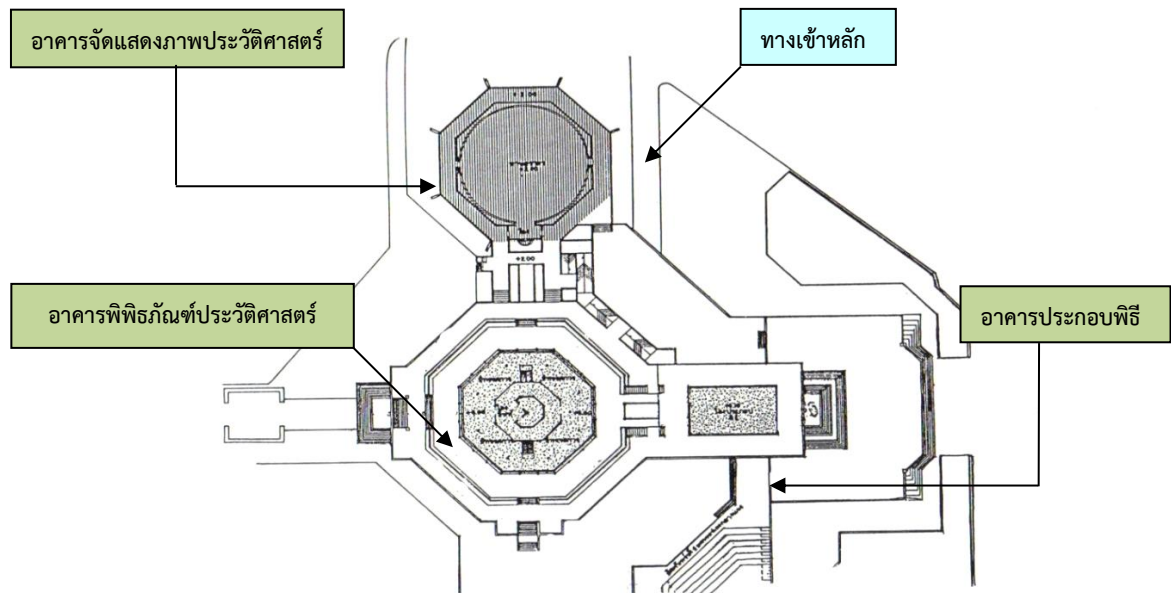
กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานแห่งชาติ (National Memorial Museum)

เอกราชของชาติไทยและสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยมาช้านานและส่งผลถึงวีรกรรมอันกล้าหาญในสงครามของผู้เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางทหารหลายครั้ง เช่น สงครามเกาหลี

สงครามเวียดนาม การปราบปรามผู้ก่อการร้ายและปฏิบัติการด้านความมั่นคงภายในทำให้ทหาร ตำรวจ และพลเรือนสูญเสียชีวิตจำนวนมาก ในปี พ.ศ.๒๕๒๕ กระทรวงกลาโหมได้จัดตั้ง คณะกรรมการเพื่อก่อสร้างอนุสรณ์สถานแห่งชาติ ผลจากการแสวงหาทำเลที่เหมาะสม คณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติให้ใช้ที่ดินของกองทัพอากาศประมาณ ๓๘ ไร่ บริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมตรงถนนวิภาวดีรังสิต ตัดกับถนนพหลโยธิน

อนุสรณ์สถานแห่งชาติ อยู่ในความรับผิดชอบของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการ กองทัพอากาศ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๖ โดยกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ และวีรสตรีผู้เสียสละชีวิตเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ตั้งอยู่ที่ ตำบลสามเหลี่ยมดอนเมือง จังหวัดปทุมธานี เป้าหมายหลักสำหรับพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้คือเป็นสถานที่รำลึกถึงวีรบุรุษของชาติในการสู้รบครั้งสำคัญๆ และจารึกชื่อของผู้กล้าหาญเหล่านั้น ภายในพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงนิทรรศการทางทหารและฉากจำลองเหตุการณ์ การรบเพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนใจถึงภัยคุกคามในอดีตและเป็นบทเรียนเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต (บุญยฤทธิ์ ฉายสุวรรณ, ๒๕๓๙ : ๑๐๕) นอกจากนี้ พิพิธภัณฑสถานยังมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็น แหล่งเรียนรู้และพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไปอีกด้วย

แผนภาพที่ ๓ - ๒๕ แผนผังบริเวณอนุสรณ์สถานแห่งชาติ

ที่มา : ประทุมพันธ์, นิตยสารอาร์คแอนด์เดย์. หน้า ๓๒

อนุสรณ์สถานแห่งชาติได้รับแรงบันดาลใจจากการออกแบบป้อมปราการโบราณ ออกแบบโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (สุมาลี ประทุมพันธ์, ๒๕๓๗) บริเวณ พิพิธภัณฑสถานประกอบด้วยอาคารหลัก ๓ หลัง ดังนี้

๑. **อาคารประกอบพิธี** เป็นอาคารชั้นเดียวหลังคาทรงไทย ใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรม ทางศาสนาภายในอาคารมีศาลาการเปรียญขนาดใหญ่ประดิษฐานพระบรมรูปของพระมหากษัตริย์ ไทยทั้ง ๙ พระองค์ ลานพื้นที่ด้านหน้าสำหรับวางพวงมาลาเพื่อรำลึกถึงวีรบุรุษในประวัติศาสตร์

๒. **อาคารจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์** เป็นอาคารทรง ๘ เหลี่ยม มีจิตรกรรมฝาผนังภายในทรงกลม เป็นภาพเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อแสดงถึงพระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ไทย อีกทั้งภาพจิตรกรรมยังแสดงถึงความกล้าหาญและความเสียสละของบรรพบุรุษไทยในการปกป้องและรักษาเอกราชของชาติ

๓. **อาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์** อาคารนี้เป็นอาคารที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักมากที่สุดภายในบริเวณอนุสรณ์สถานแห่งชาติ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากป้อมปราการเก่าของไทย ออกแบบเป็นทรง ๘ เหลี่ยม มีพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ อยู่ตรงทางเข้าหลัก อาคารพิพิธภัณฑสถานมีทั้งหมด ๔ ชั้น และมีการจัดแสดงที่จำแนกตามประเภทที่กำหนด

๓.๑ ชั้นที่ ๑ จัดแสดงหุ่นและฉากจำลองสำหรับการรบ ๕ ครั้งที่ทหารไทยเข้าร่วม ได้แก่ สงครามโลกครั้งที่ ๑ สงครามอินโดจีน-ฝรั่งเศส สงครามมหาเอเชียบูรพา สงครามเกาหลี และสงครามเวียดนาม ซึ่งผู้เข้าชมสามารถชมการแสดงผ่านหน้าต่างกระจกที่กั้นไว้

๓.๒ ชั้นที่ ๒ จัดแสดงแบบจำลองการปฏิบัติการทางทหารในการป้องกันและพัฒนาประเทศ ตลอดจนนิทรรศการพิเศษในโอกาสสำคัญต่างๆ ชั้นนี้มีระเบียงกลางแจ้งที่เชื่อมกับผนังภายนอกอาคาร ชื่อของทหารและผู้เสียสละชีวิตในการต่อสู้ครั้งประวัติศาสตร์จะถูกจารึกไว้อย่างถาวรด้วยตัวอักษรสีทองบนหินอ่อนสีดำรอบผนังด้านนอกของอาคาร

๓.๓ ชั้นที่ ๓ จัดแสดงวีรกรรม ๑๔ เหตุการณ์หลัก เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช, สมเด็จพระสุริโยทัย, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นต้น จัดแสดงด้วยฉากจำลองในตู้โชว์ไม้เพื่อบรรยายเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา

๓.๔ ชั้นที่ ๔ จัดแสดงเครื่องแบบทหาร เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเครื่องยศของทหารในสมัยก่อนตามยุคสมัย คือ สมัยก่อนสุโขทัย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

แผนภาพที่ ๓ - ๒๖ อาคารประกอบพิธี

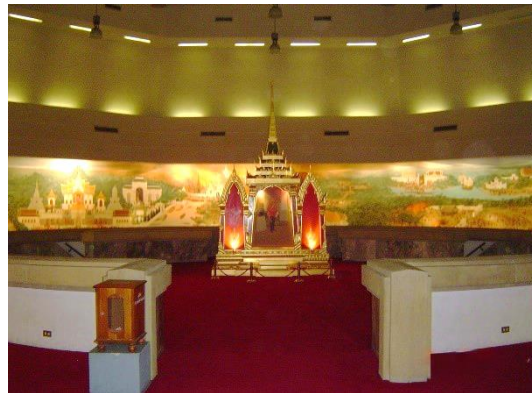
ที่มา : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๗ อาคารจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๘ ภาพจิตรกรรมภายในอาคารจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๒๙ ผนังหินแกะสลักรายชื่อของวีรชนผู้กล้าเพื่อเป็นอนุสรณ์

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๐ ฉากจำลองเหตุการณ์อาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์

ที่มา : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๑ ฉากจำลองเหตุการณ์อาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์

ที่มา : พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

จุดแข็ง : ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และความงามของสถานที่ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงป้อมปราการโบราณ ได้สร้างลักษณะที่โดดเด่นให้กับอาคารพิพิธภัณฑสถานแบบจำลองทางทหารที่มีการจัดแสดงแบบฉากจำลองถ่ายทอดบรรยากาศการสู้รบและสงครามในอดีตในห้องจัดแสดงภาพประวัติศาสตร์แบบพาโนรามา การแสดงฉากจำลองทั้ง ๑๔ ชุดยังได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดีด้วยการนำสื่อผสม (Multimedia) แสดงแสงและเสียงมาใช้เพื่อดึงดูดผู้ชมทุกวัย เนื่องจากอาคารพิพิธภัณฑสถานทั้งสามหลังแยกออกจากกันในการดำเนินงาน ผู้เข้าชมจึงสามารถเลือกกำหนดการเข้าชมที่เหมาะสมกับความสนใจของแต่ละคนได้ อนุสรณ์สถานแห่งชาติมีที่จอดรถกว้างขวาง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ได้ไม่ว่าจะมาโดยรถประจำทางหรือรถยนต์ส่วนตัว ทั้งนี้ผู้เข้าชมสามารถเดินทางเข้าไปชมในพิพิธภัณฑสถานได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องขออนุญาตจากหน่วยงานทหาร

จุดอ่อน : แม้ว่าอาคารพิพิธภัณฑสถานจะสังเกตเห็นได้ง่ายจากภายนอกเนื่องจากขนาดและรูปร่างที่ไม่ธรรมดา แต่มีผู้เข้าชมจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าเป็นอาคารอะไรและสร้างขึ้นเพื่อ

วัตถุประสงค์ใด จากความไม่รู้นี้ ผู้เข้าชมจึงตัดสินใจไม่ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เข้าชม เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร และห้องน้ำ เป็นต้น

โอกาส : ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของอาคารและการจัดแสดงที่มีประสิทธิภาพสามารถสื่อสารประวัติศาสตร์ของสงคราม และเหตุการณ์ในอดีตแก่ผู้ชมทุกคนในอนาคตสามารถพัฒนาพิพิธภัณฑ์และบริเวณโดยรอบให้เป็นแหล่งเรียนรู้และพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อโอกาสในการสนับสนุนทางการเงินและเพื่อความยั่งยืนในตนเอง พิพิธภัณฑ์ควรร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาพื้นที่ว่างภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อดึงดูดผู้คนให้มาเยี่ยมชมมากขึ้น ซึ่งทำได้โดยการจําหน่ายการบันเทิง เช่น ศิลปะการแสดงและศิลปะการต่อสู้ รวมถึงการจำหน่ายอาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และโปรแกรมสนทนาการอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการมาเยี่ยมชม

สิ่งกีดขวาง : เนื่องจากมีการลงทุนมหาศาลในภาคการท่องเที่ยวและบริการ ระดับของการแข่งขันจึงเพิ่มขึ้น และพิพิธภัณฑ์ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงในการดึงดูดและรักษาผู้เข้าชม ในอนาคต พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องพัฒนานิทรรศการและการจัดแสดงให้สอดคล้องกับเทรนด์ใหม่ที่ตอบสนองความสนใจของผู้เข้าชมอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงสร้างโปรแกรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน

สรุป

พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานแห่งชาติตั้งอยู่ในทำเลที่ดีที่สามารถดึงดูดผู้เข้าชมได้เนื่องจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคารและนิทรรศการที่ออกแบบมาอย่างดี พิพิธภัณฑ์สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในบริบททางทหารสำหรับผู้เข้าชมทุกเพศ ทุกวัย พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีข้อดีเรื่องที่ตั้งที่จําหน่ายว่างสามารถรองรับผู้เยี่ยมชมที่มาเป็นหมู่คณะได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ห้องน้ำที่สะอาด และพื้นที่สนทนาภายในพิพิธภัณฑ์ยังขาดอยู่ ควรมีการจัดสรรเพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้มาเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น

กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑ์กองทัพสิงคโปร์ (ARMS Museum)

หลังการปกครองเป็นอาณานิคมของอังกฤษมานานกว่าศตวรรษและอยู่ภายใต้การปกครองของสหพันธรัฐมาเลเซีย ในที่สุด สิงคโปร์ก็ถูกแยกเป็นประเทศเอกราชในวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ สิ่งสำคัญเร่งด่วนหลังจากได้รับเอกราชคือการสร้างขีดความสามารถในการป้องกันตนเองของสิงคโปร์ ด้วยจำนวนประชากรที่น้อยและความจำเป็นในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมีการตัดสินใจว่าการป้องกันประเทศของสิงคโปร์จะใช้กองกำลังติดอาวุธด้วยพลเมือง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ กระทรวงมหาดไทยและกลาโหมได้ถูกจัดตั้งขึ้น โดยมีด็อกเตอร์ โกห์ เค่งสวี (Dr. Goh Keng Swee) เป็นรัฐมนตรีคนแรกในขณะนั้น สิ่งสำคัญอันดับแรกคือการสร้างกองทัพให้เป็นกองกำลังที่นำเชื่อถือโดยเร็วที่สุด

ภารกิจของกองทัพสิงคโปร์คือการเพิ่มพูนสันติภาพและความมั่นคงของสิงคโปร์ผ่านการป้องปรามและการทูต เพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ กระทรวงกลาโหม (MINDEF) มุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างกำลังทหาร กำลังคน และความได้เปรียบทางเทคโนโลยีของกองทัพสิงคโปร์ (SAF) ในขณะเดียวกันก็

ส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านกลาโหมที่ใกล้ชิดกับมิตรประเทศในภูมิภาคและที่อื่นๆ ผ่านการเจรจา ความเชื่อมั่น- การสร้างและความร่วมมือ (http://www.mindef.gov.sg/imindef/about_us/mission.html)

เนื่องจากความสำคัญของการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานในภูมิภาคและการเฉลิมฉลองครบรอบสี่สิบปีของการเกณฑ์ทหารในสิงคโปร์ โครงการพิพิธภัณฑสถานกองทัพสิงคโปร์จึงเริ่มขึ้นโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม นายเตียว ซี เฮียน (Mr. Teo Chee Hean) ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ เพื่อเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ภายในสถาบันทางทหาร SAFTI และยังเชื่อมต่อกับ Singapore Discovery Center หรือศูนย์ประสบการณ์การเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของสิงคโปร์ สถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานมีประสิทธิภาพในการดึงดูดความสนใจของครอบครัวทุกกลุ่มที่เข้ามาในพื้นที่ทางทหารของ SAFTI เพราะพวกเขาสามารถเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานกองทัพสิงคโปร์และ Discovery Center ได้ในเวลาเดียวกัน พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้สร้างขึ้นเพื่ออนุรักษ์เป็นมรดกของกองทัพสิงคโปร์ การมีส่วนร่วม ประสบการณ์ และเกียรติยศของทหารผู้กล้าหาญ เป็นสถานที่ที่คนในท้องถิ่นสามารถชมประวัติศาสตร์ทางทหารผ่านการจัดแสดงและนิทรรศการที่น่าตื่นตาตื่นใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบที่สำคัญของกองทัพในการปกป้องประเทศ (<http://www.mindef.gov.sg/armynews/display2.asp>)

พิพิธภัณฑสถานมีห้องจัดแสดง ๖ ห้องที่จัดแสดงการพัฒนาของกองทัพตั้งแต่ช่วงก่อสร้างเมือง มีการจัดแสดงการรับใช้ชาติของพลเมือง National Servicemen (NS) ให้ผู้เข้าชมทุกคนได้รับชมผ่านนิทรรศการต่างๆ เช่น แบบเตียงนอนจำลองของทหารในยุค ค.ศ. ๑๙๗๐ และการจัดแสดงยุทธโศภรณ์ของกองทัพที่เสริมด้วยสื่อผสมด้วยเสียงและกลิ่นควันของการรบแต่ละครั้ง พิพิธภัณฑสถานกองทัพได้รับการออกแบบมาโดยเฉพาะเพื่อเสริมอาคารและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ โครงสร้างคล้ายหินสามหลังเป็นสัญลักษณ์ของประวัติศาสตร์อันงดงามและความแข็งแกร่งของกองทัพสิงคโปร์ ตลอดจนความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่ทหาร นางพอลลีน อัง (Mrs. Pauline Ang) สถาปนิกผู้ออกแบบกล่าวว่า การออกแบบได้ผสมผสานแนวคิดการเติบโตอย่างต่อเนื่องเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของกองทัพ หลังคาที่ยกสูงจากพื้นเป็นแนวโค้งกว้าง แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการและการเติบโตอย่างต่อเนื่องของกองทัพ ทางเข้าหลักได้รับการออกแบบให้ป้อนจากระดับบนสุดแทนที่จะเป็นระดับล่างสุด ผู้เข้าชมสามารถเข้ามาทางแกลเลอรีชั้นบนสุดแล้วเดินลงมาทางห้องโถงใหญ่ จากนั้นจะเลี้ยวกลับเข้าไปในแกลเลอรีชั้นล่าง

แผนภาพที่ ๓ - ๓๒ อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพสิงคโปร์และห้องจัดแสดง

ที่มา : <http://www.mindef.gov.sg>

พิพิธภัณฑ์กองทัพแห่งสิงคโปร์มุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดข้อความหลักสามประการแก่ผู้เข้าชม: “กองทัพของเราพร้อมและมีความสามารถ” “เราเป็นกองทัพของประชาชน” และ “การรับใช้ชาติเป็นประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใครของชาวสิงคโปร์” แม้ว่าการรับใช้ชาติ (National Service) จะเป็นข้อบังคับในสิงคโปร์แต่พิพิธภัณฑ์ก็เน้นถ่ายทอดแนวคิดที่ว่า การปกป้องสิงคโปร์และการมีส่วนร่วมในกองทัพเป็นของทุกคน (<http://www.mindef.gov.sg/armynews/display2.asp>) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ห้องจัดแสดงทั้ง ๖ ห้องที่สร้างขึ้นในอาคาร ๒ ชั้น จัดแสดงปฏิบัติการของกองทัพทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงวิวัฒนาการของกองทัพในอนาคตผ่านธีมต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์

ห้องจัดแสดงปฐมนิเทศ : แนะนำภารกิจของกองทัพพร้อมแสดงตัวอย่างห้องจัดแสดง (แกลเลอรี) ต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ แลกเปลี่ยนภารกิจของกองทัพที่ถูกติดตั้งไว้บนผนังเหล็กที่ทำจากรถถัง SM1 ที่ปลดประจำการแล้ว ในขณะที่จอโทรทัศน์จำนวน ๔๐ จอฉายภาพต่างๆ ที่แสดงถึงทหารรับใช้ชาติและปฏิบัติการของกองทัพเพื่อรำลึกถึงสี่สิบปีของการรับใช้ชาติและแสดงให้เห็นว่าพวกเขาที่มาจากต่างที่ต่างชาติพันธุ์และต่างภาษามารวมกันเป็นหมวดทหารที่เหนียวแน่นได้อย่างไร

แผนภาพที่ ๓ - ๓๓ สถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๔ ทางเข้าห้องจัดแสดงปฐมนิเทศ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๕ ห้องจัดแสดงช่วงปีแรกของเรา

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๖ ห้องจัดแสดงการเสริมสร้างทหาร

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๕๐.

ห้องจัดแสดงช่วงปีแรกของเรา : ผู้เข้าชมสามารถสัมผัสประสบการณ์ชีวิตในกองทัพในยุคแรก ๆ ได้อีกครั้ง ขณะที่พวกเขาเดินผ่านรถโดยสารที่พลิกคว่ำจากการวางระเบิดซึ่งเรียงรายสร้างอารมณ์ปั่นป่วนด้วยหนังสือที่บรรยายถึงความท้าทายด้านความปลอดภัยที่สิงคโปร์เพิ่งได้รับเอกราชต้องเผชิญ ห้องทำงานจำลองของดีออกเตอร์ โกห์ เคง สวี (Dr. Goh Keng Swee) รัฐมนตรีกลาโหมคนแรกของสิงคโปร์ แสดงถึงวิสัยทัศน์ของเขามีต่อกองทัพในการปกป้องความมั่นคงและการป้องกันดินแดน ขณะเดียวกัน สุนทรพจน์ของนายลี กวน ยู (Lee Kuan Yew) นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ก็กล่าวถึงความจำเป็นของกองทัพพลเมือง ผนังแบบตอบสนองของผู้ชม (Interactive) แสดงโครงการพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพ การปฏิบัติงาน และการรับใช้ชาติในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และวิสัยทัศน์ของผู้บุกเบิกทางทหารสิงคโปร์

ห้องจัดแสดงการเสริมสร้างทหาร : แสดงการสร้างทหารจากพลเมืองและประสบการณ์การรับใช้ชาติด้วยการฝึกทหารขั้นพื้นฐาน การฝึกในต่างประเทศ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอื่นๆ ด้วยการจำลองการสู้รบของกองทัพในยุค ๑๙๖๐ ผู้เข้าชมจะได้สัมผัสกับเตียงทหารของยุคนั้น และดื่มด่ำกับประสบการณ์ของชีวิตประจำวันของทหาร สิ่งเหล่านี้ช่วยจุดประกายความทรงจำของทหารรับใช้ชาติรุ่นแรกๆ จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือแผงแสดงผลแบบหมุน ซึ่งจัดแสดงการฝึกในต่างประเทศและหน้าที่ของกองทัพ ห้อง กองทัพของเราขณะนี้ (Our Army Now) มีจุดเด่นที่จัดแสดงยุทธโศปกรณ์ทางทหารพร้อมการนำเสนอมีเดียด้วยแสง สี เสียง และเอฟเฟกต์พิเศษที่เน้นความสามารถในการต่อสู้ด้วยอาวุธของกองทัพสิงคโปร์ การแสดงนี้สามารถดึงดูดผู้เข้าชมผ่านเอฟเฟกต์ภาพและเสียงเพื่อแสดงให้เห็นกองกำลังติดอาวุธ ผู้เข้าชมที่เป็นพลเมืองสิงคโปร์จะมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาทของกองทัพในการป้องกันประเทศ และยังสามารถเข้าใจถึงประเภทของยุทธโศปกรณ์ที่ทหารสามารถปกป้องประเทศได้ อีกห้องย่อยคือ ห้องฝึกนักแม่นปืน (Individual Marksmanship Trainer : IMT) ที่มีอาวุธที่แตกต่างกันสี่แบบจาก M16, SAR 21, Ultimax SAW และ M203 ซึ่งเน้นให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่นี้เจ้าหน้าที่ทหารมืออาชีพได้สาธิตการใช้ปืนกลและอาวุธให้กับผู้เข้าชมจากนั้นจึงอนุญาตให้ทดลองได้สัมผัสและใช้อาวุธเหล่านั้นเพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์ที่สนุกสนาน

แผนภาพที่ ๓ - ๓๗ บรรยากาศโรงนอนทหาร

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๘ ห้องจัดแสดงปฏิบัติการของกองทัพในวันนี้

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๓๙ เด็ก ๆ ทดลองใช้อาวุธที่ห้องฝึกนักแม่นปืน

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๔๐ ห้องจัดแสดงปฏิบัติการของกองทัพในวันนี้

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

ห้องจัดแสดงปฏิบัติการของกองทัพในวันนี้ : เน้นจัดแสดงภารกิจและการมีส่วนร่วมของทหารในการปฏิบัติงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยจะทบทวนสภาพแวดล้อมของภัยคุกคามที่ประเทศชาติเผชิญ และครอบคลุมปฏิบัติการทางทหารที่ประสบความสำเร็จของกองทัพ ครอบคลุมถึงคุณค่าและคุณูปการต่ออารยธรรมระดับการทูตด้านกลาโหม มีการแสดงโมเดลแบบคงที่ผสมผสานกับมัลติมีเดียที่น่าตื่นเต้นเพื่อดึงดูดผู้ชมโดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่น

ห้องจัดแสดงการสร้างอนาคตของเรา : ความเป็นไปได้สำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของกองทัพและวิวัฒนาการของกองทัพถูกนำเสนอในห้องจัดแสดงนี้ ผู้เยี่ยมชมเดินทางสู่อนาคตผ่านสายตาของเด็ก ๆ และงานศิลปะของพวกเขาที่พรรณนาถึงอนาคตที่อาจเกิดขึ้น มองเห็นอนาคตของสงครามและกระตุ้นให้ผู้เข้าชมมีบทบาทอย่างแข็งขันในการกำหนดอนาคตของกองทัพที่นี่ พวกเขาสามารถลองใช้การฝึกแบบโต้ตอบได้ผ่านเครื่องจำลองการต่อสู้เสมือนจริง ซึ่งมีอาวุธและแพลตฟอร์มขั้นสูงและทดลอง นิทรรศการที่น่าตื่นเต้นที่สุดคือ 'Robot World' ผู้เข้าชมจะได้รับอนุญาตให้ควบคุมหุ่นยนต์ของตน ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกแห่งความหวังและความมุ่งมั่นสู่อนาคต

แผนภาพที่ ๓ - ๔๑ ห้องจัดแสดงการสร้างอนาคตของเรา

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๔๒ สื่อผสมมัลติมีเดียภายในห้องจัดแสดงประชาชนของเราอนาคตของเรา

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

ห้องจัดแสดงประชาชนของเรา : จัดแสดงชีวิต เรื่องราวและประสบการณ์ในกองทัพ และความซาบซึ้งในความเสียสละ ความทุ่มเท และความมุ่งมั่นของชาวสิงคโปร์จากรุ่นสู่รุ่น ผ่านภาพยนตร์สั้นที่สร้างโดย นายรอยสแตนตัน (Mr. Roystan Tan) ผู้กำกับท้องถิ่น เกี่ยวกับวิถีที่กองทัพและประชาชนเติบโตมาด้วยกันสามารถกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นอุทิศตนให้กับการรับใช้ชาติ (National Service) อีกทั้งยังมีฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สำหรับดาวน์โหลดภาพถ่ายและข้อมูลส่วนตัวของทหารเหล่านั้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน

นิทรรศการชั่วคราว “สตรีในกองทัพสิงคโปร์” : โดยมีภาพประกอบและแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ นิทรรศการนี้ส่งเสริมให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้และซาบซึ้งถึงจิตวิญญาณแห่งความรักชาติที่ดึงดูดผู้หญิงเหล่านี้เข้ามาทำหน้าที่เพื่อชาติ หัวข้อนิทรรศการจะเปลี่ยนทุกสามเดือนเพื่อเพิ่มการเข้าชมซ้ำให้ได้มากที่สุด

พื้นที่สันทนาการ : นอกจากนิทรรศการถาวรและชั่วคราวภายในพิพิธภัณฑ์แล้ว ที่ Adventure Park ใกล้กับพิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าชมจะได้รับโอกาสในการฝึกฝนเป็นทหารที่ “Standard Obstacle Course” (SOC) แม้ว่าจะเป็นการย่อส่วนเครื่องฝึกสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๔ ปี แต่สิ่งกีดขวางเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมไปกับลูก ๆ ในสถานที่ที่ทุกคนสามารถเพลิดเพลินได้ในขณะที่พวกเขาผ่านอุปสรรคต่าง ๆ

สิ่งอำนวยความสะดวก : เพื่อเป็นการขยายประสบการณ์ของพิพิธภัณฑ์ โรงอาหารที่เรียกว่า “SAFTI-Cana” พร้อมการตกแต่งเป็นค่ายทหารตั้งอยู่ที่ชั้นหนึ่งเพื่อรองรับผู้เข้าชมทั้งหมด ในระหว่างการเยี่ยมชม โรงอาหารแห่งนี้สร้างบรรยากาศแห่งความหลัง ในขณะที่นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าชมวัยเยาว์สามารถเพลิดเพลินกับบรรยากาศกลางแจ้งที่ทันสมัยด้วยการรับประทานอาหารกลางแจ้งท่ามกลางทิวทัศน์และใกล้ทะเลสาบ นอกจากนี้ยังมีร้านขายของที่ระลึกมากมายใกล้กับโรงอาหาร ข้อดีคือพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีห้องน้ำเพียงพอสำหรับรองรับผู้เข้าชมจำนวนมาก

แผนภาพที่ ๓ - ๔๓ โรงอาหารภายในพิพิธภัณฑ์

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๓ - ๔๔ ศูนย์อาหารขนาดใหญ่

ที่มา : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๐.

บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) พิพิธภัณฑ์กองทัพ สิงคโปร์

จุดแข็ง : แนวคิดการออกแบบสถาปัตยกรรมแสดงความเชื่อมโยงของกองทัพกับแผ่นดิน ด้วยแนวคิดที่ซับซ้อนเกี่ยวกับการเติบโตและความยั่งยืนของกองทัพ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ใช้พื้นที่ระหว่างทะเลสาบที่มีอยู่ใกล้ถนน การออกแบบอาคารจึงตอบสนองต่อสถานที่ผ่านการไหลเชิงพื้นที่โดยใช้ส่วนโค้งของทะเลสาบเป็นแกนหลักในการเคลื่อนที่ของผู้เข้าชม แนวคิดพิพิธภัณฑ์ที่เรียบง่ายและสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นนี้สามารถดึงดูดผู้เข้าชมจากภายนอกได้ ข้อดีของพิพิธภัณฑ์คือการสร้างติดกับ Singapore Discovery Center จึงทำให้พิพิธภัณฑ์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยววัยหนุ่มสาวและสมาชิกในครอบครัวมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้เป็นจำนวนมาก รวมถึงผู้สูงวัยที่มากับครอบครัวด้วย

พิพิธภัณฑ์สามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยระบบขนส่งสาธารณะประเภทต่างๆ เช่น รถประจำทางและรถไฟใต้ดิน ผู้เข้าชมยังสามารถใช้ยานพาหนะส่วนตัวหรือเดิน นอกจากนิทรรศการถาวรที่แบ่งออกเป็น ๖ ห้องแล้วยังมีนิทรรศการชั่วคราวที่มีหัวข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับกองทัพเพื่อจูงใจให้เข้าชมซ้ำอีกด้วย ที่น่าสนใจคือพิพิธภัณฑ์ได้นำเสนอเทคนิคสื่อผสมแบบมัลติมีเดียที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในแต่ละนิทรรศการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็เพื่อสร้างความบันเทิงให้กับผู้เข้าชมทุกวัย นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชม เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และห้องน้ำที่กว้างขวางรองรับผู้ชมที่มาเป็นหมู่คณะ

จุดอ่อน : เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ถูกสร้างขึ้นภายในพื้นที่ทางทหารของสถาบันการทหาร ผู้เยี่ยมชมที่เดินทางโดยใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบโดยทหารรักษาการณ์ก่อนจอดรถ สิ่งนี้นำไปสู่ความล่าช้าและไม่สะดวกสำหรับพวกเขา อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าชมที่มาโดยระบบขนส่งสาธารณะไม่ว่าจะโดยรถประจำทางหรือรถไฟไม่มีความสะดวกสบายในการเข้าถึงมากกว่ายานพาหนะส่วนตัว นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์คือตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ทำให้มีผู้เข้าชมในวันทำงานที่บางตาแต่กลับมีจำนวนมากโดยเฉพาะวันหยุดสุดสัปดาห์

โอกาส : พิพิธภัณฑสถานสามารถดึงดูดผู้เข้าชมในท้องถิ่นได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากหัวข้อ นิทรรศการเกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมืองในการรับใช้ชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ยังเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งเดียวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารในสิงคโปร์และเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ด้วยสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นพร้อมรูปแบบการจัดแสดงที่หลากหลายและสื่อผสมมีเดียเพื่อดึงดูดผู้เข้าชม พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้จึงสามารถทำหน้าที่เป็นสถานที่ให้ความรู้ที่ให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เข้าชมทุกเพศทุกวัย ซึ่งดึงดูดไม่เฉพาะคนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้มาเยือนจากต่างประเทศที่ต้องการเห็นความก้าวหน้าและศักยภาพของกองกำลังทหารของสิงคโปร์ในการปกป้องประเทศ นิทรรศการชั่วคราวที่มีการเปลี่ยนแปลงธีมจัดแสดงทุก ๓ เดือนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมที่เคยมาพิพิธภัณฑสถานแล้วกลับมาเยี่ยมชมได้อีก

สิ่งกีดขวาง: การลงทุนมหาศาลในพิพิธภัณฑสถานทางทหารและระดับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในหลายๆ ประเทศในเอเชีย ประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซียพยายามพัฒนาและเปิดพิพิธภัณฑสถานกองทัพของตนต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง ประเทศเหล่านี้พยายามประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานของตนไปทั่วโลกและจัดให้พิพิธภัณฑสถานรวมอยู่ในแพ็คเกจการท่องเที่ยว ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ที่มีอยู่และการจำกัดการใช้ที่ดิน พิพิธภัณฑสถานกองทัพสิงคโปร์จะต้องเผชิญกับปัญหาใหญ่สำหรับการพัฒนาต่อไปในอนาคตเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทัดเทียมนานาประเทศ

สรุป

การก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งสิงคโปร์ได้รับแรงบันดาลใจจากกระทรวงกลาโหม เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกองทัพในการปกป้องประเทศ พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นที่ตั้งที่มีเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นทุกคนที่ทำหน้าที่รับใช้ชาติ (National Service) แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานจะมีพื้นที่จำกัดในการก่อสร้างซึ่งสร้างขึ้นในเขตทหาร แต่พิพิธภัณฑสถานได้เอาชนะข้อจำกัดการใช้ที่ดินด้วยการใช้แนวคิดการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เข้ากับพื้นที่ที่มีอยู่ การแบ่งประเภทของนิทรรศการออกเป็น ๖ แกลเลอรีด้วยการนำเสนอสื่อผสมมีเดียที่มีนวัตกรรมสูงสามารถกระตุ้นประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างความสนใจส่วนบุคคลสำหรับผู้เข้าชมทุกประเภท

เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เข้าใจความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เข้าชม จึงมีร้านอาหารร้านขายของที่ระลึก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่สนทนา และห้องสุขาไว้ให้บริการภายในพิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นการเติมเต็มประสบการณ์ของพิพิธภัณฑสถาน แม้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้สามารถดึงดูดผู้เข้าชมจำนวนมากและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ แต่ระดับการแข่งขันในพิพิธภัณฑสถานทหารก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสิ่งนี้ควรนำมาพิจารณาด้วยหากพิพิธภัณฑสถานกองทัพสิงคโปร์ต้องการชนะใจผู้มาเยือนและต้องการได้รับขนานนามว่าเป็นศูนย์กลางของข้อมูลทางทหารในอนาคต

วิธีการจัดการอาคารพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันพร้อมข้อเสนอแนะ

โดยพื้นฐานแล้วความเข้าใจในบริบทของการจัดแสดงและสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานต้องการนำเสนอแก่ผู้ชมสามารถพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้บรรลุพันธกิจและเป้าหมายทั้งในด้านการจัดการและการนำเสนอ การจัดการด้านการตีความและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้ชมทั่วไปสนใจพิพิธภัณฑสถานทหารมากขึ้น และเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเหล่าทัพกับ

ประชาชนทั่วไปให้ทราบถึงบทบาทของกองทัพบกและภารกิจของพิพิธภัณฑ์กองทัพบกด้วย กองบัญชาการกองทัพบกซึ่งเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างการสื่อสารและการตีความที่ดีขึ้น การจัดหาเครื่องมือส่งเสริมการตีความและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณา ดังนี้

๑. กองทัพบกควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ทหาร และหาทางประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ผ่านช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

๒. กองทัพบกและกองประวัติศาสตร์ทหารรวมถึงเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์จำเป็นต้องบรรลุข้อตกลงร่วมกันในแง่ของพันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ และประชาสัมพันธ์สิ่งเหล่านี้ต่อสาธารณชนทั่วไป

๓. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ที่จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา และสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่นๆ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์

๔. สร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์และประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ อื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โครงการซีมีโอเพื่อโบราณคดีและศิลปกรรม (SEAMEO SPAFA) และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS) จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาว่าเป็นหนทางในการประชาสัมพันธ์กองทัพบกสู่สาธารณชน

๕. เพื่อให้การตีความเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพบกและประวัติศาสตร์ทางทหารแก่ผู้ชมทั่วไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพบก กองประวัติศาสตร์ทหาร ต้องสร้างการประชาสัมพันธ์และสื่อสารที่มีประสิทธิภาพให้ผู้ชมมีส่วนร่วมและรู้สึกว่าเขาก็เป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งนี้ด้วย

๖. เพื่อการตีความที่ดีขึ้น การจัดแสดงแบบนิ่งภายในพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงโดยการนำเทคนิคสื่อผสมแบบมัลติมีเดียคุณภาพสูงและโปรแกรมเชิงโต้ตอบที่มุ่งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมในเวลาเดียวกัน

๗. การระดมทุนทั้งจากภาครัฐและองค์กรเอกชนมีความจำเป็นต่อการจัดการอนุรักษ์และพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในระยะยาว

ส่วนถัดไปของวิจัยนี้จะเกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์กองทัพบก โดยวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของผู้เข้าชมซึ่งเป็นผู้เข้าชมจากหลักสูตรผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร รุ่นที่ ๔๘ ข้อมูลที่ได้รับนำมากำหนดนโยบายและแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์กองทัพบก ให้สามารถเพื่อปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์จากเชิงลบเป็นเชิงบวก ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในบทบาทและความสำคัญของบทบาททางทหารและกระตุ้นยอดเข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

บทที่ ๔

แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพื่อส่งเสริม ภาพลักษณ์และบูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์การตีความและการประเมินค่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโดยแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ส่วนแรกกล่าวถึงความคิดเห็นและมุมมองของเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของกองประวัติศาสตร์ทหารโดยการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (Interview as Qualitative Research) ส่วนที่สองจะกล่าวถึง ความคิดเห็นและมุมมองของสาธารณชนเกี่ยวกับประสบการณ์และการตีความของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโดยการทำแบบสอบถามเชิงปริมาณ (Questionnaire Survey as Quantitative Research)

การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์จำนวน ๕ คนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและบุคลากรของกองประวัติศาสตร์ทหารจะได้รับการสัมภาษณ์ในฐานะส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้ วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคือเพื่อสำรวจการตีความ ความเข้าใจและมุมมองเกี่ยวกับวิธีการจัดการ การพัฒนา การส่งเสริม และการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สิ่งเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจกิจกรรมโดยรวมและความสามารถในการรับมือกับปัญหาและข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแบบการนำเสนอให้ดูน่าสนใจมากขึ้น เพิ่มเติมสิ่งที่ยังขาด และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบครบวงจรได้

เพื่อให้เข้าใจการดำเนินงานและการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมากขึ้น จึงได้จัดทำแบบสำรวจสัมภาษณ์ในรูปแบบคำถามสัมภาษณ์เพื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและความคิดเห็นสำหรับการปรับปรุงมาจากพันธกิจ พิธีกรรม เกิดผล ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และ พันเอกหญิง ศศิธร วัชรพันธ์ เจ้าหน้าที่กองประวัติศาสตร์ทหาร และเจ้าหน้าที่ท่านอื่นๆ ผลจากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งออกเป็น ๖ หัวข้อหลักดังนี้:

๑. การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถาน

จากการสัมภาษณ์ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและนายทหารของกองประวัติศาสตร์ทหาร รับทราบวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานคือการรวบรวมและจัดแสดงวัตถุและยุทธภัณฑ์ทางทหารที่ทรงคุณค่า เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สัมผัสได้ของเหตุการณ์ทางทหารและสงครามแก่ผู้มาเยือนทั้งในและต่างประเทศ พิพิธภัณฑสถานยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทและขีดความสามารถของกองทัพไทยในการปกป้องอธิปไตยของชาติตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เปรียบเสมือนสิ่งซึ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์การรบและอนุสรณ์ของวีรชนผู้เสียสละที่ไม่เพียงแต่เหล่าทหารหาญเท่านั้นที่ควรภาคภูมิใจแต่รวมถึงคนไทยทุกคนด้วยปัจจุบันกรมยุทธการทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโดยมีกองประวัติศาสตร์ทหารเป็นหน่วยงานย่อยกรมประวัติศาสตร์ทหารมีหน้าที่จัดทำเอกสารและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ทหารของกองทัพไทยสู่สาธารณชน ในขณะเดียวกันแผนกพิพิธภัณฑสถานทหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสิ่งของและอาวุธยุทธโปกรณ์ทางทหาร การลงทะเบียนและจัดการเอกสาร ตลอดจนการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานสู่สาธารณชน

พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่กลุ่มสถาบันการศึกษา หน่วยทหารต่างๆ กลุ่มราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน สำหรับกลุ่มผู้เยี่ยมชมที่เป็นประชาชนทั่วไปและชาวต่างชาติยังเป็นกลุ่มที่ทางพิพิธภัณฑสถานมุ่งหวังเพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมแต่ปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากความยากลำบากในการเข้าถึงและกฎระเบียบด้านความปลอดภัยของพื้นที่พิพิธภัณฑสถานในเขตทหาร

เมื่อถามถึงกลวิธีและกลยุทธ์ในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ทหารกล่าวว่า พวกเขาคิดว่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีค่าและสำคัญที่สุดสำหรับความสำเร็จของพิพิธภัณฑสถาน เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพิพิธภัณฑสถานและภัณฑารักษ์ที่จะสร้างบริการที่เต็มใจและตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพในหมู่เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานและสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานของพวกเขา โดยเสริมการมีส่วนร่วมในการประชุมระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติของการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของพิพิธภัณฑสถานกับหน่วยงานพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ นายทหารที่ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาปรับปรุงงานของพิพิธภัณฑสถานทหารทุกประเภทให้มีการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่ดีขึ้น นั่นหมายความว่าการพัฒนาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากสำหรับพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกแห่งนี้ ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ทหารยังเชื่อว่าสื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพสามารถดึงดูดประชาชนทั่วไปให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานได้สำหรับกองทุนของพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่กล่าวว่างบประมาณหลักมาจากแหล่งเดียวคือกองทัพบกเท่านั้น และถือว่าเพียงพอต่อความต้องการในการจัดการและอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน

เพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบทางทหารและบรรลุมิติประสงค์ของพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกจึงเปิดให้เข้าชมฟรี เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อให้การบริการด้วยความเต็มใจและตอบสนองต่อสาธารณชน และเป็นหนทางในการย้าเตือนผู้เข้าชมทั่วไปว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นเหมือนทรัพย์สินสมบัติอันทรงคุณค่าของทุกคนที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาตลอดเวลา ตามที่ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ทหารระบุไว้ ไม่มีแหล่งเงินทุนภายนอกจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานหรือการบริจาคสาธารณะใดๆ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานได้ประสานงานกับกรมศิลปากรในพื้นที่ องค์กรพิพิธภัณฑสถานทั้งภาครัฐและเอกชน และสมาคมพิพิธภัณฑสถานแห่งประเทศไทย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน องค์กรเหล่านี้ช่วยเหลือพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในการจัดทำเอกสารและลงทะเบียน การได้มาซึ่งวัตถุของพิพิธภัณฑสถาน ตลอดจนจัดท้าวรรณกรรมทางวิชาการที่เป็นประโยชน์และเอกสารเกี่ยวกับนิทรรศการพิพิธภัณฑสถาน แนวทางการจัดการ การอนุรักษ์ และอื่นๆ

๒. ด้านผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

ตามที่ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ได้สังเกต ผู้เข้าชมส่วนใหญ่มาจากองค์กรและหน่วยงานทางทหารกับสถาบันการศึกษาและมักจะมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป็นกลุ่ม จากการสำรวจพบว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากหน่วยงานทางทหารหลายแห่งมีความเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์ในแง่ของความเข้าใจถึงบทบาทของกองทัพไทยและประวัติศาสตร์การทหาร ขณะที่สถาบันศึกษาได้เชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์กองทัพเพื่อวัตถุประสงค์ด้านทัศนศึกษาของกลุ่มนักเรียนทั้งเป็นการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติและเป็นประสบการณ์การเรียนรู้นอกสถานที่ อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ยังมีจำนวนน้อยมาก สาเหตุจากพิพิธภัณฑ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์และเข้าถึงได้ยากเพราะตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ทหาร ทั้งนี้ทางพิพิธภัณฑ์เคยต้อนรับชาวต่างชาติจากสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และเดนมาร์กในฐานะแขกพิเศษของผู้บัญชาการเหล่าทัพต่างๆ

ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่กล่าวว่า ลักษณะเด่นของการออกแบบทางสถาปัตยกรรมทั้งภายนอกและภายในของอาคารพิพิธภัณฑ์ ความต้องการจัดแสดงทางทหารประเภทต่างๆ และชื่อเสียงของกองทัพบกเป็นสามปัจจัยหลักที่ทำให้คนอยากมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ตามลำดับ สำหรับผู้เข้าชมจากต่างประเทศ แม้ว่าข้อมูลทางการทหารและป้ายอธิบายเป็นภาษาอังกฤษจะมีอยู่ในส่วนจัดแสดงและห้องนิทรรศการทั้งหมดแล้ว แต่ยังขาดการนำเสนอด้วยเทคนิค แสง สีและเสียง คำอธิบายแบบสองภาษา และมีมัลติมีเดียที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชม ดังนั้นการจัดหา มัลติมีเดียจึงมีความจำเป็นสำหรับการสื่อสารและการตีความที่ดีขึ้นให้กับผู้เข้าชม

ตามเวลาเปิดทำการ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเปิดเฉพาะวันธรรมดา ตั้งแต่เวลา ๐๘๓๐ น. ถึง ๑๖๓๐ น. และปิดทำการในวันหยุดสุดสัปดาห์ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณสองชั่วโมงในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด จากข้อสังเกตของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ผู้เยี่ยมชมส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในห้องโถงรอนราญมากที่สุด เนื่องจากมีมีคฤหะที่บรรยายถึงความเป็นมาของสงครามในแต่ละยุคสมัยและอธิบายถึงวิธีการใช้อาวุธประเภทต่างๆ ส่วนห้องจอมทัพไทยเป็นห้องที่ผู้เข้าชมใช้เวลาอยู่น้อยที่สุด เนื่องจากมีแต่บอร์ดจัดแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ด้วยภาพและอักษรที่ดูนิ่งไม่ดึงดูดความสนใจผู้เข้าชมเท่าที่ควร

พิพิธภัณฑ์สามารถรับผู้เข้าชมได้ประมาณสองกลุ่มต่อวัน โดยสามารถรองรับผู้เข้าชมได้สูงสุดประมาณ ๔๐๐ คนอย่างไรก็ตาม มีมีคฤหะที่ผ่านการฝึกอบรมจำนวนเพียง ๔ คนและพวกเขาไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ จึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ จากการที่สังเกต ผู้เข้าชมค่อนข้างพึงพอใจเนื้อหาที่จัดแสดงในภาพรวม โดยเฉพาะที่ห้องโถงรอนราญซึ่งผู้ชมจะเห็นปืนกลและอาวุธยุทโธปกรณ์หลากหลายประเภทจากยุคสมัยต่างๆ ในขณะที่ห้องจอมทัพไทยผู้เข้าชมประทับใจน้อยที่สุด เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการนำเสนอ มัลติมีเดียหรือการนำเสนอแบบโต้ตอบเพื่อให้ความบันเทิงและความรู้แก่ผู้เข้าชมตลอดการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

๓. ด้านการจำแนกวัสดุและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

ในการแนะนำพิพิธภัณฑ์กองทัพบกต่อผู้เข้าชม มีสื่ออยู่ ๓ รูปแบบที่มีประสิทธิภาพที่ได้จัดเตรียมภายในพิพิธภัณฑ์ตามที่ภัณฑารักษ์แนะนำ คือวิดีโอเกี่ยวกับความเป็นมาของกองทัพบกแผ่นพับ (Brochure) และมัลติมีเดียที่ผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์กล่าวว่าการแบ่งโซนและการหมุนเวียนของห้องจัดแสดงแต่ละห้องภายในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและได้รับการจัดประเภทเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ตามคำแนะนำของภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ วัตถุประสงค์ทางทหาร อาวุธ หุ่นจำลองชุดเครื่องแบบทางทหารทำจากไฟเบอร์กลาสและชิ้นที่อยู่ในชั้นเสื่อมสภาพและจำเป็นต้องซ่อมแซมหรือเปลี่ยนวัสดุใหม่อย่างเร่งด่วนภัณฑารักษ์ยังกล่าวถึงวัตถุประสงค์ทางทหารว่าได้มาจากแหล่งต่างๆ เช่น กรมศิลปากร กรมสรรพาวุธ กรมพลาดิการ กรมการทหารช่าง กรมการทหารสื่อสาร และกรมวิทยาศาสตร์เป็นต้น นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปได้บริจาคสิ่งของเครื่องใช้ทางทหารจากของสะสมส่วนตัว รวมทั้งการได้มาและแลกเปลี่ยนกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ สาเหตุของปัญหาสำคัญ ๓ ประการที่ส่งผลต่อวัสดุในพิพิธภัณฑ์และการจัดแสดง ประการแรกคือ ระบบไฟส่องสว่างในตู้โชว์ผลงานมีการปล่อยรังสีอัลตราไวโอเล็ต (UV) ในปริมาณสูง ซึ่งทำลายวัตถุ เสื้อผ้า และสิ่งทอในตู้จัดแสดง ประการที่สอง สื่อมัลติมีเดียบางส่วนที่ติดมากับตู้โชว์ เช่น แสง สี เสียง เสื่อมสภาพเนื่องจากดูแลรักษายากเนื่องจากล้าสมัยและหาอะไหล่มาซ่อมแซมหรือซ่อมแซมได้ยาก ประการที่สาม เนื่องจากตู้จัดแสดงหลายชิ้นทำจากไม้อัดซึ่งเป็นแหล่งอาหารของปลวกและติดตั้งชิดกับผนังภายในห้องจัดแสดงแต่ละห้อง ยากที่จะตรวจสอบหรือควบคุมการบุกรุกของสัตว์เหล่านี้ ส่งผลให้ตู้โชว์บางส่วนเสื่อมสภาพ

สำหรับการแก้ปัญหาาระบบไฟส่องสว่าง ควรเปลี่ยนจากหลอดไฟที่ปล่อยรังสีอัลตราไวโอเล็ตสูงเป็นระบบไฟส่องสว่างต่ำเช่นหลอด LED เพื่อรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑ์ให้คงสภาพเดิม นอกจากนี้ มัลติมีเดียที่ล้าสมัยภายในตู้โชว์ควรเอาออกไปและติดตั้งมัลติมีเดียที่มีประสิทธิภาพใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจผู้เข้าชม ส่วนตู้จัดแสดงที่ติดอยู่กับผนังภายในจำเป็นต้องรื้อออกและจัดหาวัสดุตู้จัดที่ไม่เป็นแหล่งอาหารของปลวกและแมลงเช่น ผลิตภัณฑ์ไม้ MDF เขียวชนิดกันชื้นกันเชื้อราที่ทำจากวัสดุสังเคราะห์ และจัดวางตู้โชว์ใหม่ในตำแหน่งที่เหมาะสม สำหรับค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงและดำเนินการใหม่นั้น แหล่งเงินทุนสนับสนุนหลักจะมาจากกองทัพบก ทั้งนี้ ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ กล่าวว่า ปัจจุบันการจัดแสดงแต่ละห้องค่อนข้างน่าพึงพอใจแต่สิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือการนำเสนอในรูปแบบสื่อผสม (Multimedia) และสื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม (Interactive) ให้ดึงดูดสนุกสนาน และให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมที่มีความหลากหลายของช่วงอายุและความสนใจ

๔. ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑ์ ทางพิพิธภัณฑ์ยังขาด พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว ห้องน้ำ และพื้นที่จอดรถที่เพียงพอต่อการรองรับผู้เข้าชมจำนวนมาก แม้ปัจจุบันจะมีร้านขายของที่ระลึกใต้บันไดของพิพิธภัณฑ์ แต่ต้องการพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อขายสินค้า ทั้งนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญบางอย่างจำเป็นต้องจัดหาเพิ่มเติม เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงอาหาร โรงละคร และพื้นที่สนทนาการที่กว้างขวางเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมพิพิธภัณฑ์

ทุกคนอย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ จึงไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับการขยายหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างที่ทางพิพิธภัณฑ์ต้องการ

จากมุมมองของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเป็นแหล่งเรียนรู้หลักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การทหารในดินแดนไทย เนื่องจากมีของสะสมทางทหารประเภทต่าง ๆ จำนวนมากและมีลักษณะเด่นของอาคารที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับสาธารณชนได้ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์หลายคนตระหนักดีว่าการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ศูนย์อาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก รวมถึงที่จอดรถโดยสารขนาดใหญ่ของผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มความสะดวกและการเข้าถึงของสาธารณชน

๕. ด้านการดูแลรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์และการอนุรักษ์

จากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์พบว่าวัตถุจัดแสดงและตู้โชว์บางส่วนชำรุดทรุดโทรม สาเหตุของการเสื่อมโทรมของวัสดุเกิดจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทำให้เกิดความชื้น แผลงศัตรูพืชและปลวกที่อยู่ใต้ดิน รวมถึงการใช้และบำรุงรักษาที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เอง เพื่อขจัดปัญหาเหล่านี้ พิพิธภัณฑ์ได้ส่งมอบวัตถุทางทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์บางส่วนให้กับกรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญด้านการบูรณะโบราณวัตถุ เพื่อตรวจสอบและบำรุงรักษาวัตถุที่เสียหายเหล่านั้นเป็นพิเศษ สำหรับการจัดการและการอนุรักษ์ที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการจัดแสดงวัตถุทางทหารในลักษณะที่เหมาะสมมากขึ้น

นอกจากความชำรุดทรุดโทรมของวัตถุและตู้โชว์แล้ว การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งผนังภายนอกและภายในยังพบว่าทรุดโทรมจากการผุพังของซีเมนต์และความชื้นที่ก่อให้เกิดตะไคร่และเชื้อราที่มีอยู่ทั่วผนัง ตามที่ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ทหารกล่าวไว้ อาคารพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ก่อสร้างมาเป็นเวลาหนึ่งศตวรรษ ปูนเก่าบางส่วนจึงผุพังและสีล่อนออกมาทั้งนี้ได้แก้ไขด้วยการลอกสีเก่าและผิวปูนออกบางส่วนแล้วเคลือบด้วยปูนขาวใหม่เพื่อเพิ่มการยึดเกาะให้มากขึ้น จากนั้นจึงทาสีอะคริลิกเพื่อบูรณะใหม่ สำหรับผนังภายในที่เป็นไม้อัดจะมีการฉีดยาฆ่าแมลงเข้าไปในผนังเหล่านั้นเพื่อป้องกันสัตว์รบกวนและปลวก

สำหรับนโยบายการอนุรักษ์และการจัดการความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์นั้น ยังไม่มีนโยบายอย่างเป็นทางการในการอนุรักษ์วัตถุและอาวุธทางทหารเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ทางพิพิธภัณฑ์มีอุปกรณ์พื้นฐานเพื่อความปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ตรวจจับควัน สัญญาณเตือนไฟไหม้ และถังดับเพลิง เมื่อกล่าวถึงนโยบายสำคัญสำหรับการเคลื่อนย้ายสินทรัพย์ของพิพิธภัณฑ์ วัตถุที่มีค่าที่สุดที่ต้องเคลื่อนย้ายออกอย่างเร่งด่วนเป็นลำดับแรกในกรณีที่เกิดอัคคีภัยหรือน้ำท่วมคือ ธงและอาวุธยุทโธปกรณ์โบราณในห้องโถงมรณราญ ห้องเสนาสงคราม และห้องจอมทัพไทยในด้านการรักษาความปลอดภัย ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพียงท่านเดียวที่พิพิธภัณฑ์และไม่มีกล้องวงจรปิด เนื่องจากขาดเงินทุนสนับสนุนในด้านนี้ ดังนั้น การระดมทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาความปลอดภัยให้กับพิพิธภัณฑ์และการอนุรักษ์อาคารที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว

๖. ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของพิพิธภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ ข้อดีของที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกตั้งอยู่ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงที่สุดในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ด้วยลักษณะเด่นของอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีการผสมผสานการตกแต่ง

แบบไทยและยุโรปทำให้คนส่วนใหญ่ที่เข้ามาในพื้นที่สามารถมองเห็นได้ง่าย สำหรับจุดอ่อนของสถานที่คือพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ในพื้นที่ความปลอดภัยสูงของกองบัญชาการกองทัพบก ซึ่งทางเข้าหลักกับตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานค่อนข้างห่างไกลกันมากเนื่องจากกฎระเบียบของกองทัพบกกำหนดให้พื้นที่ทหารต้องมีลานกิจกรรมและสนามนาการขนาดใหญ่ที่ส่วนหน้าของอาคาร

จากการรักษาความปลอดภัยโดยเจ้าหน้าที่ทหารที่ทางเข้าหลักการเข้าถึงโดยประชาชนทั่วไปดูเหมือนจะไม่ได้ได้รับความสะดวกเนื่องจากถูกตรวจสอบด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยส่งผลให้รู้สึกหวาดกลัวและลำบากใจในการเข้าไปในพื้นที่พิพิธภัณฑสถาน นอกจากนี้ ความยากลำบากในการจองล่วงหน้าหรือการขออนุญาตอย่างเป็นทางการในพื้นที่เพื่อเข้าชมก็เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้คนไม่สามารถเข้าไปในพิพิธภัณฑสถานได้ ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานไม่สามารถเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมได้เนื่องจากปัจจัยด้านลบเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อการทำงานและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์กล่าวว่าเพื่อเพิ่มจำนวนการเข้าชม ควรแยกพื้นที่พิพิธภัณฑสถานออกจากกองบัญชาการกองทัพบกเพื่อบริหารงานได้อย่างอิสระโดยไม่มีข้อจำกัดด้านการเข้าออก อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถปฏิบัติได้เนื่องจากอาคารพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น อาคารอนุรักษ์ที่เป็นกรรมสิทธิ์และบริหารโดยกองทัพบกดังนั้นหมายความว่าอาคารพิพิธภัณฑสถานต้องมีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตกองบัญชาการกองทัพบกและเป็นสมบัติของกองทัพบกไม่สามารถย้ายออกไปพื้นที่อื่นได้

เพื่อปรับปรุงการจัดการพิพิธภัณฑสถานให้มีความมีประสิทธิภาพสูงสุด ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่แนะนำว่า กองทัพบกควรให้ความสำคัญและสนับสนุนงานพิพิธภัณฑสถานทุกด้านให้มากยิ่งขึ้นรวมทั้งเพิ่มการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

การวิเคราะห์ข้อมูลและความเห็นจากแบบสอบถามผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานซึ่งกลุ่มผู้เข้าชมมาจากหลักสูตรผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร รุ่นที่ ๔๘ พร้อมคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนจำนวนรวมทั้งสิ้น ๓๐๐ คน เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าชมในแง่ของข้อมูลส่วนตัว แรงจูงใจในการเยี่ยมชมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแสดงและนิทรรศการ ตลอดจนความคิดเห็นส่วนบุคคลเพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกจะถูกนำมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ หรือ Statistical Package for the Social Science (SPSS) การวิจัยเชิงสำรวจนี้เน้นไปที่คนในท้องถิ่นซึ่งมีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์แบบสอบถามจะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนผู้เข้าชม ไม่ว่าจะเป็นทหาร ข้าราชการหรือประชาชนทั่วไป รวมถึงแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้ตรงกับความต้องการ ข้อมูลที่ได้รับจะนำมากำหนดนโยบายและแผนการจัดการพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกให้สามารถเพื่อปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ไปในทางบวก ผลจากการวิเคราะห์จะเปิดเผยกุญแจสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานที่จะทำให้พิพิธภัณฑสถานเข้าถึงและดึงดูดผู้คนทั่วไปได้มากขึ้น ใน

ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ผู้เยี่ยมชมเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ทหารที่จำเป็นต้องมีและอนุรักษ์ไว้สืบไป

๑. ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าชม

๑.๑ ประเภทผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

ตารางที่ ๔ - ๑ อาชีพของผู้เข้าชม

อาชีพ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
เจ้าหน้าที่ทหาร	254	84.7
ครูทหาร	1	.3
พนักงานบริษัท	18	6.0
เจ้าหน้าที่หน่วยงาน	24	8.0
อื่นๆ	3	1.0
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนของผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกตามอาชีพ (ตารางที่ ๔ - ๑) พบว่าเจ้าหน้าที่ทหารเป็นกลุ่มผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ ๘๔.๗) รองลงมาคือเจ้าหน้าที่หน่วยงาน (๘%) พนักงาน (๖%) อาชีพอื่นๆ ๑%) และครู (๐.๓%) แม้ว่าเจ้าหน้าที่ทหารจะดูมีจำนวนมากแต่พวกเขาก็คือประชาชนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในฐานะผู้อำนวยการหรือผู้บริหารสถานศึกษาของหลักสูตรผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งมาทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์จากโครงการที่จัดโดยสถาบันของกองทัพบก ดังนั้น พวกเขาจึงถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ทหารในช่วงเวลาหนึ่งในขณะที่รับการอบรมทั้งนี้เจ้าหน้าที่ทหารเหล่านี้ก็รวมถึงนายทหารที่เป็นข้าราชการจริงที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ด้วย สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนพวกเขามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป็นกลุ่มที่จัดโดยองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกเพื่อเข้าชม ในขณะเดียวกันก็มีผู้เข้าชมที่เป็นพนักงานจากบริษัทต่างๆและผู้เข้าชมที่จัดกลุ่มกันมาเองซึ่งถือว่ามีจำนวนที่น้อยมาก

๑.๒ อายุของผู้เข้าชม

ตารางที่ ๔ - ๒ อายุของผู้เข้าชม

อายุผู้เข้าชม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
18 - 25	142	47.3
26 - 35	102	34.0
36 - 45	36	12.0
46 - 55	19	6.3
56 - 65	1	.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ดังที่ปรากฏในตารางที่ ๔ - ๒ ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกมีอายุมากกว่า ๑๘ ปี เกือบครึ่งหนึ่งของผู้เข้าชม (๑๔๒ คนจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๓๐๐ คน หรือคิดเป็น ๔๗.๓%) มีอายุประมาณ ๑๘-๒๕ ปี และกลายเป็นกลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุดของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ รองลงมาคือกลุ่มอายุประมาณ ๒๖-๓๕ ปี (ผู้เข้าชม ๑๐๒ คน หรือ ๓๔%), ๓๖-๔๕ ปี (ผู้เข้าชม ๓๖ คน หรือ ๑๒%), ๔๖-๕๕ ปี (ผู้เข้าชม ๑๙ คน หรือ ๖.๓%) และ ๕๖-๖๕ ปี (มีเพียง ๑ คน) กลุ่มผู้เข้าชมอายุระหว่าง ๑๘-๒๕ ปีที่มากที่สุดเนื่องมาจากเป็นกลุ่มหลักของผู้เข้าชมจากหลักสูตรผู้กำกับ นักศึกษาวิชาทหาร

๑.๓ เพศและระดับการศึกษา

ในตารางที่ ๔ - ๓ ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย (๖๙%) ในขณะที่ผู้หญิงมีจำนวนน้อยกว่า (๓๑%) สำหรับด้านระดับการศึกษาจากตารางที่ ๔ - ๔ ผู้เยี่ยมชมมากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี (๕๑.๓%) รองลงมาคือมัธยมศึกษา (๓๕.๓%) และผู้ที่จบสูงกว่าปริญญาตรี (๑๓.๓%) ตามลำดับ สำหรับผลการสำรวจที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายเพราะหลักสูตรผู้กำกับ นักศึกษาวิชาทหารนี้จะมีผู้ชายเข้าเรียนมากกว่าผู้หญิง

ตารางที่ ๔ - ๓ เพศของผู้เข้าชม

เพศ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ชาย	207	69.0
หญิง	93	31.0
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๔ ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ระดับมัธยมศึกษา	106	35.3
ระดับปริญญาตรี	154	51.3
สูงกว่าปริญญาตรี	40	13.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

๒. เกี่ยวกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

๒.๑ ประเภทและจำนวนการเข้าชม

จากผลของตารางที่ ๔ - ๕ พบว่าประเภทของการเข้าชมมีผู้เข้าชมจากสถาบันการศึกษาทางทหารร้อยละ ๘๕%ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ตามมาด้วยผู้เข้าชมจากกลุ่มองค์กรราชการและเอกชน (๘%) ตามด้วยผู้เข้าชมที่มาพิพิธภัณฑ์กับเพื่อน (๖%) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ - ๕ ประเภทการเข้าชม

ประเภทการเข้าชม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ครอบครัว	1	0.3
เพื่อน	20	6.6
กลุ่มสถาบันการศึกษา/วิชาทหาร	255	85.0
กลุ่มองค์กรราชการ/เอกชน	24	8.0
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๖ ประเภทการเข้าชมเทียบกับจำนวนการเข้าชม

ประเภทการเข้าชม	จำนวนครั้ง			รวมทั้งสิ้น
	ครั้งแรก	2-3 ครั้ง	3 ครั้งขึ้นไป	
ครอบครัว	1	0	0	1
เพื่อน	18	2	0	20
กลุ่มสถาบันการศึกษา/วิสาหกิจ	232	20	3	255
กลุ่มองค์กรราชการ/เอกชน	21	3	0	24
Total	272	25	3	300
ผลรวมเปอร์เซ็นต์	90.7%	8.3%	1%	100

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ดังที่ปรากฏในตาราง ๔- ๖ เมื่อเทียบประเภทการเข้าชมกับจำนวนการเข้าชม ผู้เข้าชมทุก ๆ ประเภทส่วนใหญ่เคยมาที่พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเป็นครั้งแรก (๙๐.๗%) เคยมาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ ๒ - ๓ ครั้งอยู่ที่ ๘.๓% ส่วนที่เคยมา ๓ ครั้งขึ้นไปมีเพียง๑%เท่านั้น

๒.๒ แหล่งข้อมูลพิพิธภัณฑ์

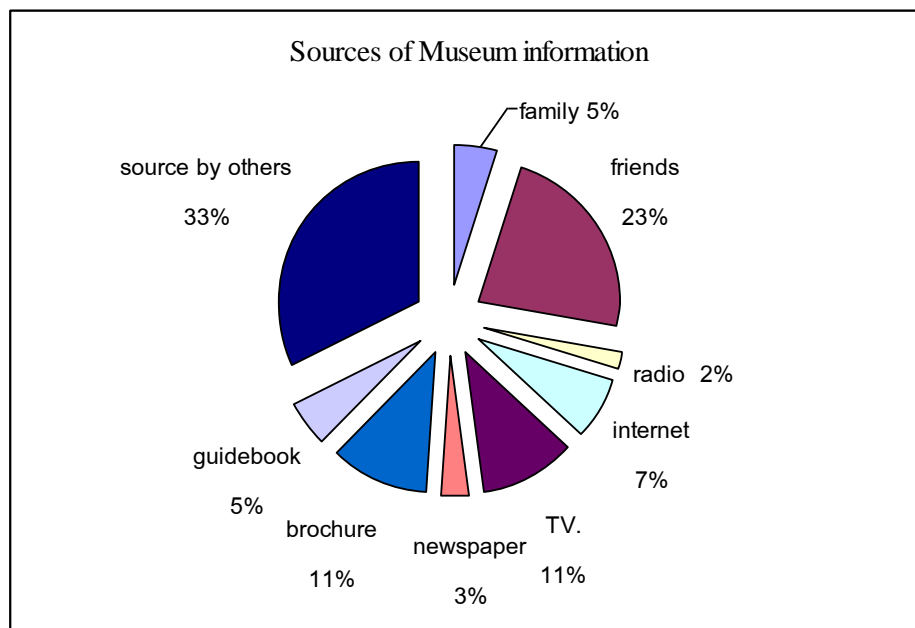
จากผลการสำรวจบอกเป็นนัยว่ามากกว่า ๑ ใน ๓ ของผู้เข้าชมทราบข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบกผ่านการแจ้งจากสถาบันและองค์กรของตน ซึ่งระบุไว้ “จากแหล่งอื่นๆ” (๓๒.๖%) โดยสถาบันทางทหารและองค์กรภาครัฐและเอกชนอื่นๆ สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์และจัดทัศนศึกษาเพื่อรับประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอก (ดูตารางที่ ๔ - ๗) แหล่งข้อมูล อันดับสองมาจากเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน (๒๓%) รองลงมามาจากแผ่นพับโบรชัวร์ (๑๑.๔%) รายการโทรทัศน์ (๑๐.๙%) เว็บไซต์อินเทอร์เน็ต (๗.๒%) นิตยสารท่องเที่ยวและหนังสือแนะนำ (๕.๒%) ครอบครัว (๔.๙%) หนังสือพิมพ์ (๓.๑%) และวิทยุ (๑.๘%) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ - ๗ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	จำนวนการตอบ		คิดเป็นเปอร์เซ็นต์รวม
	N	คิดเป็นร้อยละ	
จากครอบครัว /ญาติ	19	4.9%	6.3%
จากเพื่อน	89	23.0%	29.7%
วิทยุ	7	1.8%	2.3%
อินเทอร์เน็ต	28	7.2%	9.3%
โทรทัศน์	42	10.9%	14.0%
หนังสือพิมพ์	12	3.1%	4.0%
แผ่นพับ / ใบแจก	44	11.4%	14.7%
นิตยสาร / หนังสือท่องเที่ยว	20	5.2%	6.7%
จากแหล่งอื่นๆ	126	32.6%	42.0%
Total	387	100.0%	129.0%

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๑ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ผลที่ได้สามารถสันนิษฐานได้ว่าแหล่งข้อมูลเผยแพร่ข้อมูลพิพิธภัณฑ์กองทัพบกยังไม่เพียงพอและค่อนข้างอ่อนในด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้เยี่ยมชมส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่

ทหารหรือไม่ใช่ก็ตาม ต่างก็ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแต่จะได้รับการบอกเล่าจากสถาบันและเพื่อนร่วมงาน ส่วนแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น โบรชัวร์ รายการโทรทัศน์ นิตยสารท่องเที่ยว และหนังสือนำเที่ยว ยังไม่เป็นแหล่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลพิพิธภัณฑสถานแก่ผู้เข้าชมเหล่านั้นและสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงหากพิพิธภัณฑสถานต้องการเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

๒.๓ วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมชม

เมื่อถามผู้เข้าชมเกี่ยวกับจุดประสงค์หลักในการมาเยี่ยมชม ส่วนใหญ่ตอบว่ามาพิพิธภัณฑสถานเพื่อการวิจัยและศึกษา (ร้อยละ ๘๒.๗) ในขณะที่จุดประสงค์เพื่อการพักผ่อนและสันทนาการมีเพียงร้อยละ ๑๓ เท่านั้น จากผลสำรวจตีความได้ว่าในทัศนคติของผู้เข้าชมนั้นมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานเพราะต้องการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การทหารมากขึ้นผ่านการจัดแสดงและนิทรรศการมากกว่าเพื่อการพักผ่อนหรือความบันเทิง สำหรับวัตถุประสงค์อื่นๆ ผู้เข้าชมบางคนเปิดเผยว่าการมาเข้าชมของเขาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิชาทหารจึงได้มีโอกาสมาเข้าชมเพียงเท่านั้น

ตารางที่ ๔ - ๘ วัตถุประสงค์การเข้าชม

วัตถุประสงค์การเข้าชม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
เพื่อการพักผ่อน/ สันทนาการ	39	13.0
เพื่อศึกษาวิจัย/ เรียนรู้	248	82.7
อื่นๆ	13	4.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

๒.๔ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน

ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ ๔ - ๙ ถึงตารางที่ ๔ - ๑๒ ผู้เยี่ยมชมเกือบครึ่งหนึ่งบอกเป็นนัยว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานทั้งที่พบก็คือการได้เข้าชมการจัดแสดงและได้เห็นยุทธโศปกรณ์และนิทรรศการทางทหารประเภทต่างๆ (๔๕.๓%) ในขณะที่ปัจจัยสำคัญประการที่สอง คือการเข้าใจบทบาทของพิพิธภัณฑสถานผ่านนิทรรศการ (๓๑ %) ปัจจัยสำคัญประการที่สามคือชื่อเสียงของพิพิธภัณฑสถานในฐานะพิพิธภัณฑสถานทหารแห่งแรกในประเทศไทย (ร้อยละ ๑๘) ส่วนปัจจัยที่สำคัญรองลงมาก็คือการออกแบบอาคารพิพิธภัณฑสถาน (ร้อยละ ๖)

ตารางที่ ๔ - ๙ ชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ

ชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
มีผลต่อการตัดสินใจมาก	54	18.0
มีผลต่อการตัดสินใจ	62	20.7
ค่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจ	77	25.7
มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	107	35.7
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๑๐ การได้เข้าชมการจัดแสดง

การได้เข้าชมการจัดแสดง	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
มีผลต่อการตัดสินใจมาก	136	45.3
มีผลต่อการตัดสินใจ	106	35.3
ค่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจ	47	15.7
มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	11	3.7
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๑๑ เพื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกองทัพบก

เพื่อเข้าใจบทบาทหน้าที่ ของกองทัพบก	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
มีผลต่อการตัดสินใจมาก	93	31.0
มีผลต่อการตัดสินใจ	85	28.3
ค่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจ	67	22.3
มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	55	18.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๑๒ รูปลักษณะการออกแบบพิพิธภัณฑ์

รูปลักษณะการออกแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
มีผลต่อการตัดสินใจมาก	19	6.3
มีผลต่อการตัดสินใจ	48	16.0
ค่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจ	107	35.7
มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	126	42.0
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ผลจากการวิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้เข้าชมส่วนใหญ่คาดหวังที่จะเห็นสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ทางทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ผ่านการนำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์ ในขณะที่ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพไทยและประวัติศาสตร์สงครามก็ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกเขาเช่นกัน ส่วนชื่อเสียงและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์ไม่น่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเยี่ยมชมในความคิดของพวกเขา

๒.๕ ความคิดเห็นของผู้เข้าชมเกี่ยวกับการจัดแสดง

ภายหลังจากการเยี่ยมชมเสร็จสิ้น ผู้เข้าชมจะถูกขอให้ระบุระดับความพึงพอใจต่อการจัดแสดงต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบก เพื่อประเมินความพึงพอใจของพวกเขา ค่าเฉลี่ยถูกใช้เป็นรูปแบบตัวบ่งชี้สำหรับการวิเคราะห์ด้วยค่า ๑ ถึง ๔ ตามที่กำหนดไว้ด้านล่าง

๑.๐๐ - ๑.๗๕ = ไม่พึงพอใจ ๒.๕๑ - ๓.๒๕ = ค่อนข้างพึงพอใจ

๑.๗๕ - ๒.๕๐ = พึงพอใจปานกลาง ๓.๒๖ - ๔.๐๐ = พึงพอใจมาก

ตารางที่ ๔ - ๑๓ ความคิดเห็นของผู้ชมเกี่ยวกับการจัดแสดง

ประเภทห้องจัดแสดง	N	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation
ห้องบรรยายสรุป	300	1.00	4.00	3.19	.59789
ห้องโหมรอนราญ	300	2.00	4.00	3.47	.54039
ห้องเสนาสงคราม	300	1.00	4.00	3.49	.59450
ห้องจอมทัพไทย	300	2.00	4.00	3.49	.61126
ห้องการปฏิบัติการที่สำคัญของกองทัพบก	300	1.00	4.00	3.41	.60461
ห้องรับรอง VIP.	300	1.00	4.00	3.44	.57419
ห้องพระบารมีปกเกล้า	300	1.00	4.00	3.59	.53362
ผลรวมทั้งหมด	300	2.11	4.00	3.4089	.42136

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากค่าเฉลี่ยตารางที่ ๔ - ๑๓ ผลจากการสำรวจพบว่าทั้งห้องโหมรอนราญ ห้องเสนาสงคราม ห้องจอมทัพไทย ห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญของกองทัพบกห้องรับรองและห้องพระบารมีปกเกล้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ๓.๔๑-๓.๕๕ อยู่ระดับความพึงพอใจมาก ในขณะที่ห้องบรรยายสรุปอยู่ในระดับค่อนข้างพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยที่ ๓.๑๙ และจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับนิทรรศการที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจมากที่สุด ตารางที่ ๔- ๑๔ เผยว่าห้องโหมรอนราญเป็นห้องจัดแสดงที่มีความพึงพอใจมากที่สุด (๓๐.๗%) รองลงมาคือ ห้องพระบารมีปกเกล้า (๑๗%) และห้องจอมทัพไทย (๑๑.๓%)

ตารางที่ ๔ - ๑๔ ห้องจัดแสดงที่ผู้เข้าชมพึงพอใจที่สุด

ห้องจัดแสดงที่พึงพอใจที่สุด	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ห้องบรรยายสรุป	3	1.0
ห้องโหมรอนราญ	92	30.7
ห้องเสนาสงคราม	26	8.7
ห้องจอมทัพไทย	34	11.3
ห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญฯ	9	3.0
ห้องรับรอง VIP.	26	8.7
ห้องพระบารมีปกเกล้า	51	17.0
Total	242	80.7
Missing value	58	19.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

เมื่อถามถึงเหตุผลของความพึงพอใจ ผู้เข้าชมงานตอบว่าชอบห้องโหมรอนราญมากที่สุด เพราะได้ทราบประวัติศาสตร์การสงครามตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ได้เห็นอาวุธยุทโธปกรณ์ประเภทต่างๆ ที่หาได้ยากและเข้าใจวิวัฒนาการของอาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านั้นมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับอนุญาตให้สัมผัสและเข้าร่วมการสาธิตโดยมีคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิธีการใช้ปืนและอาวุธต่างๆ นอกจากนี้ ห้องพระบารมีปกเกล้ายังได้รับเลือกให้เป็นการจัดนิทรรศการที่น่าพึงพอใจเป็นอันดับสองเนื่องจากการออกแบบภายในที่โดดเด่นของผู้โชว์ไม้ที่ออกแบบอย่างวิจิตรบรรจงเพื่อแสดงภาพของผู้บัญชาการทหารบกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกับได้มีโอกาสสักการะพระบรมรูปหล่อสำริดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ตรงกลางโถงห้อง สำหรับห้องจอมทัพไทย มีระดับพึงพอใจมาเป็นลำดับสาม

๓. เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

๓.๑ การปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้ตอบสนองความสนใจของสาธารณชน ผู้เข้าชมจะระบุความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดการปรับปรุงสำหรับพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน ดังแสดงในตารางที่

๔ - ๑๕ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ตอบว่าสิ่งที่ต้องปรับปรุงมากที่สุดสำหรับพิพิธภัณฑ์สามลำดับแรกคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (๒๐.๒ %) การปรับปรุงพื้นที่จอดรถ (๑๗.๔%) และการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ (๑๕.๑ %) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงใหม่เช่นกัน

ตารางที่ ๔ - ๑๕ สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบก	จำนวนการตอบรับ		ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์รวม
	N	เปอร์เซ็นต์	
การเข้าถึงพื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์	112	15.1%	37.3%
มัคคุเทศก์	50	6.7%	16.7%
อาคารพิพิธภัณฑ์	37	5.0%	12.3%
การจัดวางวัตถุและการจัดแสดง	57	7.7%	19.0%
การรักษาความปลอดภัยวัตถุและผู้ชม	42	5.7%	14.0%
คุณภาพการบริการ	41	5.5%	13.7%
ความสะอาดของสถานที่	33	4.5%	11.0%
สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	150	20.2%	50.0%
พื้นที่จอดรถ	129	17.4%	43.0%
พื้นที่สนทนาและการกิจกรรม	64	8.6%	21.3%
อื่นๆ	26	3.5%	8.7%
Total	741	100.0%	247.0%

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากผลสถิติการวิจัย สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมในด้านของศูนย์ประชาสัมพันธ์ โรงอาหาร และห้องสุขา เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการมากที่สุด ในขณะที่การจัดหาที่จอดรถและการปรับปรุงการเข้าถึงก็มีความจำเป็นเช่นกันแม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ทหารที่มาจากหลักสูตรเกณฑ์ทหาร แต่พวกเขาก็คือประชาชนทั่วไปที่อยากเห็นรูปแบบการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ที่ง่ายขึ้นและสิ่งนี้จะสามารถช่วยให้พิพิธภัณฑ์เพิ่มจำนวนยอดผู้เยี่ยมชมได้แม้จะมีจำนวนการตอบรับน้อยกว่า แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการปรับปรุงและการจัดหาพื้นที่สนทนา การ นิทรรศการ มัคคุเทศก์ บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ นั้นก็เป็นสิ่งจำเป็นและต้องจัดเตรียมไว้เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้มาเยี่ยมชม

๓.๒ การเปรียบเทียบระหว่างพิพิธภัณฑ์กองทัพบกกับพิพิธภัณฑ์ทหารอื่นๆ

เมื่อถามผู้เข้าชมว่าเคยไปพิพิธภัณฑ์ทางทหารแห่งอื่นๆหรือไม่ ดังที่ปรากฏในตารางที่ ๔ - ๑๖ เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยไปพิพิธภัณฑ์แห่งอื่นๆ มาก่อน อยู่ที่ร้อยละ ๕๘.๓ ขณะที่มีเพียงร้อยละ ๔๑.๗ ที่ระบุว่าเคยไปผลสำรวจพบว่าพิพิธภัณฑ์ที่เคยไปส่วนใหญ่เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารภายในประเทศ ในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ พิพิธภัณฑ์กองทัพเรือ อนุสรณ์สถานแห่งชาติพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รวมถึงอุทยานประวัติศาสตร์สงครามเก้าทัพในจังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ ๔ - ๑๖ เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหารอื่นๆ

ท่านเคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์อื่นๆ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
เคย	125	41.7
ไม่เคย	175	58.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

สำหรับผู้ที่เคยไปพิพิธภัณฑ์อื่นๆ จำนวน ๔๑.๗ % หรือผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๒๕ คน ให้เปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์กองทัพกับพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ พร้อมกับระบุเหตุผลจากผลการสำรวจในตารางที่ ๔ - ๑๗ ผู้เยี่ยมชมมากกว่าครึ่ง (๕๓.๖%) ระบุว่าพิพิธภัณฑ์กองทัพดีกว่าพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ในขณะที่ ๔๐.๘ % บอกว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่นๆ

ตารางที่ ๔ - ๑๗ เปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์กองทัพกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ

เปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์กองทัพกับที่อื่นๆ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ	ร้อยละที่แท้จริง
พิพิธภัณฑ์กองทัพดีกว่าที่อื่นๆ	67	22.3	53.6
พิพิธภัณฑ์กองทัพเหมือนกับที่อื่นๆ	51	17.0	40.8
พิพิธภัณฑ์กองทัพไม่ดีเท่าที่อื่นๆ	7	2.3	5.6
Total (without missing value)	125	41.7	100.0
Missing value	175	58.3	
Total	300	100.0	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

เมื่อขอให้ผู้เข้าชมระบุลักษณะเด่นของพิพิธภัณฑ์กองทัพดีกว่าพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ อย่างไร ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ระบุว่าลักษณะที่ดีของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ รูปแบบการแบ่งประเภทของห้องจัดแสดงแต่ละห้องที่ชัดเจน พิพิธภัณฑ์มีที่ตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพฯ มีการรักษาความปลอดภัยที่แน่นหนาเพราะมีที่ตั้งอยู่ในเขตทหาร อีกทั้งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของตัวอาคาร รวมถึงวัตถุจัดแสดงที่เป็นของจริงและสามารถสัมผัสได้สำหรับผู้คิดว่าพิพิธภัณฑ์กองทัพไม่ดีเท่าพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ได้ระบุจุดอ่อนของพิพิธภัณฑ์ไว้ในเรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ ไม่มีการใช้สื่อผสมอย่างมัลติมีเดียที่ทันสมัยในการนำเสนอ รวมถึงมีที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับรถยนต์และรถ

โดยสารขนาดใหญ่ ด้วยเหตุที่ปัจจัยด้านลบเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคในการเข้าชม จึงต้องนำมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใหม่

๓.๓ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

เนื่องจากผู้เข้าชมถูกขอให้ระบุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จากที่ได้ประสบมา ผลลัพธ์ที่ได้จึงเหมือนกับสิ่งที่ผู้เข้าชมต้องการสำหรับการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สำหรับอุปสรรคสามลำดับแรกได้แก่ ความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (๒๐.๒%) ขาดพื้นที่จอดรถอย่างพอเพียง (๑๗.๔%) และความยากลำบากในการเข้าถึง (๑๕.๑%) รวมถึงปัจจัยอื่นๆที่แสดงไว้ในตารางที่ ๔ - ๑๕

เหตุผลที่สิ่งอำนวยความสะดวกถูกเลือกให้เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเข้าชมที่สุดเพราะทางพิพิธภัณฑ์ยังขาด ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก โรงอาหาร และห้องสุขาที่สะอาด เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้เข้าชมส่วนใหญ่จะมาถึงพิพิธภัณฑ์แบบกลุ่มคณะในช่วงเช้าและเข้าชมเสร็จภายในหนึ่งชั่วโมงครึ่ง หลังจากนั้นพวกเขามักจะนั่งพักผ่อนตามอัธยาศัย หาซื้อเครื่องดื่มและอาหารว่างหรืออาหารกลางวันรวมถึงซื้อของที่ระลึกซึ่งทางพิพิธภัณฑ์ยังไม่มีบริการในส่วนนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จึงมีความจำเป็นสำหรับรองรับผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์จำนวนมากและตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา นอกจากนี้ ความไม่พร้อมของที่จอดรถโดยสารขนาดใหญ่ยังเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่เช่นกัน

จากการสำรวจการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ พบว่าผู้เข้าชมส่วนใหญ่บ่นว่าทางเข้าพิพิธภัณฑ์ไม่สะดวกเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคอยตรวจสอบอยู่ที่ทางเข้าพิพิธภัณฑ์ และต้องทำการจองล่วงหน้าที ก่อนวันเข้าชมจริงอย่างน้อย ๓ วัน ผู้เยี่ยมชมเสนอแนะว่าควรขจัดปัญหาเหล่านี้ และหาทางทำให้พิพิธภัณฑ์สามารถเข้าถึงได้สะดวกกว่าเดิมเพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมให้มากขึ้น สำหรับพื้นที่สันหนนาการ ผู้เข้าชมต้องการพื้นที่เพิ่มขึ้นสำหรับนิทรรศการชั่วคราวเพื่อดึงดูดหรือให้ความบันเทิงรวมถึงแรงจูงใจในการเข้ามาชมซ้ำในโอกาสหน้า สำหรับการจัดแสดงและนิทรรศการ ผู้เข้าชมบางส่วนแจ้งว่าพวกเขาต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยเสริมความเข้าใจและตีความด้านประวัติศาสตร์ แต่การจัดแสดงวัตถุและการแสดงฉากจำลองในปัจจุบันค่อนข้างน่าเบื่อไม่ดึงดูดความสนใจของพวกเขา สำหรับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความพอเพียงของมัคคุเทศก์ การป้องกันความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์ คุณภาพการให้บริการ สภาพโดยรวมอาคารพิพิธภัณฑ์และความสะอาด ในภาพรวมเป็นที่พอใจและยอมรับได้

๓.๔ การเก็บค่าเข้าชมและจุดที่ต้องการให้ปรับปรุง

เมื่อถามผู้เข้าชมด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์ กองทัพบกตามที่แสดงในตารางที่ ๔ - ๑๘ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ระบุว่าเห็นด้วย (๖๕.๓%) ส่วนไม่เห็นด้วยอยู่ที่ ๓๔.๗%

ตารางที่ ๔ - ๑๘ การเก็บค่าเข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

การเก็บค่าเข้าชม	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ	ผลรวมเปอร์เซ็นต์
เห็นด้วย	196	65.3	65.3
ไม่เห็นด้วย	104	34.7	100.0
Total	300	100.0	

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔ - ๑๙ การนำค่าเข้าชมไปปรับปรุงและพัฒนา

การนำค่าเข้าชมไปปรับปรุงและพัฒนา	จำนวนการตอบรับ		ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์
	N	เปอร์เซ็นต์	
วัตถุประสงค์และจัดแสดง	149	22.9%	49.7%
เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	153	23.5%	51.0%
เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและมัคคุเทศก์	70	10.7%	23.3%
การนำเสนอเทคนิคแสงสีเสียง (Multimedia)	201	30.8%	67.0%
เพิ่มพื้นที่จอดรถสาธารณะ	79	12.1%	26.3%
Total	652	100.0%	217.3%

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากผลสำรวจไม่ว่าผู้เข้าชมจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการเก็บค่าเข้าชมก็ตาม ผู้เข้าชมจะถูกขอให้พิจารณาว่าจะต้องการนำรายได้ไปปรับปรุงส่วนใดของพิพิธภัณฑ์ ตารางที่ ๔ - ๑๙ การปรับปรุงการนำเสนอด้วยเทคนิคแสงสีเสียง (Multimedia) ให้มีประสิทธิภาพและดึงดูดผู้เข้าชมเป็นตัวเลือกที่ต้องการให้ปรับปรุงมากที่สุด (๓๐.๘%) รองลงมาคือการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแง่ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และห้องสุขา (๒๓.๕%) ตามมาด้วยการปรับปรุงวัตถุประสงค์และจัดแสดง (๒๒.๙%) การเพิ่มพื้นที่จอดรถ (๑๒.๑%) และสุดท้ายคือการปรับปรุงคุณภาพการบริการและมัคคุเทศก์อยู่ที่ ๑๐.๗ %

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาการจัดแสดงและนิทรรศการโดยการนำเสนอสื่อผสม (Multimedia) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ ในขณะที่เดียวกันการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและการบำรุงรักษาวัตถุประสงค์และการจัดแสดงก็จำเป็นต้องนำมาพิจารณาด้วย ผลจากตารางที่น่าสนใจคือการปรับปรุงพื้นที่จอดรถในพอเพียงรวมถึงคุณภาพ บริการและการจัดหามัคคุเทศก์นั้นโดยรวมยังเป็นที่ยอมรับได้ของผู้เข้าชมส่วนใหญ่

๓.๕ ข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์

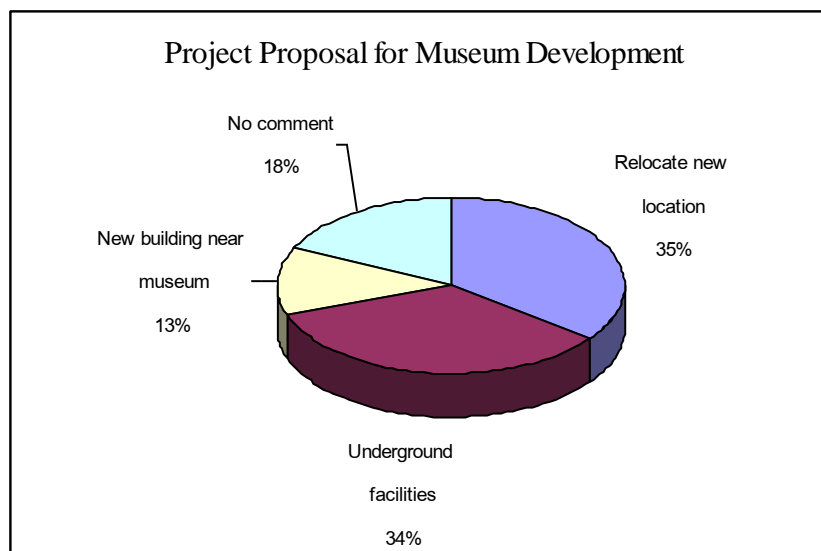
เนื่องจากพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบกมีอยู่อย่างจำกัดและเพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มเติมสำหรับผู้เยี่ยมชม จึงได้จัดทำข้อเสนอสามประการสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในอนาคตเพื่อสอบถามผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ในตารางที่ ๔ - ๒๐ เกี่ยวกับข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาใหม่ พบว่า ข้อเสนอให้ย้ายพิพิธภัณฑ์กองทัพบกไปยังสถานที่ใหม่มีผู้ตอบรับมากที่สุด (ร้อยละ ๓๕.๓) รองลงมาคือ ข้อเสนอสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ด้านหน้าและใต้อาคารพิพิธภัณฑ์ โดยการขุดที่ดิน (ร้อยละ ๓๔) และข้อเสนอสร้างอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์ร้อยละ ๑๒.๗ มีผู้เข้าชมอยู่ร้อยละ ๑๘ ที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่มีความคิดเห็นสำหรับข้อเสนอที่ได้กำหนดไว้

ตารางที่ ๔ - ๒๐ ข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์

ข้อเสนอโครงการ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ย้ายพิพิธภัณฑ์ไปที่ตั้งแห่งใหม่	106	35.3
สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้อาคารพิพิธภัณฑ์	102	34.0
สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ใหม่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์เดิม	38	12.7
ไม่มีความคิดเห็น	54	18.0
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๒ ข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

เนื่องจากข้อจำกัดกฎและระเบียบภายในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพบก ตลอดจนพื้นที่ไม่พร้อมสำหรับการเพิ่มเติมหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ดังนั้น การย้ายพิพิธภัณฑ์ไปยังสถานที่ใหม่จึงได้รับเลือกให้เป็นตัวเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดเหล่านั้น ข้อเสนอแนะสามารถอำนวยความสะดวกให้พิพิธภัณฑ์ดำเนินการและจัดการพิพิธภัณฑ์ได้อย่างอิสระโดยปราศจากการแทรกแซงจากกองทัพ ในขณะเดียวกัน เป็นที่น่าสนใจว่า แม้ว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินภายในบริเวณพิพิธภัณฑ์จะถือเป็นทางเลือกรองสำหรับการพัฒนา แต่จำนวนการตอบรับก็ค่อนข้างใกล้เคียงกับข้อเสนอการย้ายที่ตั้งตามที่ตั้งระบุไว้ข้างต้น ผลการสำรวจเหล่านี้สนับสนุนได้ว่าผู้เข้าชมอย่างน้อย ๑ ใน ๓ ชอบที่ตั้งปัจจุบันของพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น โครงการขุดค้นใต้ดินจึงถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เช่นกัน สำหรับการพัฒนาอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์เดิมมีการตอบรับน้อยมาก อาจเป็นเพราะผู้เข้าชมส่วนใหญ่สังเกตเห็นข้อจำกัดของพื้นที่ที่มีอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์ และการเพิ่มพื้นที่ใหม่ใดๆ ในพื้นที่นั้นถือว่าไม่เหมาะสมในมุมมองของพวกเขา

จากผลสำรวจ ผู้เข้าชมประมาณร้อยละ ๓๕ ที่เลือกย้ายพิพิธภัณฑ์ ถูกขอให้พิจารณาสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ ผลลัพธ์จากตารางที่ ๔ - ๒๑ พบว่า ผู้เยี่ยมชมจำนวน ๒ ใน ๓ ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองหลวงของกรุงเทพมหานคร (๗๑%) ในขณะที่ผู้เยี่ยมชมจำนวนหนึ่งต้องการพื้นที่ต่างจังหวัด (๓๕%) สำหรับพื้นที่ต่างจังหวัด ตามที่ผู้เข้าชมให้ข้อมูลไว้แจ้งว่า จังหวัดลพบุรีมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ - ๒๑ สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่

สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ในกรุงเทพมหานคร	71	23.7
ในต่างจังหวัด	35	11.7
Total	106	35.3
Missing value	194	64.7
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

๓.๖ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่สำหรับพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

เมื่อขอให้ผู้เข้าชมระบุสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ที่ต้องการให้มีภายในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ตามข้อเสนอการพัฒนาที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ ๔ - ๒๒ ห้องฉายภาพยนตร์ และสารคดีได้รับเลือกให้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นที่ต้องการมากที่สุด (๑๙.๔%) ตามมาด้วยศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (๑๕.๗%) ร้านขายของที่ระลึก (๑๑%) พื้นที่จอดรถ (๑๐.๕%) พื้นที่นิทรรศการชั่วคราว

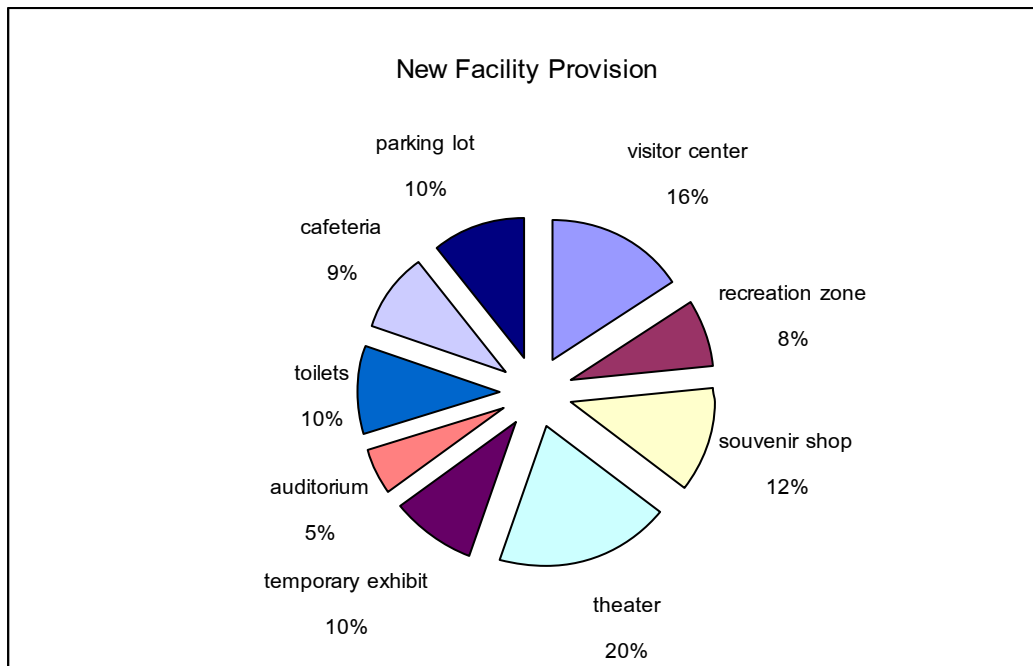
(๙.๙%) โรงอาหาร (๙.๓%) พื้นที่กิจกรรมสันทนาการ (๘%) และสุดท้ายคือห้องประชุมสัมมนา (๕.๒%)

ตารางที่ ๔ - ๒๒ ความต้องการเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่

การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ในพื้นที่ พิพิธภัณฑ์	จำนวนการตอบรับ		ค่าเฉลี่ย เปอร์เซ็นต์
	N	เปอร์เซ็นต์	
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	132	15.7%	44.0%
พื้นที่กิจกรรมสันทนาการ	67	8.0%	22.3%
ร้านขายของที่ระลึก	100	11.9%	33.3%
ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดี	163	19.4%	54.3%
ลานจัดนิทรรศการหมุนเวียน	83	9.9%	27.7%
ห้องประชุมสัมมนา	44	5.2%	14.7%
ห้องน้ำ	86	10.2%	28.7%
โรงอาหาร/ ศูนย์อาหาร	78	9.3%	26.0%
ลานจอดรถบัส รถตู้และรถยนต์	88	10.5%	29.3%
Total	841	100.0%	280.3%

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๓ ความต้องการเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ผลการวิจัยสามารถตีความได้ว่าผู้เข้าชมต้องการมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ทางทหารผ่านการนำเสนอด้วยภาพยนตร์ สารคดี หรือการนำเสนอผ่านสื่อผสม (Multimedia) ด้วยเหตุนี้ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดีจึงเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ซึ่งไม่เพียงแต่ในด้านการเรียนรู้เท่านั้นแต่ยังรวมถึงประสบการณ์ความบันเทิงด้วย นอกจากนี้ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก็มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องจัดให้มีขึ้นภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สำหรับร้านขายของที่ระลึกการเพิ่มพื้นที่จอดรถ การจัดหาห้องน้ำที่เพียงพอกับจำนวนผู้เข้าชมที่มาเป็นคณะใหญ่ ก็จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ด้วยเช่นกัน

๓.๗ การกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในครั้งต่อไป

ผลการสำรวจในตารางที่ ๔ - ๒๓ เผยให้เห็นว่าผู้เข้าชมส่วนใหญ่ต้องการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในโอกาสต่อไปหากสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นในพื้นที่ (๙๓.๓%) ในขณะเดียวกัน ผู้เข้าชมบางส่วนยังคงไม่แน่ใจสำหรับการเข้าชมในครั้งต่อไป (๖.๓%) ผู้เยี่ยมชมที่ไม่แน่ใจเหล่านี้ตอบว่าการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเป็นครั้งที่สองนั้นไม่จำเป็นสำหรับพวกเขาและโอกาสที่จะกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้งก็ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม ผู้เยี่ยมชมจำนวนมากยืนยันว่าพวกเขาจะมาที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้อีกครั้งเพื่อชมอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารประเภทต่างๆ ผ่านทั้งการจัดแสดงนิทรรศการถาวรและนิทรรศการชั่วคราวที่มีอยู่

ตารางที่ ๔ - ๒๓ การกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในครั้งต่อไป

กลับมาเยี่ยมชมครั้งต่อไป	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
มา	280	93.3
ไม่มา	1	.3
ไม่แน่ใจ	19	6.3
Total	300	100.0

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

จากการสำรวจและวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามจำนวน ๓๐๐ คน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาวิชาทหาร พร้อมคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้นพบว่าในแต่ละห้องจัดแสดงมีการจัดแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาและประเภทสิ่งของไว้เป็นอย่างดีและดูสวยงามแต่การจัดแสดงเหล่านั้นดูนิ่งเกินไปไม่ดึงดูดสายตาหรือให้ติดตาม ต้องมีภัณฑารักษ์ช่วยอธิบายถึงจะเกิดความเข้าใจ และคิดว่าการให้ข้อมูลการจัดแสดงที่ยังไม่เพียงพอ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่คิดว่าสื่อผสมและสื่อที่ให้ความบันเทิงต่างๆ เช่น มัลติมีเดีย แสง สี เสียง และสื่อแบบตอบสนองผู้ชมควรจัดหามาเพื่อเพิ่มประสบการณ์รับชมและช่วยเติมเต็มการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพกับพวกเขาได้ดียิ่งขึ้นทั้งนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการพัฒนาการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการตีความในบริบททหารกับจำนวนผู้เข้าชมที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าร้อยละ ๙๐ ของผู้เข้าชม

ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแล้วต้องการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้งต่อไป และจะแนะนำพิพิธภัณฑ์แห่งนี้กับผู้อื่นหากมีการจัดหาและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในพื้นที่ และมีการเดินทางเข้าถึงที่สะดวกมากยิ่งขึ้น

เป็นความจริงที่ว่าการพัฒนาเทคนิคการนำเสนอที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดแสดงสามารถช่วยให้ผู้ชมทั่วไปมีความเข้าใจและเข้าถึงได้มากขึ้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงครามและความสำคัญของกองทัพบกหากมีการนำเสนอสื่อผสมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมการตีความและความเข้าใจ ผลจากการสำรวจยังบอกเป็นนัยว่าระดับการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ของสาธารณชนนั้นขึ้นอยู่กับการณ์ผ่อนคลายเป็นข้อจำกัดของพื้นที่นอกจากนี้ทางกองทัพบกเองยังมีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์จึงควรสร้างเครือข่ายภายในองค์กรพิพิธภัณฑ์เพื่อประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์กองทัพบกต่อสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบายและแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์กองทัพบกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้วยความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะพิพิธภัณฑ์ทางทหารแห่งแรกของไทยและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้ต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิธีการจัดการและการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบำรุงรักษาอาคารและภูมิทัศน์โดยรอบให้คงสภาพสมบูรณ์และใกล้เคียงสภาพเดิมให้มากที่สุด สิ่งที่ต้องยอมรับคือในปัจจุบันการบริหารจัดการและการดำเนินงานภายในพิพิธภัณฑ์ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองประวัติศาสตร์ทหารที่ต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนรับทราบในวงกว้างและยังไม่บรรลุถึงความพึงพอใจของผู้เข้าชม จากการจำกัดการเข้าถึง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในเขตทหารที่มีการรักษาความปลอดภัยระดับสูงมีระเบียบข้อบังคับให้บุคคลภายนอกต้องปฏิบัติตาม ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้จะต้องถูกขจัดออกไปโดยด่วนที่สุดเพื่อเพิ่มความสะดวกและจำนวนยอดผู้เข้าชมให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน

เนื่องจากการขาดการสนับสนุนทางการเงินและการประชาสัมพันธ์ การจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์จึงดูไม่ค่อยน่าสนใจและดึงดูดผู้ชมเท่าที่ควร ซึ่งเทคนิคการนำเสนอก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตีความการสื่อความหมายให้กับผู้เข้าชมเพื่อสร้างความเข้าใจผนวกกับบรรณารักษ์ที่ดึงดูดในการรับชม รูปแบบการจัดแสดงจะต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สามารถสื่อสารข้อมูลแก่ผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงการจัดหาเทคนิคสื่อผสม (Multimedia) ที่เป็นนวัตกรรมใหม่และโปรแกรมแบบโต้ตอบ (Interactive) หากพิพิธภัณฑ์ต้องการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เยี่ยมชมและทำให้พวกเขากลับมาเยี่ยมชมอีกในอนาคต นอกจากนี้ การหาช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสนับสนุนให้พิพิธภัณฑ์สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนเช่นกัน

จากผลการสำรวจเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เข้าชมในด้านการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ได้พบว่าการปรับปรุงการนำเสนอรูปแบบจัดแสดงและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเป็นสองสิ่งแรกๆ ที่ผู้เข้าชมต้องการมากที่สุดพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจึงควรจัดทำนโยบายและแผนการจัดการสำหรับการพัฒนาในอนาคต แผนการจัดการเกี่ยวข้องกับการรักษาความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบให้คงสภาพเดิม การพัฒนารูปแบบการจัดแสดงที่ทันสมัย ตลอดจนการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณชนโดยรวม แผนการจัดการยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรภายในพิพิธภัณฑ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนด

เป้าหมายและพันธกิจ การพัฒนาเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และการกำหนดผู้ชมเป้าหมายเป็นต้นดั่งนั้น นโยบายและแผนการจัดการจำเป็นต้องมีการกำหนดเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ตั้งแต่วันนี้จนถึงอนาคตโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

สามารถบริหารจัดการภายในองค์กรพิพิธภัณฑ์ได้อย่างอิสระโดยปราศจากกฎเกณฑ์และข้อจำกัดทางทหารไม่ให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์อีกต่อไป

พิพิธภัณฑ์สามารถได้รับความสนใจจากสาธารณชนและสามารถพัฒนาให้เป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวได้ ไม่เพียงแต่สำหรับนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอีกด้วย

พิพิธภัณฑ์สามารถส่งเสริมความสำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาสถานที่เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

พิพิธภัณฑ์สามารถพัฒนาการจัดแสดงผ่านเทคนิคการนำเสนอแบบสื่อผสมและสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมเพื่อส่งเสริมการตีความและดึงดูดผู้เข้าชมจำนวนมากขึ้น

พิพิธภัณฑ์สามารถเพิ่มศักยภาพโดยอาศัยความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์สู่สาธารณชนผ่านช่องทางที่มีประสิทธิภาพต่างๆ

๑. กลยุทธ์การบริหารองค์กรพิพิธภัณฑ์

กองทัพบกให้ความสนใจเป็นพิเศษในการลงทุนด้านการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ และงบประมาณปีกองบรมหทหารประจำปีเป็นระยะเวลายาวนาน มักไม่ให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์และคิดว่าเป็นเพียงที่เก็บอาวุธและยุทโธปกรณ์ทางทหารโดยไม่มีมีความสำคัญหรือบทบาทใด ๆ ต่อความมั่นคงของชาติ จึงนำไปสู่การขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและการจัดการที่ไม่ดีการจัดการพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน กองประวัติศาสตร์ทหาร ซึ่งรับผิดชอบการจัดการด้านประวัติศาสตร์ทหารและพิพิธภัณฑ์กองทัพบกยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อำนาจในการตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับนายทหารระดับสูงที่ไม่มีประสบการณ์ในการจัดการพิพิธภัณฑ์และไม่เคยอยู่ในสายงานพิพิธภัณฑ์มาก่อน ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้เยี่ยมชมจำนวนมากสิ่งนี้นำไปสู่ความไม่พร้อมในการต้อนรับผู้มาเยือนและส่งผลให้ไม่เกิดความประทับใจ

เพื่อให้การบริหารงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงกระจายอำนาจในการตัดสินใจควรวางระบบองค์กรบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์แบบใหม่เพื่อสร้างหน่วยงานปฏิบัติงานใหม่และประสานสอดคล้องความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยรูปแบบปฏิบัติการในองค์กรใหม่มีจำนวน ๖ แผนกคือ: แผนกตีความสื่อความหมาย แผนกทรัพยากรมนุษย์ แผนกงบประมาณ แผนกการตลาดและการวิจัย แผนกซ่อมบำรุง และแผนกรักษาความปลอดภัย หน่วยงานเหล่านี้จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการในสายงานที่ความรับผิดชอบเฉพาะและมีอำนาจตัดสินใจเด็ดเสร็จในหน่วยของตน โดยรายละเอียดดังนี้:

๑.๑ แผนกตีความสื่อความหมาย (Interpretation Department) : มีหน้าที่จัดทำและจัดเตรียมสื่อเพื่อการสื่อสาร ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารจะสร้างเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอให้กับผู้เข้าชม ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจะออกแบบสื่อผสม (Multimedia) ที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารและให้ผู้เข้าชมได้ตีความผ่านการจัดแสดงต่างๆ

๑.๒ แผนกทรัพยากรบุคคล (Human Resource Department) : มีหน้าที่รับผิดชอบในการสรรหาและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์โดยมีการประเมินผลเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกเดือนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรม

๑.๓ แผนกงบประมาณ (Financial Department) : ทำหน้าที่เสาะหาแหล่งการสนับสนุนทางการเงินทั้งจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประเมินสถานะทางการเงินและการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในระยะยาว

๑.๔ แผนกการตลาดและการวิจัย (Marketing and Research Department) : มีหน้าที่กำหนดแผนการตลาดและวิจัย กำหนดแผนประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์โดยสร้างพันธมิตรความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน สร้างกลยุทธ์ดึงดูดผู้ชมให้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

๑.๕ แผนกบำรุงรักษา (Maintenance Department) : มีหน้าที่ดูแลงานสถาปัตยกรรมภายในและภายนอก รวมถึงการอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑ์ให้คงอยู่สภาพที่ดีโดยรักษาเอกลักษณ์และบริบทของตัวอาคาร การเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาอาคารพิพิธภัณฑ์องค์รวม รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ต้องผ่านความเห็นชอบจากแผนกนี้

๑.๖ แผนกรักษาความปลอดภัย (Security Department) : รับผิดชอบในการปกป้องอาคารพิพิธภัณฑ์ สิ่งของและทรัพย์สินมีค่าที่มีอยู่ภายใน รวมทั้งสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วยการรักษาความปลอดภัยระดับสูง

ระบบองค์กรบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์แบบใหม่สามารถกระจายอำนาจจากระดับบนลงไปยังระดับล่าง และเสริมให้แต่ละแผนกสามารถบริหารจัดการงานของตนเองได้อย่างอิสระเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่คาดหวัง แผนกทั้ง ๖ แผนกที่เชี่ยวชาญในสาขาความรับผิดชอบของตนเองจะสนับสนุนและประสานงานซึ่งกันและกัน ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่พวกเขาต้องการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละโครงการที่ได้รับมอบหมายไว้ กองประวัติศาสตร์ทหารภายใต้สังกัดของกรมยุทธการทหารบก ที่ควบคุมแผนกเหล่านี้จะมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจในการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

๒. การพัฒนาเป้าหมายและพันธกิจ

๒.๑ เป้าหมายของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกมีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การรบ รวมถึงบทบาทและความสำคัญของกองทัพในการปกป้องประเทศชาติ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งความรู้และความบันเทิงสำหรับผู้เข้าชมทั่วไปโดยมุ่งเน้นให้ความรู้ความเพลิดเพลินผ่านการจัดแสดงและนิทรรศการที่น่าสนใจในบริบททหารพร้อมทั้งอนุรักษ์คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของสถานที่แห่งนี้ยาวนานและยั่งยืน

๒.๒ พันธกิจ

พิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวทางทหารของกองทัพบก โดยมีการจัดแสดงและนิทรรศการที่หลากหลาย สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศจำนวนมาก

สิ่งของเครื่องใช้ทางทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในการจัดแสดง สร้างเครือข่ายระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นทราบถึงความสำคัญของกองทัพบกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกป้องเอกราชของชาติไทย

พัฒนารูปแบบการจัดแสดงและนิทรรศการผ่านการนำเสนอด้วยนวัตกรรม สื่อผสมและโปรแกรมเชิงโต้ตอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างการตีความและการสื่อความหมายแก่ผู้ชมทุกเพศทุกวัย

พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่พิพิธภัณฑ์เพื่อรองรับความต้องการผู้เข้าชมและเกิดประสบการณ์ที่ดีตลอดการมาเยี่ยมชม

พิพิธภัณฑ์เป็นสมบัติของทุกคนและสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สาธารณชนตระหนักถึงความสำคัญและการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์กองทัพบกสืบไป

ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๖ กองทัพจะมีเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าซึ่งทำให้พิพิธภัณฑ์เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดเป็นแนวคิดที่ว่า “พิพิธภัณฑ์กองทัพบกคือแหล่งเรียนรู้ทางทหารสำหรับทุกคน”

๓. การพัฒนาและส่งเสริมเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดและจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นในขอบเขตความรับผิดชอบของตน ผู้อำนวยการจะรับผิดชอบในการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมและให้คำแนะนำอย่างมืออาชีพแก่เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ฝ่ายทรัพยากรบุคคลมีบทบาทสำคัญในการสรรหาและสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อสร้างทีมที่แข็งแกร่งโดยวางคนที่เหมาะสมให้ตรงกับงาน เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมและมีความสามารถเหมาะสมกับสายงานของตนต้องได้รับการสนับสนุนและสร้างโอกาสเติบโตให้กับพวกเขา พนักงานต้องผ่านการทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อตรวจสอบปฏิกิริยาการรับมือกับปัญหาในสภาวะต่างๆ มีการกระตุ้นและส่งเสริมพนักงานทุกคนเพื่อสร้างทีมที่แข็งแกร่งที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พนักงานที่ผ่านการฝึกอบรมควรมีความสามารถดังนี้:

เจ้าหน้าที่ควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับแผนผังอาคารพิพิธภัณฑ์และสถานที่จัดแสดงแต่ละหัวข้ออย่างแม่นยำ รู้จักสถานที่ที่วัตถุและอุปกรณ์แต่ละชิ้นจัดวางอยู่ มีความสามารถในการใช้โปรแกรมเชิงโต้ตอบและการนำเสนอแบบสื่อผสมตามที่นี้กออกแบบได้วางโปรแกรมเหล่านี้ไว้

เจ้าหน้าที่ควรมีความรู้สึกลึกซึ้งต่อผู้คนและเข้าใจว่าพวกเขาได้ตอบและตอบสนองต่อสถานการณ์ทางกายภาพต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์อย่างไร พวกเขาสามารถถ่ายทอดแนวคิดทางทหารไปยังผู้ชมได้และสามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาทางอารมณ์และพฤติกรรมของผู้เข้าชมที่มีต่ออาวุธยุทโธปกรณ์ สิ่งประดิษฐ์ ภาพถ่าย และการจัดแสดงและนิทรรศการประเภทต่างๆ

เจ้าหน้าที่ควรมีทักษะในการแก้ปัญหาและเปิดใจรับทราบถึงสาเหตุของปัญหาและหาวิธีแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความอดทนต่อปัญหาที่พบในแต่ละสถานการณ์และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันที่

เจ้าหน้าที่ควรมีความสามารถในการถ่ายทอดและเล่าเรื่องซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษที่มีผลต่อความสำเร็จในการสื่อสารและการตีความ ทั้งนี้เพื่อดึงดูดผู้เข้าชมให้รู้สึกคล้อยตามเรื่องราวที่ได้เล่า

เจ้าหน้าที่ควรมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อส่งผ่านข้อมูลพิพิธภัณฑ์ให้กับผู้ชมแต่ละแผนกต้องเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบเขตงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถช่วยเหลือและสนับสนุนกันและกันได้

๔. การระบุกิจกรรมเป้าหมายผู้เข้าชม

มีการระบุกิจกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้พิพิธภัณฑ์กองทัพบกสามารถนำเสนอเนื้อหาการจัดแสดงให้เหมาะสมกับผู้เข้าชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีกลุ่มเป้าหมายหลัก ๔ กลุ่มดังนี้:

๔.๑ ข้าราชการทหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน : เนื่องจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้สามารถเข้าไปในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ได้ง่าย จึงเป็นกลุ่มผู้เข้าชมที่ใหญ่ที่สุดที่พิพิธภัณฑ์ควรเก็บรักษาไว้ และจัดหาวิทยากรพิเศษ จัดทำโปรแกรมและกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงดูด ตลอดจนกระตุ้นให้พวกเขากลับมาเยี่ยมชมซ้ำในโอกาสต่อไป

๔.๒ ผู้เข้าชมทั่วไป : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกในรูปแบบใหม่จะเปิดประตูกว้างเพื่อต้อนรับและรองรับผู้เข้าชมที่มาจากประชาชนทั่วไปจำนวนมากเข้าสู่พิพิธภัณฑ์ ให้พวกเขาได้เห็นความสำคัญของกองทัพบกในการปกป้องประเทศชาติและสำรวจประวัติศาสตร์แต่ละช่วงยุคผ่านเทคนิคการนำเสนอแบบสื่อผสม (Multimedia) ที่น่าสนใจและสร้างสรรค์ รวมถึงนำเสนอโปรแกรมเชิงโต้ตอบ (Interactive) เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของพวกเขา

๔.๓ นักเรียน : พิพิธภัณฑ์จะมีการติดต่อกับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นประจำทุกวันเพื่อกระตุ้นให้พวกเขามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เนื้อหาจัดแสดง ภาษาที่เรียบง่าย และการจัดแสดงด้วยเทคนิค แสง สี เสียงจะถูกถ่ายทอดไปยังนักเรียนทุกคนเพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้และสนุกสนาน เกิดความเข้าใจประวัติศาสตร์และการสงครามมากยิ่งขึ้นผ่านกิจกรรมต่างๆที่คัดสรรมาให้พวกเขา

๔.๔ ชาวต่างชาติ : แม้ว่าผู้เยี่ยมชมจากต่างประเทศจะมีจำนวนน้อยในปัจจุบัน แต่พิพิธภัณฑ์เองสามารถปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้มีความเป็นสากลและส่งเสริมการตีความให้เข้าใจได้อย่างถูกต้อง และมีความหมายมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นโอกาสในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ และของสะสมแก่ผู้เข้าชมที่เป็นชาวต่างชาติ พิพิธภัณฑ์จะมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์กับสื่อภายนอกต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่พิพิธภัณฑ์กองทัพบกให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ

๕. การกำหนดนโยบายของพิพิธภัณฑ์

นโยบายพิพิธภัณฑ์จะถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานภายในพิพิธภัณฑ์และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ในทุกระดับ เป้าหมายหลักของการกำหนดนโยบายคือการพัฒนาให้ได้มาตรฐานสูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ ทุกหน่วยงานภายในพิพิธภัณฑ์ควรตระหนักและปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดให้กับหน่วยงาน

๕.๑ นโยบายให้สาธารณชนตระหนักถึงคุณค่าพิพิธภัณฑ์

ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ทหารในฐานะแหล่งรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ และเครื่องมือเครื่องใช้ทางทหารอันทรงคุณค่าจะได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ให้

ประชาชนทั่วไปรับทราบการมีอยู่ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้พวกเขาจะได้รับการสนับสนุนให้ตระหนักว่าพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของประชาชนทุกคนที่ต้องได้รับการอนุรักษ์ตลอดเวลาข้อจำกัดและความยากในการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์จะถูกกำจัดออกไปให้มากที่สุดเพื่อให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้นและดึงดูดให้พวกเขาเหล่านั้นเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

๕.๒ นโยบายเทคนิคการจัดแสดงและนิทรรศการ

วิวัฒนาการทางทหารและความสำคัญของกองทัพในการปกป้องผืนแผ่นดินไทย รวมถึงประวัติศาสตร์ของชาติอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จวบจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์เป็นหัวข้อหลักของนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบกพิพิธภัณฑ์จะจัดแสดงนิทรรศการอยู่ ๒ ประเภทดังนี้:

การจัดแสดงนิทรรศการถาวร : นิทรรศการถาวรที่มีอยู่ซึ่งจำแนกตามแต่ละห้องจัดแสดงจะยังคงทำหน้าที่จัดแสดงตามเดิม แต่จะเพิ่มเทคนิคใหม่ของการจัดแสดงในแง่ของการนำเสนอสื่อผสม(Multimedia) และโปรแกรมเชิงโต้ตอบ (Interactive) ทั้งนี้เพื่อเพิ่มอรรถรสในการรับชมและการมีส่วนร่วมของพวกเขา นำไปสู่การตีความและความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นในหมู่ผู้เข้าชมเกี่ยวกับเนื้อหาสำคัญที่พิพิธภัณฑ์ต้องการสื่อออกไป

การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน : จัดหัวข้อนิทรรศการหมุนเวียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การทหารและพระราชกรณียกิจทางทหารของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ในฐานะผู้นำและผู้บุกเบิกกิจการทางทหารในการรักษาความมั่นคงของชาติจะถูกจัดแสดงไว้ในส่วนจัดแสดงนี้ หัวข้อนิทรรศการสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจได้ นิทรรศการหมุนเวียนนี้มีความจำเป็นในการกระตุ้นให้ผู้เข้าชมที่เคยมาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแล้ว มีความต้องการเข้าชมซ้ำในโอกาสต่อไปและในขณะเดียวกันก็ดึงดูดผู้เข้าชมรายใหม่ที่สนใจในเนื้อหาจัดแสดงให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ด้วยเช่นกัน

๕.๓ นโยบายการฝึกอบรมพนักงาน

พิพิธภัณฑ์ควรจัดให้มีโปรแกรมการฝึกอบรมที่หลากหลายสำหรับภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางวิชาชีพในหมู่พวกเขา การฝึกอบรมและการพัฒนาวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการก้าวไปข้างหน้าและบรรลุเป้าหมายในอนาคต การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถปรับปรุงตนเองในจุดที่ยังบกพร่อง พร้อมกับเกิดแนวคิดและเทคนิคใหม่ ๆ ตลอดจนตรวจสอบคุณภาพของการบริการที่นำเสนอต่อสาธารณชน การพัฒนาการฝึกอบรมสามารถเสริมสร้างให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถทำงานเป็นทีมได้เกิดความกระตือรือร้นและความพึงพอใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

พิพิธภัณฑ์สามารถพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาและรับภาระหน้าที่งานใหม่ ๆ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เหล่านั้นได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้จากความสำเร็จผิดพลาด นอกจากนี้ พวกเขายังได้รับการสนับสนุนให้แบ่งปันประสบการณ์และความเชี่ยวชาญระหว่างเพื่อนร่วมงาน และเรียนรู้จากกันและกันผ่านการติดตามและให้คำปรึกษา พิพิธภัณฑ์ตั้งแต่ผู้อำนวยการลงไปสามารถรับรู้ถึงความสำคัญของการฝึกอบรมได้หลายวิธี อาทิเช่น การฝึกอบรมข้าม

แผนกที่เปิดโอกาสให้ฝึกฝนและเรียนรู้งานในสายต่างๆมีการให้รางวัลแก่ทีมที่ประสบความสำเร็จตามบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นต้น

๕.๔ นโยบายประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขาย

ลักษณะของพิพิธภัณฑ์ทหารโดยทั่วไปคือผู้คนรู้สึกไม่คุ้นเคยและกระอักกระอ่วนที่จะเข้าชมเนื่องจากพิพิธภัณฑ์มักมีที่ตั้งอยู่ในเขตทหาร บุคคลทั่วไปต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของเขตหวงห้ามที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึง หลายคนเข้าใจว่าพิพิธภัณฑ์ทหารถูกสร้างขึ้นให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ทหารเท่านั้นและประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง การรับรู้ลักษณะนี้มักเกิดขึ้นจากการขาดเครื่องมือประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายในการสื่อสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ต่อสาธารณชน ความเข้าใจที่ผิดพลาดนี้สามารถบรรเทาลงได้ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชันออนไลน์ ระบบส่งข้อความออนไลน์ รายการโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ หนังสือท่องเที่ยว นิตยสาร เป็นต้น โดยมุ่งให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงของพิพิธภัณฑ์กองทัพไปยังผู้ที่สนใจ เพื่อกระตุ้นให้อยากมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์กองทัพควรพิจารณาความร่วมมือกับองค์กรการท่องเที่ยวและพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมศิลปากร(The Fine Arts Department) ศูนย์ภูมิภาคด้วยโบราณคดีและจิตรศิลป์ ภายใต้โครงการรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO-SPAFA) และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ อาทิ สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ(International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมในหมู่พันธมิตรที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้

๕.๕ นโยบายการระดมทุนและการสนับสนุนทางการเงิน

ปัจจุบัน งบประมาณบริหารพิพิธภัณฑ์กองทัพนั้นยังไม่อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เองก็ยอมรับว่ายังขาดปัจจัยบริหารทรัพยากรที่เหมาะสมภายในพิพิธภัณฑ์ และยังคงต้องปล่อยให้มีการจัดการที่ไม่เหมาะสมนี้อยู่ต่อไป ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว พิพิธภัณฑ์จะดำเนินไปไม่ได้หากขาดการสนับสนุนทางการเงินจากกองทัพ รัฐบาล รวมทั้งองค์กรและสถาบันภายนอกอื่นๆ ในความเป็นจริงแล้ว การสนับสนุนทางการเงินเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้โปรแกรมการจัดการพิพิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จและสามารถประเมินทิศทางของพิพิธภัณฑ์เพื่อการพัฒนาในอนาคตได้ หากได้รับงบประมาณที่เพียงพอและเหมาะสมจะสามารถปรับปรุงในด้านการพัฒนาการตีความสื่อความหมาย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการด้านการตลาด ตลอดจนการบำรุงรักษาและการอนุรักษ์ การสนับสนุนงบประมาณทั้งภายในและภายนอกมีดังนี้:

การได้รับงบประมาณภายใน: พิพิธภัณฑ์ควรชี้แจงบทบาทและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์กับกองทัพในภาพรวมและขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากกรมยุทธการทหารบก รวมถึงแหล่งเงินทุนของหน่วยงานภาครัฐเช่น กรมศิลปากร (The Fine Arts Department) เพื่อให้พิพิธภัณฑ์สามารถดำรงสภาพอยู่ได้หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ในทุกด้าน

การได้รับงบประมาณภายนอก: พิพิธภัณฑ์ควรพัฒนาตัวเองให้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวของกรุงเทพฯ และประสานงานกับองค์กรพิพิธภัณฑ์อื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย (ททท.), ศูนย์ภูมิภาคด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ภายใต้องค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO-SPAFA), สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) ซึ่งเป็นองค์กรทางด้านการจัดการ พิพิธภัณฑที่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยในฐานะผู้สนับสนุนที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ เพื่อให้พิพิธภัณฑ สามารถพึ่งพาตนเองได้ตั้งแต่วັນนี้จนถึงอนาคต รายได้จากการขายบัตรเข้าชม รายได้จากการขาย อาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงร้านขายของที่ระลึกก็เป็นอีกช่องทางที่ควรได้รับการพิจารณา

๕.๖ นโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมภายในพิพิธภัณฑ

ดังที่ Genoways and Ireland (2003 : 197) กล่าวไว้ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะต้องพิจารณาถึงความต้องการของคนทำงานภายในพิพิธภัณฑ การปรับปรุงและอนุรักษ์สิ่งจัดแสดง ตลอดจนความต้องการของผู้คนที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ แผน และนโยบายการบริหารรูปแบบใหม่ของพิพิธภัณฑกองทัพบกจะครอบคลุมการจัดการอาคาร พิพิธภัณฑและการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อบริการผู้มาเข้าชมตามที่ระบุไว้ด้านล่าง:

๕.๖.๑ การจัดการอาคารพิพิธภัณฑกองทัพบก:

ทั้งผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ธุรการและภัณฑารักษ์ควรมีความรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับงานโครงสร้างตัวอาคารและแผนผังห้องจัดแสดงแต่ละห้อง รวมถึงการบันทึกการ บำรุงรักษาของอาคารเป็นระยะ สำหรับสิ่งของจัดแสดงและอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆควรอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมซึ่งจำเป็นต่อการรักษาคุณค่าและการอนุรักษ์ การออกแบบการจัดแสดง แบบใหม่จะช่วยให้เข้าถึงสิ่งของจัดแสดงได้อย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นด้วยนวัตกรรมการนำเสนอแบบสื่อผสมที่ ตื่นตาตื่นใจทั้งแสง สี เสียง การใช้เอฟเฟกต์พิเศษรวมถึงโปรแกรมเชิงโต้ตอบเพื่อสร้างสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ให้แก่ผู้ชมทุกคน

เพื่อยืดอายุอาคารพิพิธภัณฑและของสะสมให้คงสภาพเดิมให้ได้ยาวนาน ควรติดตั้งระบบถ่ายเทความร้อน การระบายอากาศ และปรับอากาศ (Heating Ventilation and Air-Conditioning systems: HVAC) เพื่อควบคุมการถ่ายเทอากาศ อุณหภูมิ และความชื้น ไม่ให้ของจัด แสดงเสื่อมสภาพหรือโดนทำลาย

มีการจัดทำข้อกำหนดด้านประสิทธิภาพการทำความสะอาดสำหรับ พนักงานพิพิธภัณฑ โดยจะต้องกำหนดนโยบายการดูแลรักษาที่เหมาะสมและป้องกันการใช้สารเคมีที่ อาจเป็นอันตรายต่อวัตถุจัดแสดง นอกจากนี้ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อทั้งตัวอาคารพิพิธภัณฑและ ของจัดแสดง การติดตั้งระบบป้องกันอัคคีภัยคุณภาพสูงจะถูกนำมาใช้เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ ผู้เยี่ยมชม และตัวอาคารพิพิธภัณฑจากอุบัติเหตุ และควรติดตั้งหัวปล่องน้ำ (Sprinkler) เมื่อตรวจเจอ ความร้อนรวมถึงเครื่องตรวจจับควัน (Smoke Detector)) พร้อมเซ็นเซอร์ตรวจจับความร้อนภายใน แต่ละห้องจัดแสดงสำหรับแมลงและสัตว์ที่ก่อให้เกิดความทรุดโทรมของอาคารพิพิธภัณฑและของจัด แสดง โปรแกรมจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management) จะนำมาอบรม ให้เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑทุกคนเข้าใจถึงการปกป้องทรัพย์สินพิพิธภัณฑในเบื้องต้นและสามารถระบุ แหล่งที่มาของความเสื่อมโทรมได้ เจ้าหน้าที่จะได้รับการฝึกอบรมในการเฝ้าระวังศัตรูทำลายไม้เช่น ปลวก มด มอด นก และแมลงต่างๆทั้งวิธีการสังเกตโดยตรงและการเก็บตัวอย่าง การสังเกตโดยตรง คือการมองด้วยตาเปล่าเพื่อหาแหล่งที่มาของแมลงรบกวน วิธีการเก็บตัวอย่างทำได้โดยการเฝ้าดูและ

ทำกับดักแมลงอย่างระมัดระวังทั่วทั้งบริเวณพิพิธภัณฑสถาน เมื่อพบจุดกำเนิดศัตรูทำลายไม้แล้วให้ทำการฉีดน้ำยาป้องกัน ช่อมแซมส่วนที่ชำรุดเสียหายและจัดทำเป็นเอกสารเพื่อเก็บบันทึก

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยควรมีความรับผิดชอบเป็นพิเศษในความปลอดภัยของทรัพย์สินพิพิธภัณฑสถานโดยรวม โดยพวกเขาจะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการรักษาความปลอดภัยและปกป้องพิพิธภัณฑสถานด้วยระบบและขั้นตอนรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ การรักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑสถานสามารถพัฒนาได้โดยการปฏิบัติตามรายการตรวจสอบที่รวมถึงการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยการตรวจสอบงานสถาปัตยกรรมของตัวอาคารตั้งแต่หลังคา ผนัง หน้าต่าง ประตู และพื้น ทดสอบความแข็งแรงทนทาน รวมถึงประเด็นด้านความปลอดภัยในแง่ของการป้องกันอัคคีภัย การโจรกรรมและอุบัติเหตุ เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ระบบเตือนภัยที่ตรวจสอบสัญญาณการโจรกรรม ไฟไหม้ และน้ำท่วมด้วยเครื่องตรวจจับระบบอินฟราเรด (Infrared Detector) จะถูกติดตั้งในห้องจัดแสดงแต่ละห้อง และจะทำการติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ภายในพิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยเจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่งในการปกป้องทรัพย์สินของพิพิธภัณฑสถาน

๕.๖.๒ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการผู้มาเข้าชม:

การพัฒนาและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการผู้เยี่ยมชมมีความจำเป็นสำหรับพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าการนำเสนอข้อมูลสำคัญทางทหารนั้นสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในขณะที่คุณภาพของการบริการนั้นก็ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าชมและเป็นที่พึงพอใจในองค์กรรวม การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพสามารถเติมเต็มการเข้าถึงของสาธารณชนและช่วยในการตีความสื่อความหมายของพวกเขา โดยพื้นฐานแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสามารถกระตุ้นให้ผู้เยี่ยมชมมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บทบาท กองทัพและความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานทหารในบริบทกว้างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่พวกเขา

พิพิธภัณฑสถานกองทัพควรจัดเตรียมข้อมูลก่อนการเยี่ยมชมเพื่อดึงดูดผู้ที่สนใจ สิ่งเหล่านี้สามารถทำได้โดยการเผยแพร่โดยใช้โปสเตอร์ส่งเสริมการขาย แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ การโฆษณาในหนังสือและนิตยสาร แอปพลิเคชันออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ระบบส่งข้อความอัตโนมัติ เช่นไลน์ (Line) รวมถึง โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ตยังเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นขั้นต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานให้แก่ประชาชนทั่วไป จากผลสำรวจแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ทหารและประชาชนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน สิ่งที่พวกเขาต้องการมากที่สุดสำหรับการพัฒนาใหม่ของพิพิธภัณฑสถานกองทัพก็คือ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ พื้นที่จอดรถ ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่รับประทานอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำ และพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งทั้งหมดจำเป็นต้องจัดสรรเพิ่มเติม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เข้าชม โดยมีภาระระบุความจำเป็นของสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ดังนี้:

ที่จอดรถ : แม้ว่าจะมีลานจอดรถกว้างขวางอยู่หน้าอาคารพิพิธภัณฑสถาน แต่ก็สงวนที่จอดรถไว้สำหรับข้าราชการทหารและผู้มาติดต่อกับทางหน่วยงานราชการเท่านั้น ส่งผลให้ไม่มีพื้นที่รองรับยานพาหนะสาธารณะของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานควรพยายามเจรจากับ

กองบัญชาการกองทัพบกเพื่อหาที่จอดรถที่เหมาะสม หรือนำเสนอโครงการขุดดินบริเวณสนามหญ้าหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างที่จอดรถใต้ดินและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี : ห้องฉายภาพยนตร์สารคดีเป็นห้องที่สำคัญเพราะสามารถกระตุ้นการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของผู้ชมในแง่การปูพื้นประวัติศาสตร์สงครามและบทบาทสำคัญของกองทัพในการปกป้องประเทศผ่านการฉายภาพยนตร์ หรือ หนังสือ ผู้ชมจะได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่รวมทั้งความสำคัญของกองทัพบกในมุมมองที่กว้างขึ้น ในขณะที่เดียวกัน จะช่วยเสริมสร้างการตีความในเรื่องกองทัพและบทบาททหารในมุมมองที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว : พิพิธภัณฑ์ควรจัดพื้นที่ให้ผู้เข้าชมได้รับข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ ศูนย์ข้อมูลนี้ควรเข้าถึงได้ง่ายและให้ข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงแผนผังทางเดินภายในของพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชมทุกคนในรูปของแผ่นพับโบรชัวร์ หรือช่องทางการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจากมือถือและมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการตอบคำถาม

ที่รับประทานอาหาร : พิพิธภัณฑ์ควรพิจารณาจัดหาพื้นที่รับประทานอาหารหรือโรงอาหารเพื่อเป็นที่พักเพิ่มเติมสำหรับบริการผู้เข้าชม หากพิพิธภัณฑ์ไม่เชี่ยวชาญด้านบริการอาหาร ควรพิจารณาข้อตกลงความร่วมมือกับธุรกิจบริการอาหารในท้องถิ่นอย่างน้อยหนึ่งธุรกิจ พิพิธภัณฑ์สามารถให้พื้นที่ว่างแก่ธุรกิจเหล่านี้และได้รับค่าเช่าร้านกลับมาเป็นรายได้ให้กับทางพิพิธภัณฑ์อีกทางหนึ่งร้านค้าเหล่านี้จะเป็นสื่อกลางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เข้ามาใช้บริการลักษณะดังกล่าวสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพิพิธภัณฑ์กับธุรกิจในท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้พิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น อันที่จริงแล้วที่รับประทานอาหารสามารถสร้างผลตอบแทนและเป็นแหล่งรายได้หลักของพิพิธภัณฑ์

ร้านขายของที่ระลึก : การได้มีโอกาสมาเยี่ยมชมสามารถเก็บความทรงจำและประทับใจผ่านของที่ระลึกประเภทต่างๆ เช่น สมุดบันทึก โปสการ์ด ปากกา ดินสอ และอื่นๆ ร้านขายของที่ระลึกสามารถดึงดูดผู้เข้าชมจำนวนมากและทำให้ผู้เข้าชมระลึกถึงประสบการณ์เข้าชมพิพิธภัณฑ์ของพวกเขา ร้านขายของที่ระลึกเป็นอีกหนึ่งแหล่งสนับสนุนทางการเงินที่มีศักยภาพหล่อเลี้ยงและสร้างความยั่งยืนให้พิพิธภัณฑ์

ห้องสุขา : ปัจจุบันภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ยังมีห้องสุขาไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนห้องสุขาใหม่เพื่อรองรับจำนวนผู้เยี่ยมชมที่เพิ่มมากขึ้นและสามารถรองรับหมู่คณะได้ห้องสุขาต้องมีแม่บ้านคอยทำความสะอาดและบำรุงรักษาอยู่เป็นประจำเพื่อสุขอนามัยที่ดีของผู้ใช้งาน

พื้นที่สนทนา : ตามธรรมชาติของคนมักต้องการพื้นที่ในการแสดงออกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น พิพิธภัณฑ์กองทัพบกควรจัดให้มีพื้นที่สนทนาสำหรับผู้เยี่ยมชมทุกประเภทเพื่อให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมและแบ่งปันความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ข้อดีของพื้นที่สนทนาคือผู้เข้าชมสามารถแสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำได้อย่างอิสระเพื่อการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ในอนาคต

๕.๗ นโยบายการจัดการผู้เข้าชม

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกและเจ้าหน้าที่แต่ละคนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของผู้เข้าชมและวางให้พวกเขาเป็นศูนย์กลางของพิพิธภัณฑ์ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์และภัณฑารักษ์

ควรกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการดูแลและบริการผู้เข้าชมอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของผู้เข้าชม ความต้องการทางร่างกายและจิตใจ การบริการผู้เข้าชม ตลอดจนการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เข้าชมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถาน การบริการผู้เข้าชมที่มีประสิทธิภาพนอกจากสร้างความประทับใจแล้วยังกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการตีความเชิงบวกต่อพิพิธภัณฑสถานอีกด้วย

พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกูปแบบใหม่จะจัดการและดำเนินงานอย่างอิสระด้วยตนเอง โดยปราศจากการแทรกแซงและกฎระเบียบจากกองทัพให้ปฏิบัติตาม การเข้าถึงของประชาชนทั่วไปจะสะดวกขึ้นเพื่อให้เข้าชมได้อย่างสบายใจและเพลิดเพลินตลอดการเข้าชม พิพิธภัณฑสถานแห่งใหม่นี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้ ค้นคว้า และศึกษาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ผ่านการจัดแสดงและนิทรรศการ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนให้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมถึงการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานได้อย่างเป็นกันเอง

เพื่อประสิทธิภาพการรองรับของอาคารพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานควรมีกำหนดเวลาให้มีจำนวนผู้เข้าชมที่เหมาะสมในแต่ละวัน การจองการเข้าชมล่วงหน้ามีความจำเป็นอย่างมากในการกำหนดตารางเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้าชมแต่ละกลุ่ม โดยมุ่งเป้าไปที่คุณภาพการบริการที่ดีที่สุด เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เข้าชม

การจัดทำแผนล่วงหน้าเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกูปแบบใหม่

เพื่อให้การดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานมีประสิทธิภาพมากขึ้น พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกจำเป็นต้องมีแผนล่วงหน้าเพื่อกำหนดเป็นกรอบการทำงานและเพื่อให้มั่นใจถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการจัดการพิพิธภัณฑสถาน Ambrose และ Runyard (1991) กล่าวว่าไว้ว่าแผนล่วงหน้าเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์ซึ่งจะช่วยให้พิพิธภัณฑสถานพัฒนากลยุทธ์การจัดการและการตีความสื่อความหมายในอนาคต ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพการรักษาสิ่งของจัดแสดงและคุณภาพการบริการให้กับผู้เข้าชม

แผนการในอนาคตสำหรับพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกูปแบบใหม่จะครอบคลุมการพัฒนาด้านการตีความใหม่และเครื่องมือสำหรับการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครอบคลุมและเข้าถึงได้สำหรับผู้ชมทุกประเภท นอกจากนี้ ยังมีการเสนอแผนแม่บทโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกนำลงใต้ดินเพื่อให้พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกใช้เป็นแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาในอนาคต

การจัดการด้านการตีความสื่อความหมาย (Interpretative Management)

โดยทั่วไปแล้วการจัดการด้านการตีความสื่อความหมายสำหรับพิพิธภัณฑสถานนั้นยากกว่าพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ และต้องใช้ความพยายามอย่างมากจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารเพื่อสร้างเครื่องมือการตีความที่มีประสิทธิภาพที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ดังที่ Aplin (2002 : 35) กล่าวว่า การตีความเป็นเรื่องสำคัญในการเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์ของผู้เข้าชมทั้งในแง่การศึกษาและความบันเทิง พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกูปแบบใหม่จะกำหนดธีมและแนวคิดใหม่ของพิพิธภัณฑสถานเพื่อให้เข้าใจและเข้าถึงได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ปรับปรุงการนำเสนอ นิทรรศการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อให้ทุกองค์ประกอบช่วยตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจในหมู่ผู้เข้าชม

หัวข้อและแนวความคิด (Theme and Concept)

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเป็นที่เก็บรวบรวมของสะสมทางทหารที่สะท้อนถึงบทบาทสำคัญและความสำคัญของกองทัพบกไทยในการปกป้องประเทศและรักษาเอกราชของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์ในการตกแต่งแบบไทยและแบบยุโรปมีข้อความที่สำคัญสองประการ ประการแรก ความสนพระทัยส่วนพระองค์ของในหลวงรัชกาลที่ ๕ ในสถาปัตยกรรมแบบยุโรปที่ทรงมีพระราชดำริให้ก่อสร้างอาคารเพื่อการศึกษา ประการที่สอง การตัดแปลงการใช้ประโยชน์จากที่เคยเป็นอาคารวิชาการสำหรับนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาปรับเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในปัจจุบันที่สามารถรักษาคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมและความสำคัญของสถานที่ไว้ได้ในสภาพเดิม การแบ่งประเภทห้องนิทรรศการเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกองทัพผ่านอาวุธและยุทธโศปกรณ์ทางทหารประเภทต่างๆ เช่น ธง เครื่องแบบ เครื่องหมาย และเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งสร้างแรงจูงใจให้สาธารณชนตระหนักในความสำคัญของกองทัพและวีรกรรมใน การปกป้องประเทศในยามมีศึกสงคราม พิพิธภัณฑ์ช่วยให้สาธารณชนเข้าใจและเข้าถึงประวัติศาสตร์ผ่านโปรแกรมและกิจกรรมเชิงโต้ตอบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ว่าคุณสมบัติแห่งนี้ประชาชนทุกคนร่วมเป็นเจ้าของ และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาการจัดแสดงและนิทรรศการ (Displays and Exhibitions Development)

รูปแบบการจัดแสดงและนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแบบใหม่จะเน้นการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถให้ความบันเทิงและให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าชมได้ในเวลาเดียวกัน ความบันเทิงที่สอดแทรกในเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอสามารถเรียกความสนใจจากผู้เข้าชมได้และเป็นตัวกำหนดรูปแบบการนำเสนอที่ประสบความสำเร็จในการตีความในหมู่ผู้เข้าชม ทั้งนี้ การจัดแสดงแบบเก่าและจัดวางสิ่งของแบบดั้งเดิมภายในพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจะได้รับการปรับปรุงใหม่โดยการติดตั้งเครื่องมือและเทคนิคการนำเสนอแบบสื่อผสม (Multimedia) ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในแง่ของแสง เสียง เทคนิคพิเศษ และโปรแกรมเชิงโต้ตอบ (Interactive Displays) ในตู้จัดแสดงและนิทรรศการ การจัดแสดงใหม่จะรวมเข้ากับคุณสมบัติการตีความเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหวพร้อมการนำเสนอแบบฉากจำลอง (Diorama) ซึ่งเทคนิคการนำเสนอใหม่ๆ มีความสำคัญต่อพิพิธภัณฑ์ในการเสริมสร้างการตีความของผู้เข้าชมและมอบประสบการณ์ที่แปลกใหม่ของการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อบันเทิงต่างๆ ทำให้การนำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์มีความหมายมากขึ้น เข้าใจได้ลึกซึ้งขึ้นและเข้าถึงได้กว้างขึ้นสำหรับผู้ชมทุกประเภท

การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์

ผู้เข้าชมควรได้รับการต้อนรับที่อบอุ่นและสะดวกสบายตลอดการเยี่ยมชมเพื่อเป็นแรงจูงใจในการกลับมาชมซ้ำและแนะนำพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแก่ผู้อื่น ดังนั้นทางพิพิธภัณฑ์จึงควรจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพสามารถเสริมสร้างการรับรู้ของสาธารณชนและการตีความเกี่ยวกับสถานที่ รวมถึงการเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์การเรียนรู้ในเวลาเดียวกัน จากผลการ

สำรวจของทั้งเจ้าหน้าที่ทหารและประชาชนทั่วไปในฐานะผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์กองทัพบก ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดีได้รับเลือกให้เป็นสถานที่ที่ต้องการมากที่สุดตามมาด้วยศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ที่จอดรถโดยสารขนาดใหญ่ ห้องสุขา พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว ศูนย์อาหาร และพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ พิพิธภัณฑ์กองทัพบกตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้และจะวางแผนที่จะก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นดังนี้:

ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี : พิพิธภัณฑ์จะจัดเตรียมพื้นที่สำหรับโรงละครที่สามารถรองรับผู้เข้าชมได้ประมาณ ๑๐๐ คน การนำเสนอภาพยนตร์ภายในห้องจะได้รับการติดตั้งระบบแสงสีเสียงอย่างเต็มรูปแบบเพื่อสร้างอารมณ์ในการรับชมที่สมบูรณ์แบบ

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว : จะตั้งอยู่ที่จุดกลางอาคารพิพิธภัณฑ์ชั้นล่าง ซึ่งผู้เข้าชมสามารถรับข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ แผ่นผังอาคาร ตำแหน่งห้องจัดแสดงแต่ละห้องและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เจ้าหน้าที่จะได้รับการฝึกอบรมให้สามารถสื่อสารได้หลายภาษา แผ่นพับและโบรชัวร์จะจัดวางเพื่อให้บริการข้อมูลแก่ผู้เข้าชมทุกคน

ร้านขายของที่ระลึก : ร้านขายของที่ระลึกจะตั้งอยู่ถัดจากทางออกของพิพิธภัณฑ์เพื่อให้ผู้เข้าชมมีโอกาสนำของที่ระลึกกลับบ้าน ร้านค้าแห่งนี้ช่วยให้พิพิธภัณฑ์ส่งผ่านข้อมูลเพิ่มเติมที่ลงลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และของจัดแสดง ทำหน้าที่เป็นทั้งจุดเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เข้าชมได้แลกเปลี่ยนพูดคุยและสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับพิพิธภัณฑ์

ที่จอดรถ : พิพิธภัณฑ์กองทัพบกจะจัดเตรียมสถานที่จอดรถเพิ่มเติมเพื่อรองรับยานพาหนะสาธารณะประเภทต่างๆแต่เนื่องจากพื้นที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงมีแผนสร้างที่จอดรถใต้ดินซึ่งอยู่ใต้สนามหญ้าขนาดใหญ่ด้านหน้าของอาคารพิพิธภัณฑ์

ห้องสุขา : เพื่อรองรับผู้เข้าชมจำนวนมากที่มาเป็นหมู่คณะจะก่อสร้างห้องสุขาให้มีเพียงพอและเข้าถึงได้ง่าย มีการจัดเตรียมห้องสุขาพิเศษสำหรับผู้เยี่ยมชมที่เป็นผู้สูงวัยและทุพพลภาพ ห้องสุขาเหล่านี้จะได้รับการทำความสะอาดและตรวจสอบความเรียบร้อยเป็นประจำ

พื้นที่นิทรรศการหมุนเวียน : มีการแบ่งพื้นที่สำหรับนิทรรศการชั่วคราวที่มีรูปแบบและแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงได้ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบททางทหาร ประโยชน์ของนิทรรศการประเภทนี้คือเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมที่เคยมาพิพิธภัณฑ์แล้วให้กลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้งหน้าในขณะเดียวกันก็ชักชวนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์รายใหม่ที่มีความสนใจเป็นพิเศษในหัวข้อนิทรรศการด้วย

ศูนย์อาหาร : ให้บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับกลุ่มผู้เข้าชมทั้งก่อนหรือหลังการเยี่ยมชม ศูนย์อาหารจะได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีพร้อมบริการที่มีคุณภาพ ในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเข้าถึงได้สะดวก ร้านอาหารและเครื่องดื่มนี้เป็นพื้นที่เช่าจากร้านภายนอกที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับพิพิธภัณฑ์อีกทางหนึ่งด้วย

พื้นที่สนทนา : ผู้เข้าชมต้องการพื้นที่สำหรับสื่อสารและแบ่งปันแนวคิดเกี่ยวกับการเยี่ยมชม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและคำแนะนำเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และของสะสมต่างๆ พื้นที่สนทนา การพร้อมโปรแกรมและกิจกรรมที่ได้ความรู้และความเพลิดเพลินจะถูกสร้างขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการแบ่งปันและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทุกคน

การเสนอแนวทางปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกและสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากความสำเร็จทางประวัติศาสตร์ของตัวอาคาร พิพิธภัณฑ์กองทัพบกจำเป็นต้องนำแผนการอนุรักษ์เชิงกลยุทธ์มาใช้เพื่อรักษาลักษณะทางกายภาพโดยรวมของสถานที่ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด ในขณะที่เดียวกัน เพื่อรักษาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ยังต้องค้นหาวิธีปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของสาธารณชน เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในอนาคต และดำเนินการตามแผนและนโยบายการอนุรักษ์ใหม่ มีหลายทางเลือกในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกโดยไม่เปลี่ยนแปลงบริบทของสถานที่ เช่น การสร้างอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ใกล้กับพิพิธภัณฑ์ การย้ายสถานที่พิพิธภัณฑ์ไปยังสถานที่ใหม่ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ได้ดินภายในพื้นที่พิพิธภัณฑ์กองทัพบกได้รับการเสนอเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการปรับปรุงเนื้อหาจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไว้ในพื้นที่การนำเสนอแนวทางนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาอัตลักษณ์โดยรวมของอาคารพิพิธภัณฑ์และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ใต้ดิน

จากผลสำรวจความคิดเห็นที่ผ่านมา การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้พื้นดินได้รับเลือกจากผู้เข้าชมให้เป็นหนึ่งในข้อเสนอโครงการที่เหมาะสมและจำเป็นที่สุดสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบก ในส่วนนี้จะกล่าวถึง วัตถุประสงค์ของโครงการ ขอบเขตของโครงการ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงภาพประกอบในรูปแบบของแผนผังและทัศนียภาพเสมือนจริง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่จะผ่านการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการพัฒนาจะได้รับการวิเคราะห์เพื่อให้แน่ใจว่ามีศักยภาพและประสิทธิภาพให้กับพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในภาพรวม นอกจากนี้ โครงการพัฒนายังเปิดโอกาสให้ค้นพบความเป็นไปได้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเพื่อตอบสนองทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนสามารถพัฒนาจนกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่สุดของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของโครงการ (Purposes of the Project)

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์กองทัพบกตั้งอยู่ในพื้นที่ทหารของกองบัญชาการกองทัพบกที่ประกอบด้วยอาคารสำนักงานต่าง ๆ อยู่เต็มพื้นที่แล้ว จึงไม่มีพื้นที่ว่างเหลือเพียงพอสำหรับการก่อสร้างอาคารใหม่หรือการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับทางพิพิธภัณฑ์ เพื่อรักษาลักษณะทางกายภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์ ภูมิทัศน์ และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินจึงเป็นทางเลือกสำคัญสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในรูปแบบใหม่ ซึ่งหมายความว่าจำเป็นต้องมีการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จำเป็นและทั้งหมดถูกก่อสร้างอยู่ใต้ดิน วัตถุประสงค์ของโครงการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกใต้พื้นดินมีดังนี้:

เพื่ออนุรักษ์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคารพิพิธภัณฑ์และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรักษาลักษณะทางกายภาพและสภาพของอาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรวมให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความยั่งยืนในตนเองของพิพิธภัณฑ์

เพื่อตอบสนองความสนใจของสาธารณชนในเรื่องความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อชักชวนให้พวกเขาเหล่านั้นมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และทางพิพิธภัณฑ์มีจำนวนผู้เข้าชมเพิ่มมากขึ้น

ขอบเขตของโครงการ (Scope of the Project)

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกจะยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคารและการตกแต่งภายในไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมห้องจัดแสดงแต่ละประเภทจะได้รับการปรับปรุงใหม่โดยการติดตั้งเทคนิคการนำเสนอแบบสื่อผสม (Multimedia) ทั้งแสง สี เสียง เอฟเฟกต์พิเศษ และโปรแกรมเชิงโต้ตอบ (Interactive) เพื่อเสริมสร้างการตีความสื่อความหมายที่ดีขึ้น เข้าใจอย่างถ่องแท้มากขึ้น และเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เข้าชม โครงการสิ่งอำนวยความสะดวกใต้พื้นดินครอบคลุมพื้นที่ถนนสายหลักและสนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อที่จะขุดเจาะพื้นที่ใต้ดินและดำเนินงานก่อสร้างเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ภายใน

ลานด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ประมาณ ๖,๓๐๐ ตารางเมตร จะถูกขุดดินเพื่อสร้างที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมไว้ภายในโครงการนี้สามารถรองรับยานพาหนะสาธารณะและรถส่วนบุคคลได้หลากหลายประเภทโดยเฉพาะรถโดยสารขนาดใหญ่ รวมถึงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไว้ภายใน ส่วนเพิ่มเติมใหม่ของพิพิธภัณฑ์นี้จะเข้ากันได้กับหน้าที่และสภาพปัจจุบันของสถานที่ และจะได้รับการอนุมัติจากกรมยุทธการทหารบกเพื่อพิจารณาว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริงหรือไม่สำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้

การก่อสร้างและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดิน

โครงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินครอบคลุมพื้นที่ลานสนามหญ้าขนาดใหญ่ด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีพื้นที่กว้างประมาณ ๗๐ เมตร ยาว ๙๐ เมตร รวมพื้นที่ ๖,๓๐๐ ตารางเมตร (๑.๕๕เอเคอร์) พื้นที่ส่วนนี้จะถูกขุดลึกลงไปประมาณ ๓.๕ เมตร เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเป็นที่จอดรถทุกประเภทโดยเฉพาะรถโดยสารขนาดใหญ่และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ใต้ลานสนามหญ้านี้ ส่วนลานสนามหญ้าเดิมจะถูกยกสูงขึ้นจากระดับพื้นถนนที่ ๕๐ เซนติเมตร เพื่อระบายความร้อนและถ่ายเทอากาศจากใต้ดิน สำหรับทัศนียภาพลานสนามหญ้าและที่จอดรถข้าราชการด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ รวมถึงแผนผังบริเวณกองบัญชาการกองทัพบก และแผนผังการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์แสดงเป็นภาพประกอบด้านล่าง

แผนภาพที่ ๔ - ๔ ทศนิยมภาพลานสนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์

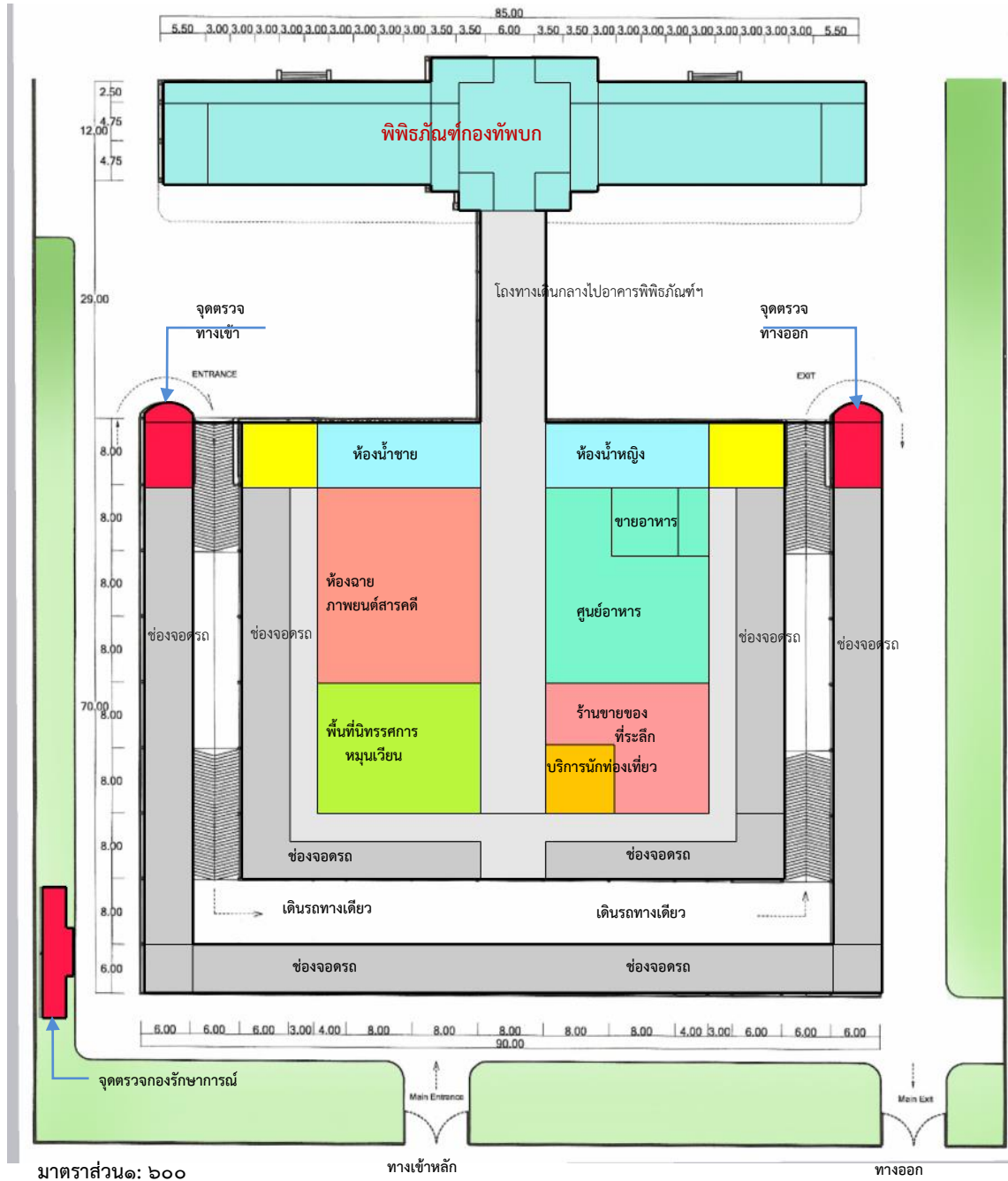
ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๕ ทศนิยมภาพลานจอดรถหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์

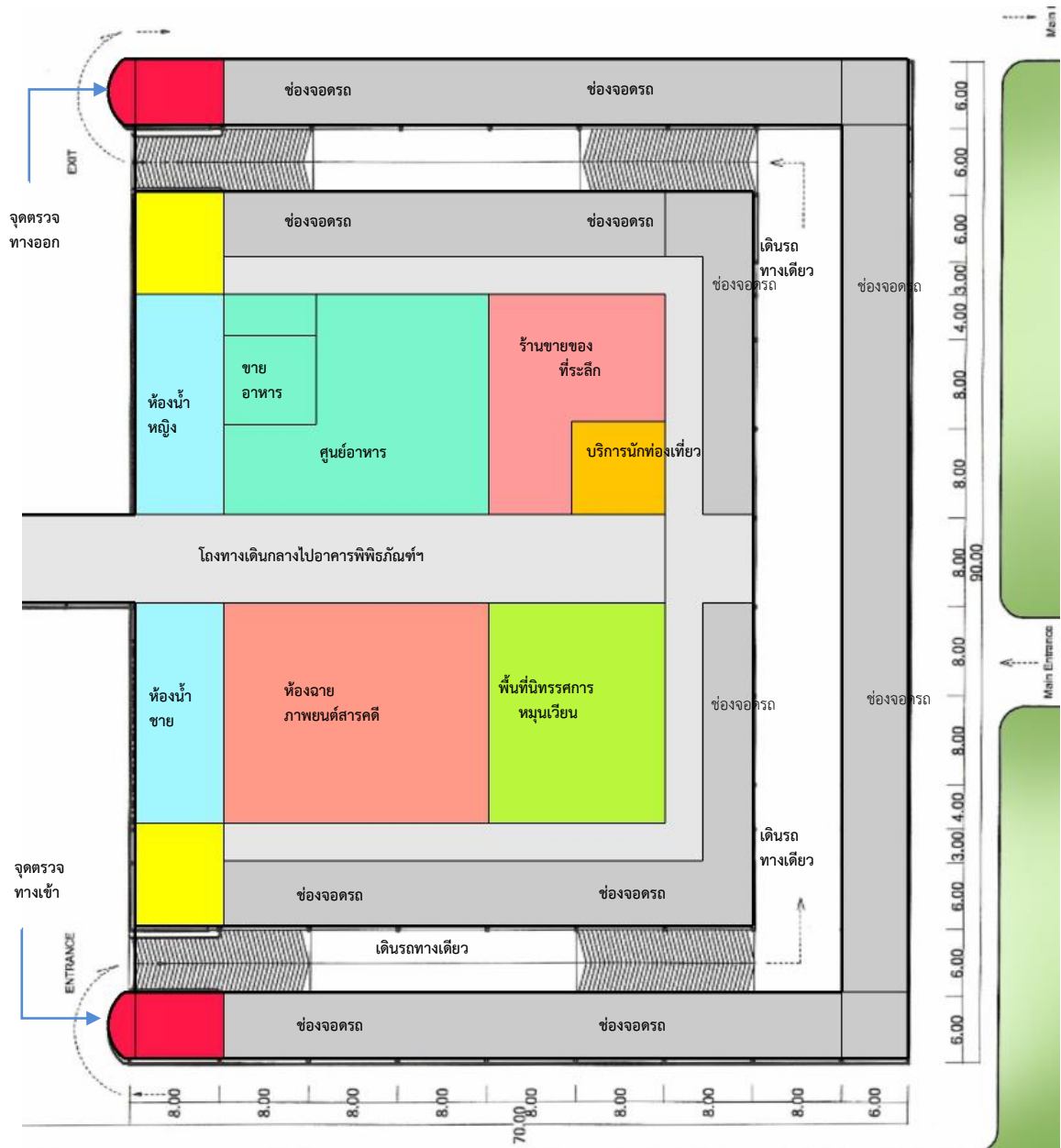
ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๖ แผนผังบริเวณกองบัญชาการกองทัพบกและงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเชื่อมอาคารพิพิธภัณฑฯ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๗ แผนผังงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดิน

มาตราส่วน ๑:๕๐๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

โครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกดังนี้:

พื้นที่จอดรถ : ที่จอดรถใต้ดินสามารถรองรับรถยนต์ได้มากถึง ๑๑๓ คันต่อวันและมีพื้นที่จอดรถโดยสารขนาดใหญ่ ผู้เข้าชมสามารถจอดรถและเพลิดเพลินกับสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ ที่พิพิธภัณฑ์ให้บริการเพื่อช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวพื้นที่นันทนาการหมุนเวียนศูนย์อาหารและเครื่องดื่มห้องฉายภาพยนต์สารคดี และห้อง

สุขาที่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเหล่านี้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดหามาเพิ่มเติมสำหรับผู้เข้าชมทุกคนในการเตรียมความพร้อมและเพื่อทำความเข้าใจขั้นต้นเกี่ยวกับทหารก่อนที่จะเข้าไปถึงตัวอาคารพิพิธภัณฑ

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว : เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ตั้งอยู่ใกล้กับทางเข้าหลักของชั้นใต้ดิน ให้บริการแผนผังและส่วนบริการต่างๆ ของพิพิธภัณฑและข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑกองทัพบกผ่านแผ่นพับโบรชัวร์ที่สามารถหยิบได้ฟรี หรือให้ผู้เข้าชมดาวน์โหลดแอปพลิเคชันของพิพิธภัณฑเพื่อดูแผนผังและข้อมูลในระบบออนไลน์ ผู้เข้าชมทั้งแบบมาเป็นกลุ่มคณะและรายบุคคลจะได้รับแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับประเภทและเนื้อหาของแต่ละห้องจัดแสดง นิทรรศการหมุนเวียนที่จัดอยู่ กิจกรรมร่วมสนุกและโปรแกรมพิเศษต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการ ตารางเวลาแสดงภาพยนตร์ รวมถึงข้อปฏิบัติและคำแนะนำในการเข้าชมในบริเวณนี้ที่มีที่นั่งพักอำนวยความสะดวกพร้อมเคาน์เตอร์บาร์ที่บริการของว่างและเครื่องดื่มให้ผู้เข้าชม

ร้านขายของที่ระลึก : นอกจากโบรชัวร์และแผ่นพับที่แจกแล้ว ผู้เข้าชมบางคนอาจต้องการของที่ระลึกของพิพิธภัณฑอื่น ๆ เพื่อเก็บไว้เป็นที่ความทรงจำของการเยี่ยมชม ร้านขายของที่ระลึกจำหน่ายอุปกรณ์เครื่องเขียนและสินค้าต่างๆ เช่น ปากกา สมุด พวงกุญแจ หมวก ป้ายโปสการ์ด หนังสือทางทหาร ตลอดจนผลิตภัณฑ์ทำมือท้องถิ่นอื่นๆ ร้านนี้ตั้งอยู่ใกล้ทางเข้าหลักซึ่งใช้เป็นทางออกหลักด้วย

แผนภาพที่ ๔ - ๘ ทศนียภาพศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๙ ทักษะนิยภาพลานนิทรรศการหมุนเวียน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

นิทรรศการหมุนเวียน : เพื่อดึงดูดผู้เข้าชมจำนวนมากและตอบสนองความสนใจพิเศษ นิทรรศการชั่วคราวจึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น นิทรรศการที่จัดแสดง จะเป็นไปตามเทรนด์หรือหัวข้อที่น่าสนใจในปัจจุบัน เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผู้ทรงเป็น พระมหากษัตริย์ที่เป็นที่รักยิ่งของปวงชนชาวไทยทรงออกรบกับกองทัพพม่าและประกาศชัยชนะใน สงครามและคืนอิสรภาพให้กับประเทศไทยความเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญของพระองค์ท่านจึงได้นำมาใช้ เป็นรูปแบบของนิทรรศการหมุนเวียนเพื่อเฉลิมฉลองวีรกรรมของพระองค์ในนิทรรศการนี้ ผู้เข้าชม สามารถรับข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และประวัติศาสตร์สงครามผ่านการแสดง ภาพสามมิติ และแบบจำลองปั้นใหญ่ รวมถึงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่จัดแสดงในตู้กระจก รวมถึงโปรแกรม เชิงโต้ตอบและภาพยนตร์สั้นที่สามารถให้ความรู้และถ่ายทอดความบันเทิงภายในแกลเลอรี

ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี : ห้องโถงขนาดใหญ่นี้สามารถรองรับผู้ชมได้สูงสุดประมาณ ๑๓๐ คนต่อการแสดงแต่ละครั้ง โดยจะนำเสนอประวัติศาสตร์สงครามและที่มาของการจัดตั้ง พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกผ่านการฉายวิดีโอทัศน์เพื่อปูพื้นฐานความรู้ให้เข้าใจบทบาทของกองทัพบก มีการ แสดงขบวนแถวทหารจากเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีพร้อมฉากเวทีแบบพื้นหลังสามมิติ พร้อมนำเสนอเทคนิค แสง สี เสียง และเอฟเฟกต์พิเศษเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าชมทุกคน

แผนภาพที่ ๔ - ๑๐ ทรรศนียภาพห้องฉายภาพยนตร์สารคดี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

แผนภาพที่ ๔ - ๑๑ ทรรศนียภาพศูนย์อาหาร

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

ศูนย์อาหาร : ศูนย์อาหารแห่งนี้มีอาหารให้เลือกรับประทานหลากหลายในราคาย่อมเยา และรองรับกลุ่มผู้เข้าชมได้ถึง ๑๓๐ คน แต่ละร้านจะตกแต่งในสไตล์ไทยโมเดิร์นคลาสสิก โดยจะนำภาพประวัติศาสตร์การทหารประเภทต่างๆ มาติดตั้งและตกแต่งภายในพื้นที่เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ศูนย์อาหารแห่งนี้ยังใช้เป็นจุดนัดพบสำหรับกลุ่มผู้เข้าชมและเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ระหว่างกัน

ห้องสุขา : ห้องสุขาใหม่ถูกสร้างขึ้นในจำนวนที่เพียงพอเพื่อรองรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จำนวนมากทั้งชายและหญิง ห้องสุขาจะมีขนาดกว้างขวาง สะอาด และได้มาตรฐานตามข้อกำหนดด้านสุขอนามัยรวมถึงยังมีห้องสุขาสำหรับผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพอีกด้วย ห้องสุขาจะอยู่ใกล้กับห้องฉายภาพยนตร์สารคดีและศูนย์อาหารเพื่อความสะดวกของผู้เข้าชมและใกล้กับบันไดทางขึ้นชั้นล่างของอาคารพิพิธภัณฑ์

แผนภาพที่ ๔ - ๑๒ ทศนิยมภาพลานสนามหญ้าที่ปรับปรุงใหม่

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖.

การวิเคราะห์โครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่

แม้ว่าโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินจะเป็นทางออกที่เหมาะสมในการใช้พื้นที่ของกองบัญชาการกองทัพกที่มีอยู่อย่างจำกัด และตอบสนองต่อการรักษาองค์ประกอบโดยรวมของพิพิธภัณฑ์และภูมิทัศน์โดยรอบให้คงอยู่ในสภาพเดิม แต่ข้อเสนอนี้ยังต้องวิเคราะห์ด้วยว่ามีความคุ้มค่ากับการลงทุนและการก่อสร้างหรือไม่เพียงใดผ่านการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)

จุดแข็ง :

๑. โครงการสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินได้รับเลือกจากผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ให้เป็นตัวเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนอาคารพิพิธภัณฑ์และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง อาคารพิพิธภัณฑ์สามารถรักษาหน้าที่และคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมให้อยู่ในสภาพเดิมได้ ในขณะที่เดียวกันหลังจากโครงการเสร็จสิ้น ถนนและลานสนามหญ้าขนาดใหญ่ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์สามารถคงลักษณะและหน้าที่ต่างๆ ไว้ได้ในสภาพเดิม

๒. จุดตรวจรักษาความปลอดภัยที่ทางเข้าหลักใต้ดินและที่จอดรถที่เพียงพอได้พิพิธภัณฑสถานสามารถเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมที่เป็นประชาชนทั่วไปได้ ทั้งนี้เพราะรถสาธารณะและรถส่วนบุคคลทุกชนิดจะได้รับการตรวจแทนการตรวจรักษาความปลอดภัยบริเวณทางเข้าหลักของกองบัญชาการกองทัพบกเหมือนที่เคยเป็นมา ข้อดีคือผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าสู่พื้นที่พิพิธภัณฑสถานได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องกังวลใจแต่อย่างใด และมีความรู้สึกสบายใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเยี่ยมชมและนำไปสู่การตีความทางทหารและพิพิธภัณฑสถานเชิงบวกมากยิ่งขึ้น การจัดพื้นที่จอดรถอย่างเพียงพอมีประโยชน์ไม่เพียงแต่รองรับผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานนั้น แต่ยังรวมถึงเจ้าหน้าที่ทหารให้มีพื้นที่จอดรถมากขึ้นด้วย

๓. โครงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับการใช้พื้นที่ของกองบัญชาการกองทัพบก และยังสามารถนำโครงการนี้ไปใช้แก้ปัญหาความต้องการพื้นที่จอดรถของหน่วยงานภายในได้อีกด้วย

๔. โครงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินสามารถรองรับผู้เข้าชมจำนวนมากและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ชมช่วยพิพิธภัณฑสถานในการส่งผ่านข้อความสำคัญให้กับผู้เข้าชม ห้องฉายภาพยนตร์สารคดีและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวช่วยเติมเต็มการรับรู้เบื้องต้นและปรับทัศนคติที่ดีให้กับผู้ชม ร้านขายของที่ระลึกและศูนย์อาหารน่ายินดีเข้ามาสู่พิพิธภัณฑสถานนิทรรศการหมุนเวียนที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามวงรอบทำให้พิพิธภัณฑสถานมีสิ่งนำเสนอแบบใหม่อยู่เสมอ ซึ่งดึงดูดทั้งผู้ชมใหม่และผู้ชมที่เคยมาแล้วให้กลับมาเยี่ยมชมซ้ำในโอกาสต่อไป

จุดอ่อน :

๑. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต้องการการสนับสนุนทางการเงินจำนวนมากสำหรับการลงทุนและการก่อสร้าง โดยเฉพาะจากหน่วยทหารและภาครัฐ โครงการจะถูกเลื่อนออกไปหรือไม่สามารถทำได้หากงบประมาณถูกจำกัดโดยองค์กรที่สนับสนุนหลักเหล่านี้ ปัญหาปัจจุบันของพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกคือ แนวความคิดที่ว่าเป็นเพียงที่เก็บสะสมสิ่งของทางทหารโดยไม่มีมีความสำคัญใดๆ ต่อกองทัพ เพื่อให้ได้รับสนับสนุนทางการเงินมากขึ้น พิพิธภัณฑสถานต้องชี้แจงการดำเนินงานและความสำคัญที่ต้องพัฒนาพิพิธภัณฑสถานต่อองค์กรที่สนับสนุน โดยมุ่งสร้างความตระหนักรู้และการสนับสนุนด้านงบประมาณ

๒. โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินอาจไม่ประสบความสำเร็จหากพิพิธภัณฑสถานยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เนื่องจากการขาดแคลนที่จอดรถภายในกองบัญชาการกองทัพบกในปัจจุบัน จึงมีความเป็นไปได้ที่ข้าราชการจำนวนมากจะใช้ประโยชน์จากที่จอดรถใต้ดินเพื่อจอดรถส่วนตัว ทำให้เกิดปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอกับรถของประชาชนทั่วไป

โอกาส :

๑. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิห้องฉายภาพยนตร์สารคดี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และนิทรรศการหมุนเวียน เป็นวิธีการช่วยเหลือผู้เข้าชมในการเปิดโอกาสการเรียนรู้ เพื่อให้มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับบริบทของกองทัพและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของพวกเขา ในขณะเดียวกัน ศูนย์อาหารร้านขายของที่ระลึก และห้องน้ำในจำนวนที่เพียงพอสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้มาเยี่ยมชมได้ และนำไปสู่ความพึงพอใจและการเติบโตของจำนวนยอดผู้มาเยี่ยมชมในอนาคต

๒. รูปแบบการตกแต่งภายในของสิ่งก่อสร้างใหม่นั้นเหมือนกับการออกแบบดั้งเดิมของอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งภายนอกและภายใน แต่มีรายละเอียดที่เรียบง่าย จึงสามารถแยกแยะได้ว่าเป็นสิ่งที่เพิ่มเข้ามาใหม่ การออกแบบผสมผสานสไตล์ไทยโมเดิร์นคลาสสิกแบบร่วมสมัยเข้ากับวัสดุสมัยใหม่ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการตกแต่ง ข้อดีก็คือการเพิ่มเติมสิ่งใหม่ๆ ไม่ได้ถูกครอบงำหรือลดทอนคุณค่าของอาคารพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงยังสามารถรักษาคุณค่าและความสำคัญไว้ได้อย่างยาวนานตลอดไป

๓. การติดตั้งสื่อผสมที่มีนวัตกรรมสูงทั้งด้านแสง สี เสียง เอฟเฟกต์พิเศษ และโปรแกรมเชิงโต้ตอบสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการนำเสนอผลงานที่ต้องการส่งผ่านให้มีความเข้าใจมากขึ้นและเข้าถึงได้สำหรับผู้ชมทุกประเภท นำไปสู่การรับรู้และการตีความที่ดีขึ้นในหมู่ผู้เข้าชม การปรับปรุงรูปแบบจัดแสดงใหม่สามารถให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมได้ในเวลาเดียวกัน ผู้เข้าชมสามารถเพลิดเพลินกับการนำเสนอและสามารถตีความเชิงประวัติศาสตร์ บทบาทและความสำคัญของกองทัพในทางที่เหมาะสมมากขึ้นและเกิดทัศนคติเชิงบวกกว่าแต่ก่อน

สิ่งกีดขวาง :

๑. ทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการปฏิบัติการทางทหารและการแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจยังคงมีอยู่มากในการรับรู้ของประชาชนทั่วไป เพื่อรับมือกับสถานการณ์นี้ พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ผ่านสื่อที่มีประสิทธิภาพ พยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบเป็นเชิงบวกให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงและเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพและหน้าที่ความรับผิดชอบมากขึ้น

๒. เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ยังคงตั้งอยู่ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพบก ซึ่งเป็นหน่วยงานใหญ่ของผู้บัญชาการเหล่าทัพและนายทหารระดับสูง ผู้เข้าชมรายบุคคลหรือกลุ่มต้องจองการเข้าชมล่วงหน้าและแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทราบซึ่งใช้เวลาและมีกระบวนการหลายขั้นตอน สถานการณ์เช่นนี้อาจสร้างความไม่พอใจให้กับผู้ที่ต้องการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

๓. การแข่งขันในธุรกิจพิพิธภัณฑ์เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทางทหารต่างๆ ทั่วโลก พยายามพัฒนาพิพิธภัณฑ์ของตนให้ตอบสนองความสนใจของสาธารณชน ดังนั้นการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจึงมีความจำเป็นเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ได้

ผลที่คาดว่าจะได้รับและประโยชน์จากการพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่

๑. เพื่อเพิ่มความสนใจของสาธารณชนทั่วไปในเรื่องการนำเสนอของพิพิธภัณฑ์

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่สามารถกระตุ้นความสนใจด้านประวัติศาสตร์และการทหารในหมู่ประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้น เพราะการจัดแสดงแบบใหม่ที่มีเทคนิคการนำเสนอสามารถเข้าถึงได้ง่าย ครอบคลุมเนื้อหาในทุกด้าน คนเข้าชมสามารถตีความได้ง่ายไม่ซับซ้อน ดังนั้นผู้เข้าชมที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการทหารมาก่อนก็สามารถเพลิดเพลินกับการเยี่ยมชมผ่านการนำเสนอที่น่าสนใจที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดหาเพิ่มเติมอาทิศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร และร้านค้าต่างๆ ช่วยเพิ่มเติมประสบการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือนในองค์รวม

๒. เพื่อสร้างการรับรู้และการตีความเชิงบวกในหมู่ผู้ชมพิพิธภัณฑ์

การรับรู้เชิงลบเกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของกองทัพจะลดลง เนื่องจากประชาชนจะมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบที่แท้จริงของกองทัพ พวกเขามีโอกาสได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและมีส่วนร่วมผ่านจัดแสดงการติดตั้งการนำเสนอด้วยนวัตกรรมแบบใหม่สามารถเพิ่มศักยภาพให้ผู้ชมพิพิธภัณฑ์สามารถตีความได้ด้วยตนเองและร่วมแบ่งปันแนวคิดหรือประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

๓. เพื่อลดข้อจำกัดของชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชม

การพัฒนาพื้นที่ใต้ดินใหม่สามารถช่วยให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ได้สะดวกกว่าเดิม เนื่องจากรถสาธารณะและรถส่วนบุคคลจะได้รับการตรวจสอบความปลอดภัยที่จุดตรวจใต้ดินแทนผู้ที่มาติดต่อพิพิธภัณฑ์จึงสะดวกและไม่ถึงเลที่จะเข้ามาอีกต่อไป การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ลานสนามหญ้าหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นโอกาสที่ดีสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการดึงดูดผู้เข้าชมให้เพลิดเพลินกับการนำเสนอและการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่างๆ ที่สร้างขึ้น

๔. เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดทางกฎหมายและข้อบังคับขององค์การกองทัพบก

การพัฒนาพื้นที่ใต้ดินใหม่เป็นไปตามกฎระเบียบของกองทัพและปฏิบัติตามสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบให้คงสภาพเดิมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นโครงการพัฒนาดังกล่าวจึงไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสถานที่และภูมิทัศน์องค์รวมในความเป็นจริงแล้วกลับช่วยรักษาคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ให้คงอยู่ต่อไป

๕. เสริมสร้างความยั่งยืนในตนเองของพิพิธภัณฑ์

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเปิดโอกาสให้พิพิธภัณฑ์ขายผลิตภัณฑ์และบริการโดยตรงแก่ผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์จะมีรายได้จากการขายสินค้าของที่ระลึก และรายได้จากการขายอาหารและเครื่องดื่มที่ศูนย์อาหารรวมถึงรายได้จากการให้เช่าพื้นที่ขายอาหารต่างๆ อีกด้วย รายได้เพิ่มเติมเหล่านี้สามารถช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในการพัฒนาและปรับปรุงในส่วนที่จำเป็นของพิพิธภัณฑ์นอกเหนือจากการสนับสนุนงบประมาณหลักจากทางทหารและภาครัฐ

๖. เพื่อกระตุ้นการสนับสนุนทางการเงินและความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชน

การพัฒนารูปแบบการนำเสนอและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมสามารถกระตุ้นจำนวนยอดผู้เข้าชมให้มากขึ้น การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จจะเป็นโอกาสอันดีสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการดึงดูดองค์กรภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนทางการเงินเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ นอกจากการสนับสนุนหลักจากทางทหารและภาครัฐแล้ว พิพิธภัณฑ์ยังสามารถสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมศิลปากร (The Fine Arts Department) ศูนย์ภูมิภาคด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ภายใต้องค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO-SPAFA) สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) โรงเรียนและมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนกิจการพิพิธภัณฑ์กองทัพบก

๗. เพื่ออนุรักษ์ความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานต่อไป

ปัญหาปัจจุบันของพิพิธภัณฑสถานคือไม่มีที่จอดรถรองรับยานพาหนะจำนวนมาก จึงใช้ลานด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถานและเสาชิงช้าเป็นที่จอดรถชั่วคราวจนถึงปัจจุบัน การสร้างที่จอดรถใต้ดินใต้ลานสนามหญ้าที่มีอยู่สามารถใช้เป็นทางออกในการแก้ปัญหาที่จอดรถภายในบริเวณกองบัญชาการกองทัพบกซึ่งการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไว้ใต้พื้นดินเพื่อรองรับผู้มาเยือนยังเป็นแนวคิดที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ความสำคัญและอัตลักษณ์ของสถานที่ไว้ได้ดังเดิมในขณะเดียวกันสิ่งเหล่านี้ก็เพิ่มเติมความรู้ จูงใจและให้ความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมทุกคน

๘. เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของกองทัพบกแก่ผู้เยี่ยมชมทุกคน

การพัฒนานวัตกรรมการนำเสนอและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมทำให้พิพิธภัณฑสถานมีศักยภาพที่ดีในการถ่ายทอดข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กองทัพ บทบาทและความรับผิดชอบแก่ผู้ชมพิพิธภัณฑสถานทุกเพศทุกวัย ผู้เข้าชมได้รับการกระตุ้นในการเรียนรู้และตีความสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีที่เหมาะสมและสมเหตุสมผลมากขึ้นตลอดการชมนิทรรศการ พวกเขาได้รับความบันเทิงผ่านการนำเสนอสื่อผสมที่สนุกสนานและโปรแกรมเชิงโต้ตอบ เมื่อพิจารณาจากที่ตั้งปัจจุบันของพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองหลวงของกรุงเทพมหานคร พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์ทางทหารสำหรับประชาชนทุกคน

สรุป

กลยุทธ์ที่จะนำมาให้อาคารพิพิธภัณฑสถานอยู่ได้ด้วยตนเองและเป็นแหล่งความรู้ตลอดชีวิตมาจากโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานรูปแบบใหม่ที่สร้างการรับรู้เชิงบวก ลดข้อจำกัดการเข้าถึงพื้นที่พิพิธภัณฑสถาน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเปิดโอกาสให้พิพิธภัณฑสถานขายผลิตภัณฑ์และบริการโดยตรงแก่ผู้เข้าชม สร้างรายได้จากการขายสินค้าของที่ระลึก จากการขายอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงรายได้จากการให้เช่าพื้นที่ต่าง ๆ รายได้เพิ่มเติมเหล่านี้สามารถช่วยเหลือพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในการพัฒนาและปรับปรุงในส่วนที่จำเป็นของพิพิธภัณฑสถานนอกเหนือจากการสนับสนุนงบประมาณหลักจากทางทหารและภาครัฐ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

มีผู้กล่าวไว้ว่า “หากผู้ใดอยากรู้อารยธรรมของแต่ละประเทศ ก็แค่ว่าไปพิพิธภัณฑ์นั้นแล้วท่านจะทราบเรื่องราวทั้งหมด” แนวคิดนี้มีส่วนอยู่จริงเพราะพิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บสมบัติของชาติ เอกสารและหोजดหมายเหตุซึ่งผู้คนสามารถสัมผัสกับประวัติศาสตร์ได้ ในทำนองเดียวกัน พิพิธภัณฑ์ทหารเป็นพื้นที่สำหรับการรำลึกของประชาชนในชาติว่ากว่าจะดำรงรักษาชาติได้นั้นต้องต่อสู้ดิ้นรนอย่างไรในสมรภูมิต่างๆ ผ่านสายตาของผู้พบเห็นหรือวีรชนผู้รอดชีวิตในสนามรบนั้นๆ

การจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์จากสงครามแต่ละครั้งน่าจะดึงดูดผู้เข้าชมจำนวนมากให้เข้ามาในพิพิธภัณฑ์ได้โดยง่าย แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป ดังที่เราได้เห็นในพิพิธภัณฑ์กองทัพบก ปัญหาหลักเกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการหรือปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความสนใจของสาธารณชนทั่วไป และในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามลดทัศนคติเชิงลบของกองทัพในอดีตจากการแทรกแซงทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น โดยทั่วไปแล้วการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหารนั้นยากกว่าพิพิธภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ เพราะมักจะตั้งอยู่ในเขตทหารซึ่งอำนาจการจัดการอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพและการเข้าถึงของประชาชนทั่วไปนั้นไม่สะดวก พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเองก็ประสบปัญหาข้อจำกัดการใช้พื้นที่เนื่องจากตัวอาคารเป็นส่วนหนึ่งของกองบัญชาการ กองทัพบกซึ่งเป็นฐานปฏิบัติการทางทหารหลักของประเทศและเป็นพื้นที่หวงห้ามที่มีการรักษาความปลอดภัยสูง ดังนั้นประชาชนทั่วไปจึงเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ได้ค่อนข้างจำกัด ต้องแจ้งวัตถุประสงค์การเข้ามาและจำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของกองทัพเสียก่อน

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจะพยายามเพิ่มความสนใจของสาธารณชนและการเข้าร่วม แต่การจัดแสดงในปัจจุบันค่อนข้างนิ่งและไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในการสื่อสารหรือนำเสนอข้อมูล จึงนำไปสู่การตีความที่ไม่สมบูรณ์หรือรับข้อมูลผิดในหมู่ผู้เข้าชม ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์ยังขาดการสนับสนุนทางการเงินเพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดแสดงและนิทรรศการให้น่าดึงดูดใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไม่เพียงพอ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการชมรมเวียน ร้านขายของที่ระลึก ศูนย์อาหารและอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและเติมเต็มประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เหล่านั้น

เพื่อบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีประโยชน์ในการให้ข้อมูลพื้นฐานและความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่พิพิธภัณฑ์ในบริบททั่วไปรวมถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์ทหาร ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์หลายประการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรด้านพิพิธภัณฑ์ด้วยกันเองและการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าชม รวมถึงการสำรวจความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้เข้าชมเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความสนใจของสาธารณชน ตามที่ระบุไว้โดย ศรีศักร วัลลิโภดม (๒๕๔๔ :

๔๖) พิพิธภัณฑที่มีศักยภาพในการกระตุ้น ให้ความรู้ และสร้างความบันเทิงแก่ผู้คนในเวลาเดียวกัน บทบาทสำคัญของพิพิธภัณฑคือการช่วยให้สาธารณชนเพิ่มความนับถือตนเองและเอาชนะความวิตกกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศจากปัจจุบันสู่นาคต บทบาทใหม่ของพิพิธภัณฑคือการโน้มน้าวให้ผู้ชมกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้รับเฉย ๆ เหมือนที่เคยเป็นมา ในการดำเนินการดังกล่าว ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑหลายท่านระบุว่า การจัดแสดงและนิทรรศการที่ตั้งอยู่อย่างหนึ่งๆ อาจติดตั้งโปรแกรมสื่อผสม (Multimedia) และโปรแกรมเชิงโต้ตอบ (Interactive) ที่เป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมทุกคน หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ พิพิธภัณฑจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และทางทหารชั้นนำที่ครอบคลุมใจผู้มาเยือนและเขาเหล่านั้นเกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติ

จากการศึกษาถึงกรณีศึกษาพิพิธภัณฑอนุสรณ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑกองทัพสิงคโปร์ ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อทราบจุดแข็งและโอกาสที่จะนำไปใช้ ตลอดจนความเสี่ยงหรือสิ่งกีดขวางที่อาจเกิดขึ้น จากการวิเคราะห์พิพิธภัณฑทั้งสองแห่งนี้บอกเป็นนัยว่าความสำเร็จของพิพิธภัณฑนั้นขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑเป็นส่วนใหญ่เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงของประชาชน รวมถึงเทคนิคการนำเสนอเพื่อสื่อสารและให้ความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการรองรับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เยี่ยมชมและเติมเต็มความชอบส่วนบุคคล ทางผู้วิจัยได้นำแนวคิดและข้อเสนอแนะมาต่อยอดเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑกองทัพกให้ประสบความสำเร็จต่อไป เพื่อให้เข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑในระดับปฏิบัติการ ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑถูกขอให้ระบุรูปแบบการดำเนินงานในปัจจุบัน ประเภทของผู้เข้าชม การจัดแสดง ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการด้านการอนุรักษ์ ผลการสัมภาษณ์ระบุว่าพิพิธภัณฑกองทัพกนี้บริหารงานโดยแผนกพิพิธภัณฑซึ่งเป็นหน่วยงานย่อยของกองประวัติศาสตร์ทหาร รับผิดชอบในการจัดการงานพิพิธภัณฑทุกประเภทและการรวบรวม งานทะเบียนงานเอกสาร จดหมายเหตุต่างๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ จากการสัมภาษณ์ การขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินที่เพิ่มขึ้นซึ่งไม่เพียงแต่เงินทุนจากกองทัพกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้ได้มาซึ่งแหล่งเงินสนับสนุนอื่นๆ จากองค์กรภาครัฐและเอกชน

การพัฒนาพิพิธภัณฑกองทัพกจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษว่าจะพัฒนาพิพิธภัณฑอย่างไรให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความสนใจของสาธารณชนทั่วไป และวิธีอนุรักษ์ความสำคัญของสถานที่ในระยะยาว ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑและการสำรวจผู้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑพบว่า การบริหารจัดการพิพิธภัณฑในปัจจุบันยังถือว่าไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เนื่องจากพิพิธภัณฑต้องเผชิญกับข้อจำกัดต่างๆ ของหน่วยงานตนเองและการใช้พื้นที่ งานวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑกองทัพกรูปแบบใหม่ เพื่อบริหารจัดการองค์กรได้อย่างอิสระและมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจโดยกองประวัติศาสตร์ทหารจะมีแผนกใหม่ ๖ แผนกได้แก่ แผนกตีความสื่อความหมาย แผนกทรัพยากรมนุษย์ แผนกงบประมาณ แผนกการตลาดและการวิจัย แผนกซ่อมบำรุง และแผนกรักษาความปลอดภัย รูปแบบการจัดองค์กรใหม่นี้ช่วยให้กองประวัติศาสตร์ทหารสามารถควบคุมแผนกปฏิบัติการย่อยที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในสาขาของตน

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของพิพิธภัณฑ์ใหม่เพื่อให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ อาทิ นโยบายให้สาธารณชนตระหนักถึงคุณค่าพิพิธภัณฑ์ นโยบายเทคนิคการจัดแสดงและนิทรรศการ นโยบายฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ นโยบายประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขาย นโยบายการระดมทุนและการสนับสนุนทางการเงิน นโยบายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมภายในพิพิธภัณฑ์ และนโยบายการจัดการผู้เข้าชม

แผนความก้าวหน้าสำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพรูปแบบใหม่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการ โดยมุ่งปรับปรุงเนื้อหาการจัดแสดงและนิทรรศการให้เข้าถึงได้มากขึ้น ให้ความสำคัญทำความเข้าใจได้พร้อมสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้เข้าชม จากการสำรวจตามแบบสอบถามของผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ประมาณ ๓๐๐ คน เพื่อรับรู้ทัศนคติ ความคิดเห็น และการตีความเกี่ยวกับการจัดแสดงที่มีอยู่และการนำเสนอ นิทรรศการ ห้องแบ่งประเภทห้องจัดแสดง ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์และข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาในอนาคต จากผลสำรวจพบว่าผู้เข้าชมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับการจัดแสดงในปัจจุบันแต่ต้องการให้มีบริการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากขึ้น แม้ว่าจะมีหลายทางเลือกที่เป็นไปได้สำหรับแผนการพัฒนาใหม่ของพิพิธภัณฑ์ แต่งานวิจัยนี้เสนอโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมใต้ดินซึ่งเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับกฎระเบียบทางทหารที่มีอยู่ ข้อดีของการพัฒนาดังกล่าวคือพิพิธภัณฑ์สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้ได้ในระยะยาว ในขณะที่เดียวกัน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพิ่มเติมสามารถนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการพิพิธภัณฑ์ได้ เนื่องจากสิ่งที่เหล่านี้ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เข้าชมทุกคนและผลลัพธ์ที่ได้นำไปสู่จำนวนยอดผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงอนุรักษ์คุณค่าพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

การรักษาคุณค่าและอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพภูมิทัศน์โดยรอบเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อรักษาคุณค่าที่แท้จริงของสถานที่ในระยะยาว ความสำเร็จของพิพิธภัณฑ์ในแง่ของการเป็นพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งแรกของไทยบนพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการจัดแสดงทางทหารที่หลากหลายเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงการตีความสื่อความหมายเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก

การกำหนดนโยบายของพิพิธภัณฑ์ใหม่ในแง่ของการปรับปรุงเทคนิคการจัดแสดงเพื่อนำไปสู่การตีความสื่อความหมายที่เข้าถึงได้ง่าย การอนุรักษ์อาคาร การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์ การระดมทุน การบำรุงรักษาและการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนการจัดการผู้เยี่ยมชมสามารถใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารพิพิธภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพได้ในระยะยาว

๓. ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพในอนาคต

ข้อเสนอโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมใต้ดินเป็นวิธีแก้ปัญหาที่รักษาสภาพทางกายภาพและสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบให้อยู่ในสภาพดั้งเดิม

การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ หมุนเวียน ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี ศูนย์อาหาร ร้านขายของที่ระลึก และอื่น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้และสามารถรองรับประสบการณ์การเรียนรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชม และเป็นแหล่งรายได้ที่ช่วยเสริมสร้างการดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์แบบพึ่งพาตนเองได้และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกเพศทุกวัย

๔. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินใหม่นั้นเป็นเพียงหนึ่งในข้อเสนอโครงการที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ ยังมีทางเลือกอื่น ๆ สำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ต่อไป งานวิจัยนี้เปิดพื้นที่ให้นักวิจัยได้ค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารให้ตอบสนองประโยชน์สาธารณะ โครงการวิจัยนี้ต่อยอดความคิดในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ ทางผู้วิจัยเสนอความเป็นไปได้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในอนาคตและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต และกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้งจากคนท้องถิ่นเอง และในหมู่ชาวต่างชาติ ตลอดไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กลาโหม, กระทรวง. ยุทธศาสตร์กระทรวงกลาโหม. กรุงเทพฯ : บริษัท บีซีเนสซอฟต์ จำกัด, ๒๕๕๓.
- กองทัพบก. จุดยืนกองทัพบกในสถานะสถาบันการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพฤษภ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, ๒๕๕๕.
- กิจการพลเรือนทหารบก, กรม. แผนประชาสัมพันธ์กองทัพบก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กองทัพบก, ๒๕๔๙.
- นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียน. ๑๐๐ ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที, ๒๕๓๐.
- บุญยฤทธิ์ ฉายสุวรรณ, ร.อ., อนุสรณ์สถานแห่งชาติ : อนุสรณ์แห่งความเสียสละอันสูงสุด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๙. หน้า ๑๐๓ - ๑๐๖.
- ประวัติศาสตร์ทหาร, กอง. พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ : โอแอนด์เอส พรินต์ติ้งเฮ้า, ๒๕๔๐.
- ยุทธการทหารบก, กรม. กองประวัติศาสตร์ทหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กองทัพบก, ๒๕๔๘.
- ยุทธการทหารบก, กรม. ๗๘ ปีกรมยุทธการทหารบก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กองทัพบก, ๒๕๔๘.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น : กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับบลิชซิง จำกัด, ๒๕๔๔.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับบลิชซิง จำกัด, ๒๕๔๕.
- สุมาลี ประทุมพันธ์. อนุสรณ์สถานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อาร์คแอนด์ไอดี, ๒๕๓๗.

วารสาร หนังสือพิมพ์

- กชพร หัสตินทร์. “พิพิธภัณฑ์สถานเพื่อการเรียนรู้สมบูรณ์แบบ”, วารสารศิลปากร. บริษัท เอพี กราฟฟิคดีไซน์แอนด์พรินท์ จำกัด. ปีที่ ๔๕ (๖), ๒๕๑๕ ; หน้า ๖๕-๗๗.
- กลาโหม, กระทรวง. “ประวัติกระทรวงกลาโหม”, วารสารกองบัญชาการกองทัพไทย. ปีที่ ๔๑ (๒), เมษายน - กันยายน ๒๕๔๖ ; หน้า ๓๐ - ๓๔
- กลาโหม, กระทรวง. “วิวัฒนาการกองทัพบก”, วารสารกองบัญชาการกองทัพไทย. ปีที่ ๓๙ (๑), ตุลาคม ๒๕๔๓ - มีนาคม ๒๕๔๔ ; หน้า ๔๖ - ๕๓.
- กิตติ วัฒนมหาดม. “กองบัญชาการกองทัพบก”, วิมาน. ปีที่ ๙ (๘๒), ๒๕๔๐ ; หน้า ๑๐๘ - ๑๑๑.
- จุลลดา มีจุล. “พิพิธภัณฑ์ไทยต้องเข้าถึงหัวใจเยาวชน”, นิตยสารกินรี. บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับบลิชซิง จำกัด. ปีที่ ๒๒ (๑๑), ๒๕๔๘ ; หน้า ๕๔ - ๕๘.

พร วิรุฬห์รักษ์. “พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์การทหารแห่งชาติ” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ ๒๖ (๔), ๒๕๔๘ ;
หน้า ๒๖ - ๓๑.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. “อนุสรณ์สถานแห่งชาติ”, หน้าจั่ว : วารสารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. ปีที่
๓, ๒๕๒๖ ; หน้า ๓๑ - ๓๙.

สุดาพร วรพล. “พิพิธภัณฑ์ในยุคแห่งการพัฒนา”, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ปีที่ ๑๕ (๑),
๒๕๓๙ ; หน้า ๔๓ - ๕๓.

วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัย

ดุษฐีกิติ์ สุจิต. “พิพิธภัณฑ์กองทัพบก “Army Museum”. วิทยานิพนธ์, คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๕.

ตฤชณา โสรัจจ์. “ภาพลักษณ์ด้านการพัฒนาประเทศของทหารผ่านพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระ
เกียรติ”. วิทยานิพนธ์ สาขาพัฒนาชนบทศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕. หน้า
๑๘๔.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. “ประวัติพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
www.thailandmuseum.com/OfficeMuseum/history.htm, ๒๕๖๖.

ยุทธการทหารบก, กรม. “ประวัติพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
www.rta.mi.th/history/rta_history.htm, ๒๕๖๖.

ยุทธการทหารบก, กรม. “พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
https://doo.rta.mi.th/DooNew/main_museum.html, ๒๕๖๖.

อนุสรณ์สถานแห่งชาติ. “แนะนำอนุสรณ์สถานแห่งชาติ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
www.1.mod.go.th/heritage/nation/memorial/memorial10.htm, ๒๕๖๖.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Ambrose, T. and Paine, C., Museum Basics. New York : Routledge Press, 1993.

Anderson, G. Reinventing the Museum: Historical and Contemporary Perspectives on
the Paradigm Shift, Walnut Creek Ca : Altamira Press, 2004.

Annual Museum Conference in Thailand. Element for Museums. Bangkok : Ministry of
Thai Culture Press, 2004.

Aplin, G. Interpretation and Presentation of Heritage : Attaching and Conveying Meaning,
Heritage: Identification, Conservation, and Management, Oxford : Oxford
University Press, p.30-47; 2002.

- Benediktsson, G. Museum and Tourism, International Museum Studies, Goteborg : Goteborges University Press, 2004.
- Bennett, T. Pasts Beyond Memory: Evolution, Museums, Colonialism, London : Routledge, 2004.
- Bennett, T. The Birth of the Museum : History, Theory and Politics, London : Routledge, 1995.
- Boylan, P. and Woodland, V. The Trainer's Manual : For Use with Running a Museum : A Practical Hand Book, France : UNESCO Publication, p.15-37; 2006.
- Corsane G. Heritage, Museums and Galleries : an introductory reader. London : Routledge, 2005.
- Davis, A. and Gardner, B. Museum Ethics. London and New York : Routledge, 1996.
- Durbin, G. Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning, the Stationary Office for the Group for Education in Museums. London, 1996.
- Edson, G. and Dean, D. The Handbook for Museums. London : Routledge, 1994.
- Finn, B. and Hacker, B. Materializing the Military. London : Science Museum, 2005.
- Genoways, H.H and Ireland L.M. Museum Administration : An Introduction. Walnut Creek, Ca : Altamira Press, 2003.
- Gunther, G. Introduction to Museum Work, Walnut Creek, Ca : Altamira Press, 1999.
- Hein, B. Museum Studies : An anthology of contexts, Oxford : Blackwell Publishing, 1998.
- Hein, G.E. Learning in the Museum, London and New York : Routledge, 1998.
- Hooper - Greenhill, E. Museums and the Interpretation of Visual Culture. New York : Routledge Press, 2000.
- Hooper - Greenhill, E. The Educational Role of the Museum. 2nd edition. London : Routledge, 1999.
- Kavanagh, G. Dream Spaces : Memory and the Museum. New York : Leicester University Press, 2000.
- Kavanagh, G. Museum Provision and Professionalism. London and New York : Routledge, 1994.
- Keene, S. Managing Conservation in Museums. 2nd edition. United Kingdom : Butterworth - Heineman Press, 2002.
- Knell, S.J. Museums and the Future of Collecting. Hampshire : Ashgate Publishing Limited, 1999.
- Logan, W.S. The Disappearing 'Asian' City : Protecting Asia's Urban Heritage in a Globalizing World, Hong Kong : OUP Press, 2002.

- Marstine, J. New Museum Theory and Practice: an Introduction. United Kingdom : Blackwell Publishing Ltd., 2006.
- McArthur, S. and Hall, M.C. Interpretation, Principles and Practices, p. 88-105, 1996.
- National Discovery Museum Institute. Discovery Museum : A New Learning Space. Bangkok : Pimdee Press, 2005.
- Pearce, S. Museums and the Appropriation of Culture, New Research in Museum Studies : An International Series. United Kingdom : the Athlone Press, 1994.
- Proschan, F. Learning from the Smithsonian : Lesson (Good and Bad) from the United States National Museum. Bangkok : Jirarat Printing Ltd., 2004.
- Smith, C.S. Museums, Artifacts, and Meanings : the New Museology. United Kingdom : Reaktion Books Press, p. 6-21; 1989.
- Thompson, C. The Role of the Museum in Interpretation: the Problem of Context, International Journal of Heritage Studies. p. 40-44, 1994.
- Thompson, M. War in Museum: the Interpretation of Twentieth Century Military History in Museums : a Case Study. Minor Thesis, Department of Museum Studies, Deakin University, Victoria, 1993.
- Thwaites, P. Presenting Arms : Museum Representation of British Military History : 1660-1900. London : Leicester University Press, 1996.
- Tilden, F. Principles of Interpretation : Interpreting Our Heritage. 3rd edition. Chapel Hill : the University of North Carolina Press, p. 3-10 ; 1977.
- Uzzell, D. Creating Place Identity Through Heritage Interpretation. London : Intellect Limited, 1996.
- Weil, SE. A Cabinet of Curiosities : Inquiries into Museums and their Prospects. Washington : Smithsonian Institution Press, 1995.
- Whitmarsh, A. We Will Remember Them: Memory and Commemoration in War Museums, London : Institute of Archaeology Press, 2000.
- Wise, T. A Guide to Military Museums. 2nd edition. London : Model & Allied Publications, 1971.

Journals

- Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris : UNESCO, 2003.
- ICOMOS, Cultural Tourism Charter : Principles and Guidelines for Managing Tourism at Places of Cultural and Heritage Significance, ICOMOS : ICOMOS Cultural Tourism Charter, 1999.

The Burra Charter. The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance.
Australia : Australia ICOMOS Inc, 1999.

Non-Published Document

Chaysuwan, B. 1996, The National Memorial: Remembrance for the Sacrifice, Muang-Boran, Muang-Boran Publishing, Bkk, pp.103-106. (Thai Edition)

Meechul, C. 2005, Thai Museum Appeal to Thai Youth, Kinnaree, vol.22, no.11, pp.54-58.

Military History Department 2005, Directorate of Operations Document, p.48.

Hudsadin, G. 2002, Museums as an Educational Centre, Silpakorn Journal, Vol. 45, No.6, A. P Graphic Design and Print Co., Ltd, Bangkok, pp.65-77.

Prathumnant, S. 1994, The National Memorial, Arch and Idea Magazine, Vol.2, Arch and Idea Publishing, Bkk, pp.32-50. (Thai Edition)

The Century of Chulachomkiao Royal Military Academy 1987, J.N.T Partnership Printing, Bangkok, Thailand.

The Commemoration of 78th of Directorate of Operations 2005, Royal Thai Army Printing, Bangkok, Thailand.

The Evolution of Royal Thai Army 2000, The Royal Thai Armed Forces Journal, vol.39, no. 1 (October 2000 – March 2001), pp.46-53.

The History of Ministry of Defense 2003, The Royal Thai Armed Forces Journal, vol.41, no. 2 (April – September 2003), pp.30-34.

The National Memorial 1983, Na-Jua: Faculty of Architecture Journal, Vol.3, pp.31-39. (Thai Edition)

The Position of Royal Thai Army as Political Institution, 3rd edition, Prakai-Pruek Press, Bangkok, Thailand.

The Royal Thai Army Public Relations for the Fiscal Year 2006 (2006), The Royal Thai Army Civilian Department, Royal Thai Army Press, Bangkok, Thailand.

The Royal Thai Armed Forces Memorial, Business Offset Printing Co., Ltd., Bangkok, Thailand.

The Royal Thai Army Museum in Honor of His Majesty the King 1997, O & S Printing House Co., Ltd, Bangkok.

Varapol, S. 1996, Museum in the Age of Development, Tourism Authority of Thailand Journal, vol.15, no.1, pp.43-53.

Vhanliphodom, S. 2001, Local Museum: the Co-Learning Process, Amarin Printing & Publishing, Bangkok, pp.1-20.

- Vhanliphodom, S. 2002, Thai Museums in the New Millennium, Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre, Amarin Printing & Publishing, Bangkok.
- Virunrak, P. 2005, National Military History Museum, Art & culture Magazine, Vol.26, No.4, Pim-Dee Co., Ltd., Bangkok, pp.26-31.
- Wattanamahatma, K. 1997, The Royal Thai Army Headquarters Building, Vimarn Magazine, vol.9, no.82, pp. 108-111.

Electronic Data Base

- The History of National Museum (Online), Available : <http://www.thailandmuseum.com/OfficeMuseum/history.htm>
- The History of the Royal Thai Army Museum 1997 (Online), available : http://www.rta.mi.th/history/rta_history.htm (Accessed on September 14, 2005)
- The Royal Thai Army in Honor of His Majesty the King 1997 (Online), available : http://www.rta.mi.th/armytourism/rta_museum/
- The National Memorial : Introduction for the National Memorial (Online), Available: <http://www1.mod.go.th/heritage/nation/memorial/memorial10.htm>
- Government of Public Relations Department. New Bangkok City Plan to Turn the Capital into a More Livable City. (Online). Available : http://thailand.prd.go.th/the_focus_view.php, 2023.
- Lau, A. “Toward a SAF Museum”. (Online). Available : [www.mindef.gov.sg/imindef_websites/atozlistings/army/microsites/armymuseum/about_arms/towards an SAF museum.html](http://www.mindef.gov.sg/imindef_websites/atozlistings/army/microsites/armymuseum/about_arms/towards_an_SAF_museum.html), 2023.
- Lim, E. “The Birth of Singapore Armed Force”. (Online). Available : http://www.mindef.gov.sg/imindef/about_us/history/birth_of_saf/v1n08_history.html, 2023.
- Mission of the Ministry of Defense of Singapore (Online). Available : www.mindef.gov.sg/imindef/about_us/mission.html, 2023.
- Museum Definition and Meaning (Online). Available : <http://en.wikipedia.org/wiki/Museums>, 2023.
- Preserving Our Army’s Heritage, Army News (Online). Available : <http://www.mindef.gov.sg/armynews/display2.asp?articleid=366>, 2023.
- Statements of Heritage Impact, (Online). Available : www.heritage.nsw.gov.au, 2023.
- The Fins Arts Department (Online). Available : www.finearts.go.th/en/background.php, 2023.

ภาคผนวก

ผนวก ก

คำถามสำหรับสัมภาษณ์บุคคลากรภายในองค์กรพิพิธภัณฑ์ทหาร

คำถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อสัมภาษณ์:

- ภัณฑารักษ์และเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ
- เจ้าหน้าที่แผนกประวัติศาสตร์ทหารในส่วนกองยุทธการทหาร

โครงการวิจัย : การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร

ผู้ดำเนินการวิจัย : พลตรี ธิติวัฒน์ ฐิติพรมเย็น

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทย รวมถึงการจัดการและการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร และสิ่งใดที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการพิพิธภัณฑ์ที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลเชิงลึกจัดทำขึ้นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทยให้ได้มาตรฐานสากลทัดเทียมนานาประเทศ มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการเป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญให้แก่ผู้เข้าชมทั้งในและต่างประเทศต่อไปได้ในอนาคต

พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการสัมภาษณ์:.....

ขอความกรุณาในการกรอกข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ของท่านลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ หรือ กาเครื่องหมายถูก “√” ลงในช่องสี่เหลี่ยม (□) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อมูลผู้รับการสัมภาษณ์:

ยศ, ชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....ดำรงตำแหน่งมาแล้ว.....ปี

จบการศึกษาปริญญา □ ตรี □ โท □ เอก จากสถาบัน/มหาวิทยาลัย.....

สาขา.....

I. การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของท่านคืออะไร และมีเป้าหมายอย่างไร

.....

.....

.....

2. พิพิธภัณฑ์ของท่านมีวิธีการบริหารและจัดการองค์กรภายในอย่างไร มีแผนกใดบ้างและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ในส่วนต่าง ๆ อย่างไร (แสดง Organization Chart ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. พิพิธภัณฑ์ของท่านมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นผู้เข้าชมกลุ่มใด และเพราะเหตุใด

- กลุ่มสถาบันการศึกษา เนื่องจาก.....
- กลุ่มข้าราชการทหาร เนื่องจาก.....
- กลุ่มข้าราชการตำรวจ เนื่องจาก.....
- กลุ่มองค์กรราชการ / เอกชน เนื่องจาก.....
- กลุ่มนักท่องเที่ยวท้องถิ่น เนื่องจาก.....
- กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจาก.....

4. ท่านมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสูงสุด โปรดอธิบายพอสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

5. งบประมาณสำหรับการบริหารจัดการดูแลพิพิธภัณฑ์และบุคคลากรมาจากส่วนใดและมีสัดส่วนเท่าใด เพียงพอและครอบคลุมต่อการดูแลพิพิธภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

6. ทางพิพิธภัณฑ์ได้ทำการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) และการตลาด (Marketing) ผ่านทางสื่อใดบ้าง สื่อใดมีประสิทธิภาพมากที่สุดและสื่อใดมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

☐ โทรทัศน์	☐ ใบแจก/ แผ่นพับ (Brochure)
☐ วิทยู	☐ นิตยสาร/ หนังสือท่องเที่ยว
☐ หนังสือพิมพ์	☐ วารสารขององค์กร (Press Release)
☐ อินเทอร์เน็ต	☐ อื่นๆ.....

สื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ.....

สื่อที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือ.....

7. ทางพิพิธภัณฑ์ได้เก็บค่าเข้าชมสำหรับบุคคลทั่วไปหรือไม่ หากมีการเรียกเก็บค่าเข้าชมจะขัดต่อกฎระเบียบหรือข้อบังคับของทางทหารหรือไม่ อย่างไร

- เก็บค่าเข้าชม
- ไม่เก็บค่าเข้าชม

เนื่องจาก.....

.....

8. ปัจจุบันมีหน่วยงานหรือองค์กรใดบ้างที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับการจัดการพิพิธภัณฑ์

.....

.....

.....

.....

.....

9. ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการประสานหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจการพิพิธภัณฑ์อื่นๆ บ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

II. ด้านผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

1. ผู้เข้าชมส่วนใหญ่มาจากสถาบันหรือองค์กรใด มาเป็นหมู่คณะหรือมาคนเดียว
 - มาคนเดียว มาเป็นกลุ่มหรือคณะ มาทั้ง 2 แบบ
 ผู้ชมมาจาก สถาบันการศึกษา
 - องค์กรและหน่วยงานทหาร
 - องค์กรและหน่วยงานภาครัฐ/ เอกชน
 - นักท่องเที่ยวท้องถิ่น
 - นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

2. พิพิธภัณฑ์ของท่านมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติเข้าเยี่ยมชมบ้างหรือไม่ ถ้ามี ส่วนใหญ่มาจากประเทศใด
 - ไม่มี
 - มี ส่วนใหญ่มาจากประเทศ 1. 3.....
 - 2..... 4.....

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดต่อไปนี้มีอิทธิพลหรือเป็นแรงจูงใจต่อผู้เข้าชมในการเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของท่าน
 - ชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ์
 - ความโดดเด่นของรูปลักษณ์อาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งภายนอกและภายใน
 - การได้รับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของกองทัพบกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันผ่านการนำเสนอของพิพิธภัณฑ์
 - การได้เข้าชมยุทธโศภรณ์ทางทหารและการจัดแสดงที่น่าตื่นตาตื่นใจ
 - อื่นๆ.....

4. ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการปูพื้นฐานความรู้และอธิบายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การทหารและการจัดแสดงในแต่ละห้องก่อนการนำเสนอให้แก่ผู้เข้าชมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

10. เท่าที่ท่านได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าชม ผู้ชมมีความสนใจมากน้อยเพียงใดกับเนื้อหาการจัดแสดงโดยรวม ส่วนจัดแสดงใดที่ผู้ชมประทับใจมากที่สุดและส่วนใดน้อยที่สุด

- การจัดแสดงโดยรวม มีความสนใจน้อย
 มีความสนใจปานกลาง
 มีความสนใจมาก
 มีความสนใจมากที่สุด

ผู้ชมประทับใจในส่วนจัดแสดง.....มากที่สุด

เพราะ.....

ผู้ชมประทับใจในส่วนจัดแสดง.....น้อยที่สุด

เพราะ.....

ข้อเสนอแนะจากผู้ชมเพื่อการปรับปรุงการจัดแสดง:

1.....

2.....

3.....

11. ผู้เข้าชมส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทหารและการสงครามหรือไม่ ถ้าไม่มี จะมีผลต่อการทำความเข้าใจและการสื่อความหมายในการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

.....

12. ผู้เข้าชมจำเป็นต้องแจ้งล่วงหน้าแก่ทางพิพิธภัณฑ์เพื่อทำการนัดหมายเวลาเข้าชมหรือไม่ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ทำการนัดหมายล่วงหน้า จะสามารถเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ด้วยตนเองหรือไม่

จำเป็น เพราะ.....

ไม่จำเป็น เพราะ.....

13. จากการสอบถาม ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ที่จะกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในครั้งต่อไปหรือไม่

ไม่กลับมาเยี่ยมชม เนื่องจาก.....

กลับมาเยี่ยมชมอีกในครั้งหน้า เพราะ.....

ยังไม่แน่ใจ เพราะ.....

14. ผู้เข้าชมส่วนใหญ่มาพิพิธภัณฑ์ด้วยวิธีการใด และทางพิพิธภัณฑ์มีที่จอดรถเพียงพอต่อจำนวนยานพาหนะหรือไม่

- โดยรถยนต์ส่วนตัว
- โดยรถบัส/ รถโดยสารขนาดใหญ่
- โดยรถขนส่งมวลชน
- โดยรถตู้
- อื่นๆ

พื้นที่จอดรถมี พอเพียง ไม่พอเพียง กับจำนวนยานพาหนะของผู้เข้าชม

15. ทางพิพิธภัณฑ์ได้เคยมีการสำรวจระดับความพึงพอใจผู้เข้าชมกับการจัดแสดงหรือไม่

.....
.....
.....

16. ทางพิพิธภัณฑ์มีกิจกรรมหรือโปรแกรมที่ให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วมในการจัดแสดงบ้างหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

III. ด้านการจำแนกวัตถุและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

1. ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการจัดเตรียมเอกสารหรือข้อมูลให้แก่ผู้เข้าชมล่วงหน้าเพื่อเป็นการแนะนำและทำความเข้าใจในการจัดแสดงบ้างหรือไม่ ถ้ามี สื่อนั้นคืออะไรและมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร (Communication) และการสื่อความหมาย (Interpretation) หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

2. การจัดวางอาคารและพื้นที่จัดแสดง (Zoning and Circulation) ภายในพิพิธภัณฑ์ของท่านมีการจัดการวางผังที่ดีและสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3. ปัจจุบันการจำแนกและการจัดแสดงวัตถุภายในอาคารพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญเกี่ยวกับการจัดแสดงที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

เหมาะสม

ยังไม่เหมาะสม ในส่วนของ

1.....

2.....

3.....

4.....

ควรดำเนินการแก้ไขใน

เรื่อง.....

.....

.....

4. วัตถุจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ของท่านมีที่มาจากแหล่งใด ได้รับการขึ้นทะเบียนจากหน่วยหรือองค์กรใด และมีวัตถุที่ได้จากการบริจาคหรือยืมจากพิพิธภัณฑ์ (Acquisition) อื่นเพื่อนำมาจัดแสดงบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านได้พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงเช่น วัตถุพิพิธภัณฑ์, ตู้จัดแสดง, การให้แสงและเสียง, รวมถึงการใช้สื่อผสม (Multimedia) ในการจัดแสดงบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

6. หากพบปัญหาอันเกี่ยวข้องกับการจัดแสดง ท่านมีวิธีดำเนินการแก้ไขอย่างไร และการแก้ไขนั้นเป็นไปในลักษณะชั่วคราวหรือถาวร สำหรับค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงการจัดแสดง ทางพิพิธภัณฑ์ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากแหล่งหรือองค์กรใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

7. ในปัจจุบันการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ทางพิพิธภัณฑ์ได้มีการใช้สื่อผสม (Multimedia & Multivision) เพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดแสดงบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

IV. ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพิพิธภัณฑ์

1. พิพิธภัณฑ์ของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชมดังต่อไปนี้หรือไม่ และเพียงพอสำหรับการรองรับผู้เข้าชมภายในพิพิธภัณฑ์หรือไม่และสิ่งใดควรดำเนินการจัดหาเพิ่มเติม

	มีเพียงพอ	มีแต่ไม่เพียงพอ	ไม่มี/ต้องจัดหาเพิ่มเติม
☐ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center)	☐	☐	☐
☐ ศูนย์อาหาร (Cafeteria)	☐	☐	☐
☐ ร้านค้าขายของที่ระลึก (Souvenir Shops)	☐	☐	☐
☐ ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดี (Theater)	☐	☐	☐
☐ ห้องประชุมสัมมนา (Auditorium)	☐	☐	☐
☐ ลานกิจกรรม (Recreational Area)	☐	☐	☐
☐ พื้นที่จัดนิทรรศการหมุนเวียน	☐	☐	☐
☐ ห้องน้ำ (Toilets)	☐	☐	☐
☐ พื้นที่ /ลานจอดรถ (Parking-lot)	☐	☐	☐

2. พิพิธภัณฑสถานของท่านมีพื้นที่สำหรับการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) เพิ่มเติมแก่ผู้เข้าชมหรือไม่ หากไม่สามารถหาพื้นที่ได้ ท่านมีแนวทางหรือนโยบายในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อย่างไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการของทางพิพิธภัณฑสถาน

.....

.....

.....

.....

.....

3. การดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานของท่านขัดต่อนโยบายการใช้พื้นที่หรือระเบียบข้อบังคับของทางทหารหรือไม่ ถ้าการพัฒนาพื้นที่ขัดต่อระเบียบ ท่านมีแนวทางหรือข้อเสนอแนะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

V. ด้านการดูแลรักษาวัตถุพิพิธภัณฑสถานและการอนุรักษ์ อาคารพิพิธภัณฑสถาน

1. ทางพิพิธภัณฑสถานได้พบปัญหาเกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของวัตถุจัดแสดงและตู้จัดแสดงบ้างหรือไม่ และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขไปแล้วอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทางพิพิธภัณฑสถานได้พบปัญหาเกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของอาคารพิพิธภัณฑสถานทั้งภายในและภายนอกบ้างหรือไม่ ถ้ามี ส่วนใหญ่ปัญหาที่พบมีสาเหตุมาจากสิ่งใดและได้ดำเนินการแก้ไขแล้วอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. พิจารณาท่านมีนโยบายหรือวิธีการรักษาความปลอดภัยวัตถุพิพจน์อย่างไร โปรดอธิบายโดยสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

4. พิจารณาท่านมีนโยบายหรือวิธีการอนุรักษ์อาคารพิพจน์อย่างไร โปรดอธิบายโดยสังเขป

.....
.....
.....
.....
.....

ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของพิพจน์

1. สิ่งใดคือจุดเด่นและจุดด้อยของทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคารพิพจน์ของท่านในปัจจุบัน

จุดดีของที่ตั้งพิพจน์	1.....
	2.....
	3.....
จุดด้อยของที่ตั้งพิพจน์	1.....
	2.....
	3.....

2. ในกรณีพิพจน์ของท่านตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ทหารที่มีการอารักขาหนาแน่นเหมือนเขตหวงห้ามสำหรับบุคคลทั่วไป สิ่งนี้มีผลต่อการบริหารและจัดการพิพจน์หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

3. ในกรณีที่พิพิธภัณฑตั้งอยู่ในพื้นที่ทำงานของทหาร การแยกพื้นที่พิพิธภัณฑออกจากพื้นที่ของหน่วยงานทหารสามารถดำเนินการได้หรือไม่ และขั้นตอนนโยบายหรือข้อบังคับทางทหารหรือไม่อย่างไร

สามารถดำเนินการได้ เนื่องจาก.....

.....

ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจาก.....

.....

4. ตามความเห็นของท่าน สิ่งใดคือจุดเด่นของพิพิธภัณฑของท่านและจุดด้อยที่สมควรได้รับการแก้ไข

จุดเด่น 1.....

2.....

3.....

จุดด้อย 1.....

2.....

3.....

5. ตามความเห็นของท่าน ทางพิพิธภัณฑควรริบดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งใดเพื่อให้การจัดการพิพิธภัณฑของท่านมีประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถรองรับความต้องการของผู้เข้าชมได้ทั้งในปัจจุบันจนถึงอนาคต

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่าน

หากท่านมีข้อสงสัยหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบสอบถามฉบับนี้ กรุณาติดต่อ พลตรี ธิติวัฒน์ ฐิติพรมเย็น ผู้จัดทำการวิจัยเพื่อเสนอโครงการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑทหาร ที่เบอร์มือถือ : 090-913-2999 Line ID : 211/40 pao28

ผนวก ข

แบบสอบถามการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านความคิดเห็นและทัศนคติของท่านที่มีต่อพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในด้านการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ทางทหารรวมถึงคุณภาพในการให้บริการและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมภายในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ ขอความกรุณาท่านผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้โปรดสละเวลาในการตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่านและความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

ทางผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่านในตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ข้อมูลอันมีค่าของท่านจะได้รับการดูแลและปกปิดเป็นความลับอย่างดี

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ชาย หญิง

2. ปัจจุบันท่านอยู่ในช่วงอายุใด
 - น้อยกว่า 18 ปี 46-55 ปี
 - 18-25 ปี 56-65 ปี
 - 26-35 ปี 65 ปีขึ้นไป
 - 36-45 ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
 - ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา
 - ระดับมัธยมศึกษา
 - ระดับปริญญาตรี
 - ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพของท่าน
 - นักเรียน/นักศึกษา อาจารย์
 - ทหาร พนักงาน/ เจ้าหน้าที่บริษัท
 - ตำรวจ ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 : เกี่ยวกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของท่าน

5. ท่านได้มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกพร้อมกับ
 - ครอบครัว กลุ่มสถาบันการศึกษา/ วิชาทหาร
 - เพื่อน จำนวน.....คน กลุ่มองค์กรราชการ/ เอกชน
 - มาคนเดียว

6. การมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ครั้งนี้ เป็นครั้งที่เท่าไรของท่าน
 - ครั้งแรก
 - เคยมา 2-3 ครั้งในช่วงระยะเวลา.....ปี
 - เคยมามากกว่า 3 ครั้งในช่วงระยะเวลา.....ปี

7. คุณทราบข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กองทัพบกจากแหล่งใด
 - ครอบครัว/ญาติ โทรทัศน์
 - เพื่อน หนังสือพิมพ์
 - วิทยุ ใบแจก / แผ่นพับ (Brochure)
 - อินเทอร์เน็ต นิตยสาร /หนังสือท่องเที่ยว
 - อื่นๆ.....

8. ข้อใดตรงกับวัตถุประสงค์ของท่านในการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ครั้งนี้
 - เพื่อเป็นการพักผ่อน / กิจกรรมสันทนาการ
 - เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์การทหารของไทย
 - เพื่อทำการศึกษาวิจัยประกอบการเรียนการสอน
 - อื่นๆ.....

9. ในความคิดเห็นของท่าน สิ่งใดเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ (โปรดระบุหมายเลข '1' มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุดจนถึงหมายเลข '4' มีอิทธิพลน้อยที่สุด)
 - ชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งแรกของไทย
 - การได้เข้าชมวัตถุการสงครามในอดีตที่หายาก และชมการจัดแสดงที่น่าตื่นตาตื่นใจ
 - การได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของกองทัพบกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันผ่านการจัดแสดง
 - รูปลักษณ์สถาปัตยกรรมทั้งภายนอกและภายในของอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น

10. หลังจากท่านได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แล้ว ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแสดงในแต่ละห้องอย่างไร (โปรดระบุเครื่องหมาย 'x' ในช่อง)

	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
ห้องบรรยายสรุป	☐	☐	☐	☐
ห้องโหมรอนราญ	☐	☐	☐	☐
ห้องเสนาสงคราม	☐	☐	☐	☐
ห้องจอมทัพไทย	☐	☐	☐	☐
ห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญของกองทัพบก	☐	☐	☐	☐
ห้องรับรอง VIP.	☐	☐	☐	☐
ห้องพระบารมีปกเกล้า	☐	☐	☐	☐

11. ท่านพึงพอใจและไม่พึงพอใจกับการจัดแสดงภายในห้องใดมากที่สุด (โปรดดูรายชื่อห้องจากข้อ 10)

ประทับใจมากที่สุดกับการจัดแสดงห้อง.....
เพราะ.....

ไม่พึงพอใจมากที่สุดการจัดแสดงห้อง.....
เพราะ.....

ส่วนที่ 3 : เกี่ยวกับความคิดเห็นของท่านเพื่อปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์

12. ท่านคิดว่าทางพิพิธภัณฑ์ควรดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งใดเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ท่านสามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่ง)

☐ การเข้าถึงพื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์	☐ มัคคุเทศก์
☐ อาคารพิพิธภัณฑ์	☐ การจัดวางวัตถุและการจัดแสดง
☐ การรักษาความปลอดภัยวัตถุพิพิธภัณฑ์และผู้ชม	☐ การดูแลเอาใจใส่และบริการ
☐ ความสะอาดของสถานที่	☐ สิ่งอำนวยความสะดวก
(ศูนย์อาหาร, ห้องน้ำ ฯลฯ)
☐ พื้นที่จอดรถ	☐ พื้นที่สนทนาและการพื้นที่กิจกรรม
☐ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)	

13. ท่านเคยได้มีโอกาสเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหารอื่น ๆ ทั้งในหรือต่างประเทศหรือไม่

- เคย(โปรดระบุสถานที่)
 ไม่เคย (ไปข้อที่15)

14. พิพิธภัณฑสถานอื่นๆที่ท่านได้เคยเข้าชมเมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
- พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก ดีกว่าพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ (ในด้าน.....)
 - พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก เทียบเท่าพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ
 - พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก ด้อยกว่าพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ (ในด้าน.....)
15. ตามความเห็นของท่าน ปัจจัยในข้อใดต่อไปนี้เป็นอุปสรรคต่อการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกของท่าน (ท่านสามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่ง)
- สถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ทหาร
 - ระดับความยากในการเข้าถึงสถานที่
 - การต้องนัดหมายล่วงหน้าก่อนเข้าชมจริง
 - จำนวนของมัคคุเทศก์ไม่พอเพียงกับจำนวนผู้เข้าชม
 - การจัดวางวัตถุและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถาน
 - เครื่องมือในการสื่อความหมาย (ข้อมูล, ป้าย, สัญลักษณ์)
 - สถานที่จอดรถที่ไม่เพียงพอ
 - ความไม่พร้อมของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร ห้องน้ำ เป็นต้น
 - อื่นๆ (โปรดระบุ)
16. เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในการบริหารจัดการแก่ทางพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรถ้าทางพิพิธภัณฑสถานจะดำเนินการเก็บค่าเข้าชม จากเดิมที่ไม่เสียค่าเข้าชม
- เห็นด้วย เพราะ..... (ไปที่ข้อ 17)
 - ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก..... (ไปที่ข้อ 18)
17. ท่านต้องการให้รายได้จากการเก็บค่าเข้าชมนำไปพัฒนาในส่วนใดดังต่อไปนี้ของพิพิธภัณฑสถาน (ท่านสามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่ง)
- การดูแลรักษาวัตถุพิพิธภัณฑสถาน และจัดแสดง
 - การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่ผู้เข้าชมเช่น ที่จอดรถ, ศูนย์อาหาร, ห้องน้ำ, ลานกิจกรรม ฯลฯ
 - การเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการจัดหามัคคุเทศก์ให้เพียงพอ
 - การนำเทคนิคแสงสีเสียง (Multimedia) มาใช้เพื่อเพิ่มคุณค่าในการสื่อความหมายของการจัดแสดง
 - การเพิ่มพื้นที่จอดรถสาธารณะและรถส่วนตัวสำหรับผู้มาเยี่ยมชม

18. เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ของอาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งในด้านที่ตั้งที่อยู่ในพื้นที่เขตทหาร และการเข้าถึงที่ค่อนข้างลำบากสำหรับประชาชนทั่วไปรวมถึงพื้นที่ในการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคและอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ ข้อเสนอโครงการปรับปรุงพื้นที่ในข้อใดต่อไป นี้ ที่ตรงตามความเห็นของท่านมากที่สุด
- ดำเนินการย้ายที่ตั้งพิพิธภัณฑ์กองทัพบกไปอยู่ ณ ที่ตั้งแห่งใหม่แทนพื้นที่เดิม (ไปที่ข้อ 19)
- ดำเนินการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ใต้อาคารพิพิธภัณฑ์ เพื่อลดการใช้พื้นที่ที่จำกัดของบริเวณโดยรอบพื้นที่อาคารพิพิธภัณฑ์ (ไปที่ข้อ 20)
- ดำเนินการสร้างอาคารใหม่ใกล้กับอาคารพิพิธภัณฑ์ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ภายใน (ไปที่ข้อ 20)
- ไม่มีความคิดเห็น (ไปที่ข้อ 20)
19. ท่านต้องการให้พิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ ตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งใด
- ในตัวเมืองของกรุงเทพฯ
- ในต่างจังหวัด ที่จังหวัด.....
20. สิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้างที่ท่านต้องการให้มี ตามข้อเสนอโครงการปรับปรุงพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ (ท่านสามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่ง)
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor center)) ห้องประชุมสัมมนา (Auditorium)
- พื้นที่กิจกรรมสันทนาการ (Recreational area) ห้องน้ำ (Toilets)
- ร้านค้าขายของที่ระลึก (Souvenir shops) ศูนย์อาหาร (Cafeteria)
- ห้องฉายภาพยนตร์และสารคดี (Theater) ลานจอดรถบัส, รถตู้ และรถยนต์
- ลานจัดนิทรรศการหมุนเวียน (Contemporary Exhibition)
21. หากโครงการปรับปรุงดังกล่าวสามารถดำเนินการได้จริง ท่านจะกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในครั้งต่อไปหรือไม่
- มา
- ไม่มา เนื่องจาก.....
- ไม่แน่ใจ เพราะ.....
22. ท่านจะแนะนำหรือเผยแพร่แก่เพื่อนหรือบุคคลที่ท่านรู้จักให้มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพบกหรือไม่
- แนะนำ
- ไม่แนะนำ เนื่องจาก.....

23. ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพบกทั้งในด้านการจัดแสดงและการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้อย่างไร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่าน

หากท่านมีข้อสงสัยหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบสอบถามฉบับนี้ กรุณาติดต่อ พลตรี ธิติวัฒน์ ฐิติปบรมเย็น ผู้จัดทำกรวิจัยเพื่อเสนอโครงการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริม ภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร ที่เบอร์มือถือ : 090-913-2999 Line ID : 211/40 pao28

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ -สกุล	พลตรี ธิติวัฒน์ ฐิติพรมเย็น
วัน เดือน ปีเกิด	๖ ตุลาคม ๒๕๑๐
การศึกษา	โรงเรียนสระบุรีวิทยา ๒๕๒๘ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ๒๕๓๕
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้อำนวยการกองการช่าง หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ผู้บัญชาการ หน่วยพัฒนาการพิเศษ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รองผู้อำนวยการสำนักส่งกำลังบำรุงทหาร กรมส่งกำลังบำรุงทหาร ผู้อำนวยการสำนักส่งกำลังบำรุงทหาร กรมส่งกำลังบำรุงทหาร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักส่งกำลังบำรุงทหาร กรมส่งกำลังบำรุงทหาร

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การศึกษาแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทหาร กรณีศึกษา :
อาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

ผู้วิจัย พล.ต. ธิตวิวัฒน์ ฐิติพบรมเย็น หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักส่งกำลังบำรุงร่วม กรมส่งกำลังบำรุงทหาร กองทัพบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์ทหาร เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญยิ่งอันสะท้อนถึงภารกิจทางทหารมากมาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านทางการจัดแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์และฉากจำลอง เหตุการณ์เพื่อให้ผู้ชมได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของกิจการทหารในการป้องกันประเทศ และส่งเสริมให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในชาติ ย้อนรำลึกถึงวีรบุรุษและทหารหาญที่เสียสละ สืบทอด เจตนารมย์ในการรักษาเอกราชของชาติสืบไป อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์ทหารมักไม่ประสบความสำเร็จในการจัดแสดงและมีผู้เข้าชมน้อยกว่าพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ เนื่องจากมักตั้งอยู่ในพื้นที่ของหน่วยงานราชการที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ค่อนข้างยาก รวมถึงไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในด้านการพัฒนา ปรับปรุงการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจ และขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอก

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ (The Royal Thai Army Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในใจกลางกรุงเทพมหานคร ในอดีตเคยเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (รร.จปร.) ที่ก่อตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2449 เพื่อเป็นสถานที่เรียนและฝึกนายทหารให้แก่ลูกหลานข้าราชการในสมัยนั้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2529 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ย้ายออกจากที่ตั้งเดิมเข้าไปอยู่ที่ตั้งปัจจุบันในบริเวณเขาชะงอก จังหวัดนครนายก และปรับปรุงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2535 จากความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายนอกอาคารที่มีการตกแต่งผสมผสานระหว่างศิลปะนีโอคลาสสิกกับเรเนอซองส์และการประยุกต์งานสถาปัตยกรรมไทยอย่างลงตัว ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับการลงทะเบียนเป็นอาคารอนุรักษ์จากกรมศิลปากรในปี พ.ศ. 2535 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปัจจุบันแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลอาคารพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้ ถึงแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ กองทัพบกและช่องทางสื่อสารต่างๆให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ แต่กลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนจำนวนหนึ่งยังมีทัศนคติเชิงลบกับทหาร อีกทั้งแนวความคิดที่ว่าพิพิธภัณฑ์ทหารมีการจัดแสดงที่ดูน่าเบื่อ แม้จะมีประชาชนบางส่วนอยากเข้ามาชมก็ติดปัญหาในเรื่องการขออนุญาต เข้ามาชมเป็นหมู่คณะ จากสถิติยอดผู้เข้าชมอยู่ที่ประมาณเดือนละไม่เกิน 300 คนซึ่งประเภทของผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นแขกของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงและมาจากโรงเรียนทางทหารต่าง ๆ รวมถึงกลุ่ม

บริษัทต่าง ๆ ทั้งนี้โรงเรียนและบริษัทที่สนใจต้องทำการนัดหมายล่วงหน้าและมาชมเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป โดยมีความยุ่งยากในการทำเอกสารขอเข้าชมมายัง กรมยุทธการทหารบก (ยก.ทบ.) พร้อมทำหนังสือมาถึง ส่วนสนับสนุน กองบัญชาการกองทัพบก (สสน.บก.ทบ.) และกรมข่าวทหารบก (ขว.ทบ.) ถ้าผู้สนใจเข้าชมไม่มีองค์กรใดๆรองรับหรือเดินเข้ามาติดต่อแบบรายบุคคลก็ไม่สามารถเข้าชมได้ ชาวต่างชาติที่สนใจต้องแสดงหนังสือเดินทางและเจตน์จำนงค์ในการขอเข้าชมเป็นหมู่คณะ ปัญหาและความยุ่งยากเหล่านี้มาจากตัวอาคารพิพิธภัณฑ์เอง ที่มีข้อจำกัดด้านที่ตั้งที่อยู่ในเขตทหาร ใกล้กับอาคารที่เป็นส่วนทำงานของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกองทัพบกที่ต้องมีการรักษาความปลอดภัยแน่นอนหา ไม่สามารถแยกอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นเอกเทศได้เหมือนพิพิธภัณฑ์อื่นๆ อีกทั้งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น อาทิ ที่จอดรถสำหรับรถยนต์และรถโดยสารขนาดใหญ่ จุดประชาสัมพันธ์ จุดบริการอาหารและเครื่องดื่ม หรือส่วนพักผ่อนเพื่อรองรับผู้มาเยี่ยมชมเป็นหมู่คณะ เป็นต้น

จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ที่มุ่งศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ในพื้นที่ทหารให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด สามารถบริหารจัดการอาคารพิพิธภัณฑ์ในแนวทางที่เหมาะสมแบบพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งหาแนวทางที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งนี้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังในการนำเสนอผลงานวิจัยนี้เป็นเสมือนแหล่งข้อมูลแนวทางในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตทหารในลักษณะคล้ายกันนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบบริบทเกี่ยวกับอาคารพิพิธภัณฑ์และผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนหน้าที่การใช้งาน (Function) จากอาคารเรียนเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันรวมถึงปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลให้อาคารไม่ได้รับการดูแลและส่งเสริมเท่าที่ควร
2. เพื่อรับทราบความคิดเห็นของสาธารณชนและข้าราชการทหารเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อพิพิธภัณฑ์กองทัพบกแห่งนี้ รวมถึงการตีความและการสื่อความหมายที่จะส่งเสริมภาพลักษณ์ทางทหารเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะต้องอาศัยเทคนิคการออกแบบการจัดแสดง เพื่อสื่อความหมายประวัติกองทัพบกและกิจการทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อศึกษาข้อจำกัดของพื้นที่ ที่มีผลต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในระยะยาว เสาะหาแนวทางและวิธีการใด ๆ ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติแห่งนี้ได้มากและง่ายขึ้น โดยยังคงรักษาบริบทของตัวอาคารและสภาพแวดล้อมเดิมที่มีอยู่ได้
4. เข้าใจสภาพปัจจัยภายในและภายนอกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภายภาพและจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่ออาคารพิพิธภัณฑ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมุ่งเน้นให้สามารถอนุรักษ์อาคารพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์โดยคำนึงถึงกลยุทธ์ที่จะนำมาให้อาคารพิพิธภัณฑ์อยู่ได้ด้วยตนเอง (Long-Term Self Sustainability) และพัฒนาจนเป็นแหล่งความรู้ตลอดชีวิต (Life Long Educational Center) ให้แก่สาธารณชนทั้งจากปัจจุบันไปจนถึงอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การวิจัยนี้เน้นศึกษาแนวความคิด การรับรู้ของสาธารณชนที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อเป็นแนวทางปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ไปในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบริบทและข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ทหารและหาแนวทางปรับปรุงรวมถึงปรับปรุงเนื้อหาในการสื่อความหมายการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจต่อสาธารณชน และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ขอบเขตโครงการปรับปรุง (Scope of the Renovation Project) รูปลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์รวมถึงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์โดยรอบอาคารจะได้รับการอนุรักษ์ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด มีการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นด้วยการประยุกต์รูปแบบใหม่ของเทคนิคการจัดแสดงคือมัลติมีเดีย (Multimedia) และให้ผู้ชมได้เข้าไปมีส่วนร่วม (Interactive Program) เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมและเพิ่มคุณค่าทางประสบการณ์รับชม

1.2 สนามหญ้าด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์เนื้อที่ประมาณ 6,300 ตร.ม. จะได้รับการออกแบบให้เป็นส่วนอำนวยความสะดวกเสริมให้แก่อาคารพิพิธภัณฑ์ โดยจะถูกปรับปรุงให้เป็นที่จอดรถใต้ดินที่สามารถรองรับรถยนต์ได้ประมาณ 120 คันเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ทั้งเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชมจากภายนอก และยังสามารถรองรับรถของเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพภาคได้อีกด้วย ชั้นใต้ดินประกอบด้วย ส่วนประชาสัมพันธ์ ร้านขายของที่ระลึก ส่วนจัดนิทรรศการหมุนเวียน ห้องภาพยนตร์สารคดี ส่วนจำหน่ายอาหาร และห้องน้ำที่เพียงพอ ทั้งนี้ไม่รวมอาคารส่วนทำงานและอาคารประกอบอื่นๆ ในพื้นที่กองบัญชาการกองทัพภาค

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Interview as Qualitative Research) เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมโดยรวมของอาคาร การบริหารงาน ประเภทและจำนวนผู้เข้าชม รูปแบบการจัดแสดงในปัจจุบัน การรักษาสภาพอาคารและของจัดแสดง ปัญหาและข้อจำกัดที่พบรวมถึงข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

2.2 กลุ่มผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จำนวน 300 คนจะได้รับการขอให้กรอกแบบสอบถามความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ (Questionnaire Survey as Quantitative Research) เพื่อศึกษาแนวความคิด การตีความและความเข้าใจ ความคาดหวัง ความคิดเห็นหลังชมพิพิธภัณฑ์ ข้อมูลที่ได้นำมาประเมินผลผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผลลัพธ์ที่ได้แสดงผลด้วยตารางและแผนภูมิต่าง ๆ

3. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์และผลสำรวจแบบสอบถามให้แล้วเสร็จ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาบริบทของอาคารพิพิธภัณฑ์ในเขตพื้นที่ทหาร ปัญหาและอุปสรรคที่พบ การดูแลรักษาอาคาร ช่องทางการประชาสัมพันธ์ เงินทุนสนับสนุน และการขาดสิ่งสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่ผู้เข้าชม รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะทำการเก็บข้อมูล ทั้งจากการศึกษาเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาอื่น ๆ และการศึกษาภาคสนาม (Field Study)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากการศึกษาเอกสาร การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการศึกษากฎการศึกษาได้แก่ อนุสรณ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ทหารสิงคโปร์

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมโดยรวมของอาคาร และรูปแบบการจัดการอาคาร ประเภทและจำนวนของผู้เข้าชม รูปแบบการจัดแสดง ปัญหาและข้อจำกัดที่พบ รวมถึงข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ์กองทัพต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการตรวจสอบเนื้อหา ความครบถ้วนของข้อมูลและความถูกต้อง โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

3. การนำเสนอข้อมูล

ใช้รูปแบบการพรรณนาและวิเคราะห์ อธิบายเชื่อมโยงกับแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาการอนุรักษ์อาคารที่ถูกต้อง เหมาะสม การปรับปรุงการจัดแสดง รวมถึงนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับปรุงพัฒนาอาคารพิพิธภัณฑ์รวมถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานจากอาคารเรียนเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันส่งผลต่อการแบ่งพื้นที่ใช้สอยในแต่ละห้องจัดแสดง ตลอดจนการวางระบบแสง สี เสียง และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นภายในอาคาร การได้รับงบประมาณที่จำกัด ทำให้การปรับปรุงอาคารและพัฒนา รูปแบบการจัดแสดงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกปัจจัยหนึ่งคือรูปแบบการจัดแสดงออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ทหารที่ไม่มีประสบการณ์และความเข้าใจในด้านพิพิธภัณฑ์วิทยา จึงไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารได้ จึงควรกระตุ้นภาครัฐให้เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และให้ทราบว่าพิพิธภัณฑ์แท้จริงคือจุดเชื่อมโยงระหว่างกองทัพกับประชาชน ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านการดูแลและนำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงมีการนำเสนอด้านมัลติมีเดีย เพื่อช่วยสร้างอรรถรสและความเข้าใจในสิ่งที่นำเสนอ

2. ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ทำให้ทราบว่าคนไทยไม่คุ้นเคยกับพิพิธภัณฑสถาน และมักมีทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับ ทหาร ทั้งยังมีแนวคิดที่ว่าพิพิธภัณฑสถานถูกสร้างขึ้นเพื่อให้บริการแก่ทหารด้วยกันเท่านั้น ไม่มีความ เกี่ยวข้องกับพวกเขา เทคนิคการจัดแสดงที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยมัลติมีเดีย และสื่อปฏิสัมพันธ์กับ ผู้ชมช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาการจัดแสดงได้โดยง่าย การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ที่จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศูนย์อาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้อง สุขา และสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่น ๆ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเพื่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ สถานเพื่อให้เกิดการตีความเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพบกและประวัติศาสตร์ทางทหารแก่ผู้ชมทั่วไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ กองทัพบกและกองประวัติศาสตร์ทหารต้องหาช่องทาง ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับองค์กร รวมถึงสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์และ ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ฯ (SEAMEO SPAFA) และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ เกี่ยวข้อง เช่น สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS) เป็นต้น

3. ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

สำหรับแนวทางและวิธีการที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ สถาน กองทัพบกแห่งนี้ได้มากขึ้นและง่ายยิ่งขึ้นคือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ใต้ดินซึ่งโครงการ ดังกล่าวนี้อาจสามารถรักษาอัตลักษณ์โดยรวมของอาคารพิพิธภัณฑสถาน และพื้นที่ที่เกี่ยวข้องไว้ได้ดั้งเดิม ลานด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่ 6,300 ตารางเมตร จะถูกขุดดินเพื่อก่อสร้างที่จอดรถและสิ่ง อำนวยความสะดวกเพิ่มเติมไว้ภายใน สามารถรองรับยานพาหนะสาธารณะและรถส่วนบุคคลได้ หลากหลายประเภทรวมถึงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นไว้ภายใน เช่น ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี ศูนย์อาหาร ร้านขายของ ที่ระลึก และห้องน้ำ เป็นต้น

4. ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

กลยุทธ์ที่จะนำมาให้อาคารพิพิธภัณฑสถานอยู่ได้ด้วยตนเองและเป็นแหล่งความรู้ตลอด ชีวิต มาจากโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานรูปแบบใหม่ที่สร้างการรับรู้เชิงบวก ลดข้อจำกัดการเข้าถึง พื้นที่พิพิธภัณฑสถาน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเปิดโอกาสให้พิพิธภัณฑสถานขยายผลิตภัณฑ์และ บริการโดยตรงแก่ผู้เข้าชม สร้างรายได้จากการขายสินค้าของที่ระลึก จากการขายอาหารและ เครื่องดื่มรวมถึงรายได้จากการให้เช่าพื้นที่ต่าง ๆ รายได้เพิ่มเติมเหล่านี้สามารถช่วยเหลือพิพิธภัณฑ สถาน กองทัพบกในการพัฒนาและปรับปรุงในส่วนที่จำเป็นของพิพิธภัณฑสถานนอกเหนือจากการสนับสนุน งบประมาณหลักจากทางทหารและภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงอนุรักษ์คุณค่าพิพิธภัณฑสถานและสภาพแวดล้อมโดยรอบ

การรักษาคุณค่าและอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑสถานและสภาพภูมิ ทัศน์โดยรอบเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อรักษาคุณค่าที่แท้จริงของสถานที่ในระยะยาว ความสำคัญของ

พิพิธภัณฑ์ในแง่ของการเป็นพิพิธภัณฑ์ทหารแห่งแรกของไทยบนพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการจัดแสดงทางทหารที่หลากหลายเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการตีความสื่อความหมายเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก

การกำหนดนโยบายของพิพิธภัณฑ์ใหม่ในแง่ของการปรับปรุงเทคนิคการจัดแสดงเพื่อนำไปสู่การตีความสื่อความหมายที่เข้าถึงได้ง่าย การอนุรักษ์อาคาร การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์ การระดมทุน การบำรุงรักษาและการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนการจัดการผู้เยี่ยมชมสามารถใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารพิพิธภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพได้ในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในอนาคต

ข้อเสนอโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินเป็นวิธีแก้ปัญหาที่รักษาสภาพทางกายภาพและสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์รวมถึงภูมิทัศน์โดยรอบให้อยู่ในสภาพดั้งเดิม การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน ห้องฉายภาพยนตร์สารคดี ศูนย์อาหาร ร้านขายของที่ระลึก และอื่น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้และสามารถรองรับประสบการณ์การเรียนรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชม และเป็นแหล่งรายได้ที่ช่วยเสริมสร้างการดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์แบบพึ่งพาตนเองได้และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกเพศทุกวัย

4. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใต้ดินใหม่นั้นเป็นเพียงหนึ่งในข้อเสนอโครงการที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑ์ ยังมีทางเลือกอื่น ๆ สำหรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ต่อไป งานวิจัยนี้เปิดพื้นที่ให้นักวิจัยได้ค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารให้ตอบสนองประโยชน์สาธารณะ โครงการวิจัยนี้ต่อยอดความคิดในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ ทางผู้วิจัยเสนอความเป็นไปได้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกในอนาคตและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต และกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้งจากคนท้องถิ่นเอง และในหมู่ชาวต่างชาติ ตลอดไป